د اصحابانو کیسې

ژباړن:

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نــــوم	:	داصحابانو کيسې
ژبـــــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتنۍ طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کیسې

که څوک غواړي ، چې زړه یې نرم سي او د اسلام په حقیقت باندي پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کي پروت دئ نو لاندي د اصحبانو قصې دي مطالعه کړي ځکه د اصحبانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه او تمهيد

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الکريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد : دالله ﷻ ديوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري رحمه الله امر ماته په سنة ۱۳۵۳ هـ ق کې وسو چې زما سره احسان کونکی اوزما تربيت کونکی دئ (امر يې داصحابانو په اړه وو) چې زه داصحابانو په اړه څو قصې وليکم په ځانګړې ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو . اود ښځو دديندارۍ څه حالات په اردو (دژباړې وروسته په پښتو) ژبه وليکم ځکه کوم کسان چې دقصو شوقيان دي هغه ددې پرځای چې ديوې اوبلې خوا ددرواغو قصې اورې که داقصې واورې نو ددوی ددين دترقۍ سبب به جوړسي.

ښځې چې دشپې کوچنيانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دمينې ډک سي ددوی درنښت اوعظمت به يې په زړو کې راسي ديني کارونو ته به يې مينه پيدا سي.

زما لپاره دغه امر منل يولازمي کار ووځکه زه دده په احسانو کې ډوب وم بل داچې دالله ﷻ ددوستانو رضا ددواړو جهانو دکاميابۍ سبب کيږي خو دخپلې کم علمۍ په وجه مې زړه نه سوای کولای چې دده مبارک دخوښۍ سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکرارېدی زه دخپلې نه وړتيا څخه شرمېدم دوخت په تېرېدوسره په سنه ۱۳۵۷ هـ ق کې دصفري په مياشت دماغي ناروغي راپېښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مې وکړی چې دغه خالي ورځې که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پانې ونه منل سوې نو بوختيا خو به مې په يوه برکتناکه کار کې وي.

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې کې شک نشته چې د الله ﷻ د دوستانو قصې او د دوی حالات ددې وړ دي چې سړی تحقیق او څیړنه پکښې وکړي او سبق ځنې حاصل کړي په ځانګړي توګه د اصحابانو ﷺ حالات چې الله ﷻ د خپل خوږ رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره خاص کړي دي. دوی مبارکان ددې حقداره دي چې تابعداري یې وسي. د دوی پر ته د الله ﷻ د دوستانو په بیان سره د الله ﷻ رحمتونه نازلیږي.

حضرت جنید بغدادي رحمه الله فرمایي: قصې د الله ﷻ د لښکرو څخه یو لښکر دئ چې مریدانو ته ، د زړنو طاقت په حاصلیږي یو چا پوښتنه ځنې وکړه چې ددې لپاره یو دلیل سته ؟ ده مبارک په جواب کې ورته وفرمایل: الله ﷻ فرمایي:

⇳♊♑✌ ⍓⌨⍌⓿■◘⧫⇖ ❹⇗→☽❋☼ ⍓⌧⇗☝⧫❒
→💣♌❍⌨⧫✞🡠☼ ♐⧫✌ ⇗✍🡠♒❾❷♑♉♐✂ ♑⇗✏♐⧫⌛✉☼❒🕮
❼♌× ⌧☝⧫⇗✏♎⍓♊⧫❒ 🗐 ⌧☝⍓⑩✂⌧⧫➔▫ 🕐♑❍♌✉
◀◘⧫→♑⇖⬀❑⧫✌⧫❒ ❻✉⍓⧫⍌♉♐✂ ✎■☛⓿🕔⍓♎
(1)⬅⬂✄☛⇗ ⧫×✓♑✡♑✌⬃⧫🡠☺▫◘♑♉▤❽⧫❷⍌☝♑❶⧫❒

ژباړه: د پیغمبرانو د قصو څخه موږ د اټولي قصې تاته بیانوو چې په سبب یې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (یوه فایده خو دا سوه) او پدې قصو کې تاته دا سې مضمون رسیږي چې خپله درست او واقعي وي او د مسلمانانو لپاره نصیحت (او دښو کارکولو) یادول وي.(2)

یوه بله خبره هم په زړه کې د کښینولو وړ ده هغه داده چې دیني کتابونه د نبي ﷺ د حدیثو وي ، د بزرګانو د حالاتو د بیان وي ، د مسائلو کتابونه وي او که د مخورو خلګو د ارشاداتو او لاربښوونو کتابونه وي پکار نه ده چې یوار وکتل سي او بیا د تل لپاره پر دغه یوار کتلو باندي بسنه وسي بلکي پکار ده چې د غه کتابونه د خپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

(1) سورة هود الاية (١٢٠)
(2) بيان القرآن

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو سليمان داراني رحمه الله فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کي کښېناستم دده وعظ زما په زړه کي اثر وکړی کله چي راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چي راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستي اثر تر کوره پوري و ،کورته چي ورغلم دالله جل جلاله دنافرمانۍ اسباب مي ټوله مات کړل دالله جل جلاله لاره مي اختيار کړه .

ددیني کتابونو حال هم داسي دئ په یوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددیني کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کي کښېنولو په خاطر مي دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندي وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: دالله جل جلاله څخه خوف اوويره چي داصحابو کرامو رضي الله عنهم خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوي مخکي پوره کول ، دالله جل جلاله په لاره کي مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختيا اودعلمي محنت نموني.

نهم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله صلی الله علیه وسلم داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالي کي ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم سره دمحبت نموني.

خاتمة: داصحابو کرامو رضي الله عنهم حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددين له امله سختۍ تيرول ، تکليفونه او ستونزې ګالل

نبي کريمﷺ او اصحابو کرامو ددين د جوړولو لپاره دومره زيات تکليفونه پر ځانونو باندې تېر کړي دي ،چې موږ نااهلو ته يې اراده کول هم ګران کاردئ د نوموړو مبارکو انسانانو په پېښو او سترې ژوند ليک باندې کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان يو چې د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل ورباندې کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نوموړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بيانوم چې ترټولو مخکې د نبي کريمﷺ د يوې قصې څخه پيل کوم ځکه د نبي کريمﷺ يادول دبرکت ذريعه ده .

(۱) د نبي کريم ﷺ دطايف دسفر قصه

کله چې څښتن تعالی ﷻ نبي کريمﷺ پيغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبليغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به يې کاوه مګر په مکه مکرمه کې د يوې کوچنۍ ډلې پرته چې مسلمانان سوي وه اود يوې کوچنې ډلې پرته چې کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به يې کول نور ټوله د مکې اوسيدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لارې لټولې، تکليفونه به يې ور رسول پسخند به يې په واهه آن تر دې چې څه به يې په توان وه په هغه اندازه به يې تکليف وررساوه ، د نبوت په لسم کال چې کله د نبي کريمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نوموړي مړيني د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوي په ښه ازاده پښه کولای سوای چې خلګ له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو ته تر خپله وسه تکليفونه ورورسوي ، نبي کريمﷺ په دې موخه طائف ته تشريف يو وړی چې دهغه ځای او سيدونکي (ثقيف) نومې قوم چې يو لوی قوم و ومسلمانان سي نو مسلمانان به ددې تکليفونو څخه خلاص سي او د اسلام دمبارک دين دخپرولو لپاره به يو بنسټ کښېښودل سي کله چې رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغه قوم د مشرانو سره يې خبري پيل کړې چې ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د اللهﷻ د پاک دين و لوري ته يې را وبلل او دالله ﷻ د دين ومرستي ته يې متوجه کړه نوموړو کسانو ددې پر ځای چې د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ د دين مرسته وکړي يا لږ تر لږه د عربو مشهوره ميلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته يې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقۍ رويه يې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندي يې بسنه ونه کړه بلکي دا يې هم زړه نه قبلول چې رسول اللهﷺ دلته پاته سي. دوی درې واړه چې رسول اللهﷺ مشران بلل او دا يې هيله وه چې دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوی څخه ددې هيلي په خلاف يوه وويل: او هو ! بس يوازې ته وې چې اللهﷻ پيغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وويل: ستا پرته بل څوک نه و چې اللهﷻ رسول را لېږلې وای ، دريم وويل: زه ستا سره خبري کول نه غواړم ځکه که ته رشتيا د اللهﷻ له لوري څخه پيغمبرې نو ستا دخبرو څخه مخ اړول خو لوی تاوان دئ (نو ښه دئ چې خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وايې نو د درواغجن سره هم خبري نه کوم ، کله چې رسول اللهﷺ د دوی څخه نا اميده سو نو ددغه قوم د نورو خلکو سره يې خبري پيل کړې ځکه رسول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غرو ، نور خلک هم دمشرانو پر پله روان سوه د رسول اللهﷺ دعوت يې نه ومانه بلکي رسول اللهﷺ ته يې وويل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هر ځای چې ستا د خوښې ځای وي هلته ولاړ سه کله چې رسول ﷺ په نا اميدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سو د هغه قوم ناوړه خلکو په رسول اللهﷺ پسې دکلي هلکان پسې کړه رسول اللهﷺ يې په کاڼو ويشتی ، پسخند به يې په واهه او چک چکي به يې پسې کولې تر داسي بريده چې د رسول اللهﷺ دواړي

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپلکي په وينو سرې سوي رسول الله ﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چي د دغه شرا چونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کي يو ځای کښېناستی او دا دعا يې وويل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک(3)

ژباړه: اې خدايه ! تا ته د خپلي کمزورۍ، ناتوانۍ او په خلګو کې د رسوايۍ شکايت کوم ، اې ارحم الراحمين ذاته ! د نا توانانو رب يې ته زما پالونکی يې ما چاته پرېږدې؟ پردی ځوک چي مي ووينې تندی را باندي تريو کړي يا مي دښمن ته (پرېږدي) چي هغه ته تا پر ما باندي بر لاسی ورکړی وي ، اې خدايه ! که ته زما څخه ناراضه نه يې زما د هيڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا د مخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چي تيارې يې ځلولي دي او د دنيا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چي ته راته په غضب يې او يا را څخه نا راضه يې ستا نا راضي ترهغه وخته پوري ليري کول لازمي د ه تر څو راضي کيږي (اې خدايه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

ښتن تعالي ﷻ چي يو صفت يې قهر دئ د خپل نازولي په ځورېدو يقيناً په قهرېږي نو دستي يې جبرائيل عليه السلام راواستاوه او رسول الله ﷺ ته يې سلام ووايه بيا يې وويل چي ، الله ﷻ

(3) کذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا کما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ټولې خبرې واورېدې او دقوم جوابونه يې هم واورېده يوه ملائکه چې اللهﷻ د غرونو واک او اختيار ورکړی ، اللهﷻ ستا دخدمت لپاره راواستول دستي هغه ملائکه را غلل سلام يې ووايه دسلام وروسته يې رسول اللهﷺ ته وويل: يا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندې غرونه را پورته کړم ټوله به چختانړ (زره ،زره) کړم رسول اللهﷺ چې ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پيغمبرو ملائکې ته يې په جواب کې وويل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکې زه دوی ته دهدايت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي اميد لرم چې د دوی په اولادو کې به مسلمانان پيدا سي چې دا للهﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فايده: د رسول اللهﷺ په غوره اخلاقو او صبر کې فکر وکړئ څومره صبر يې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول يعني ددوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت دپيدا کېدو دعا يې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسې حالت کې قرار لرو چې يو څوک کوچنې ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او دهغه څخه داسې بدله اخلو (چې دهغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چې ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي اونه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بيا د رسول اللهﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو وليدل چې د رسول اللهﷺ سره بد وسوه بيا هم ده ښه ورسره کول يعني د جنت د پيدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا يې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر ﷜ د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر ﷜ يو صحابي و چې د بدر په غزا کې يې ګډون نه و کړی نو موړی پدې وجه چې د اسلام په لومړنۍ لويه غزا کې يې ګډون نه وو کړی پر ځان به يې ملامتيا ويل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هيله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدير پرېکړه وه چې د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ؓ په ډېره مينه او زړورتوب په دې غزا کي ګډون وکړی د غزا په لومړی سر کي مسلمانانو فتحه (برلاسي) تر لاسه کړ خو د يوې تېروتني له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چې رسول اللهﷺ ځينو اصحابو کرامو ؓ ته دنده ورکړې وه چې د غره پر يوه کوتل به کښيني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري بايد دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چې په لومړيو کي مسلمانانو بريالیتوب تر ګوتو کړ ، کله چي دوی ولاړېده په دوی کي چي څوک آمر و هغه منع کړه چي مه ولاړېږئ خو دوی دا ويل چي کافرانو ماته وخوړه د تيښتي په حالت کي دي بايد ورپسي ورسو او د غنيمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر يې کاوه چي د رسول اللهﷺ امر چي مونږ ته يې دنه ولاړېدو کړی و يوازي د بريالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چي مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه د جګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چي دغه ځای خالي وليدئ نو دوخته څخه يې ګټه واخستل او د دغه لوري څخه يې پر مسلمانانو باندي حمله وکړه مسلمانان د نا خبری په حالت کي وه چي د سختو بريدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په پايله کي د ماتي سره مخ سوه مسلمانان په وارخطايي سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ؓ وليدل چي يو صحابي حضرت سعد بن معاذ ؓ را روان دئ .ده مبارک ورته وويل: اي سعده ! چيري ځې ؟ په الله ﷻ قسم کوم چي د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبري د کولو وروسته يې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په يوه ډله ورننوتی سخته جګړه يې پيل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهيد سو د شهادت څخه وروسته چي وکتل سوه ټوله بدن يې غلبيل سوی و تر اتياوو زيات زخمونه يې په بدن کي د تورو او غشو وه آن تر دې چي نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده:څوک چې په رېښتني او مخلصانه ډول د الله ﷻ د خوښۍ غوښتني په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کي د جنت بوی ورته راځي حضرت انس ﷜ چې په اخلاص د څښتن تعالي ﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کي يې د جنت بوی بوياوه که په چا کي اخلاص موجود سي په دنيا کي به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چې د حضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اورېدلې ده چې ده مبارک ويل: (د جنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کي مي دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبې صلح(دروغي جوړي تړون)د ابوجندل او د ابو بصير ﷠ قصه

رسول الله ﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمې پر لوري روان سو دمکي کافران چي خبر سوه نو د رسول الله ﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګاڼه ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول الله ﷺ چي حديبه نومي ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کي بند سو د رسول الله ﷺ سره سرتيري اصحاب ﷡ ملګري وه چي پر رسول الله ﷺ باندي يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول الله ﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله (چي هغوی ته ددوی له وجي تکليف پېښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکي دروغي جوړي کوشش يې کاوه سره ددې چي اصحاب ﷡ په پوره مېړانه وجنګ ته تيار وه مګر رسول الله ﷺ د کافرانو دومري لحاظ وکړی ، چي دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابو ﷡ ته دا سي تر زور لاندي روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول الله ﷺ تابع وه او ځانونه يې تري قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ددومرې مينې سره څه کولای سوای ؟ (چې د رسول الله ◄ روغه يې نه وای منلې خامخا يې منل) آن تر دې چې د حضرت عمر ◄ په څېر مېړنيو لا و منل. په روغه جوړه کې يو شرط دا و چې، که د کافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او د مکې څخه و مدينې منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نو موړي کس بېرته و کافرانو ته په لاس ورکوي او که خدای مه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغې جوړې دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوی چې د ابو جندل ◄ په نامه يو صحابي راغلی چې د اسلام د راوړلو وروسته کفارو ډېر تکليفونه پر تېر کړي وه او په ځنځيرانو يې تړلی و دمسلمانانو د مرستې په هيله پرېواتی چې ګوندې مسلمانان زما مرسته وکړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چې د کافرانو له خوا وکيل واو تر دغه وخته پورې لا مسلمان سوی نه و بلکې د مکې دفتحې په وخت کې مسلمان سو ـ ابو جندل ◄ يې په چپلاخه وواهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: چې تر اوسه خو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوی پر موږ باندې لازمه نه ده چې مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړی ماته په خواست را پرېږدئ ،کافران د پخوا په څېر پر ضد ولاړ وه هيڅ يې نه منل او ابو جندل ◄ و مسلمانانو ته د مرستې نارې وهلې فرياد يې کاوه چې اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوی يم او دې کافرانو پر ما ډېرې خوارۍ تيرې کړې دي تا سو مې بېرته په لاس ورکوی ؟ په دغه وخت کې چې د مسلمانانو پر زړونو باندې څومره زحمت تېرېدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ويل او ليکل يې د بيان توان نه لري ، وروسته د خوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وې فرمايل چې الله ﷻ به ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تا ته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغې جوړې د بشپړ کېدو څخه وروسته يو بل صحابي ◄ د ابو بصير ◄ په نامه هم مسلمان سو او مدينې منورې ته راورسېدئ کافرانو دستي دوه کسان پسې را واستول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ ته یې وویل: چې ،و ترون دوفا له مخې دغه کس په لاس راکړئ رسول اللهﷺ نوموړي صحابي ببرته په لاس ورکړئ ابو بصیر ناري کړې چې زه مسلمان سوی یم تاسو مې ببرته په لاس ورکوئ ؟ او ببرته مې د دغه ظالمانو ومنګلو ته سپارئ ؟ رسول اللهﷺ داډ ورکړی چې اللهﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي. ابوبصیر د هغه دوو کافرانو سره یو ځای و مکې ته روان سو . پر لاري ابو بصیر ویوه کافر ته وویل چې دا ستا توره ډېره ښه معلومیږي (دا چې صفت خوښونکی سړی ډیر ژر غولیږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصیر ته دتیکې څخه را وایستل ورښکاره یې کړه ابوبصیر چې توره په لاس کې واخستل سمدلاسه یې پر دغه کافر باندي وچلول مړ یې کړی هغه دوهم کافر چې دا حالت ولیدئ د تیښتي لاره یې خپله کړه وتښتېدئ مدیني منوري ته یې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته یې وویل: یا رسول اللهﷺ ! ابو بصیر زما ملګري وواژه اوس زما واری دئ وژني مې په دغه حالت کي ابو بصیر هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته یې وویل: یا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره وعده او ترون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هیڅ ترون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: ته جنګ تازه کونکی یې کاشکي ستا یو ملاتړ کونکی وای ابو بصیر پوه سو چې که اوس خوک راسي ما به ببرته په لاس ورکړي نو دستي د دغه ځای څخه ولاړی او د یوه دریاب پر څنډه یې ژوند کول پیل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سو ه. ابو جندل ته چې حال ورسېدئ تر توان یې ووتل په پټه یې ځان ور ورساوه دابو بصیر سره یو ځای سو ، آخر داچې هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوی سره به یو ځای کېدئ په ډېر لنډ وخت کي د دوی څخه یوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (دالله درښتیني دین سره دمیني په موخه په یوه ډیري سختۍ په یوه ځنګله کي تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کي چې دوی اوسېدل د خوراک او چیښاک هیڅ انتظام نه و دالله‌ﷻ د دین په خاطر چې پر دوی باندي د لوږي او تندي څخه کوم تکلیفونه تېرېدل واللهﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تښتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلي څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته يې يو سړی ولیږی او په ډېر عذر او زاری یې خواست ورته وکړی چې د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کې يې داخله کړه ترڅو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ویل سوی دي: چې کله و ابو بصیر AA ته د رسول اللهﷺ اجازه لیک ورسېدئ چې و مدینې ته د راتلو اجازه پکښې لیکلې وه ابوبصیر AA د مرګ په حال کې و په لاس کې يې دغه لیک و نیوی وفات سو. رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَ اَرْضَاهُ.([4])

فایده: کوم څوک چې پر خپل دین ټینګ ودرېږي په دې شرط چې دین يې رېښتني او حق دین وي يعني مسلمان وي نو لوی ، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴- د حضرت بلال AA اسلام او تکلیفونه

حضرت بلال AA یو نوموتي او مشهور صحابي دئ چې د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ په ژوند کې تل مؤذن (اذان کونکی) پاته سوی دئ نوموړي د یوه کافر مریی و کله چې

([4]) (بخاري - وفتح)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو د مسلمان کېدو له امله ډېر تکلیفونه ورکړل سوه (امیه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلالﷺ به یې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستونې سنخ پرې ایستلی و بیا به یې پر سینه باندې یو لو ډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښوري وروسته به یې ورته وویل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلالﷺ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناری وهلې یعنې دا چې د عبادت لایق یو اللهﷻ دئ ، د شپې به یې په ځنځیرانو ټینګ و تړی بیا به یې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به یې بیا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې د سخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او یا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به یې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د امیه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نو موړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صدیقﷺ دی مبارک په داسې سخت حالت کښې ولیدئ نو په پیسو یې رانیوی بیا یې آزاد کړي.

فایده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدایان ویل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحید(د خدای په یووالي) ښوونه کول یعنې دا چې اللهﷻ یو دئ بتان خدایان نه دي همدا لامل وو چې بلالﷺ په ژبه به په تکرار سره وویل: یو دئ، یودئ ، دا د بلالﷺ د مینې او محبت خبره وه چې د خپل یوه خدایﷻ سره یې درلوده موږ وینو چې یو ثوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره د دروا غو محبت لري هغه هم د خپل محبوب په نوم اخیستلو سره خوند اخلي او بیا ، بیا یې نوم اخلي نو د څښتن تعالیﷻ سره چې څوک محبت او مینه لري ددې مینې به څه حال وي چې په دین او دنیا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلالﷺ ته ډېر تکلیفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سو تر څو د سپکاوي په موخه یې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته یوډول نه یوډول تکلیف ورسوي خو د بلالﷺ زړه د اللهﷻ مینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیـولی و د (یـو دی ، یـو دی) ذکـر یـې د خـولې څخـه نـه اچـوی دده مبـارک د دومـره سـختو تکلیفونو تېرولو په بدله کې الله‌ﷻ درسول الله‌ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول الله‌ﷺ سره په سفر او کوردواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله‌ﷺ وفات سو نوده درسول الله‌ﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول الله‌ﷺ ځای خالي لیدل نه سوای زغملای نو ددې اراده یې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر یو وخته پوري مدینې منورې ته نه راغلی یو ځل یې رسول الله‌ﷺ په خوب ولیدئ رسول الله‌ﷺ ورته وفرمایل: دا څه ظلم دئ ماته خو بیخي نه راځې ؟کله چې بلال ﷜ ویښ سو دستي د مدینې منورې پر لور روان سو مدینې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسین﷠ د اذان کولو امر ورته وکړی ده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسې نه و چې چا څه پکښې ویلي وای خلکو چې دده آذان واورېدئ درسول الله‌ﷺ خوږ ژوند وریاد سو دمدینې منورې په خلکو کې شورماشور ګډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول الله‌ﷺ دبیلتون اور لمبه ، لمبه سو خو د چا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال ﷜ د څو ورځو د تېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو .([5])

۵- د حضرت ابوذر غفاري ﷜ اسلام

حضرت ابوذر غفاري ﷜ یو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلویو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي ﷜ دده په اړه وايي: ابو ذر ﷜ دومره علم لاسته راوړی دئ چي خلګ ځني عاجزه دي خو ابوذر ﷜ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چي ابوذر ﷜ ته د لومړي ځل لپاره د رسول اللهﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وویل: چي مکې ته ولاړ سه او درسول اللهﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره اودې خبري ته هم ځير سه چي رسول اللهﷺ وايي: ماته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چي څنګه وحي راځي . دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول اللهﷺ وليدئ چي خلګو ته يې په نيکو خويو او نيکوعادتونو امر کاوه او دخولې څخه يې داسي کلام اورېدل کېدئ چي نه شعر و او نه د کاځنانو(جادوګري) خبري وي د ابوذر غفاري ﷜ د ورور په دي لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې دسفر اراده وکړه دستي مکې ته روان سو کله چي مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چي ده رسول اللهﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چي د اصحابو دا عادت وو چي د مسافرانو خدمت ، دناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ﷜ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ﷜ د پوښتني اړتيا ونه ليده چي د ابوذر ﷜ څخه و پوښتي چي د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چي رسول اللهﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ﷜ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چي مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ﷜ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه اونه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چي علي ﷜ پري وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چي دی د څه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ﷜ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې داوه چي درسول اللهﷺ سره د دښمنۍ قصې ډيري مشهوري وي چا چي به د رسول اللهﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چې ښايي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت (وړيا) به په تکليف اخته سم ، دريمه شپه علي AA بوتی پوښتنه يې ځني وکړه چې د څه لپاره راغلي يې ؟ او څه مقصد لرې ؟ ابو ذر غفاري AA لومړی وعلي AA ته قسم ورکړی او وعده يې ځني واخيسته چې صحيح حال به راته وايې ورو سته يې خپل مقصد ورته وښودئ حضرت علي AA ورته وويل: په الله ﷻ قسم يادوم چې دشک پرته هغه د الله ﷻ رسول دئ سبا چې کله زه ځم هلته به دې بوزم مگر مخالفت بيخي زيات دئ ددې لپاره چې زما او ستا يو ځای تگ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ويريږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بيا به په جامو سمولو اخته سم ته سيده روان سه لنډه دا چې علي AA او ابوذر غفاري AA د نبي کريم ﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذر AA د رسول الله ﷺ سره خبري وکړي د ستي مسلمان سو رسول الله ﷺ په دې موخه چې ابوذر AA ته تکليف نه ورسيږي ورته وي فرمايل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چې الله ﷻ موږ ته بريا ليتوب را نصيب کړی بيا به راسې ابو ذر غفاري ؓ وفرمايل: اې د الله رسوله ! قسم په هغه ذات چې زما روح يې په قدرت کي دئ زه به دغه د توحيد کلمه د دغه بې ايمانو په منځ کي په لوړ آواز وايم دستي يې مسجد الحرام ته تشريف يووړی او هلته يې په لوړ اواز وويل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چې ده کلمه خلاصه کړه د څلورو طرفونو څخه خلگ پر راپورته سوه دومره يې وواهه چې مرگ ته نژدې سو د رسول الله ﷺ اکا عباس چې په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چې ابوذر خلاص کړي وخلگو ته يې وويل: دا سړی د غفار د قبيلې دئ دغفار قبيله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلگو چې دا خبره واورېده فکر يې وکړی چې زموږ ټولي اړتياوي د شام څخه پوره کېږي که د شام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله يې ابوذر AA پرېښودئ ابوذر غفاري AA دوهمه ورځ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بيا يې دشهادت کلمه په لوړآواز وويل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بيا يې وواهه عباس د تيري ورځي په څېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بندېږي .

فايده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريؓ ته يې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بيا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل يې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه ځکه حقيقت داو چي اسلام يو حق دين دئ نو دابو ذرغفاريؓ يقين و چي اسلام حق دين دئ نو د چا ټيکه ده چي له وېري به يې اسلام نه ښکاره کوم ؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي مور ته خو داسلام په خپرولو کي تکليفونه ډېر دي بايد ددې تکليفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به يې ونه زغمي اصحابو کرامو﷽ چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی داللهﷻ اورسول اللهﷺ سره دميني هغه غلبه وه چي دوی به يې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بيخي دامکانه وتلی و چي دوی دې درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،يو نمونه به يې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاريؓ ددې پر ځای چي په دين کي تکليفونه نه وويني د رسول اللهﷺ حقيقي تابعداري غوره کړه چي داسلام ښکاره کول دي دا هم يوه لويه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل برياليتوب لاسته راوړی او په هر ميدان کي به دوی بريالي وه د دنيا او آخرت ګټي به يې په برخه وي تر داسي بريده چي يو چا به يو ځلي د شهادت کلمه وويل داسلام تر بيرغ لاندي به راغلی بيا به لوي ، لوي طاقتونو ددين څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دين څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارت ﷜ تکلیفونــه

حضرت خباب بن الارت ﷜ دهغه مبارکو هستو څخه دئ چې خپل ځان یې و سختو امتحانونو ته وړاندې کړی دئ او د الله ﷻ په لاره کې یې ډیر زیات تکلیفونه تېر کړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چې د پنځو یا شپږو کسانو وروسته دستې مسلمان سوی دئ . دهمدې وجهې څخه ده مبارک ډېر تکلیفونه ګاللي دي. حضرت خباب ﷜ ته به د اوسپنې زغره ورواغوستل سوه بیا به د غرمې په سختو ګرمیو کې و غورځول سو او د زحمت څخه به زیاتې خولې ترې بهېدلې کله به داسې وسوه چې ستونې ستخ به پر ګرمو ډبرو وغورځول سو چې د ډېره زحمته څخه به یې د ملا غوښې ورستې سوې او توی به سوې حضرت خباب ﷜ د یوې ښځې مریې و کله چې یې باداره خبره سوه چې خباب ﷜ د رسول الله ﷺ سره ملا قات کوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بیا به یې په دغه اوسپنه سر ورداغي . یوه ورځ حضرت عمر فاروق ﷜ په خپل خلافت کې د خباب ﷜ څخه دده دتکلیفونو پوښتنه وکړه چې د اسلام په لومړیو کې کافرانو باندې تېر کړي وه ده مبارک خپله ملا ښکاره کړه او وې ویل تاسو زما ملا و ګوری عمر ﷜ چې دده ملا ولیده وې ویل ما خو داسې ملا تر اوسه نه ده لیدلې خباب ﷜ ورته وویل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چې به یې را پورته کړم زما د ملا په وازګه او وینو به اور مړ سو ، دا داصحابو کرامو ژوند لیک و دومرې سختۍ یې تېرولې ددې ددومره سختیو سره. سره کله چې اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ویل به یې چې هسې نه چې دغه ترقي زموږ دتکلیفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسې پاته ، حضرت خباب ﷜ فرمایي : یوه ورځ رسول الله ﷺ د عادت خلاف ډېر اوږد لمونځ وکړی موږ پوښتنه ځنې وکړه چې یارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمایل : دا دویرې او رغبت لمونځ و پدې لمانځه کې ما و الله ﷻ ته درې دعاوې وکړې دوې دعاوې قبولې سوې یوه نه سوه قبوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مې دا وه چې يا الله ﷻ زما امت په قحط سالي سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مې داوه چې يا الله ﷻ زما پر امت باندې داسې ظالم آمر مه مقرروې چې زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چې بيخي يې ختم کړي ، دا دعا مې هم قبوله سوه ، دريمه دعا مې دا وکړه چې يا الله ﷻ زما په امت کې خپل منځی جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه ديرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چې په کوفه کې دفن سو دده د مړينې وروسته حضرت علي ﷺ دده وقبر ته ودرېدئ او وې فرمايل: پر حضرت خباب ﷺ دې الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه يې هجرت وکړی ژوند يې په جهاد کې تېر کړی او ډېر تکليفونه يې پر ځان تېر کړل هغه څوک مبارک دی چې قيامت ياد ساتي او د حساب لپاره تياري کوي ، پر دومري مال باندي صبر کوي چې دده ګذاره په کېږي او خپل بادار يعني الله ﷻ راضي کوي.([6])

فايده: په حقيقت کې د الله ﷻ رضا ددغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

۷- حضرت عمار ﷺ او دده مبارک د مور او پلار بيان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره د کافرانو د لاس څخه تر سختو هم زيات سخت تکليفونه تېر کړل د مکې مکرمې پرتوده شګلنه مځکه باندې عذاب ورکول کېدئ نبي کريم ﷺ چې به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به يې د صبر تلقين ورکاوه او د جنت زيری به يې ورکوی دده پلار حضرت ياسر ﷺ په دغه تکليفونو کې مړ سو کافرانو ترمرګه پورې آرام

([6]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کې په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار ﷺ مور حضرت سمية ﷺ سپين سرې وه خوبيا هم دهيڅ شی پروايې ونه لرل تر مرګ پورې د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کې لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار ﷺ جوړ کړی، کله چې رسول اللهﷺ مدينې منورې ته تشريف يووړی عمار ﷺ وويل چې د رسول اللهﷺ لپاره د سيورې يو ځای جوړول ضروري دئ چې پکښې تشريف ږدي غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيورې ته کوي نو حضرت عمار ﷺ اول ډبرې را ټولې کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار ﷺ په جنګ کې په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کې په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمدﷺ د ډلې سره يو ځای کيږو په دغه حالت کې تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وڅيښلې بيا يې وويل: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې ته به په ژوند کې وروستی شی شيدې څيښې د دغه خبرې وروسته شهيد سو د شهادت پرمهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يو نيم کال کم عمر ښودلی دئ.([7])

۸ - د حضرت صهيب ﷺ اسلام

حضرت صهيب ﷺ د حضرت عمار ﷺ سره يو ځای اسلام راوړی، رسول اللهﷺ د حضرت ارقم ﷺ په کور کې تشريف درلودئ چې دوی دوه هر يو جلا ـ جلا د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سوه خو نابېره په دروازه کې سره يو ځای سوه خپلې موخې يې يو و بل ته څرګندې کړې چې د رسول اللهﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چې د مسلمانانو ودغه کوچنی ډلې ته

([7]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چي مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چي به خبر سو ه چي هجرت کوي نو دهغه د نيولو کوشش به يې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چي کله په صهيب ﷺ خبر سوه چي هجرت کوي په ده مبارک پسي يې هم يو ډله پسې کړه چي وې نيسي او دتکليفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهيب ﷺ د غشو کڅوړه را وايستل او هغې ډلي ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهيږئ چي زه ښه غشي ويشتونکی يم تر څو چي زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ما ته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چي زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پيسې و ښيم ورسئ هغه واخلئ: دوې مينځياني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چي و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو :

←❍✽❍⬂▦♦☼ ❽⌘❷⇧⌖❑④ ♊♦✌ ⬂❑✍❑✡♑✍✁ ☙⬀⌀✌♦❒

▤ ★✐✍✁ ⮰✞✍✽⮱⬄❺⬩☟ ◆↗✐✍♦⬄⌀✌⬀✍✁

⌀⑩✍♦⌛⌀➔⬂♑✍✍⌀✍ ✇✍❒↓↗◆❻ ✦✐✍✁◆❒

(8) ⮰⌘⮰⌀⬀

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندي زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښي تشريف درلودئ چي صهيب ﷺ يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهيب ﷺ فرمايي: په دغه وخت کي

---

(8) البقره الاية (۲۰۷) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلې زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وويل: ستا سترګه خوږه ده ته خرماوي خوري؟ ما ورته وويل: يا رسول اللهﷺ ! وهغه لوري ته يې خورم چې هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چې دده جواب واورېدئ وي مسل ، حضرت صهيبAA زيات خرڅ کاوه آن تر دې چې يو ځلي حضرت عمر فاروقAA ورته وويل : چې ته بې ځايه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وويل: چې پر نا حقه کار هيڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چې کله وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چې ماته دي حضرت صهيبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

٩ - د حضرت عمر AA د اسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره وياړ دئ دده مبارک دايمان دجذبې له امله (١٣٠٠) کاله وروسته دکافرانو په زړه کې وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکليف ورکولو کې مشهور و درسول اللهﷺ د وژني هڅې يې کولې، يوه ورځ د کافرانو يوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کې غوښتنه سوې وه چې څوک به محمدﷺ ووژني ؟ عمرAA وويل: زه به يې ووژنم ، خلګو ورته وويل : ښېشکه ته يې وژلای سې ده هم دستي توره را واخيسته د محمدﷺ د وژني قصد يې وکړی کله چې دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه يې ځني وکړه چې چيري ځې اې عمره ! عمرAA ورته وويل : ځمه چې محمدﷺ ووژنم (العياذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وويل : ځومره بې فکره سوی يې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمرﷺ ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ویل: فکر کوم چې ته هم بې دینه سوی (مسلمان سوی) یې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم یعني وه به دي وژنم بیا به ګورم ، دا خبره یې وکړه توره یې راوکښل سعد بن ابي وقاصﷺ[10]) وویل: هو زه مسلمان سوی یم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کې حضرت سعد بن ابي وقاصﷺ و عمرﷺ ته وویل: ته لومړی د خپل کور څخه ځان خبر کړه چې ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي ، عمرﷺ چې دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چې ورسېدئ دده اخښي حضرت خبابﷺ چې مخکې یې قصه تېره سوه دروازه تړلې وه دخپلي میرمني سره یوځای دقرآنکریم په تلاوت بوخت و عمرﷺ په زوره دروازه ووهل حضرت خبابﷺ دده د ږغ سره دننه پټ سو دقرآن کریم سیپاره د چابکۍ له امله دباندي ځني پاته سوه خور یې دروازه خلاصه کړه د عمرﷺ په لاس کې یو شی و په هغه یې خور په سر کې ووهل او ورته وې ویل: دخپل ځان دښمني ! بې دینه سوې (مسلمانه سوې) یې ؟ دخور تر سر یېویني رواني سوې عمرﷺ دننه ورغلی و اخښي ته یې وویل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟اخښي یې ورته وویل خبري اتري مو کولې عمرﷺ ورته وویل: ایا تا خپل دین پرایښی او بل دین ته اوښتی یې اخښي یې ورته وویل: که بل دین حق وي نو بیا ؟ عمرﷺ چې دا واورېدل دستي یې اخښی تر ږیره ونیوی ږیره یې ځني وکښل پر مځکه یې را غوځار کړی ښه یې وواهه خور یې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چې تر مخ یې ویني رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ویل: موږ په دې وجه وهل کیږو چې مسلمانان سوي یو ببښکه موږ مسلمانان یو څه چې ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کې د

---

[10]) ځینو علماؤ دده پر ځای د بل صحابي نوم لیکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر ﷜ پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او دقرآنکريم اياتونه پرې ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر ﷜ درد په وهلو کم سوی و او دخور وينه يې وليده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته يې وويل: ښه ته راته ووايه داڅشي دئ ؟ خور يې ورته وويل: ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمر ﷜ چي هر څومره ټينګ سو خو خور يې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر ﷜ ولاړی غسل يې وکړی او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه کي سورة طه ليکلی و او ويل يې شروع کړل ، کله چي تر ✆♈☼✵♉♎♎✗ 📖❐☼♦👓 ✂👓✏✦ ◆✋

✆♈✇〰◆🕓❍◆ ✆♈◆☞ 📖❐☼♦👓⚐ ▫◆👓👓⬉⇳⌛⬅⑨⇳❄♈❼

❐◆📖❐🔔♎⚐⬂ ✂👓✇〰🕐❍🖫■❐🗐☐■ ✏♈🔔♎🗎⇩❷✠❽✓ ⬀♎⬃⬁

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خور او ا خښي ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبرې په اورېدلو سره حضرت خباب ﷜ دباندي راووتی او ورته وې ويل: اې عمره ! زه تاته زيری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول اللهﷺ داسې دعا وکړه ، چي اې اللهﷻ ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې يعني مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب ﷜ زياته کړه: معلومېږي چي د رسول اللهﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر ﷜ درسول اللهﷺ وخدمت ته حاضر سو او دجمعې په سهار يې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمر ﷜ مسلمان سو د کافرانو مرال ټيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمر ﷜ په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخيستی مشورې او جلسې يې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش یې کاوه او بېلا بېل پلانونه یې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر ﷺ په مسلمانېدو یو ویاړ ور په برخه سو هغه داو چې مسلمانانو په مسجدحرام کې په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود ﷺفرمایي:دعمر ﷺ مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه وه او هجرت یې دمسلمانانو ملاتړ و او خلافت یې رحمت و.([12])

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کې نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کې دسختو تکلیفونو سره مخ وه او ورځ تر بلې تکلیفونه د کمېدو پر ځای زیاتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو تـه اجازه ورکړه چې ددې ځای څخه بل ځای ته ولاړ سي زیاتو اصحابو کرامو وحبشې تـه هجرت وکړی دحبشې پاچا که څه هم عیسایي و تـر دغـه وختـه پوري لا مسلمان سوی نه و مګـر د زړه پـه نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخدای تعالي (رجب) په میاشت کې دنبوت په پنځم کال د یوولسـو یا دوولسو نارینوو دڅلورو یا پنځو ښځو پوري یوې ډلي وحبشې ته هجرت وکړی د مکې خلګ پـه پسې سوه چې ولاړ نـه سي مګـر پـه لاس نـه ورغلل اصحاب کرام حبشې تـه ځني ورسېدل حبشې ته چې ورسېدل مسـلمانان پـه هغـه ځای کې خبر سول چې دمکې خلګ ټول مسـلمانان سوي دي او اسلام غالب سوی دئ دوی مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرتـه خپـل وطن ته را روان سوه کله چې مکې تـه را نژدې سـوه ورتـه معلومـه سـوه چې پـورتنۍ خبره بې بنسته ده او دمکې خلګ د پخوا په څېر بلکې تر هغه لا زیات دمسلمانانو پـه زورولـو اختـه دي نو ډېر خوابدي سوه ځینو مبارکو اصحابانو بېرته و حبشې ته تشریف یووړی ، ځینـو بیـا دیـو

([12]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا څخه پناه واخيسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته دحبشې لومړی هجرت ويل کيږي ، ددې څخه وروسته يوه لويه ډله د درواتيا نارينه و ، اتلس ښځو څخه جوړه وه په بېل ـ بېل ډول يې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته دحبشې دوهم هجرت ويل کيږي ، ځينو اصحابو يو هجرت وکړی او ځينو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان وليدل چې په حبشه کې آرام ژوند تېروي نو نور يې درد (غصه) زياته سوه او ډېرې تحفې يې برابرې کړې يوې ډلې ته يې په لاس ورکړې دحبشې پاچا نجاشي ته يې ور واستولې ، همدا ډول يې هغه خاصو کسانو (پادريانو) ته تحفې ورواستولې چې دپاچا سره يې نژدې ناسته درلوده د مکې دکافرانو ډله چې کله حبشې ته ورسېده نو لومړی يې د واکمنانو او پادريانو سره وليدل او تحفې يې ورکړې ددوی څخه يې وعده واخيسته چې پاچا ته به يې سپارښت کوي بيا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی يې پاچا ته سجده وکړه بيا يې تحفې ورکړې ورسره يې خپل خواست هم ورته وړاندې کړی چې خواست يې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم يو څو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دين پرې ايښې دئ يو نوی دين يې غوره کړی دئ داسې دين دئ چې نه يې موږ پېژنو او نه يې تاسو پېژنی دلته ستاسو هيواد ته راغلي دي دلې او سېږې موږ دمکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالېږلي يو چې دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبرې سره سم هغه واکمنانو او پادريانو چې دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وويل: کومو کسانو چې زما په هيواد کې پناه اخيستې وي دخبرې پرته يې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځنې لاسته کوم که چيرې ستاسو خبره صحيح وه نو تاسو ته به يې دروسپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای، دستي يې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چې څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چې په همت يې دا پرېکړه وکړه چې پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چې مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی يې سلام ووايه ، دستي يو چا نیوکه پرې وکړه چې دوی د پاچا ادب ونه کړی یعني پاچا ته يې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وویل چې زموږ نبيﷺ د الله ﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر ؓ ورمخکې سو پاچا ته يې وویل: موږ په ډېر سخت جهالت کې پراته وو نه مو اللهﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډبرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې اینښې وې زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کې وو چې اللهﷻ یو رسول راولېږی داسې رسول دئ چې موږ يې نصب ، صداقت ، ايمانداري او پرهيزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د يوه اللهﷻ یعنې د شريک پرته و عبادت ته راوبللو د ډبرو او بتانو دعبادت څخه يې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم يې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه يې منعه کړو ، موږ ته يې د ريښتيا ويلو ، امانتدارۍ ، وصيله رحمۍ ، د همسايه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نيولو ، خيرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ويلو ، ديتيم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ويلو او داسې نورو بدو عملونو څخه يې منعه کړو . موږ ته يې د قرآنکريم ښوونه راکړه موږ په هغه ايمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چې زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکليفونو رارسول يې شروع کړه موږ اړ سو چې د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هيواد کې پناه واخلو . پاچا وويل: کوم قرآن چې ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته يو څه راوړی حضرت حعفر ؓ د سورة مريم لومړني اياتونه ورته تلاوت کړه پاچا چې دقرآنکريم دغه اياتونه واورېده - دی او دده پادريان چې دلته موجود وه ټولو ډېر وژړل آن تردې چې ږيرې يې لندې سوې وروسته پاچا وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چې دغه کلام او هغه کلام چې حضرت عيسيؑ راوړی دئ ديوه نور څخه را وتلي دی بيا يې دمکې وخلکو ته انکار وکړئ چې زه و

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپارلای دمکې خلګ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کي يې مشوره پيل کړه دمشورې په بهير کي يوه وويل : زه به سبا يو داسي چل وکړم چي پاچا د دوی ريښې پرېکړي ملګرو ورته وويل: داسي کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بيا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بيا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وويل: پاچا صاحب !دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عيسي عليه السلام په هکله بې ادبي خبري کوي او وايي چي حضرت عيسي عليه السلام د خدای ﷻ زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتني پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلي دي چي موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وويل: تاسو دعيسي عليه السلام په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وويل: موږ دعيسي عليه السلام په هکله هغه څه وايو چي الله ﷻ زموږ پر نبي ﷺ باندي نازل کړي دي پاچا ورته وويل: ستاسو پر نبي ﷺ باندي د عيسي ▲ په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وويل : عيسي ▲ دالله ﷻ نبي دئ ، دالله ﷻ بنده دئ ، دالله ﷻ روح دئ ، دالله ﷻ کلمة ده ،الله ﷻ د يوې پيغلې (بې واده) ښځي يعني بي بي مريمي [illegible] په وجود کي پيدا کړی او بيا يې وزيږوی. نجاشي پاچا ورته وويل: ستاسو خبري ريشتيا دي ځکه عيسي عليه السلام هم تر دغه خبرو زياتي نه دي ويلي دپاچا سره ناستو پادريانو بک، بک شروع کړی يعني خبري يې سره واړولي خو پاچا ورته وويل: تاسو چي هر څه وایاست خو حقيقت داسي دئ لکه مسلمانان چي وايي ددې څخه وروسته يې دمکې کافرانو ته ببرته تحفې په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وويل: تاسو نور په امن کي یاست هر څوک چي تاسو ته تکليف رسوي تاوان به ورکوي بيا يې دغه اعلان هم وکړی چي مسلمانان په امن دي هر څوک چي تکليف ورکوي تاوان باندي لازم دئ.([13])

([13]) (خميس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کې په حبشې کې د مسلمانانو عزت نور هم زیات سو د مکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار د مکې د کافرانو د حسد جذبه نوره هم زیاته سوه او حضرت عمر ﷛ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځیدل ، دوی غوښتل چې د مسلمانانو سره د نورو خلګو لیدل بند سي او په یو ډول نه په یو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر دا چې د مکې مشرانو مشوره وکړه ـ په مشوره کې یې وویل چې اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم یو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تیار نه وه نو له همدې امله کافرانو یو وعده سره وکړه چې د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکوڼ کوي یعنې د دغه دوو قومو سره به نه څوک خبري ، نه به څوک ورسره کښېني ، نه به څوک رانیول او خرڅول ور سره کوي ، نه به څوک کورته ورځي او نه به یې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چې دوی نبي کریم ﷺ و مرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده دخولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکې په عملي ډول یې د محرم (حسن حسین) په لومړۍ د نبوت په اووم کال یو پرېکړه لیک ولیکی او په مکة مکرمه کې یې و ځړاوه او ټولو خلګو ته یې خبر ورکړی چې د دغه پرېکړه لیک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کې به یې پوره کوشش کوي د دغه پرېکړې له وجهې اصحاب کرام ﷸ د دوو غرونو په منځ کې یعنې په یوه سخته وچه مځکه کې چې په (شعب ابي طالب) سره یادېده ـ نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولې او نه څوک ورسره یو ځای کېده او نه دوی د چا سره یو ځای کیدلای سوای نه یې د چا څخه شی رانیولای سوای او نه یې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چې د مکې د باندي څخه به راتلی او نه د دوی څخه څوک د باندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه د مسلمانانو څخه که به څوک یو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه د دوی اړتیا به یې هیڅ نه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چې لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کي خلاصه سوه د خوراک هيڅ نه سوه ورپاته ، د سختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسي تکليفونه پرې تېر سوه چي آخر به د دوی اولادونه او ښځو د لوږي د سخت تکليف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږي څخه په سخت تکليف اخته وه خو د خپل ځان تر تکليف به د اولادونو په لوږه زيات غمګين وه. د څښتن تعالیﷻ پېرزوينه وه چي درې کاله وروسته هغه پرېکړه ليک چي په مکه مکرمه کي ځړېدئ وينو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورين څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چي هر څومره لوږي، تندي او تکليفونه تېر سوه خو دوي پر خپل دين ټينګ ولاړ وه. او د دين د خپرولو څخه يې لاس نه وا خيستی.

فايده: پورتني تکليفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چي نومونه يې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه د دوی تا بعداران بولو ، د بريا ليتوب په ډګر کي د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وينو (او د حقيقي تګ لاري څخه يې ډېر ليري يو) لږ تر لږه موږ ته هم يو څه فکر کول پکار دي چي دغه مبارکو اصحابانو د دين لپاره څومره قربانۍ ورکړي دي او موږ د دين ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چي بريا ليتوب د کوشش او زيار په نتيجه کي لاسته راځي. موږ غواړو چي هوسا ، ارام او د دنيا په لذته کي ژوند وکړو. په بې دينۍ او عيش کي د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان يو د اسلام ترقي دي هم راسره وي، دا کله کيداي سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کين راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرايي ! چي وکعبې ته به ونه رسيږې ځکه دغه لاره چي ته پرې روان يې ترکستان ته تلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام ﷺ د قربانۍ ورکولو او تکلیفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زیات وېرېدل د دوی د تکلیفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دین لپاره یې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دوېري او خوف څخه یوه لږه حصه په موږ کې هم پیدا سي د بېلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بیانوم:

۱ د سیلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طریقه

حضرت عایشة (رضي الله عنها) فرمایي: کله چې به وریځ، سیلۍ او داسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به یې بدل سو کله به دننه ولاړی او کله به دباندې راووتی او دا کلمة به یې ویل: اَللّٰهُمَ اِني اَسئَلُکَ خَیرَهَا وَ خَیرَ مَافِیهَا وَ خَیرَ مَا اُرسِلَتَ بِهِ وَ اَعُوذُبِکَ مِن شَرهَا وَ شَر مَافِیهَا وَ شَرمَا اُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدایه ! ﷻ زه د دې هوا خیر غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خیر غواړم او د کوم مقصد لپاره چې دي د غه هوا رالېږلې ده د هغه خیر غواړم اې خدایه ﷻ ! زه د دې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دي رالېږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ، حضرت عايشه فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ! خلک چي وريځ ويني خوشاليږي ته تر هغه وخته پرېشانه يې چي باران شروع کېږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چي په دې وريځ کي به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چي وريځ به راغله دوی به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوی خوشاله وه چي باران دئ مګر په هغه وريځ کي د الله ﷻ عذاب و ټوله يې هلاک کړه.([14])

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

•⍓⌛⬂◑♦✌⬄○⑩✋ ✍☪➱❀❻🔔♦⬊ ←■⬃❒❒🕮♦❻ ✍●☺■▣⬧▫

✄⌧⓿🕒⍓♎ ☎✄❑➚♑✍⬧🔔 ➬☠❀&☞☺♦③⍓⑩⬃❒❒🕮

✍♦✋ ♦❑➔♎ ➬⍓♦✉ 🗐 ✍♦☼⬉❷⍓➲⬂▦❼☜ ⌦♈❀❻🔔♦⬊

✍❑&❸⍓▫ ❀⌧③❀❻ ☎ 🕒⍓○⍓✉ ☹➚⬇▫▣⍓➶⬃➔♦✌⬄♋✍✄

❑⍓➚✍ ⬉❷⍓♓✋⍓⑨➔✍ ⬖✾❀⬀ ⊲☹➚⍓♑❑🕮 ⬉⚇✄⌧⓿♦⬉

☎✄❑←⬧♦⌨⇧🕒❒🕯⬧▫ ✍❑&❀♒▯♦❻ ✸❷⬂✋❒🕯⍓✉ ◎➚⬄❀⌧★

⍓⌨⍓♑🕒⌧⓿⌧✍ 🗐 ➬☠⬋&←☸⬘▤🕒✽○♦✋ ⬧⍓◑ ✄❽♦❷⬉③ ⬧⬧

♦×✓⍓✋✸❷⇧➶←☺⬂♑✍✄ ♦⚐➬❑⬧◑⬂♑✍✄ ❽✸❽⬂♑⬧✞

([15]) ⬖✾⍓⬀

ژباړه: دعاديانو قوم چي کله وريځ وليده چي د مځکي پر لوري راروانه وه نو وې ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي (الله ﷻ وفرمايل) نه داسي نه ده بلکي دا هغه عذاب دئ چي تاسو يې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پيغمبر ته به موويل: که ته رېښتني يې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

([14]) درمنثور
([15]) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په دې ډول بيان کړی دئ:) يوه سخته سيلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سيلۍ په وجه ټول داسې هلاک سوه چې د ودانيو پر ته هيڅ نه پکښې ښکاريدل (الله ﷻ فرمايي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.(16)

فايده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې د دنيا او آخرت سردار دئ دومره زيات د الله ﷻ څخه ويريږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکريم کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کې به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره ـ سره بيا هم رسول الله ﷺ ته د سيلۍ او وريځې د راتګ په وخت کې به دتيرو قومونو عذاب ور په ياد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کې يو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کې اخته يو زلزلې او نور ډول ـ ډول عذابونه وينو بيا هم ددې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ويريږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځايه تحقيقات شروع کړو.

۲- په تياره کښې د حضرت انس ﷺ عمل

نضر بن عبدالله ﷺ فرمايي: د حضرت انس ﷺ په ژوند کې يوه ورځ دورځې تياره خوره سوه زه د حضرت انس ﷺ و حضور ته ورغلم او ورته ومې ويل: چې د نبي ﷺ په زمانه کې هم دا ډول شيان راتلل انس ﷺ راته وويل: د نبي ﷺ په زمانه کې چې به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قيامت څخه ويرېدو او په چټکۍ سره به ومسجد ته تلو.

يو بل صحابي ابودرداء ﷺ فرمايي: د رسول ﷺ دا عادت و چې کله به سيلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشريف يو وړی.(17)

(16) بيان القرآن
(1717) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: په اوس وخت کې لوی ـ لوی مصیبتونه او بلا وې راځي بیا هم هیڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلک خو پرېږده بلکې خاصو خلکو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کې ددې سوال په جواب کې فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندې نیولو په وخت کې د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کې د اصحابو کرامو سره دا فکر و چې رسول ﷺ به د لمر د ترندې نیولو په وخت کې څه کوي او دا به یې ویل: چې ددې کار خبرنه دې وسي. کله چې به لمر ترندې ونیوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چې د غشي ویشتلو په تمرین به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل ځو وګورې چې رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندې نیولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به یې لمونځ اوږد کړی دومره به یې اوږد کړی چې خلک به بې هوښه پرېوتل په لمانځه کې به یې ژړل او فرمایل به یې: اې خدایه ﷻ ! تا زما سره وعده نه وه کړې چې ستا په شتون کې به پر دوی عذاب نه راولم ؟او نه به په داسې وخت کې عذاب پرې راولم چې دوی په استغفار اخته وي؟(یعني اې الله ﷻ ! دا ترنده لیرې کړې).

الله ﷻ په سورة الا نفال کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ته په دوی ک موجو ي یې پر دوی به عذاب نه راولم ، نه په داسې وخت کې عذاب پرې راولم چې دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمایي:

⬀☠←♑♦📪🖅ҽ⓿⮹➔⬉⓿⅋✆ ✦✎👓✂ ♐♍🔔•🗏 👓♦👌◆❒

✦✎👓✂ ♐♍🔔☒📫 👓♦👌◆❒ 🗐 ⬀☠⅌&❸⅋▫ ❁💣☼❒🕮◆❒

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⇖❷⊗▦⬂⬄♦✌⬄○□④ ⬀☠➔♎◆❒ ⬀☠←♑♦✉✍ℯ⓿⍓➔⇖✍
.(18) ⬆✖✖⬈

ژباړه: الله ﷻ داسي نه دئ چي پر دوی عذاب راولي او حال داچي ته په دوی کي يې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال داچي دوی استغفار ويونکي وي.

رسول الله ◄ و خلګو ته داسي نصيحت وکړی: که چيري لمر يا سپوږمۍ تر نده ونيسي نو ووبريږئ او د لمانځه و لوري ته ځغه وکړئ زه چي کوم څه کوم دآخرت حا لات وينم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی اوژړا به ډېره کړی کله چي مو داسي حالات (دلمر او سپوږمۍ ترنده)و ليدل لمونځ کوئ، د عا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کريم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ يو ځلي تو له شپه په ژړا تېره کړه او تر سهار يې په لمانځه کي د آيات وايه:

⬀☠⬋ℰ□✠⊘✉♦▫ ⬀☠⬋ℰ⬀▯✍ℯ⓿⍓➔➔✍ ♌⊘◑
⬀☠←♑♦♐ ⬀❷⊗▦⬂⬄♦✍ ♌⊘◑◆❒ ☎ ⊠✇←⑩✍♦⌛⊗⇖
↓❽③✗❿⍓➔⬂♐✍✂ ✽💣☼❒📖 ⍓✉✵☼⊘✉♦▫
(19) ⬆➪➪⊗⬀ ◐⚐⑩⬁▤◘♦⬂💻✍✂

ژباړه: (اې خدايه !) که ته دوی په عذاب کړي (ستا اختيار دئ) ، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختيارلري چي خپلو بندګانو ته دګناه په بدل کي سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

(18) سورة الانفال الاية (٣٣)
(19) سورة المآئده الاية (١١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړې (نو هم ستا اختيار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب يې او د حکمت څښتن يې (معافي به دي د حکمت موافق وي) [20]

د امام ابو حنيفه په اړه راغلي دي چي يوه شپه يې ټوله لاندينی آيات په لمانځه کي لوستي او ژړل يې:

♦⚐⬀❑♦⓿⬂♑☜✂ ☎✂❐↓❽◷♦☞⬂✌☜✂♦❐
📖❐⑨❧☙❑☜ ✂☜♑⬂☺⇖⬈⇳❷⛝✎⇖❑♌♦ ⬀✍⛒⛍ ⬁ ([21])

ژباړه: جلا سئ اې مجرمانو ! نن ورځ (په دنيا کي خو تاسو او سپېڅلي خلک ګډ اوسېدلاست)

د قيامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلک به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ ده ځکه نه ده معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي يو او که به د سپېڅلو خلکو په ډله کي يو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر ؓ وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر ؓ د انبياوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل يقيني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زيری ورکړی دئ بلکي د جنتيانو د يوې ډلې سردار يې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه يې د بلني زيری ورکړی دئ او دا يې هم فرمايلي دي چي زما په امت کښي به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صديق ؓ جنت ته داخلېږي دده مبارک ددومره فضلېتو سره ـ سره بيا هم د الله ﷻ څخه دومره

([20]) بيان القرآن
([21]) سورة يسين الاية (٥٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وېرېدئ چي ويل به يې: کاشکي زه درخته واى چي پرې سوې واى کله به يې ويل: ارمان چي زه هم وابنه واى چي يو حيوان خوړلى واى او کله به يې ويل ارمان چي زه د يو مؤمن انسان د بدن وېښته واى.

يوه ورځ ده مبارک يو باغ ته تشريف يوړى يو حيوان يې ناست وليدئ سوړ اسويلى يې و کښى او حيوان ته يې وويل: ته څومره په خوند خوړل او څښل کوې، ددرختو په سايو کې ګرځې او پر تاباندې د اخرت هيڅ حساب او کتاب نسته ارمان چي ابوبکر هم ستا په څېر واى يعني دا يې دا اللهﷻ دوېرې خوښه وه چي حيوان واى.([22])

ربيعه اسلميﷺ فرمايي: يوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر ﷺ په منځ کې څو خبرې زياتې سوې ده مبارک ماته يو سخت لفظ ووايه چي پرما ښه ونه لګېدئ ژر يې فکر بدل سو او راته وې ويل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووايه چي بدله خلاصه سي او آخرت ته شى پاته نسي ما دويلو څخه انکار وکړى، ده مبارک را ته وويل چي ووايه که يې نه وايې زه نبيﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدې جواب سره هم د ويلو څخه انکار وکړى، دى ولاړ سو او دولاړى پدغه وخت کې د بنو اسلم د قوم څخه څه خلګ راغله او وې ويل: دا عجيبه خبره ده چي خپله يې هم زياتى کړى دئ او هم رسول الله ◄ شکايت کوي مادې خلګو ته وويل تاسو دغه سړى پېژندلى دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صديق ﷺ دئ که دى خوابدى سي نو د اللهﷻ نازولى رسول ◄ به له ما څخه خوابدى سي او د نازولي رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که اللهﷻ را څخه ناراضه سي نو بيا د ربيعه په هلاکت کې څه شک سته؟ ربيعه ﷺ فرمايي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مې ورته وکړه نبي ﷺ و فرمايل: ښه

([22]) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخیستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسي ووایه چي ابوبکره ! تا دي الله ﷻ معاف کړي.

فایده: داد حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د الله ﷻ دوېري لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته بدله اخیستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چي لومړی یې و ربیعه رضي الله عنه ته خپله خواست وکړی او بیایې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چي ربیعه رضي الله عنه بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبري یو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کي نه راځي چي په آخرت کي به ددې خبرو بدله اخیستل کېږي او یا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمر رضي الله عنه حالت او دَحَرَه واقعه

حضرت عمر رضي الله عنه به زیات وخت یوه کڅوړه واخیسته او وبه یې ویل ارمان چي زه دا کڅوړه وای کله به یې ویل ارمان چي زه خپلي مور نه وای زېږولی یوه ورځ یو سړی ورته راغلی او ورته وې ویل: فلانکی سړی پر ماظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله راواخله ده مبارک هغه سړی په یوه دوره وواهه او ورته وې ویل کله چي زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځي او کله چي زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وایې چي بدله راواخله، هغه سړی ولاړی، ده مبارک دستي یو سړی پسي ولېږه او هغه یې راوغوښتی او دوره یې په لاس ورکړه ورته وې ویل اې سړیه ! ته ما وهلی یې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وویل ماته د الله ﷻ لپاره بخښلی یې.

حضرت عمر رضي الله عنه کورته تشریف یووړی دوه رکعته نفل یې ادا کړه بیایې خپل ځان ته وویل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې ، ته ګمراه وې الله ﷻ هدایت درکړی، ته ذلیل وې الله ﷻ عزت درکړی بیایې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته یو سړی راځي اودرته وایې چي زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله را واخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پورې پرځان ملامتي ويل.[23]

د حضرت عمر ﷺ مربی (غلام) حضرت اسلم ﷺ وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر ﷺ سره (حَرَه ــ[24]) نومي ځای ته تلم يوځای مې په يو ځنګل کښې اور تر سترګو سو حضرت عمرﷺ وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار دباندې به پاتېسوې وي راځه چې پوښتنه يې وکړو او ددوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چې ورسېدو ومو ليدل چې يوه ښځه ناسته ده څو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهي يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندې اور ترې بليږي مونږ سلام ورته وواېه او ورنژدې ورتلو اجازه مو ځني واخيسته حضرت عمرﷺ پوښتنه ځني وکړه چې دا کوچنيان ولې ژاړي؟ ښځې ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږي له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځني وکړه چې په ديګ کښې څه دي؟ ښځې ورته وويل دا ديګ مې د کوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی او پر اور مې ايښې دئ چې ددوی زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي ، ښځې زياته کړه چې زما او د امير المومنين عمرﷺ په منځ کښې به الله ﷻ فيصله کوي چې زما ددې سترې حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمرﷺ په ژړا سو او وې ويل اللهﷻ دې پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ ؟ ښځې وويل هغه زمونږ امير جوړ سوی دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلمﷺ وايي چې زه حضرت عمرﷺ د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونۍ (بورۍ) کښې يې د بيت المال څخه څه اوړه، خورماوې، وازګه، څه کالي او څه پيسې واچولې ګونۍ يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چې دا زما پر ملا باندې کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندې يې کښېږده، دوه درې واره مې ټينګار وکړی چې زه به يې يوسم

(23) اسد الغابة
(24) مدينې ته نژدې د يو ځای نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ویل ایا د قیامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ماورته وویل: یا نه یې سم پورته کولای ده مبارک راته وویل نو دا به هم زه پورته کوم ځکه چي د قیامت په ورځ پوښتنه زما څخه کیږي ، آخر زه مجبوره سوم چي ګونۍ دده پر ملا باندي کښېږدم ، حضرت عمرؓ په ډېره چابکۍ سره د ښځي و ځای ته تشریف یووړی زه هم ورسره وم هلته چي ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په دیګ کښي څه اوړه، څه وازګه او خورماوي ودیګ ته واچولې او ددیګ لړل یې شروع کړه ، د نغري اوربې پخپله پوه کاوه اسلمؓ وایي دده مبارک دږیري څخه دود وتل ماولیدل اخر دا چي ډېره یې په دود توره سوه ددې څخه وروسته یې پخپل مبارک لاس ددیګ څه خواړه راویسته او په هغه کوچنیانو یې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اخته سوه او کوم څه چي پاته سوه هغه یې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ویل الله تعالی ﷻ دي تاته د خیر بدله درکړي ته ددې ور یې چي د عمرؓ پر ځای باندي خلیفه سې .(ښځي داخبره له دې امله وکړه)چي ښځي دی نه پېژانده چي امیر المومنین دئ ، عمرؓ دې ته تسلي ورکړه او ورته وې ویل کله چي ته خلیفه ته ورسې مابه هلته پیدا کړې عمرؓ ددوی څخه لږ لېري پر ځمکه کښېناستی د لږ ناستي وروسته روان سو او وې ویل: زه له دې وجهي څخه کښېناستم چي ما دغه کوچنیان په ژړا لیدلي وه زما زړه و غوښتل چي لږ ساعت یې په خندا هم ووینم.([25])

حضرت عمرؓ د سهار په لمانځه کښي زیات وخت سوره کهف،طه او داسي نور لوی-لوی سورتونه لوستل او دومره به یې ژړل چي اواز به یې تر څو صفونو پوري رسېدئ یوه ورځ یې د سهار په لمانځه کښي سورة یوسف لواسته کله چي دې ځای ته راورسېدئ: ♦✌✍•♁

☑❼✎❄⬀❽⬉❍◆❒ ✎✍☐ॐ♦✉ ☎✁❑⬈▤⇳⬆❒📖 ✏✍⬚☺❄☼✎☽

([25]) اشهر مشاهیر منتخب کنز العمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

•• ✍♦☟ ★✎✍✂ ❧⇗☠☟ ⇱☠■🖬⇳⇱❒🕮◆❒ ★✎✍✂ ❼■🖫☠✆
✍⬧➔⬀🖬■☺←❑♍❧ ⬀☠☠⬅ (26) نو د زړا له وجهي يې اواز بند سو تر خولې يې ږغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فایده: داد الله ﷻ د وېرې ښخه د هغه چا حالت دئ چې د نامه ښخه يې لوی ــ لوی پاچاهان وېرېدل او رپېدل نن ورځ يعني ديارلسنيم سوه کاله وروسته يې هم دبدبه ، شان او شوکت منل سوی دئ، نن يو پاچا نه ، حاکم نه بلکې يو کوچنی آمر هم د خپل رعيت سره داسې معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباس ﷺ نصيحت

وهب بن منبه ؒفرمايي: د حضرت عبدالله بن عباس ﷺ د سترګو ديد لمنځه ولاړی يوه ورځ ما کعبې شريفې ته بوتی هلته چې ورسېدئ د يوې ډلې خلګو ښخه د جګړې اواز راتلی ماته يې وويل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام ووايه هغو خلګو دده ښخه د کښېناستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمايل تاسو ته معلومه نه ده چې د الله ﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د الله ﷻ د وېرې ښخه خاموشه وي حال داچې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګيان وي بلکې ښه پاکې خبرې کوونکي وي، ويونکي وي، پوهه لرونکي وي خو د الله تعالى ﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حيران کړي وي ددغه وجهې ښخه يې زړونه مات وي او ژبې يې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پيدا سي نو نېک

---

(26) سورة يوسف الاية (٨٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسي وي لکه چي ومي ويل) نو تاسو و لي دومره لېري سوي ياست ؟ يعني اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه رحمه الله فرمايي ددې څخه وروسته مادوه کسان هم يو ځای ونه ليدل.

فايده: حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه په د الله جل جلاله د ويري څخه دومره ژړل چي هروخت به يې په مخ کي داوښکو دبهېدو له امله دوې نښي د نالو په څېر معلومي وې.

په پورتنۍ قصه کښي عبدالله بن عباس رضي الله عنه د نيکو کارونو لپاره يوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چي هر څوک د الله جل جلاله د لويي فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بيا هغه يقناً د اخلاصه ډک وي که موږ په شپه او ورځ کښي يعني ۲۴ ساعته کښي په دغه ډول يولږ فکر وکړو نو دغه ګران کاردی ؟

۸- د تبوک په سفر کښي د ثموديانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا يوه مشهوره غزا ده او د رسول صلی الله علیه وسلم وروستۍ غزا ده کله چي رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ته خبر ورکړل سو چي د روم پاچا پر مدينه منوره د حملي کولو اراده لري يو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدينې ته راځي نو رسول الله صلی الله علیه وسلم د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) دمياشتي پر پنځمه د پنج شنبې په ورځ دروم د پاچا مقابلې ته د مدينې منورې څخه روان سو لکه څرنګه چي سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهي نبي صلی الله علیه وسلم صفا اعلان وکړی چي د روم د پاچا مقابلې ته څو تياري وکړی ، نبي صلی الله علیه وسلم پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چي حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وويل چي اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دي يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر رضي الله عنه ورته وويل: چي د کور د خلګو لپاره مي الله جل جلاله او دده درسول صلی الله علیه وسلم دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ﷛ ددې غزاء لپاره د خپل کور نيم سامان راوړی چي قصه به يې په شپږم باب ځلورم شمېره کښې راسي، حضرت عثمان غني﷛ ددريمي حصې د جنګياليو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زيات شيان راوړل لکه څرنګه چي په عمومي ډول مسکنت زيات وو نو لس ـ لس کسان به پر يوه او ښ باندي پېه وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ و جنګياليو ته جيش العسرة (د سختۍ لښکر) ويل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر ليري و ګرمي هم زيات وه دومره ګرمي وه چي په دغه وخت کښې د مديني منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړه حال دا چي د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و دا په حقيقت کښې د الله ﷻ سخت امتحان و ديوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او دنبي ﷺ امر و چي د تللو پرته بله لار نه وه د بلې خوا د ټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخې وي هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکليفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندي غالبه سول او د رسول الله ﷺ سره روان سول يو اځي منافقان، معذورين، ښځي، کوچنيان او هغه کسان پاته سول چي په مدينه کي ورته اړتيا وه او يا داسي کسان پاته سول چي ددوی لپاره سپرلۍ نوي د ژړا په حالت کښې پاته سول الله ﷻ يې په اړه ايات نازل کړې:

☒🖰⬀❑⬧✍❒🕮 ✏🙫⧫🙜 ✂⬧➊⬂➀ ⬄◻⬄⬂🕭⅄✏🙫✂ ➐■✍⧫⭦ ⬧⬧⧫❒
✏🙫⧫🙜 🡐⑨⬀♉❒🕮 ✋⬧ ✽💣☼◻⬛➔🕭 ⬄⚐🡐♑■🖪⬂☺⬄⬧⧫✌⬂♍
☎✂❑⅄♍⧫❑⬧✍ ⬂❍⬂⓿■🖪⧫⭦ ⬀☠→⧖➔🖪⬂☝✐❑❒🕮
⮳➚⬂🙜⊙🙫✏🙫✂ ⌘♊⬂🙜↓⅄⓿⬂▦⬧✍ ⬄⚐🡐♑⭦⭦⭦⓿⇳⭦❒🕮◻❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑→◗♑⌧☾⬉③ ✍♦✌ ☎✂❒←⑨⬘♑⬧⑥ ⬧❒🕮 ✍◷☼♦❽⍓❍
(27) ⬅♒♓⬀

ډيادوني وړ ده چي دري کسان د ضرورت پرته پاته سول چي قصه به يې وروسته راسي کله چي رسول ﷺ او اصحاب ؓ د ثموديانو پر کلي تېرېدل نو نبي ﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اوښه يې تېزه کړه اصحابو کرامو ؓ ته يې امر وکړی چي پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښې په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چي خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چي پردوی نازل سوی دئ.(28)

فايده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتيري دوستان چي د خپلې قربانۍ ثبوت ورکوي په دغه ځای کښې په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چي خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چي پر ثموديانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښې چي زلزله وسي د هغه ځاي څخه د سيل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانيو وسيل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکې په زړه کښې د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښې د حضرت کعب ؓ غير حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښې د معذورانو څخه پرته د اتياوو څخه زيات منافقان د انصارو څخه وه چي په جنګ کي يې ګډون نه و کړی په دغه پيمانه د کلو او صحراو خلک هم وه ، ددې څخه علاوه يوه لويه ډله د باندنيو خلکو څخه داسي وه چي خپله هم په غزاء کښې نه وه تللي او نور يې هم منعه کول لکه چي الله ﷻ ددوی بيان داسي کوي:

(27) سورة التوبة الاية (٩٢)
(28) اسلام ، خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَرِ.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلګو ته ویل:) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

یعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمایي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلګو څخه علاوه درې ریښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شریک سوی یو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن امیه ﷺ او دریم مراره بن ربیعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي یې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصیل سره بیانوي وروسته به راسي، د مراره بن امیه ﷺ باغ ښه د میوو ډک و فکر یې وکړی چې که چیري زه ولاړ سم نو ټوله میوې به ضایع سي زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهي څخه پاته سو خو کله چې په حقیقت پوه سو نو دباغ ټولي میوې یې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړې ځکه دغه میوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان یو خواته تللي وه نابیره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل شریک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقیقت پوه سو نود زړه له درده یې د ټولو قریبانو سره د اړیکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړیکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احادیثو کې زیاته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصیل سره داسې بیانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کې دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کې چې شتمن وم ما پدغه وخت کې دوې او ښانې درلودې او بل هیڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چيري به يې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به يې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به يې پوښتل خرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم ليري و او د دښمن دلښکر شمېر هم زيات و نو ځکه يې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تياري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ يو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو ليکل يې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو دډېروالي له امله يې ځان په ډېره اسانۍ سره پوټوالای سوای کعب ﷺ وايي پدغه وخت کي ميوې بيخي پخې وي ما به سهار د سفر د سامان دتيارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هيڅ قسم تياري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژر به وسي تر داسي وخته چي نبي کريم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما دسفر سامان تيار نسو بيا به مي هم دا فکر کاوه چي په يوه يا دوې ورځو کښي به ځان تيار کړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تيار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدينه منوره کي شاوخوا وکتل نو يوازي به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او يا به معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه يې وکړه چي کعب ﷺ نه معلومېږي څه پېښه ده يو ملګري وويل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷺ دغه کس ته وويل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هيڅ يې ونه ويل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما درسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي ددرواغو عذرونه راتلل چي دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بيابه د بخښي خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر يوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د رېښتيا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټينګه اراده وکړه چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به رښتيا وايم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چې کله به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی ځل به يې مسجد ته تشريف يووړی او هلته به يو لږ وخت و اوسېدئ چې د خلکو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د دروا غو عذرونه به يې ورته ويل او قسمونه به يې ورته اخيستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به يې الله ﷻ ته سپاری په دغه وخت کې زه حاضر سوم او سلام مي ووايه نبي ﷺ د خوابد تيا په ډول مسکی سو او اعراض يې را څخه وکړی ماته يې هيڅ توجهه ونه کړه ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مي قسم وي چې نه زه منافق يم او نه مي په ايمان کې شک سته ده مبارک راته وويل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمايل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آيا تا او ښاني نه وي رانيولي؟ ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د يو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا يقين دئ چې د هغه قهر څخه به مي په يوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طريقه را زده کړې ده خو ستاسي په اړه ماته معلومه ده چې که چيري نن تاسو په دروا غو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک رښتيا درته ووايم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چې الله ﷻ به ستاسو خفګان ليري کړي نو ځکه زه رښتيا درته وايم حقيقت دا و چې قسم په الله ﷻ ما هيڅ عذر نه درلودئ او څومره چې زه په اوس وخت کې فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکې هيڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمايل: رښتيا دي وويل بيا يې راته وويل چې ولاړ سه فيصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلکو پرما ملامتي وويل: چې تا ددې څخه مخکې هيڅ ګناه نده کړې که چيري تا عذر ويلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما ددوی څخه و پوښتل چې آيا داسي يو بل څوک سته چې داسي معامله ورسره سوي وي خلکو راته وويل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته يې داسي خبري وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچې وکړي او نبي ﷺ داسي جواب وکړی لکه تاته چي يې درکړی يو هلال بن اُميه ﷜ او دوهم مراره بن ربيع ﷛ دی.کعب ﷜ فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چي بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کي يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک را سره شريک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چي هيڅوک به زموږ سره خبري نه کوي.

داقانون دئ چي هغه چاته څوک غصه کوي چي د هغه سره يې اړيکي زياتي وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چي په هغه کي اهليت وي د چاسره چي داسي استعداد نه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چي نبي ﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کي اهليت موجود و. کعب ﷛ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبري پرېښودې ګويا زموږ دنيا بدله سوه آن تر دې چي پر موږ باندي فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردي سوه هيچا خبري نه را سره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سي نو تر پايه پوري به خلګ زما سره خبري نه کوي او د مړيني پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هيچا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پوري و زما دوه ملګري دپيل څخه په کور کي پټ ناست وه زه په دوی کښې يو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کښې مي ګډون کاوه خو زما سره به هيچا خبري نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مي واچوی او په ډېره غور به مي د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چي د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مي کاوه او نبي ﷺ ته به مي پټ ـ پټ کتل چي هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چي به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چي به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې ترتيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبري نه کول ډېر درووند تمام سو يوه ورځ د ابوقتاره ﷛ پر دېواله وختم ابوقتاره ﷜ په قرابت کي زما د اکا زوی و او زما سره يې ډيري اړيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مې ورته وواېه ابوقتاره ﷺ جواب نه راکړی بیا مې دوهم ځل سلام ورته وواېه بیا یې جواب نه راکړي دریم ځل مې بیا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وویل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهیږي ددې خبرې په اورېدو سره مې د سترګو څخه اوښکې رواني سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تېرېدو وروسته د مدینې بازار ته ولاړم که مې کتل یو عیسایي قبطي د غلې خرخولو لپاره راغلي دئ او د کعب ﷺ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عیسایي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط یې ماته راکړی په خط کي لیکلي وه: مونږ خبرسوی یو چي ستاسو پیغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دي دذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه موږ به دي مرسته او ملاتړ وکړو(داددنیا قانون دئ چي مشر دکشرانو داداب او تربیې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف څوک یې کوشش کوي ترڅو بلي خواته یې ولمسوي او تربیه یې ضایع کړي آخریې خیر خوا جوړ سي) کعب ﷺ فرمایي: ماچي خط ولوستئ (اِنا لله) مې وویل چي زما حالت اوس تر داسي اندازې رارسېدلی دئ چي کافر اوس زما طمعه کوي او زما د اسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خو زه په یو بل غم اخته سوم خط مې راواخیستی یو تنور ته مې واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مې ورته وکړی چي اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابدیا له وجهي زما دغه حالت دئ چي اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کي څلوېښت ورځي پوره سوې وې چي د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته یې وویل: چي خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وویل: ایازه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وویل: یا بلکي بیلتون غوره کړه ما خپلې ښځې ته وویل: چي د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پوري چي زما په اړه الله ﷻ فیصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د یو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پیغام ورسول سو د هلال بن امیه ﷺ میرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست یې ځني وکړی چي هلال سپین ږیری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت څوک به نه وي که یې د حال او احوال معلومولو لپاره څوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وویل: چي هغه ددې نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ﷺ فرمايي: ما فکر وکړی که زما میرمن د هلال ﷺ د میرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کیدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بیا به مي فکر وکړی چي هغه خو سپین ږیری و زه خو ځوان یم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تیري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې یعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې یوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بیخي تنګه وه او ژوند مي بیخي په تکلیف و چي نابېره د سلع د غره د څوکي څخه یو اواز کونکي په لوړ ږغ وویل: اې کعبه! تاته دي خوشخبري وي! ما چي دا اواز واورېدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي لیري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي یو سړی ته یې وفرمایل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واورېدئ ددې څخه وروسته یو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زیری یې راکړی ماهم اغوستي کالي وکښل او زیری ورکونکي ته مي ورکړه ، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بیا مي دیو چا څخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زیری یووړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما وخواته راغلل مبارکۍ یې راکولې د ټولو څخه مخکي ابوطلحة ﷺ راوړاندي سو چي تل به مي یاد وي.

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شیان به ئي د ځان سره نه پریښودل (هذا لهامش من الشیخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ﷺ وايي کله چې زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مې سلام وواېه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا يې په مخ کې برېښېدل رسول الله ﷺ چې به خوشاله و نو مخ به يې د سپوږمۍ په څېر برېښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چې زما ټوله جايېداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کې ورکوم ځکه دغه مال زما د دومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چې ټوله مال مه صدقه کوه چې د تنګسيا سره به مخ سې بلکې يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ماورته وويل چې ښه دئ د خيبر حصه دې پاته وي کعب ﷺ فرمايي: ماته رېښتيا ويلو خلاصون راکړی ما د ځان سره وعده وکړه چې ټول عمر به رېښتيا وايم. (29)

فايد: دا داصحابو کرامو دالله ﷻ څخه د ويري يوه نمونه وه چې کعب ﷺ په ټولو غزاو کې شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کې شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زورونې چې ورکړل سوې ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځې يې په ژړا تيرې کړې او د کوم مال له وجهې څخه چې ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چې طمعه وکړه پدې هيله چې دی په غصه کړي مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښېماني وکړه او دايې هم دالله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چې زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چې اوس کافران طمعه راته کوي چې ددينه څخه مې بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو داسلام ټول احکام زموږ په وړاندې پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چې تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کې يې څومره خلک کوي؟ او

(29) (درالمنثور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې یې کوي هغه یې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ایسته کښېږده څکه په هغه کې خو مال مصرفیږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبيﷺ خبر تیا ا و د قبر یاد

نبي کریمﷺ یوه ورځ مسجد ته تشریف راوړی یوه ډله خلک یې ولیدل چې خاندي او د خندا په وجه یې غاښونه سپین معلومېدل رسول اللهﷺ ورته و فرمایل: مرګ ډېر یادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر یاد کړئ نو کوم حالت چې زه وینم (یعني خندا) به بیا نه پیدا کیږي پر قبر هیڅ داسي شپه نه تېریږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه دیوازي والي کور یم، زه د خاورو کور یم، زه د نابودۍ کور یم او زه د چینجیو کور یم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وایي ستا راتله دي مبارک وي ښه دي وکړه چې راغلې څومره انسانان چې پر مځکه باندي ګرځېدل په هغو ټولو کې ته وماته ډېر خوښ وي نو اوس به زما ښه سلوک ووینې وروسته نو چې دمړي د سترګو دید تر کومه ځایه رسیږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او د جنت څخه یوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبویي او ښه هوا ورته راځي. کله چې یو بدعمله سړی په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته ووایي ستا دراتلو دي مبارکي نه وي بد دي وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مي ستا څخه بد راتله نن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووینې ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کښېکاږي تر داسي اندازې چې پښتۍ یې سره تیرې سي بیا اویا اژدها مارونه پرده باندي مقرر سي که چیر ي یو مار پر دنیا باندي یو ځل پوکړي نو د زهرو له امله به د مځکې پر مخ یو واښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاتـه دغـه مـاران بـه نومـوړي سړی تـر قيامتـه پـوري چيچـي ددې خبري څخه وروسته رسول ﷺ و فرمايل: قبر يا د جنت يو باغ دئ او يا ددوزخ يوه کنده ده.[30]

فايده: د الله ﷻ څخه ويره زياته مهمه او اړينه خبره ده همدا وجه وه چي رسول الله ﷺ بـه هر وخت د الله ﷻ څخه دويري په زيات فکر کي و.

مرګ يادول د انسان لپاره زيات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ يادول زيات اړين او ګټور دئ (يعني همدا د مرګ يـاد دئ چي انسـان دنـاوړو کـارونو څخه ژغوري).

۱۱- حضرت حنظله ﷺ د نفاق ويره

حضرت حنظله ﷺ فرمايي: يوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ پـه مجلس کي ناست وو چي رسول الله ﷺ و عظ وکړی داسي وعظ و چي زړونـه پـه نرم سوه او د سـترګو څخه اوښکي و بهېدې او خپـل حقيقت مـوږ تـه ښکاره سوه ، حنظلـه ﷺ فرمـايي: کله چي زه د رسـول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي راته راغله ددنيـا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښـځي سره ټوکي او خنـدا کول شروع سوه هغـه حالـت ولاړی چي مـاد رسول الله ﷺ پـه مجلس کي زړل دستي فکر راسره پيدا سو چي تـه خو منافق سوی يې يوازې د رسول الله ◄ په مجلس کي داسي يې کورته چي راغلې دستي دې حالـت بدل سو پـه دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وويـل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ﷺ په مخه راغلی ده مبارک تـه مي وويـل: چي

[30] (مشکوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷺ راته وويل: سبحان الله هيڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بيان کړه چې موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کې ناست يو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بيان کوی موږ داسي سو چې ګويا دغه دواړه زموږ په مخ کې دي کله چې موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځې او مال په غم کې سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبرې ټولې راڅخه ولاړې سې حضرت ابوبکر ﷺ و فرمايل: چې دا خبره خو ماته هم پيښيږي. نو ددې خبرې لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷺ و نبي ﷺ ته وويل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمايل: څه پېښه سوه چې منافق سوې حنظلة ﷺ وويل: يا رسول الله ◄ !کله چې موږ ستا په مجلس کې ناست يو نو ته ددوزخ او جنت بيان راته کوې موږ داسي سو چې ګويا جنت او دوزخ زموږ په مخ کې دئ او کله چې کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځې په غمو اخته سو ستا بيان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمايل: که چيرې هغه وخت تاسو داسې ياست لکه زما په مخکې چې ياست نو زما دې قسم په هغه ذات وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ چې ملائکې به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده. کله کله کله کله.([31])

فايده: دانسان سره انساني اړتياوې مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چيښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شيان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه يې اميد کول په کار دئ ټول عمر په داسي حالت کې پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه داشان دهغوی سره مل وي خرنګه چې انسان دانساني اړتياوو سره لاس او ګريوان دئ نو ټول عمر په يوه حالت کې نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چې د اصحابو په پاک ژوند کې ژور فکر وکړو چې هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بيا به يې هم دا ويل چې منافق سوم او د منافق کېدو ويره به

([31]) (احياء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چې وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد ګمانۍ دي ، د کوم چاسره چې عشق وي نو زر بد ګمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چي په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چي څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷺ څخه د ويري بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو ، حديثونو او د اوليآؤ په واقعاتو کښي چي څومره د الله ﷻ دوېري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چي سړی ځان پوه کړي چي د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ دومري زيات ژړل چي په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ دالله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چي ده مبارک ورته وويل: چي د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چي صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

▫⧫🕂🕀🕂 ✇🕈⬧ ✆🕂🕀 ✇⧫⧫☾⊙☼✇ ✆🕂🕀 ⬤○○☺⊠ ✆✎↗↓

▫⧫▤⬧🔔☼⧫☼⇧ ❐◆❻⬀⑩⊠☐☪ ✆✆🕂🕀⑨♎✇♎⊠✆♌⬀
(32) ⬀✇⊠⬳

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودرېده او په ژړا ـ ژړا پـه سلګو سو او وې ويـل: آه کومـه ورځ چي اسمان وچوي يعني قيامت سي زما بـه څه حال وي. هـاى ! زبـه برباد يم. رول ﷺ ورتـه وويل: ستا ددې ژړا له امله ملائکې هم پـه ژړا سوې. يو انصاري ﷺ د تهجد لمونځ وکړی بيا کښېناستی ډېر يې و ژړل او وې ويل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فرياد کوم. رسول الله ◄ ورتـه وويل تا نن ملائکې وژړولې.

عبد بن رواحة ﷺ يو صحابي دئ ډېر يې ژړل دده مبارک ښـځي چي دی پـه داسي حالـت کي وليدئ نو داهم پـه ژړا سوه عبد الله بن رواحة ﷺ پوښـتنه څني وکړه چي و لي ژاړې؟ دې ورتـه وويل ته پر چشي ژاړې؟ ده مبارک ورتـه وويل زه خو پـردې پـه ژړايم چي پـر دوزخ باندي تېرېدل سته ګوره چي زه بـه خلاص سم او کـه بـه هلتـه پاتـه سم (33)

زراره بن اوفي ﷺ پـه يو مسجد کي لمونځ ورکاوه کله چي دې ځاى ته راورسېدئ:

▫⧫🕂🕀 ☼← ☾⬀❷⧫ ×🕂❼ 🕂🕀☪☐🔔→❐❻⌀ ⬀✇⬳ (34)

نو ژر پربوتی او وفات سو خلقو را پورته کړی او کورته يې يو وړی.

حضرت خليد ﷺ يو وخت لمونځ کاوه کله چي لاندېنې آيات ته راورسېدئ:

⬀↗✍❻ ☼⧫▦⬂▪💾 ❶⧫🕀✎★⌀☾⧫❐→ 🕀🕂→▫☼❐❐⬀☠✇ ▤

❐◆☾🕂☼✳☺⊠🕂 ✍→❐◆▫⅄❐⬀♍♒ 📖↑♉⬉❐❻◆▤→☠⬀

(32) سورة رحمان الاية (۳۷)
(33) (قيام الليل)
(34) سورة المدثر الا ية ۸

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

⍓⍓⌧❽⇧❍⇱♐ ♊⍓☺⬧◻ ☎ ♎◘⍓☺🕔◆⑩☞☽⬂♓☜✄ ⬧☞⬀❑◆③

⬧◘◻✡⍓➚⬂♓☜✄ ⬧⬂⬁⌘⬃⑩⬆🕮◆❒ ⬀❻☜◻✡♓☜✄ ⬅♊◆⇱

⬈◻🗐❑◆⑩⍓⬖⬂♓☜✄ ☜◆✌◆❒ 🗏 ⍓♐☜⬧◻ ⇳⑨⬧☽⬧◻

⬀❻❒⇱❷⬈⬄⬂♓☜✄ ⬅⬈🕔◆☞◆✌ ⬧⬧⬀☽ ✐☜◆⓿⬃✡❻☜✐☜✄
(35) ⬅⬂⬃⬀⬁

نو دغه آیات یې په تکرار سره ووایه دیوه کونج څخه نابېره رږغ وسو چي تر څو به دغه آیات وایې ؟ ستا په بیا بیا ویلو سره څلور پېرانان مړه سوه.

د یوبزرګ قصه یې لیکلي ده چي قرآنکریم یې وایه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

⓿⚐⬅♑♓⬧♓⬀❑◆✌ ★✐☜✄ ❼■🖫⬀☽ ☎✄⊞❒♋⑩⬇❻◆❒
(36).☎ ⬀♎⬒⍓⬧⬂♓☜✄

نو یوه چیغه یې و کښل و تېبدئ وفات سو نور هم ددې ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضیل یو مشهور بزرګ دئ فرمایي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړی ته د هر لوري څخه خیربښیي.

د حضرت شبلي نوم تهولو اوریدلی دئ ، دی مبارک فرمایي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلی یم ماته داسي د حکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هیڅ وخت نه وه خلاصه سوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمایي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېرې نه جمعه کوم او نه دوې بې فکرۍ پرې راولم کوم څوک چي په دنیا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

---

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کي زما څخه وو برېدئ نو په آخرت کي يې بې فکري ورکوم يعني دا فکر به نه وي ورسره چي دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: ځوک چي د الله ﷻ څخه وويريږي دهغه څخه به هر شی ويريږي او که ځوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وويريږي نو هغه به دهر شی څخه ويريږي.

يحيي بن معاذ رحمه الله فرمايي: که ځوک دالله ﷻ څخه دومري ووېرېږي لکه د مسکنت څخه چي ويريږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني رحمه الله فرمايي: د کوم زړه څخه چي د الله ﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◄ فرمايي: د کومي سترګي څخه چي د الله ﷻ د وېري اوښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو الله ﷻ به پر ده باندي ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چي دالله ﷻ د وېري څخه ورپيږي دده ګنا هونه داسي رژيږي لکه د درختي څخه چي پاڼي رژيږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کي راغلي دي: ځوک چي دالله ﷻ د وېري څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسي مشکل دئ لکه شيدې چي د تيو څخه راووزي بيا يې بېرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندي راوله (يعني قابو يې کړه) په کور کي کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشې رضي الله عنها يوه ورځ درسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي ايا ستا په امت کي داسي ځوک سته چي بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه ځوک دئ چي خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ يو بل روايت دئ چې فرمايي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي يو د اوښکې څاڅکی دئ چې دالله ﷻ د وېرې څخه توی سي دوهم د وينو څاڅکی دئ چې د الله ﷻ پـه لاره کې توی سي.

په بل روايت کې راغلي دي چې اوه کسان بـه د عـرش تـر سيوري لاندي ناست وي يـو هغـه کس دئ چې په يوازي والي کې يې د الله ﷻ د وېرې څخه اوښکي تويېږي.

حضرت ابوبکر ؓ فرمايي: چاته چې ژړا ورځي ودې ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دې وکړي.

محمد بن منکدر رحمه الله چې به کله ژړل نو اوښکي به يې پر مخ او ږېره تويېـدلې او ويـل بـه يې چې ما ته دا روايت رارسېدلی دئ چې ددوزخ اور به وهغه ځای ته نه رسيږي چې په اوښکو لونـد سوی وي.

د ثابت بناني رحمه الله سترګي خوږ سوې يوه طبيب ورته وويل: د يوې خبرې وعـده وکـړه سـترګي به دې ښې سي هغه وعده داده چې مه ژاړه ده مبارک ورته وويل: په هغه سترګو کې خير نسته چې نه ژاړي.

يزيد بن ميسرة رحمه الله فرمايي: ژړا د اوو شيانو څخه کيږي: ليونتـوب، خوشـالي، رياکـاري، درد ، نشه، وږېدل او د الله ﷻ د وېرې څخه ، همدا ژړا چې د الله ﷻ د وېرې څخـه وي غـوره ژړا ده چې په يوه اوښکه باندي د دوزخ د اور درياب مري.

کعب احبار رحمه الله فرمايي: زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح ده پـه قـدرت کـې دئ کـه زه د الله ﷻ د وېـرې څخـه وژاړم او اوښـکي مـې د سـترګو څخـه تـوی سـي دغـه ژړا ماتـه تـر هغـه صدقې غوره ده چې د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسې ارشادات سته چې د اخېره ثابتوي چې د الله ﷻ په ياد کې او د خپلو ګناهونو په فکر کې ژړا کول کيميا ده او ډېره ارينه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چې لکه څرنګه چې د الله ﷻ څخه سړی و يرېږي په دغه اندازه بلکې زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد کوي او د اميد په کولو کې به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډېره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷛ څخه روايت دئ، دی مبارک فرمايي: که په ورځ د قيامت اعلان وسي چې ټول خلګ جنت ته ځي يو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا وېره وي چې هغه کس خو به زه نه يم ، او که داسې اعلان وسي چې ټول خلګ دوزخ ته ځي يو کس به جنت ته ځي لا به هم زما اميد وي چې هغه کس به زه يم.

نو پکار ده چې و ېره او اميد ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي ددواړو فکر کول پکار دي په ځانګړې ډول د مړيني پر مهال د اميد فکر کول زيات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چې فرمايي: په تاسو کې دې څوک نه مري مګر په داسې حالت کې دې مړ سي چې الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل ﷬ چې کله وفات کېدئ نو خپل زوی يې راوغوښتی او ورته وې ويل چې ماته داسې حديثونه واوروه چې و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو کرامو ﷡ د پرهيزګارۍ او مسکنت بيان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چې مسکنت رسول ﷺ په خپله اختيار کړی او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په کتابو کې جمعه سوي دي چې د هغه نمونه بيانول هم ګران کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

١- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه دنبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چې دی مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چې ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وويل: اې خدايه! زما د ا خوښه ده چې يوه ورځ په ماړه نس ډوډی وخورم او دوهمه ورځ وږی سم تاته زاری وکړم او تا ياد کړم چې کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چې موږ يې تل نوم يادو او دهغه په امتې کېدو باندې فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

٢- ددنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندې د عمر ﷺ خبر تيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستی و چې يوه مياشت به خپلو بيبيانو ته نه ورځي تر څو وځو ريږې او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کې اوسېدئ دا خبره په خلګو کې مشهوره سوه چې رسول الله ﷺ و ټولو بيبيانو ته طلاق ورکړی دئ حضرت عمر ﷺ په دغه وخت کې په کور کې و چې دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکې سره مسجد ته راغلی وې ليدل چې اصحاب کرام جلا ، جلا ناست دي او درسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښې ژاړي حضرت عمر ؓ خپلې لور حفصې ؓ ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمر ؓ ورته وویل: ته اوس ژاړې ایا ماته نه وې وېرولې چې د رسول ﷺ د خفګان خبره ونه کړې بیا یې مسجد ته تشریف راوړی په مسجد کې د منبر سره یوه ډله خلک ناست و ژړل یې دی هم هلته یو ګړی کښېناستی خو صبر یې ونه سو نو هغه ځای ته راغلی چې هلته رسول الله ﷺ نژدې و چې وې کتل یو مریی (غلام) حضرت رباح ؓ د کوټې په دروازه کې ناست دی پښې یې ځړانده کړې دي نو ددغه مریی په واسطه یې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت رباح ؓ چې رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل: عمر ؓ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ؓ راغلی و عمر ؓ ته یې وویل: چې رسول الله ﷺ هیڅ اجازه نه راکړه عمر ؓ بیا د منبر سره کښېناستی بیا یې طاقت نه و سو بیا راغلی د رسول الله ﷺ څخه یې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بیا چوپ سو د عمر ؓ طاقت نه کېدئ دریم ځل یې بیا اجازه و غوښته حضرت رباح ؓ په لوړ اواز وویل: اې عمره ! رسول الله ﷺ تاته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ؓ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې لیدل چې رسول الله ﷺ پر بو ریا (چټایي) باندې ستونې ستخ پروت دئ او یو شی سربېره باندې هوار دئ په بدن مبارک کې یې د بوریا نښې دوراېه ښکاري تر سر یې د څرمنې یو بالښت لاندې دئ چې د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ؓ وایي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواېه د سلام څخه وروسته مې د ستې و پو ښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! تا و بیبیګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وویل: یا، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! موږ قریشي خلک وو پر ښځو باندې برلاسي وو د انصارو نارینه پر خپلو ښځو باندې برلاسي نه دي زموږ ښځو چې کله د انصارو ښځې و لیدې نو زموږ ښځو هم اثر څنې و اخیستی همدا ډول مې یوه نیمه خبره نوره وکړه چې رسول الله ﷺ مسکی غوندې سو. عمر ؓ زیاتوي ما چې د رسول الله ﷺ په کور کښې و کتل د کور ټول سامان یې درې نارنګ سوي څرمنې او یو مټ وربشې وې نور چې مې هر څه شا وخوا وکتل هیڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلی زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وويل: ولې ژاړې؟ ما ورته وويل ولې به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوريا نښې معلوميږي او د کور ټول سامان دې دادئ چې زما په مخ کې پروت دئ بيا مې ورته وويل: اې د الله رسوله ! ته دعا وکړه چې ستا په امت کې د پيسو او شتمنې پراخي راسې د روم او پاريس خلک ګوره چې د الله ﷻ د نه عبادت او بې د ينې سره دومره شتمن دي، قيصر او کسرا د ويالو او باغونو په منځ کې دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده يې دغه حال دې دئ. رسول الله ﷺ ځنګ وهلی و پدغه وخت کې کښېناستی او وې فرمايل: اې عمره ! ته لا تر اوسه په شک کې پروت يې د آخرت نعمتونه او شتمني تر دنيا غوره دي کافرانو ته په دې دنيا کې نعمتونه او ښه ژوند ر سيږي مو ږ ته په آخرت کې نعمتونه او ښه ژوند رسيږي. عمر ﷺ وويل: اې د الله رسوله ! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کې غلطي وکړه.(39)

فايده: دا ددين او د دنيا د پا چا او د الله د نازولي حضرت محمد ﷺ کړنلاره وه چې په بدن مبارک کې يې د بوريا نښې ښکاريدې او د کور ساز او سامان يې هم معلوم سو تاسو وليدئ چې يو چادښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتيا ورکړه.

د حضرت عايشې ؓ څخه يو چا پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې و فرمايل: يوه څرمنه وه چې د خرما ددرختې د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې ؓ څخه هم چا پوښتنه وکړه چې درسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې ورته و فرمايل: دګونې ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بيا به پر پرې واتی دا مبارکه وايي: يوه ورځ مې دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چې يوڅه پوست (نرم) سې سهار رسول الله ﷺ راته وويل: ما ښام دې څشې غوړ ولی و؟ ما ورته وويل: هغه ټوکر مې څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

(39) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل ببرته يې هغسې کړه لکه پخوا چې و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکې جوړيږي.[40]

موږ ته و ګوره چې پر نرمو پستو ګوربچو او فرشونو باندې بيديږو الله ﷻ څومره پراخې راکړې ده موږ ددې پر ځای چې د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداری ناريې وهو.

۳- حضرت ابوهريرة ﷺ د لوږې په حالت

حضرت ابوهريرة ﷺ يو ځلې په بوسکې پزه پاکه کړه بيا يې ځان ته وويل: څه به وايې اې ابوهريرة! نن خو به بو سکې پزه پاکوې هغه وخت دې هېر دئ چې د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به د لوږې څخه بې هوښه پروت وې خلګو به ليونی ګڼلې او پښه به يې پر څټ درکښېښودل او حال دا چې ليونتوب نه و بلکې لوږه وه.

فايده: يعني ابوهريرة ﷺ به څو ورځې په نهاره تېرولې بېخې زيات به وږی وآن تر دې چې بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چې ليونی سوی دئ. ويل سوي دي: چې د هغه وخت دا دود و چې څوک به ليونی سو نو دوی به پر څټ پښه ور ايښودله داددوی علاج (درملنه) وه حضرت ابوهريرة ﷺ په خلګو کې زيات صابر او عابد انسان و ورځې، ورځې به يې په نهاره باندې تېرولې.

د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمنې راغلې خو ددې سره ـ سره بيا هم ابوهريرة ﷺ لوی عابد و يوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به يې ډکه کړه تسبيح به يې پرې ويلې کله چې به خالې سوه نو مينځې به بيا ورډکه کړه او ورته

---

[40] : شمائل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښودل به يي دا دده مبارک عادت و چي شپه به يي درې حصې کړي وه ده ، دده ښځي او خادم به يې په وار سره عبادت پکښي کاوه (يعني يوه حصه به ده عبادت کاوه يوه حصه به يې ښځي عبادت کاوه او يوه حصه به يې خادم عبادت کاوه).([4])

ما د خپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چي زما د نيکه هم تقريباً د ابوهريرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چي اول به تريوې بجې پوري زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نيکه راپورته سو زما پلار به يې بيده کړی او خپله به يې د تهجد لمونځ وکړی دريم ځل به د سهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکي زما اکا راپورته سو دتهجد لمونځ به يې وکړی زما نيکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُمّ ارزُقنِي اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ د بيت المال څخه عايشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صديق ﷺ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لاري يې د خپل کور ګزاره کوله – کله چي خليفه سو نو ددود مطابق يې ځو پټوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره يې بازار ته تشريف يووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه يې ځني وکړه چي کومي خواته ځې؟ ده مبارک ورته وويل چي بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وويل: که چيري ته په تجارت اخته سي نو د خلافت کار به څنګه کيږي؟ ابوبکر ﷺ ورته وويل چي اولادو ته خوراکه د کومي لاري برابره کړم عمر ﷺ ورته وويل چي ابو عبيده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چي ستا لپاره د بيت المال څخه يو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبيده ﷺ ته ورغله

([41]) (تـذكـرة الحـافـظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو عبیده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چي په اوسط ډول یې یو مهاجر ته مقرر کړی و یعني تر دغه نه زیات او نه کم وو.

یوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چي یو خواږه شی ته مي زړه کیږي ابوبکر ﷺ په جواب کي ورته وویل: زما سره خو پیسي نسته چي دا شی درته رانیسم؟ بي بي ورته وویل: چي زه به د هري ورځي د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځي وروسته به دومره پیسي سي چي زه هغه شی په واخلم دده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکي په څو ورځو کي یو اندازه پیسې سره یو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمایل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چي دومره پیسې چي تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بیت المال څخه زیاتي راکول کیدي (ځکه مونږ په بیت المال کي دومره حق لرو چي ګزاره په وکړو نو تاچي دومره پیسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چي ته په پاته پیسو ګذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پیسې چي بي بي جمع کړي وي هغه یې بیرته بیت المال ته وسپارلې او په راتلونکي کي یې د خپلي تنخواه څخه دومره پیسې کمي کړي چي بي بي جمع کړي وې.

فایده: دومره لوی خلیفه چي لومړی یې خپل تجارت کاوه او دده داړتیاوو لپاره یې بسنه کول لکه څرنګه چي دده داعلان څخه هم معلومیږي او هغه روایت یې هم تائید کوي کوم چي په بخاري شریف کي د عایشې ﷺ په روایت کي راغلی دئ: کله چي ابوبکر ﷺ خلیفه جوړ سو نو وي فرمایل: چي زما قوم ته داخبره معلومه ده چي زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره یې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کي مشغولتیا ده اوس زما لپاره د بیت المال څخه یو څه مقرریږي چي زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چي دی وفات کي دئ وعایشې ﷺ ته یې وصیت وکړی: چي زما په کور کي که د بیت المال څخه یو شی و هغه و نوی خلیفه ته وسپاره. حضرت انس ﷺ فرمایي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پیسي نه وې مګر یوه د شیدو اوښه، یوه پیاله او یو خادم و په ځینو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روایاتو کې تلتک اویوه کمبله هم راغلې ده کله چې عمر ﷺ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دې پر ابوبکر ﷺ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختۍ کې پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷺ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷺ هم تجارت کاوه کله چې خلیفه مقرر سو نو د بیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چې ده ټول خلګ راټول کړه او پوښتنه یې ځنې وکړه چې تاسو ته معلومه ده چې ما تجارت کاوه اوس چې تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلې ، بیلې اندازې ده د تنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چې منځنۍ تنخوا مقره سي ښه به وي چې ستا او ستا د اولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷺ هم دغه نظر خوښ کړی او ده لپاره منځنۍ عایشه (تنخوا) مقرره سو. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کې چې حضرت علي ﷺ ، حضرت عثمان ﷺ ، حضرت زبیر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ هم پکښې موجود وه د حضرت عمر ﷺ د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چې د عمر ﷺ تنخوا باید زیاته سي ځکه هغه په یوه تنګ حالت کې ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسوای کولای چې عمر ﷺ ته ووایي چې ستا تنخوا دې زیاته سي نو دوی حفصة ﷺ را وغوښتل چې د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷺ لور هم وه و حفصې ﷺ ته یې وویل: چې ته و عمر ﷺ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چې دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصةؓ د عمرؓ په خدمت کې حاضره سوه او ددوی خبره يې ورته وکړه د حضرت عمرؓ په مخ کښې د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بيا يې ددې څخه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصېؓ ورته وويل: چې لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بيا به يې نومونه درته وښيم حضرت عمرؓ ورته وويل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به يې وربدل کړم يعني دومري سزاوې به ورکړم چې په مخو کښې به يې نښې معلومې سي بيا يې ورته وويل: اې حفصې! د رسول اللهﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښې څه شي وه؟ حفصېؓ ورته وويل: دوې ګيردې رنګه جامې وې چې رسول اللهﷺ به د جمعې په شپه يا ورځ او يا به يوه ډله خلک راتله ده مبارک به اغوستې بيا يې پوښتنه څنې وکړه چې رسول اللهﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ؟ دې مبارکې وويل: چې زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه يوه ورځ مو د غوړو د ټيم لاندې پاته سوې برخه پر ډوډۍ وموږله نونبيﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو يې هم وخوړله بيا عمرؓ پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د نبيﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصېؓ ورته وويل يو غټ ټوکر و چې رسول اللهﷺ به په ګرمۍ کښې غبرګ هواراوه او په ژمي کښې به يې نيمه خوا لاندې او نيمه خوا به يې سر ببره پر ځان واچول.

عمرؓ وويل: اې حفصې! هغو خلکو ته دا خبره ورسوه چې نبيﷺ خپل طرز العمل يوه اندازه مقرر کړی و او دآخرت په اميد يې بس والی کړی و زه به هم د رسول اللهﷺ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو يعني رسول اللهﷺ او حضرت ابوبکرؓ مثال داسې دئ لکه درې ملګري چې پر يوه لاره روان وي لومړی يو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسيږي بيا دوهم کس دهغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسې ورسيږي بيا دريم کس تلل شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به یو ځای سم او که مي لاره بدله کړه نو هیڅ کله به ددوی سره یو ځای نسم. ([43])

فایده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چي ددنیا پاچهان به ځني وېرېدل او رپېدل څومره زاهدانه او سپېڅلي ژوند يې کاوه.

یوه ورځ يې خطبه ویل لونګ يې ددوولسو پینو څخه جوړ وو او یوه پینه د څرمني پکښي وه.

یوه ورځ په خطبه کي څه ځنډوالی راغلی کله چي دی راورسېدئ نو معذرت يې وغوښتی او وې ویل: زما څخه پر کالو مینځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مي نور کالي نه درلوده. ([44])

یوه ورځ حضرت عمر ﷛ ډوډۍ خوړله غلام (مربیی) ورته راغلی او ورته وې ویل: چي عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چي عتبه بن ابي فرقد راغلی نو عمر ﷛ د ډوډۍ خوړلو ست ورته وکړی ده هم ډوډۍ خوړل پیل کړل هغه ډوډۍ داسي زیږه وه چي ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: چي تاسو ته دمیده اوړو ډوډۍ هم رسېدلای سي عمر ﷛ وویل: ایا ټول مسلمانان دمیده اوړو ډوډۍ خوري؟ عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: یا ټوله يې نه خوري. عمر ﷛ ورته وویل: افسوس ته غواړي چي زه ددنیا خوندونه په ژوند کي خلاص کړم. ([45])

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکي په سلهاوو زرونه د مبارکو اصحابو ﷺ پېښي سته.

([43]) اشهر
([44]) اشهر
([45]) أُسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر څوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.

کښته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر ځان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۲- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان وږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو څوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامي ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي يوه ورځ يو کافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم که دي د پيسو اړتيا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ماورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستي او د رسول للهﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما د متوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شروع کړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي څلور ورځي پاته دي که دي په دغه څلورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کې زما ټول پور را ډپوره نه کړي نو په بدل کې به تا بوزم او غلام به دې کړم د پخوا په څېر به حيوانان څروې بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړې ماټوله ورځ په غم او تکليف تېره کړه هرڅنګه چې وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر سوم او ټوله قصه مې ورته وکړه بيا مې ورته وويل: چې اې د الله ﷻ رسوله! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي يو کار کولای سم دغه سړی مې بې عزته کوي او شرموي مې نو که ستا اجازه وي زه به يو ځای پټ سم که چيري ستاسو سره يو څه شی پيدا سو بيا به حاضر سم ددې خبري سره سم راغلم توره، ډال او زغره مې راواخيستل ځکه دا زما د سفر سامان و او دسهار کېدو انتظار مې کاوه سهار نژدې و چې يو ملګری راغلی او راته وې ويل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار يې زه هم چابک راغلم که مې وکتل څلور اوښاني بار چوکي دي رسول الله ﷺ راته وويل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کې دي رسول الله ﷺ زياته کړه دا د فدک رئيس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايي ما د الله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالۍ، خوشالۍ مې هغه واخيستې او ټول قرض مې په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کې انتظار کاوه زه ورغلم او ورته ومې ويل: اې د الله ﷻ رسوله! د الله ﷻ شکر دئ چې الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکې کړې او اوس هيڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمايل: دهغه شيانو څخه څه شی پاته سو ماورته وويل: بلې پاته سو رسول الله ﷺ راته وويل: ورسه هغه هم تقسيم کړه چې زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسيم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د ادايينې وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چې هغه پاته مال تقسيم سو ماورته وويل چې يا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړي نه دئ راغلی بيا رسول الله ﷺ په مسجد کې ارام وکړئ. دوهمه ورځ ماخستن بيا نبي ﷺ وفرمايل: چې يو څه سته ماورته وويل: چې الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: د الله ﷻ د دوستانو دا غوښتنه وي چې د دوی په ملک کې هيڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چې د ټولو نبيانو سردار دئ او د ټولو او لياو د سر تاج دئ نو ولې به د نه مال غوښتل نه کوي چې د دنيا څخه بيخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټينګو ثابت سوو روايتو کې اورېدلي دي چې د حضرت مولانا شاه عبد الرحيم رائپوري (نور الله مرقده) عادت داو چې د نذرانو به څه پيسې جمعه سوې نو په پابندی به يې هغه پيسې راوغښتلې او ټولي به يې وويشلې د وفات کېدو څخه مخکې يې د خپلو اغوستلو جامې او نور شيان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبد القادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ويل چې زه به اوس ستا څخه د غه جامې په خواست تر لنډه وخته پوري واخلم او ګټه به ځني اخلم او په مِلک کې به ستاوي.

د خپل پلار څخه مې ډېر اوريدلي دي چې څو زره قرضداره و او ويل به يې: چې داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم د دې ډوله څخه د بزرګانو ډېرې پېښې سته خو دا ضروري نه ده چې د هر بزرګ رنګ دې يو ډول وي بلکې د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او د چمن په ګلانو کښې د هر يو ګل شکل او خوی جلا - جلا وي.

۷- د حضرت ابو هريرة ﷺ په لوږه کې د مسئلې پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهريرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟ چي کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيدا کولای چي خپله ملا پرې جګه کړو ما به دلوږي دوجهي ځخه ځيکر د مځکي سره يو ځای کړی او کله به مي نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مي په نس پوري ډبري تړلي وې يو واري زه پر هغه لاري باندي کښېنستم چي اصحاب کرام ﷺ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک ځخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مي کاوه چي کورته به مي بوځي او بيا به مي د عادت مطابق څه چي په کور کي موجود وي پر هغه به مي ميلمه کړي خو ده مبارک داسي نه وکړه شايد فکر يې بلي خواته تللي و يا دکور حال ورته معلوم و چي په کور کي هيڅ نسته ددې ځخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسي حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښي يوه پياله د شېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کي يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چي دا شيدې د کومي خواسوی دي جواب ورکړل سو چي د فلانکي ځای ځخه تاسو ته هديه راغلې ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چي نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چي صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندي وه نو ځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصې په وخت کښي ددوی شمېر او يا تنه وو دنبي ﷺ عادت دا وو چي ددوی ځخه به يې دوه دوه يا ځلور ځلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسي کول چي کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښي کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای ځخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښي کاوه يعني ورسره خوړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چي رسول الله ﷺ ماته ددوی د رابلني حکم وکړی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبیعت کې خو مې نه وه خوښه ځکه شیدې ډېرې لږ وې فکر مې کاوه که ټوله راسې او شیدې وڅیښې نو اخر واری ماته رارسیږي نو په پیاله کې به هیڅ شی نه وي مګر ماته د نبي ﷺ امر و دمنلو پرته بله چاره نه وه زه ولاړم ټوله مې راوسته نبي ﷺ راته وویل: چې داپیاله واخله او په دوی شیدې و چیښه مابه یوه ـ یوه ته پیاله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شیدې چیښلې او پیاله به یې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شیدې وچیښلې اوماړه سوه بیا نبي ﷺ پیاله په لاس کې واخیسته ماته یې وکتل او مسکی سو بیا یې و فرمایل: چې اوس خو زه او ته پاته سوماورته وویل: چې بېشکه داغسې ده ، ده مبارک راته وویل: واخله وي چېښه ما وچیښلې بیا یې راته وویل نوري وچېښه ما نوري و چیښلې آخر ماورته وویل: اې دالله رسوله ! اوس زه نوري نسم چېښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شیدې وچیښلې.

۸- دنبي کریم ﷺ د اصحابو څخه ددوو کسانو په باره کښې سوال

د نبي ﷺ په خدمت کې څه کسان موجود وه چې یو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چې تاسو ددې سړی په اړه څه نظر لرئ ؟ خلګو ورته وویل: اې دالله رسوله ﷺ ! دا سړی په عزتمنو خلګو کښې دئ په الله ﷻ قسم کوو که چیرې دی د یو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه یې منل کیږي که د چا سپارښت کوي منل کیږي رسول الله ﷺ چې ددوی خبرې واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته یو بل ملګری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلګو په جواب کې ورته وویل اې د الله رسوله ﷺ ! دا یو غریب مسلمان دئ که چیرې د کوزدې غوښتنه وکړي نو څوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کیږي او که خبرې کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمایل: که چیرې داول کس په څېر ټوله دنیا ډکه سي نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: مطلب دادئ چي یوائي نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چي په دنیا کي يې خبري ته په درنه سترګه کتل کیږي او هر څوک يې د خبرو منلو او اوریدلو ته تیار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هیڅ عزت نسته. حقیقت خبره داده چي دنیا دالله ﷻ دنامه ویونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنیا کي دالله تعالي نوم اخیستونکی نسي پاته قیامت به راسي او ددنیا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چي ددنیا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندي د مسکنت راتلل

یو صحابي د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو او وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وویل وګوره څه وایي؟ صحابي بیا ورته وویل: چي زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بیا په دغه ډول جواب ورته وو ایه کله چي درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وویل: که چیري ته په خپله خبره کي رینښتني يې نو مسکنت ته ځان تیار کړه ځکه کوم کسان چي زما سره محبت کوي پر هغو باندي مسکنت داسي په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چي دلوړي څخه پر کښته په تیزۍ سره راځي.

فایده: همدا وجه وه چي ټول اصحاب کرام ﷺ به هر وخت په مسکنت او لوږه کي وه همدا ډول لوی محدثین، لوی صوفیان او لوی فقهاءِ کرام زیات يې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سريه کښې د مسکنت حالت

نبي ﷺ د هجرت په اتم کال د خداى تعالي په مياشت کې د درياب و غاړې ته يو درې سوه کسيز لښکر و لېږئ هم د غه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي (46) پر دوى باندې يې حضرت ابو عبيده ﷺ آمر کړى نبي ﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوى مبارکان په هغه ځاى کښې پنځلس ورځې واوسېدل د دوى مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس ﷺ پدې قافله کښې موجود و داوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيستل پدې طمعه چې په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې ـ درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر داوښانو د حلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او بېرته تګ به ګران سي نو د خلګو څخه يې خپلې، خپلې خرماوې راټولې کړې د چاسره چې وې بيايې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوى به ځبښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر ماښامه پورې يې د غه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر د ځګرې پر مهال چې زياتې توانايۍ ته اړتيا وي په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ او لويه خبره ده. کله چې حضرت جابر ﷺ د نبي ﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه! دا يوې خرما به نو څه کار کاوه؟ ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازې لوږه وه نور هيڅ نه وه د درختې وچې پاڼې به موښدلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

[46] : اصلا سريه د مسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چې رسول الله ◀ خپله ګډون نه وي پکښې کړى او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چې خپل رسول الله ◀ ګډون پکښې کړى وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختی وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ ددې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهی راوايستی دغه ماهي ته يې عنبر وايه ددغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مديني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي ددغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوی مديني ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا دالله ﷻ دلوري يو رزق دئ چي تاسو ته يې رالېږلی دئ.

فايده: په دنيا کي تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړي ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي ورپسي پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي ورپسي يې پر هغه چا راولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړی ازموينه د هغه سړی ددينې مرتبې سره برابره کېږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې ددين لپاره پر ځان تېر کړي دي او ددين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږې، تندي پر ځان تېرولې ، پاني به يې خوړلې ويني به يې تويولې او دين به يې نشر کاوه اوس موږ ددوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د اصحابو کرامو ﷺ د تقوا په باب بيان کې

د اصحابانو ﷺ هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې څوک يې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري يې وکړي. ولې به نه وي چې الله ﷻ د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: زه د انسانانو په بهترين قرن او زمانه کې ولېږل سوم. (47)

له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترين خلک د رسول الله ﷺ په ملګرتيا کې وساتل سوه.

١- د نبي ﷺ د يوې جنازې څخه بېرته راتګ او د يوې ښځې بلنه

نبي کريم ﷺ يوه ورځ د يوې جنازې څخه راتلی يوې ښځې د ميلمستيا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دغې ښځې کو رته تشريف يووړی دده مبارک ومخ ته ډوډۍ کښېښودل

(47) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو وليدل چې د نبي ﷺ خوله ښوري خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسې معلومېږي چې ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوي وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله ! ما ددغه سېرلي د رانيولو لپاره سړی لېږلي و خو پيدا نسو بيا مې د همسايه سېرلی واخيستې او پيسې مې ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه ميرمنې ته مې ورکړې او هغې ميرمنې سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډۍ بنديان و خوروئ.(48)

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېرېږي دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښېږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د ويرې څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه وېښ وو اړخ پراړخ اوښتی په بېبيانو کې يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه ما راپورته کړه چې ضايع نسي او ومې خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چې هسې نه چې هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چې هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر ځرنګه چې د صدقې خرما وي نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چې د صدقې خرما مې نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او دا يې ويل چې خداي مه کړه د صدقې خرما مې نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چې د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

---

(48) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې داوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا، سود او نورې پيسې په زړور تيا خورې او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کې ګڼې.

۳- د حضرت ابوبکر ﷺ د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر ﷺ يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُلّه[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دې ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه نه را څخه وکړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډېر وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه نه وکړه اوس ووايه چې د کومې لارې دې ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مې منتر ويلې وو دوی زما سره د يو شی وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډۍ يې راکړه ابوبکر ﷺ ورته وويل: تا خو زه هلاک کړم ابوبکر ﷺ ددې څخه وروسته په ستونې ګوتې چخ کړې او د قې وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قی وهل کيدای سې نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته اوبه يې وڅيښلې بيا يې قې کړې ترداسې اندازې چې د ډوډې ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تادې الله ﷻ رحم وکړې ديوې ګولې ډوډۍ لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيرې زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما دنبي ﷺ څخه اورېدلې دي چې کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړي نو ددوزخ اور

[49] غُلّه دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائې چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسې راکوه نوري که دې وګټې هغه ستا دې دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره داوېره وه چي هسي نه چي په دغه ګوله سره زما د بدن يوه برخه وده وکړي.(50)

فايده: د حضرت ابوبکرﷺ څخه داسي ډېري پيښي راغلي دي ځکه دده په طبعت کي احتياط زيات و چي لږ شک به ورته پيدا سو دستي به يې قي واهه.

هم دا ډول د بخاري شريف په يو روايت کي راغلي دي چي يوه ورځ يو غلام د جاهليت په وخت کي د سحر او جادو يو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحيح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پيسې ورکړې غلام په مقرر سوو پيسو کي و حضرت ابوبکرﷺ ته دغه پيسي ورکړې ابوبکر ﷺ و خوړلې بيا چي دده په نس کي کوم څه وه هغه يې ټوله قی کړه. دا لازمي نه ده چي په دغه ډول پيسو کي به د غلامانو پيسي حرامي وي بلکي حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکرﷺ د ډېر احتياط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر ﷺ د صدقې د شيدو څخه قي

حضرت عمر ﷺ يو وار شيدې و چيښلې د هغو شيدو خوند عجيبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چي شيدې راوړي وې د هغه څخه يې پوښتنه وکړه چي دا څنګه شيدې وې؟ او د کومي خوا څخه راغلي وي؟ هغه سړي وويل: چي په فلانکی ځنګله کي د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلګو د اوښانو شيدې ولوشلې ماته يې هم راکړې، حضرت عمر ﷺ په خوله کي ګوتي واچولې او هغه شيدې يې قی کړې. (51)

(50) منتخب کنز العمال
(51) مؤ طا امام مالك

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چې د شک په شی سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چې ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کي چې عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷺ د احتیاط لمخي باغ وقف کول

ابن سیرین﷫ فرمايي: کله چي د ابوبکر﷛ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې﷞ ته وویل: کله چي زه خلیفه سوم خلګو راته وویل چي که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کي به څه نیمګرتیا پیدا سي باید ته خپله خوارکه د بیت المال څخه واخلې نو له دې وجي زه مجبور سوم چي یو څه واخلم نو اوس دي زما فلانکی باغ په بدله کي ورکړل سي هر کله چي حضرت ابوبکر﷛ وفات سو نو حضرت عائشې﷞ و حضرت عمر﷛ ته سړی ولېږی او د پلار د وصیت مطابق يې باغ ورکړی حضرت عمر﷛ وفرمایل: ستا پر پلار دي الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چي چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.([52])

فایده: درنو لوستونکو ! د فکر کولو خبره ده چي اول خو هغه شی چي ابوبکر﷛ اخیستی څه شی وو یعني ډېر لږ شی و بیا چي ده مبارک اخیستی د مشورې والاوو په ټینګار یې اخیستي او د مسلمانانو د فایدې په وجه سره و ددې سره، سره څومره چي دده مبارک توان وو بلکي تر هغه لا زیات یې احتیاط پکښې کاوه چي د احتیاط اندازه یې په دریم باب ځلورمه شمېره کي وښودل سوه چي بي بي یې د تنګسیا سره دیوه خوږ شی لپاره یو څه پیسې جمعه کړې وې ده مبارک هغه پیسې هم بیت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه یې د خپلې عائشې (تنخوا)

([52]) (کتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمي کړې د ټولو څخه وروسته يې د ا آخر کار وو چي د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد ﷺ د کرايې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد ﷺ يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايې په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی د دغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه د دغه کور د يوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چي د دغه د يوال څخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چي دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ داوسېدو لپاره دئ د دې لپاره خو مي نه دئ نيولی چي خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي راغله چي په دا لږ خاوره هيڅ نه کيږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو ځوک په خوب کي راغلی او راته وې ويل: چي صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چي لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟.

فايده: دا خبره چي صبا به معلومه سي د دې ظاهري مطلب دادئ چي د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً داوه چي د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.([53])

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېيدنه

([53]) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کميل ﷛ فرمايي: چې زه يو ځل د حضرت علي ﷛ سره روان وم چې يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي ﷛ يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې څښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبري دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چې ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مېړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه وواياست ،کميل ﷛ وايي چې علي ﷛ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيري دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چې بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ د مرګ په وخت کي به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کي به ساتل کيږي لکه په صندوق کي چې يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کي راغلي دي چې ښه عملونه به په يوه ښايسته بڼه جوړ سي په قبر کي به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي دادګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کي راغلي دي چې يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره درې ملګري ځي:

۱- لومړی دده مال وي لکه چې د عربو داسي دود وو چې د مړي سره به يې دده مال وړی.

۲- دوهم هغه کسان دي چې دی تر قبر پوري رسوي.

۳- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاتـه وي. نبي ﷺ يـوه ورځ اصـحابو کرامـو تـه وفرمايـل: چي ستاسـو د مـال او عمـل مثـال څـه ډول دئ؟ اصـحابو کرامو ﷺ ورته وويل: چي تاسو لاربښوونه راته وکړئ رسول الله ﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چي يو څوک درې ورونه لري او مړ کيـږي نـو دوی راوغـواړي او ورتـه ووايـي چي وروره تـه پوهيږي چي پر ماڅه تيريږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سي دايـو ورور ورتـه ووايـي چي زه بـه ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چي ته مړ سي غسـل بـه درکـړم کفـن بـه درکـړم او پر اوږو به دي تر قبره پـوري يوسم او تـر مـرګ وروسـته بـه دي پـه ښـو يـادوم دا ورور دانسـان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته ووايي چي زما ستا سره تر مرګه پـوري اړيکـي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مـال دئ، بيـا دريـم ورور راوغـواړي پوښـتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چي زه ستا په قبر کي ملګـري يـم دوېـري پـه وخـت کـي بـه دي زړه خوشاله کوم کله چي ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کي به دي کښـېنم د نيکـۍ پلـه بـه دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول الله ﷺ و اصحابو کرامو ﷺ ته وفرمايل: اوس نـو تـاسـو وښـياسـت چي کـوم ورور ښـه او ګټـور دئ؟ اصـحابو کرامـو ﷺ وويـل: اې د الله ﷻ رسـوله ! دغـه دريـم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټې دي.[55]

(55) ايـضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک چیښناک حرام وي د هغه دعا نه قبلیږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چې الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چي يې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

✍□&🙰⑨❐🕯❋🕔♦③
✂☜✍📭⓮❷❾♌←✍⇖ ✍↗🖬➔❑✂☎
✍⌘♊⚖ ✂✍📭⊃⅄⓿♒✍⌛♦🕔☀💣⚖
❐♦✂✍⇙□🖟♦🖬➔❑✂☎
✍🕔♦⚖🖬🕔❁🕔 ☎ ❼⚖□❄⚖☽
✍⚖☺⮹✍ ✍⬥➔⬃☺⮹🖬➔❑♌♦
⇘♦🖬⚖➚☹⮘ ⬀⮊⚖⮈ (56)

ژباړه: اي رسولانو ! د پاکو شيانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شيانو خبريم چي تاسو يې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

✍⮹♑⓾③❐🕯❋🕔♦③
✂☜✍📭⓮☪□✍□↓ ✍↗🖬➔❑✂☎
✍☺●✍ ✍×⚖❼ ✂✍❀☞❻⬀⮟⮈
○⮹🖬■🕔⮽⌖ ⊂⬥⓿♒✍🖮✡✍ ❐♦⬥⬥
✍⬥☺✹⌛⚖➔⇖❑✂☎
⌘↗⊃↗❑♦🕔☠⚖

ژباړه: اي هغه کسانو چي ايمان يې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شيانو څخه چي موږ په رزق درکړي دي د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ بېشکه شيطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

---

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

🗐 ✂☙☙⌖⊙⓿⬂➲⬧⌚♊⬗

✌❒⇦⑨⧫⬉ ⬀☠⬈▤⬧☙ ⌚⇦❍✵☼⬂☽

(57)⬗⬄⬀⬀⬁ ⬊×✓⬂⌨⓾✍

نبي ﷺ د يو سړي بيان وکړی چې اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره ويښتانو والاوي ، خړو پړو جامو والا (يعني پريشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او ووايي: اې الله ! اې الله ! مګر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامې وي تل يې حرام خوړلي وي نو دده دعا چيرې قبليږي.(58)

فايده: د خلکو سره تل دا فکر وي چې د مسلمان دعا ولې نه قبليږي که دې حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلک د دعا هيله کوي. که څوک غواړي چې زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دې ځان وساتي.

۹- د عمر ﷺ د خپلې بي بي منعه د مشکو د تللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وويل: څوک دا مشک تللي؟ چې پر مسلمانانو باندې يې وويشو دده بي بي حضرت عاتکې▆ وويل: چې زه به يې وتلم ده مبارک وا وريدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چې څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دې مبارکې وويل: چې زه به يې وتلم عمر AA بيا چوپ سو دريم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)

(58) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل یې وویل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو یې ولړې او بیا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومورې او ماته په دغه اندازه زیاتوب حاصل سي.

فایده: دا د حضرت عمر ﷛ کامل احتیاط و او خپل ځان یې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوې د هغه لاسونه به خامخا لړل کیږي د دغه لږ اندازې په روا والي کې هیڅ شک نسته خو بیا هم ده مبارک خپلي بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزیز چې عمر ثاني هم ورته وایي ده په خپل وخت کې یو ځل مشک تلل نو پوزه یې وتړل او وې ویل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (یعني زه نه غواړم چې د دغه ګټه تر نورو ماته زیاته ورسیږي).([59])

فایده: دا د اصحابو کرامو ﷢، تابعینو (رحمة الله علیهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتیاط و.

۱۰- د عمر بن عبدالعزیز ﵀ د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزیز ﵀ په خپل وخت کې یو څوک د یو ځای حاکم مقرر کړی یو چا ورته وویل چې دا د حجاج بن یوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزیز ﵀ دغه سړی د دندې څخه لیرې کړی هغه سړي ورته وویل: چې زه ډېر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی یم. عمر بن عبدالعزیز ﵀ ورته وویل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره یوه ورځ یا تر ورځي هم کم حاکم پاته سوي یې.([60])

([59]) احیاء

([60]) احیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: مطلب دادئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کیږي. څوک چي د پرهېزګارو خلګو سره اوسیږي نو پراوسیدونکی باندي زوروره اغېز پـه نـه لیـدونکي ډول د پرهیزګـارو خلګو پرېوزي او څوک چي د بدعملو خلګو سره اوسیږي نو د بدعملو خلګو اثـر بـه خامخا پـرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکـي د حیوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسـول الله ﷺ فرمـايي: داوښـانو او اسـونو پـه مالکـانو کـي فخـر او لـويي وي او د بـزو پـه مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنیک سړی سره ناسته د مشـکو پـه څیـر ده که مشک ورونه رسیږي نو بوی به یې خامخا ورسیږي او د بد سړی سره ناستـه د اور د کـورې پـه څېر ده که د اور بځرکي ور ونه رسیږي نو د دود (لوګي) څخه یې نه خلاصیږي. (61)

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړین او لازم شی دئ د قیامت پـه ورځ بـه هـم لـومړی د لمانځه پوښتنه کیږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمونځ فـرق کـوونکی دئ. ددي څخـه عـلاوه نـور هـم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

(61) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چي زما د دوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چي ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ما ته را نژدې کيږي تر د اسي بريده چي زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سړی غوږ سم چي اوريدل په کوي او زه د هغه سړی سترګه سم چي ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چي يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چي تلل په کوي او کوم شي چي زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چي پنا غواړي زه به يې ځني ساتم.(62)

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړېدو څخه مطلب دا دئ چي د هغه ليدل، اوريدل او ګرځېدل به زما د خوښی تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښی خلاف نه کوي. هغه کسان څومره نيک مرغه دي چي د فرضو دادايني وروسته د ډېرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ورپه برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ما ته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

۲- د نبي کريم ﷺ ټوله شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشې رضي الله عنها څخه پوښتنه وکړه چي د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تاليدلي وي نو راته وې وايه. عائشې رضي الله عنها وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پرېوتی بيا يې وويل ما پرېږده چي د خپل رب عبادت وکړم دا يې وويل

(62) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسي اندازې چي اوښکي يې پر سينه مبارکي راتوی سوې بيا پر رکوع سو په رکوع کي يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده کي يې هم په دغه ډول ژړل تر داسي وخته چي بلال ﷺ راغلی او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وکړی ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چي تاسي د مخکي او وروسته ګناهو څخه پاک يې او که فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده درکړې ده. ده مبارک راته وويل: چي الله ﷻ داسي راسره کړی دي بيا نوزه د الله ﷻ شکر ګذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولي داسي نه کول او حال دا چي نن پر ما باندي دا آياتونه نازل سوي دي:

✂︎♐︎♏︎ ... ⌘⍓︎ ... (Qur'anic verse printed in a symbol font; not legible as text) ([63])

داخبره په زيات شمېر حديثونو کي راغلې ده چي رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ کاوه چي د ډېري ولاړي څخه به يې پښې وپړسېدې خلګو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تکليف پر ځان تېروي حال دا چي الله ﷻ ته بخښلی يې ده مبارک به په جواب کي ويل: ايا زه د الله ﷻ شکر ګذار بنده جوړ نسم؟ ([64])

۳- د رسول الله ﷺ په څلور رکعتو کي شپږ سپارې ويل

([63]) سورة آل عمران الاية (١٩٠) ، اقامة الحجة
([64]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف ﷺ فرمايي: چې زه يوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس يې وکړی دلمانځه نيت يې وتړی زه هم په لمانځه کې ورسره شريک سوم نبي ﷺ په يو رکعت کې سورة بقره ولوستی کوم ځای چې به درحمت آيات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودرېدئ او درحمت د عابه يې غوښتل، کوم ځای چې به د عذاب آيات راغلی نو تر لږ وخته پوري به يې پنا غوښتل د سورة د ختمېدو سره سم يې رکوع وکړه او په رکوع کښې يې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوُت وَ العَظمَة) بيا يې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چې دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کې يې سورت آل عمران ووايه همدا ډول په يو رکعت کې يې يو - يو سورت ووايه چې په څلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کيږي دا به خومره اوږد لمونځ وچې په هر آيت درحمت او آيات دعذاب باندي يې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بيايې په دغه پيمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذيفة ﷺ هم خپله يوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمايي: چې رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښې څلور لوی سورتونه ولوستل يعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري يې وويل.

فايده: د غه څلور سورتونه چې نبي ﷺ په څلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کيږي او د نبي ﷺ عادت داو چې قرآنکريم به يې په تجويد او ترتيل سره لواسته (داصولو سره برابر او په ډېره ارامتيا سره) لکه چې په احاديثو کې راغلې دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آيت درحمت او پر هر آيت دعذاب دربدئ او دعا به يې غوښتل بيا به يې درکعتو د ولاړې په اندازه اوږده رکوع او سجده کول يعني کله به رسول الله ﷺ په يو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چې د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کيږي (بيا به يې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېدای سي چي چا په لمانځه کښي ارام او د سترګو یو خوالی نصیب سي. نبي ﷺ فرمایي: زما د سترګو یو خوالي په لمانځه کښي دئ. اَللهُم ارزُقنِي اِتبَاعَهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صدیق، حضرت ابن زبیر، حضرت علي او نورو اصحابو ﷢ د لمونځونو حالات

مجاهد ﷫ د حضرت ابوبکر صدیق، او حضرت عبدالله بن زبیر ﷠ حال را نقل کړی دئ چي کله به دوی پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه یو لرګی چي ښخ کړې یعني هیڅ به نه ښوریده.(65)

علماو لیکلي دي چي حضرت ابن زبیر د حضرت ابوبکر ﷺ څخه لمونځ زده کړی دئ او ابوبکر ﷺ د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړی دئ یعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه پدغه ډول به ابوبکر ﷺ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبیر ﷺ هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت ﷺ وایي چي د عبدالله بن زبیر ﷺ لمونځ داسي و لکه یو لرګی چي یو ځای ښخ کړې. یو څوک وایي چي ابن زبیر ﷺ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به راغله دده پر ملا به کښېناسته، کله به یې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښي و او کله به یې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبیر ﷺ باندي جنګ کېدئ نو یو واری د مسجد پر د یوال ولګېدئ چي د مسجد د دیوال یوه ټوټه یې والوزل او د حضرت زبیر ﷺ د ستوني اوږیري ترمنځ هغه واری تېر سو خو ده هیڅ فکر نه وکړی نه وار خطا سو نه یې رکوع او سجده لنډه کړه یوه ورځ یې لمونځ کاوه دده زوی چي هاشم نومېدئ دده

---

(65) تـاریـخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بيده و د بام څخه يو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندې راتاوسو زوی يې چغې کړې دکور خلګ تړوله په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار يې مړکړی ابن زبير په هغه ډول سره په ښه ارامتيا سره لمونځ کاوه کله چې يې سلام وګرځاوه نووې ويل چې يو څه شور او ږغ مې تر غوږ وسو څه شی و؟ بي بي يې ورته وويل چې الله (ﷻ) دې پرتا رحم وکړي زوی خو به دې مړسوی وای ته په خبرنه هم نه يې ؟ده مبارک ورته وويل ورکه سې که په لمانځه کښې مې بلې خوا ته توجه اوفکر کولای نو لمونځ به چيري پاته سوی وای.(66)

حضرت عمر چې په اخروخت کې په خنجرووهل سو او ددغه زخمو څخه بيا شهيد سو هروخت به وينه تري بهيدله اوزيات وخت به بې هوښه وخوبيا هم دلمانځه لپاره بيداره کېدئ لمونځ به يې کاوه دا به يې ويل چې دهغه چاليپاره په اسلام کې هيڅ حصه نسته چې لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمان به ټوله شپه ويښ واوپه يوه رکعت کښې به يې ټوله قرآنکريم ختماوه.

د حضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسې و چې کله به دلمانځه وخت راغلی نو پر بدن به يې رپيدل راغله اومخ به يې ژړسويو چاپوښتنه ځني وکړه چې دا څه خبره ده چې دلمانځه دوخت په راتګ سره دې مخ ژړسي اوبدن دې رپيږي؟ ده مبارک ورته وويل: دادهغه امانت وخت دئ چې الله پر اسمانو مځکه اوغرونو باندې نازل کړی دوی يې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خوما پورته کړی.

د حضرت خلف بن ايوب څخه يوچاپوښتنه وکړه چې تا په لمانځه کښې مچان نه تنګوي؟ ده مبارک په جواب کښې ورته وويل چې بدکاره خلګ حکومت په دورو وهي دی ږغ نه کوي دا تکليفونه پرځان تېروي خو په دې فخرکوي چې زه دحکومت په هرډول وهلو کې نه ښورم

(66) بدايه وغيره

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعنې چې زه خوځومره ټینګ یم زه چې د خپل رب ﷻ وحضورته ولاړیم زه دیوه مچ له امله وښوربږم.

مسلم بن یسار ﷬ چې به کله دلمانځه لپاره ودرېدی نو دخپل کورخلګوته به یې وویل چې تاسوماته خبري کوئ زه ستاسوپه خبرونه پوهېږم یوه ورځ ده مبارک دبصرې په جامع مسجد کې لمونځ کاوه چې دمسجد یوه برخه راچپه سوه خلګو یې له امله وځغستل دباندې سره یوځای سوه شوراوغوغاسوه خودی هیڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم ﷬ څخه چادلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک په جواب کښې ورته وویل: کله چې دلمانځه وخت راسي اودس وکړم اوهغه ځای ته ولاړسم چې لمونځ پکښې کوم لږساعت کښېنم چې دبدن په ټولو حصوکښې مې ارامتیا پیدا اسې بیا دلمانځه لپاره په داسې ډول ودرېږم چې بیت الله شریفه دخپل نظروړاندې وګڼم، پل صراط تر پښولاندې جنت راسته طرف ته، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چې دا مې وروستی لمونځ دئ ددې څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمینۍ سره لمونځ ادا کړم بیا دامید او ویرې ترمنځ واوسم چې قبول به سي که یا.([67])

۵- د مهاجر او انصاري چوکیداري او په لمانځه کښې پر انصاري غشي لګېدل

نبي ﷺ د یو غزا څخه تشریف راوړی د شپې یې یو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بیا یې وویل چې نن شپه به چوکیداري څوک وکړي یو مهاجرصحابي حضرت عمر بن یاسر ﷺ او یو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشر ﷺ وویل چې مونږ دواړه به چوکیداري وکړو نبي ﷺ د هغه غره ولوري ته ولېږل چې د هغه لوري څخه ددښمن دراتلو وېره وه او ورته وې ویل چې تاسې به

([67]) احیآء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندې چوکيداري وکړي دوی مبارکانو و هغه غره ته تشريف يوړی انصاري و مهاجر ته وويل چې شپه به پر دوو برخو وويشو په يوه برخه کې به ته بيده سې زه به وينښ سم په دوهمه برخه کښې به ته وينښ سې زه به بيده سم ځکه که دواړه ټوله شپه وينښ سو نو کېدلای سې چې پر دواړو باندې د خوب غلبه راسي او دواړه به بيده سو که چيري څه خطر وينښ ملګري تـه معلوم سي نو خپل ملګري به کښېنوي د شپې لومړۍ برخه د انصاري ملګري دوينښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بيده سوه انصاري د لمانځه نيت وکړی د دښمن لخوا څخه يو سړی راغلی او يو ثوک يې د ليري څخه ولاړ وليدئ دستي يې په غشي وويشتی انصاري هيڅ نه وښوريدئ بيا يې دوهم غشي وويشتی ورپسي يې په دريم غشي وويشتي هر غشي چې به يې په بدن کې ولګيدئ ده به په لاس د بدن څخه راواېستی او وه به يې غورځوی ددې څخه وروسته يې په ښه ارامتيا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ يې پوره کړی بيا يې خپل ملګری راوينښ کړی دښمن چې دوی دوه وليدل و تښتېدئ او فکر يې وکړی چې نده معلومه چې دابه څومره ملګري وي دده ملګری چې کله راوينښ سونو وې ليدل چې د انصاري د بدن ددرو ځايو څخه وينه بهيږي مهاجر ورتـه وويل: سبحان الله تا ولې زه په لومړی وخت نه وينښولم ؟ انصاري په جواب کښې ورتـه وويـل: ما په لمانځه کښې سورة کهف شروع کړی و زړه مي نه غوښتل چې د خلاصېدو مخکې رکوع وکړم خو زما سره دا وېره پيدا سوه چې د ډېرو غشـو پـه لګېدو سره مړ نـه سم او دنبي ﷺ د حفاظت خدمت چې ماته يې سپارلی و هغه را څخه پاته نه سي که چيري زما سره دا وېره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکې به مي رکوع نه وای کړې.(68)

فايده: داد مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مينـه وه چې دغشـو د ويشـتلو سره او د وينو د بهېدو سره يې هم د لمانځه په خوند کښې فرق نه راتلی زموږ لمانځه ته ګوره چې

(68) بيهقي ، ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر را ځخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته يو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم په اند په وينو تويېدلو سره اودس ماتيږي او د امام شافعي په اند اودس نه ماتيږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طريقه همدا وه ، ياکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقيق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشريف نه درلودئ يا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه ﷺ په لمانځه کښي د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه ﷺ يوه ورځ په باغ کښي لمونځ کاوه نو يو مرغه والوتی نو ځرنګه چي باغ ډېر ګڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پيدا نه سوه مرغه به يوې اوبلي خوا ته الوتی او د وتلو لار به يې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پر بواتی او فکر يې د مرغه په لوري بند سو کله چي يې د لمانځه تورو ته فکر را جمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجهه دا غم را پېښ سو چي په لمانځه کښي تېروتنه را ځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه او غوښتنه يې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصيبت ما ته را پيښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښي ورکوم، کوم ځای چي ستا زړه غواړي هلته يې ولګوه. همدا ډول يوه بله قصه د حضرت عثمان ﷺ په زمانه کښي هم پېښه سوې ده چي يو انصاري په خپل باغ کښي لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت نه په وده وو د خرماوو غونچي ډېري ښې ورته معلومي سوې فکر يې د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي ځو رکعته مي کړي دي نو ډېر غم او خفګان ورته پېښ سو ددې غم په وجه يې دا ټينګه اراده وکړه چي دا سي باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه يې ما ته دومره لوی غم پيښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ يې راخخه ورک کړی نو د حضرت عثمانؓ وحضورته ورغلی او ورته وې ويل: چې دا باغ زه د اللهﷻ په لاره کې خرڅوم تاسو چې څه په کوی هغسې ورسره وکړی عثمانؓ په پنځوس زره خرڅ کړی او پيسې يې پر ديني کارونو ولګولې.(69)

فايده: دا ايماني غيرت دئ چې د لمانځه په ډول يو مهم شي کې چې د بل شي فکر بند سي نو د پنځوسو زرو باغ يودم صدقه کړي. زمونږ حضرت شاولي الله په قول جميل نومي کتاب کښې د صوفيانو د نسبت ډولونه ليکلي دي ددې په اړه يې دا هم ليکلي دي چې دا نسبت دا اللهﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندي مخکې والی او په دې کې د غيرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندي غيرت دريږي چې د اللهﷻ په اطاعت کښې يې فکر بلې خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباسؓ د لمانځه په وجه د سترګي علاج نه کول

د حضرت ابن عباسؓ په سترګه کې يو وخت اوبه راغلې نو د سترګي علاج کوونکي دده حضور ته ورغلی او ورته وې ويل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګي علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پوري به تاسو احتياط کوی او دمځکې څخه به يو څه پر لوړ ځای يا پر يو لرګي باندي سجده کوئ ده مبارک ورته وويل هيڅکله دا سې نسي کېدلای ، زما دي په اللهﷻ قسم وي چې په دې ډول ماته يو رکعت هم دقبلولو وړندئ د نبيﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چې فرمايي: کوم څوک چې قصداً لمونځ پريږدي هغه به د اللهﷻ سره په داسې ډول ملاقات وکړي چې الله به ځني ناراضه وي. (70)

(69) موطا امام مالک

(70) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: که څه هم شريعت لمونځ په داسي مجبوري کښي جايز کړی دئ او پـه داسـي حالاتو کښي که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعيد لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کريمﷺ پـه ارشـاد بانـدي پـه لويـه پيمانـه د عمـل کـولـو اهميت و پـه همدي وجه حضرت عبدالله بن عباس د سترګي عـلاج خـوښ نـه کـړی دوی مبـارکـانـو پـر يـوه لمانځه باندي ټوله دنيا قربانول، نن مونږ د بې حيا يې څخه چي څه غوارږو ددې قرباني کوونکو پـه ځبـر کـي يـې تـر خـولـې باسـو هرکله چي سبا ددوی سره مخـامخ سـو نـو دغـه پـر ديـن قربـاني ورکوونکي به د حشر دميدان د سيل خوند اخلي بيا به حقيقت معلوم سي چي دوی څوک وه او مونږ ددوی سره څه سلوک کړی دئ.

۸-د صحابه د لمانځه په وخت کښي دستي دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر په بازار کي تشريف درلودئ چي د لمانځه د جماعت وخت سو وې ليدل چي فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد تـه ننـوتـل عبـد الله بـن عمـر فرمـايي: چي ددې خلګو په اړه دا آيات نازل سوی دئ:

••◆❐ ⮘❑♦❷🕛❏♑♎ ⬀⚒♐♈❸⚗♑▫◘➔✍ ·• ⮘✌♎⌂⌂♊♐❻
(71)★✎✍✁⌘❷⬂✍♎❶ ♊♦⬁⬈⬈⬂⓿♦✍

د پورتني آيات پوره ترجمه داسي ده: په دغه مسجدونو کي داسي خلګ سته چي د الله ﷻ د ذکره څخه يعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه يې رانيول او خرڅول نه مشغول کوي دوی دداسي ورځي دنيولو څخه ويرېږي چي د هر زړونه او سترګي به اوړي. (72)

(71) سورة نور الاية (۱۸)
(72) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس فرمايي: چي د غـه خلـک بـه پـه خپـل کـارو بـار مشغول وه کله چي به يې اذان واورېدئ نو دستي به يې کار اوبار پرېښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نو موړي يو ځای وايي چي قسم په الله ﷻ دا خلک تاجران و مکر ددوی تجارت دوی د الله ﷻ د عبات څخه نـه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود يوه ورځ په بازار کي تشريف درلودئ چي اذان وسوده مبارک وليدل چي خلکو خپـل سامانونه پرېښـودل او مسـجد تـه ولاړل ابـن مسـعود وفرمايـل: دا هـــم هغـــه خلـــک دي چـــي پـــه اړه يـــې الله ﷻ فرمـــايي: ❻ ⌘ ❜ ✓ ♁ ♇ ⊘ ✦ ✧ ••

✍ ➔ ◘ ▫ ♑ ⚯ ❸ ☙ ⚇ ☠ ⬁ ✇ ♌ ♑ ❑ ◷ ❷ ♦ ❑ ⊲ ❒ ◆ •• ✉ ♦ ⓿ ⬂ ➚ ➚ ⬉ ♦ ♊

❶ ♌ ✍ ⬂ ❷ ✠ ✁ ✍ ✎ ★ (سورة نور).

په يو حديث شريف کي راغلي دي چي رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قيامت چي ټوله دنيا الله ﷻ سره يو ځای کړي نو ږغ به وسي چي هغه خلک دي جلا سي چي د غم او خوشالۍ پـه دواړه وختونو کي يې د الله ﷻ حمد او ثنا ويل، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي پـه شـپه کـي بـه د خپلـو بسـترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب بـه يې په وېره او مينه سره يادوی، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېلـه حسـابه او کتابـه بـه جنت تـه ولاړه سي، بيـا بـه ږغ وسي چي هغـه خلک دي جلاسي چي تجارت د الله ﷻ د ذکر څخه نه منعه کول بيابه يوه دريمه کوچنۍ ډلـه راپورتـه سي او جنت تـه بـه بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلکو سره حساب شروع سي. ([73])

٩- د حضرت خبيب ؓ د قتل په وخت کي لمونځ کول او د زيد او عاصم قتل

([73]) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو يې د بدل هڅه پياوړې وه چې د خپلو قريبانو بدل واخلي. سلافه چې دوه زامن يې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان يې نذر منلې وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به يې شراب چيښنم عاصم ددې زامن وژلي وه او دې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفيان ددغه کار لپاره يوه غولونکې تګلاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش يې کاوه. خالد بن سفيان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدينې منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه يې د څو کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبليغ او وعظ لپاره. په دغه کسانو کې يې د عاصم﷛ غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلګو ښه لګيږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په يوه روايت کې راغلي دي چې شپږ کسان يې ددوی سره ولېږل چې په دوی کې عاصم﷛ هم موجود وو. په لاره کښې بيوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره يې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په دې کسانو کې سل کسان غشي ويشتونکي وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلومولو لپاره لېږلي وه چې پر لارې يې د (بنو لحيان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو يا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې يې د ا حالات وليدئ نو يو غره ته چې (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وويل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وينو رنګول نه غواړو بلکې يواځې موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کې يو څه پيسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسی موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وويل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستې يې د ترکش څخه غشي راوايستل مقابله يې شروع کړه. حضرت عاصم ﷛ په جذبه خپلو ملګرو ته وويل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ويرې خبره نه ده شهادت غنيمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبرې په کولو سره يې په پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پيل کړه کله چې نېزه ماته سوه بيا يې په توره جګړه پيل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهيد سو او دعا يې وکړه چې اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا يې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کې رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم ﷺ خبر و چې سلافه نذر منلی دئ چې زما په کوپړه کې به شراب چيښي نو دعا يې وکړه چې اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کې پرې کيږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ يې دعا قبوله کړه کافرانو چې کله دده د سر پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په يوه روايت کې راغلي دي چې د غالبوزو يوه ډله الله ﷻ را ولېږل د عاصم ﷺ پر بدن باندې د څلورو طرفونو څخه راوګرځېدلې. کافرانو نه توانيدل چې دده مبارک سر پرې کړي بيا دوی فکر وکړی چې د شپې به دا کار وکړو د شپې بيا د باران يوه څپه راغله دده مبارک جسد يې يووړی دوی ته په لاس نه ورغلی. په دغه ډول درې يا اوه کسان شهيدان سول درې کسان پاته سوه چې يو حضرت خبيب ﷺ وو دوهم زيد بن طارق ﷺ وو او دريم عبد الله بن د ثنة ﷺ پاته سو ددوی سره کافرانو وعده وکړه چې تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوی مبارکان راکښته سوه کافرانو دليند يو تسمې خلاصې کړې ددوی موټې يې ټينګې وتړلې عبد الله بن طارق ﷺ وويل چې دا لومړی دوعدې مخالفت دئ زه هيڅکله ستاسو سره نه ځم د هغو شهيدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چې دی هر څومرې پورې واهه دی مبارک د ځای څخه نه وښوريدئ آخر يې شهيد کړی يو ازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبيب ﷺ و او بل زيد بن دثنة ﷺ و، زيد بن دثنة ﷺ صفوان بن اميه د پنځوسو اوښانو په بدله کې واخيستی چې د خپل پلار اميه په بدل کې يې ووژني حضرت خبيب ﷺ جحير بن ابي اهاب د سلو اوښانو په بدله کې واخيستيچې د خپل پلار اهاب په بدله کې يې ووژني ، د بخاري شريف په يوه روايت کې راغلي دي چې خبيب ﷺ د حارث بن عامر اولادو رانيوی ځکه ده حارث د بدر په غزا کې وژلې و، صفوان خپل بندې يعنې زيد بن دثنة ﷺ ژر د يوه غلام په لاس ورکړی د حرم د باندې يې د وژلو له پاره بوتی دده مبارک د شهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زيات خلګ يو ځای سوي وه چې ابو سفيان هم راغلی و دده د شهات پر وخت يې دده ځخه پوښتنه وکړه چې ستا دې په الله ﷻ قسم وي رېښتيا ووايه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سې خوشحاله يې؟ حضرت زيد ﷺ وفرمايل: چې زما دې په الله ﷻ باندې قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه يو ځوز جګ يې او زه په کور کې ارام کښېنم لا يې هم نه خوښوم. قريشو چې د اجواب واورېدی حيران پاته سوه ، ابوسفيان وويل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما وليدئ مثال مې هيڅ چيري نه و ليدلی ددې ځخه ورسته زيد ﷺ شهيد کړل سو. حضرت خبيب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحيرمينځه چې بيا وروسته مسلمانه سوه وايي: خبيب ﷺ چې کله زموږ سره په بندکي و موږ وليدل چې د خبيب ﷺ په لاس کي يوه ورځ د سړی د سر په اندازه يوه لويه غونچه د انګورو وه او خوړله يې. په مکه کي دغه وخت انګور بيخي نه وه. نو موږې مينځه زياتوي چې کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره يې يوه چاړه وغوښتل کله چې يې چاړه ورکړه نابېره يو ماشوم و خبيب ﷺ ته ورغلی خلګو چې وليدل چې خبيب ﷺ چاړه په لاس کي او ماشوم ورته ولاړ دئ خلګ وو ډېدل چې خبيب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبيب ﷺ دوی ته وويل: ايا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هيڅکله به داسې و نکړم. ددې ځخه وروسته کافرانو خبيب ﷺ د حرم ځخه وايستی او په رسی يې وځړاوه په دغه وخت کي کافرانو پوښتنه ځنې وکړه: که دې په زړه کي څه ارمان وي نو ووايه ده مبارک په جواب کي ورته وويل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ددنيا ځخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتيا سره وکړه او بيا يې وفرمايل: که چيري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خيال وي چې زه د مرګ د ويري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مې نور هم کړي وای ددې ځخه وروسته يې په رسی و ځړاوی او دعايې وکړه چې اې الله ﷻ! داسې څوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحيو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړې چي خبيب قريشو قتل کړى دئ.

حضرت خبيب ﷺ چي کله په رسۍ باندي و ځړول سو نو ځلور کافرانو د ځلورو طرفونو څخه پرده باندي د نېزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړى په دغه وخت کي يو چا قسم ورکړى بيا يې پوښتنه ځني وکړه چي ته دا خوښوې چي تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل والله العظيم زما دا هم نه ده خوښه چي زما د ځان په بدله کي دي په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.[74]

فايده: که څه هم د دې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کي دوه شيان په ځانګړې ډول د درښښت او عبرت قابل دي: لومړي دا چي د دې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چي د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کي هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم د دغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيب ﷺ يوائي په خوله هم نه غوښتل چي دا خبره پر ځان ومني چي ګويا د ده په بدله کي دي محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پوري کوشش کاوه چي هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سرېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو ﷺ د لمانځه د درښښت او د لمانځه سره محبت و په دغسي وخت کي خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو ﷺ سلام دنورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

[74] فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربیعه ﷺ فرمایي چي ما دنبي ﷺ په خدمت کي شپه تېرول او د تهجید په وخت کي به مي ورته داوداسه اوبه او نور د ضرورت وړ شیان لکه مسئله، مسواک او داسي نور ورته ایښودل یوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وې ویل: وغواړه څه شي غواړې؟ ماورته وویل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کي ستا ملګرتیا غواړم نبي ﷺ راته وویل نور څه غواړې؟ ما ورته وویل بس دغه یو شی مي بس دئ نبي ﷺ راته وویل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.([75])

فایده: په پورتنۍ خبره کښېي ددې خبرې خبرداری دئ چي یوا ځي په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکي د عمل اړتیا هم سته او په عباداتو کي تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ څومره چي د لمانځه ډېروالی وسي سجدې زیاتي کیږي.کوم خلګ چي په دې هیله ناست دي چي پلانکی پیر یا پلانکی بزرګ ماته دعاوي وکړي دا محض دځان تېرایستل دي ځکه الله ﷻ دا دنیا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندي قدرت لري او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسي هم کوي چي بې له اسبابو یو کار ترسره کړي خو عام عادت یې دادئ چي ددنیا کارونه د اسبابو سره تړي. د حیرانتیا خبره داده چي موږ ددنیا په کارونو کي پر تقدیر او یوازي ددعا په هیله نه کښېنو بلکي (۵۰)ډوله کوششونه کوو چي څرنګه پیسې پیدا کړو اوڅنګه یې ډېري کړو مګر ددین په کارونو کي تقدیر او د دعا رامنځته کوو په دې کي هیڅ شک نسته چي د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمایلی دئ چي د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

([75]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ايثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښي مال خرڅول

ايثار و دې ته وايي چي د خپلو اړتياوو مخکي د نورو اړتياوي پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسي و چي د خپلي اړتيا ترپوره کولو مخکي يې د بل وروړ مسلمان اړتيا پوره کول. دا صحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه يوه برخه د يو چا نصيب سي لويه نيکبختي ده. ځيني داسي عادتونه په دوی مبارکانو کي خاص وه که يې څوک په ځان کي راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو يوه برخه به يې په ځان کي راوستلې وي چي ددغه عادتونو څخه يو هم ايثار دئ الله ﷻ په قرآن شريف کي ددې ايثار ستاينه کړې ده او فرمايي:

❒◆③⇖⬩⬃⚐ⴻ❷⇖❒♍☙
⇖◆✍■❼✁
📖❒☼▦→❍⬁Ⱄ⅋⚉☠⬀ ❒◆♊⬩❑⬀
📬⊠🕭♌◆ ⍁⚉⅋⚉☠⬀
⌘⍓⏲✽⏲☙✽⏲❑⮜🗐(76)

ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

۱- د صحابي د ميلمه له خاطره ډيوه مړه کول

(76) سورة حشر الآيـة (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلې لوږې او سترې ژوند حال يې ورته بيان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره يو شی پيدا کړي ، خو هيڅ شی پيدا نسو بيا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وويل: يو څوک سته چي د دغه صحابي ميلمستيا وکړي؟ يو انصاري صحابي وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به يې ميلمه کړم، نو دغه صحابي يې خپل کورته بوتی او خپلې بي بي ته يې وويل: دا د نبي ﷺ ميلمه دئ، هر څومره عزت چي يې کولای سې، کمی مه پکښې کوه، او هيڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وويل: په الله ﷻ دي مې قسم وي چي د ماشومانو لپاره مې يو شی ايښې دئ نور هيڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وويل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بيده يې کړه کله چي دوی بيده سوه نو ته ډوډۍ راواخله بياته د څراغ د سمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسي ورته کښېنو صحابي به ډوډۍ وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه ميلمه صحابي يې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آيات نازل کړه:

☐◆③↖⬫⬀⚐⛐❷↖☐♍	ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکې پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.
↖◆✍■❼✂	
🕮☐☼▦→○⬁&⛐☠⬀ ☐◆🕯⬫☐⬀	
🗞☒🔔♌◆ ⚱⛐&⛐☠⬀	
⌘⍓🕐❁✍🕒❁☐⮜🗐([77])	

فايده: په دې ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چي يوه بله واقعه يې هم په لاندې ډول ده:

([77]) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتي لپاره خراغ مړ کول

يو صحابي ﷛ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷛ ته معلومه سوه چې دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلې بي بي ته يې وويل چې زه نن شپه يو ميلمه راولم چې خوراک شروع سي نو ته د څراغ د سمولو په بهانه څراغ مړ کړه تر هغه وخته پوري چې ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسي وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډۍ خوري په حقيقت کي دوی ډوډۍ نه خوړل صبا چې کله زيد بن ثابت ﷛ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی.([78])

۳- د يو صحابي په زکوة کښي اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷛ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چې مي معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښي راته وويل چې يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وي ويل چې دا اوښه بوزه

---

[78] منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وویل چي دا نسم بېولای ځکه چي ماته دېته مال اخیستولو حکم ندی سوی که چیري دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفرکښي دئ اونن په پلانکی ځای کښي تشریف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښي یې وړاندي کړه که چیري رسول ﷺ قبوله کړه زه هیڅ انکار نه کوم او که یې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره یو ځای روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخیستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دي مي قسم وي چي ماته به تر ننه پوري داسي نیکمرغي نوای چي د الله ﷻرسول ﷺ زما په مال کښي مداخله کړې وای نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندي کړی قاصد راته وویل چي ستا په مال کښي یو کلن اوښ زکوة واجب دئ یا رسول الله ﷺ !یو کلن اوښ خونه د شېدو کار کوي او نه د سپرتیا کار کوي نو له همدې امله مي ستاسو قاصد ته یو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وویل ستاسو زکوة هم هغه یو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چیري ته د خپل لوري څخه زیات اوښه مال ورکوې نو قبول دي یې کړي الله ﷻ دي یې وتاته بدله درکړي صحابي ﷺ وویل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعایې ورته وکړه.

فایده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او میني دعوه هم کوي د زکوة څخه زیات مال خو څه کوې بلکي هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړي مرتبې خلګ چي زیات شتمن ورته ویل کیږي ددوی په وړاندي د زکوة بیان کول بیخي نسته او کوم کسان چي دمیانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه دینداره هم ګڼي هغه هم زیار باسي چي کوم خیرن مال وخپلوانو ته ورکړي او یا کوم بل ځای مجبوره سي نو د زکوة نیت پکښي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ او حضرت عمر ﷺ په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ﷺ فرمايي چې يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابېره پدغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چې نن ورځ خو زما سره نابېره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ﷺ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چې مې وکړی او په خوشحالۍ سره کور ته ولاړم او هر څه چې په کور کښې وه نيم مې ټوله راوړل نبي ﷺ راته وويل د کور خلګو ته دې يو څه پرېښول ماورته وويل چې نيم مې ور پرېښودل حضرت ابوبکر صديق ﷺ چې په کور کښې څه درلودل هغه يې ټوله راوړل رسول الله ﷺ ورته وويل چې اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دې يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ﷺ ورته وويل: چې د کور د خلګو لپاره مې الله ﷻ او دده د رسول ﷺ د نوم برکت او ددوی رضا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷺ فرمايي: ما وويل: زه هيڅ کله د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په خبر نه سم مخته کېدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښې سيالي کول يعني يو تر بل ځان مخکې کول مستحب دئ په قرآن کريم کښې و دې کارته هڅونه راغلې ده. (دا پېښه د تبوک په غزاء کښې راغلې ده) په دغه وخت کې نبي ﷺ د صدقې راټولو لپاره په ځانګړې ډول د اصحابو کرامو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکې تر همت او وس زياتې مرستې کړې وې چې بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښې په لنډ ډول تېر سوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَنا وَعَن سَائِرَ الْمُسلِمينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷺ د نورو په وجه د تندي څخه مړه کېدل

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوجهم بن حذيفه ﷺ فرمايي چې د يرموک په غزاء کښې زه خپل دا کا د زوی په لټه کښې راووتلم چې زموږ سره يې په جنګ کښې ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويو جام مې د ځان سره واخيستی فکر مې کاوه چې هغه به تږی وي نو اوبه به په و چيښم نابيره هغه په يو داسې ځای کښې پروت و چې ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځني وکړه چې اوبه درته راوړم ؟ هغه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښې يو بل ملګري نژدې پروت وو آه يې وکړی زما دا کار زوی چې ددغه صحابي ږغ واوريدئ ماته يې اشاره وکړه چې ده ته اوبه ورورږه ماچې اوبه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﷺ و زه ور ورسېدم ده ته نژدې يو دريم ملګری د مرګ په حالت کښې پروت و چې ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷺ وماته اشاره وکړه چې ده ته اوبه ورورږه زه چې ورغلم د هغه مبارک ساه ختلې وه کله چې زه بيرته هشام ﷺ ته ورغلم د هشام ﷺ ساه هم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مې هم شهيد سوی و.

☎️♑ ✎ 👓 ✵ ☼ ♑☎️ ◆ ❐ ✶ ✎ 👓 ✵ ☼ ♑☎️ ◆ ⓪ ♦ 🕾 ♑ ⬂ ○ ♉
❻ ◆ 🕓 ♉ ⮪ ➔ ⬉ ❐ ♌ ♦ ⮫ ♑♉ ⮯ ⮬ ([79])

فايده: ددې ډول څخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښې ذکر سوی دي دا څومره نهايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلې اړتيا مخکې پوره کول دي چې خپل دا اکا زوی يې مري ساه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي.په داسې حالت کښې د بل چا وطرف ته پاملرنه کول مشکل کار دئ دا لاڅه کوي چه هغه تږي پرېږدي د دريم کس د اوبولو لپاره ځي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دې الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشرف کړي چې د مرګ په وخت کښې چې هوښ او حواسو جواب ورکړی دئ بيا هم دنورو ملګرو مرسته کوي اود مرستې په حالت کښې مري.

([79]) درايـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزة ؓ کفن

دنبيﷺ اکا حضرت حمزه ؓ داحد په غزا کښې شهيد سو او کافرانو ډېرې رحمه کړنه ورسره کړې وه يعني پزه ، غوږونه اوداسې نوراندامونه يې ځنې پرې کړي وه سينه يې ورڅيرلې وه زړه يې ځني را ايستلي و آخيرداچې ډول ـ ډول ظلمونه يې پر کړي وه د جنګ د خلاصېدو سره سم نبيﷺ اونوراصحابانو دشهيدانو دجسدونو لټون شروع کړی او دکفنونو انتظام يې کاوه په دغه وخت کي يې حضرت حمزه ؓ په دې بد حالت کښې وليدئ نو ډېرې زړه درد وکړی په يو پټوبې پټ کړی په دغه وخت کي د حضرت حمزه ؓ سکه خور حضرت صفيه تشريف راوړی چې دخپل ورور حال ووينې نبيﷺ په دې فکرچې دده خوربه دداسې حالت دليدلوزغم ونلري ځکه داهم دښځې ذات ده نوددې زوی حضرت زبير ؓ ته يې امر وکړی چې خپله موردې د حضرت حمزه ؓ دليدلو څخه منعه کړه زبير ؓ مورته وويل چې رسول اللهﷺ دليدلو څخه منعه کړې ده موربې ورته وويل چې مااوربدلي دي چې زمادورور پزه ، غوږونه اوداسې نوراندامونه پرې کړل سوي دي نودا دالله ﷻ په لارکي کومه لويه خبره نه ده مور په دې کار راضي يو دالله ﷻ څخه د ثواب هيله لرو او انشاءالله صبربه وکړم حضرت زبير ؓ نبيﷺ ته ورغلی دمورخبرې يې ورته وکړې نبيﷺ چې دهغې جواب واورېدئ نودليدولو اجازه يې ورکړه دا راغله خپل ورور يې وليدئ اِنالِله يې وويل او دده لپاره يې استغفار اودعا وويل. په يوبل روايت کي راغلي دي چې د احد په غزاکي چې کوم ځای مړي پراته وه نويوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبيﷺ وفرمايل چې وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبير ؓ فرمايي: ماوپېژندل چې زمامورده زه په تلوار د منعه کولو لپاره ورمخکي سوم خوهغه ډېره زوره وره وه زه يې په سوک ووهلم اورا ته يې وويل چې ليري سه ماورته وويل چې نبيﷺ منعه کړې ده نودا دستي ودرېده ددې څخه وروسته يې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټوان راو ایسته او وې وویل چې ما د خپل ورور د کفن لپاره راوړي دي اوزه یې د وفات څخه خبره سوې یم په دغه پټوانو کښې کفن ورکړئ مور. هغه پټووان راوا خیسته چې حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښې ورکړو په دغه وخت کي یو بل انصاري صحابي دده و څنګ ته پروت و چې کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېر ظلم ورسره کړی وا و شهید کړی یې وو نوم یې حضرت سهیل ﷺ وو نو مور. ته پردې خبره شرم ودرېدئ چې حمزه ﷺ ته په دوو جامو کښې کفن ورکوو او انصاري یو کفن هم نلري نو له همدې امله ددواړو لپاره یوه یوه جامه وټاکل سوه خو یوه جامه (پټو) لوی و او بل کوچنی و نو مور. هیسکه وا چوله ددې لپاره چې هره جامه د هرچا په نامه راووتل هغه ته به یې ورکوو کله چې مو هیسکه تر سره کړه لویه جامه د حضرت سهیل ﷺ په برخه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چې دده مبارک تر قد کوچنی. وه پښې چې به مو ورپټې کړې سر به یې لوڅ سو او سر چې به مو ورپټ کړی پښې به یې لوڅي سوې نبي ﷺ و فرمایل چې سر ورپټ کړئ پر پښو یې پاڼي او داسي نور شیان ورواچوئ.([80])

د ابن سعد ﷺ په روایت کي راغلي دي چې حضرت صفیې ﷺ چې کله دوې جامې راخیستي وې او د خپل ورور د جسد په لټه کي وه چې وڅنګ ته یې د ورور په څېر یو بل انصاري هم ولیدئ نو یو یو پټو یې دواړو ته کفن ورکړی د حضرت حمزه ﷺ پټو لوی وو. دا روایت مختصر دئ او د خمیس کتاب روایت تفصیلي دئ.

فایده: دا ددواړو جهانو پاچا د اکا کفن و هغه هم پدې ډول چې یوه ښځه د خپل ورور لپاره دوې جامې راوړي دوی دا هم نه خوښوي چې ده ته دې دواړې جامې ورکفن کړې او یو بل انصاري دې بې کفنه پاته سي نو بیا هغه دوې جامې یوه ـ یوه ددوی په منځ کي وېشي او لنډه جامه و هغه چاته رسیږي چې ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چې د مسکینانو ملاتړ کوي او د

([80]) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چیرې په خپلو دعوو کې ریښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دې وکړي ،چې یوازې په وینا سره نه بلکې په عمل سره یې هم وښودل ، موږ چې ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده .

۷- د سیرلي سره ګرځېدل او بیا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر فرمایي چې یو صحابي ته یو چا سېرلی په تحفه کښې ورکړی هغه فکر وکړی چې زما فلانکی ملګری تر ماډېرې اړتیا وي لري د اولادو او بچیانو څښتن دئ او د هغه د کور خلک ډېر محتاجه دي نو دستي یې د هغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بیا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چې اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چې لومړي ورته تحفه سوی و([81]).

فایده: ددې ډول قصو څخه معلومېږي چې دوی هم ډېر اړ وه خو هر یوه به د خپلې اړتیا تر پوره کولو مخکې دنورو اړتیاوي پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷺ ددایي توب لپاره د خپلې بي بي بېول

امیر المومنین حضرت عمر ﷺ چې دخپل خلافت په زمانه کښې یې ډېر واري د شپې د چوکیدارۍ په ډول د ښار ساتنه هم کول یوه ورځ په یوه ډګر باندې تېر سو چې دوړیو یوه خیمه یې ولیدل چې پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چې ورنژدې سو نو یو ملګری هلته ناست

(81) در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خیمې څخه د ځګېروي اواز راځي حضرت عمر ﷜ سلام ورته وواېه او د هغه ملګري سره کښېناستی او پوښتنه یې ځني وکړه چي ته څوک یې؟ هغه سړي په جواب کي ورته وویل چي زه مسافر یم د ځنګله اوسېدونکی یم امیر المومنین ته خپلي اړتیاوي وړاندي کوم او د مرستي غوښتلو لپاره راغلی یم بیا ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چي د خیمې څخه څنګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وویل چي ځه سړیه خپل کار دي کوه نوري پوښتني مه کوه خو ده مبارک ټینګار وکړی چي خامخا به وایې چي داد څه شي تکلیف دئ هغه سړي ورته وویل چي ښځه مي پر اولاد مریضه ده دردونه ورته پیدا سوي دي ده مبارک ورته وویل چي بله کومه ښځه نسته؟ هغه سړي ورته وویل چي هیڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته یې تشریف یووړی او خپلي بي بي حضرت ام الکلثوم ته یې وویل چي د یو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چي څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وویل چي د ځنګله دیو اوسېدونکي یوه ښوزله ښځه یواځي ده پر اولاد باندي مریضه ده ، بي بي وویل: چي دا خومره نیکمرغي ده زه تیاره یم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولي به دانه وه تیاره ځکه دا هم د حضرت فاطمې لور وه حضرت عمر ﷜ ورته وویل کوم شیان چي د ولادت په وخت کي پکاریږي لکه تیل، ټوکران او داسي نور هغه هم درسره واخله او یو څه غوړي او داني هم درسره واخله ام الکلثوم دغه دضرورت شیان واخیستل او روانه سوه حضرت عمر ﷜ وروسته پسي تلی تر داسي وخته پوري چي بي بي خیمې ته ننوته او عمر ﷜ د خیمې دباندي د هغه صحرایي سړي سره کښېناستی اوریې بل کړی کټو یې باندي کړه یو څه داني یې وایشولې بیا یې غوړي وروا چول په دغه وخت کي هغه ښځه دزیږد څخه فارغه سوه دخیمې دننه بي بي ناره کړه چي یا امیر المؤمنین ! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چي هلک پیدا سو هغه سړی چي د امیر المؤمنین لفظ واورېدئ نو ووېرېدئ امیرالمؤمنین وویل: د ویري خبره نه ده وروسته یې هغه کټو د خیمې سره کښېښوده او بي بي ته یې وویل: دغه کتغ هغې ښځي ته ورکړه چي وي خوري. بي بي هم ښځي ته خوراک ورکړی هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړی بيا يې کتهو د باندي راوايسته اميرالمؤمنين و هغه سړی ته وويل: واخله دغـه پاتـه شيان ته وخوره ټوله شپه دي په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته يې بي بي د خپل ځان سره بوتـه او سړي ته يې وويل: چي صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. (82)

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئيس نه بلکي د يوه کوچنی حيثيت لرونکي شتمن سړی داسي ستـه چي د مسافر لپاره دي خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دي په نغري کي اور بلوي بيادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده يو ديندار سړي هم داسي کړي دي؟ يـو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چي موږ اخلو د چاپه اړه چي موږ د برکت هره خبره کـوو ايا ددوی پـه شان موږ هم يو څه کړي دي؟

۹- د حضرت ابو طلحة ﷺ باغ وقف کول

حضرت انس ﷺ فرمايي: د مدينې په انصارو کي ابو طلحة ﷺ تر ټولو زيـات شـتمن و او تـر ټولو دلوی باغ څښتن و دده مبارک يو باغ وو چي (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوږې اوبه هم پکښې زياتي وې نبي ﷺ به زيات وخت هغه بـاغ تـه ورتلی او اوبـه به يې چيښلې.

کله چي دا آيات نازل سو:

🗐✍✸☹⍃❍ ▪➌✆♑⬂♑♏♐✁ ☎✁❑⬈♑♏♐❑✡♦✍ ♊♦♑

♐♦✌♦❒ 🗐 ⚘♍❑♎⌛✍♦⬆✌ ♐●☺✍✌ ☎✁❑➔☽✍▦☪➔✍

(82) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎ᘓ✁ ☐♌⌘✉⬧▫ 🕮⬈⬄✍⌧★ ♊♎✌ ☎✁❑➔☽♎▦☪➔✍
(83) ⬖✍⌘✍ ✍⚐⑩⌘⬛⧫⬂ 🕘♎❍⌘✍

ژباړه: هيڅکله به تاسو د نېکۍ کاملې درجې ته نه ورسېږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابو طلحة ﷺ چې دغه آيات واورېدئ د رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! ماته تر ټولو زيات بير حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ او س زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې يې تاسو مناسبه بولئ په هغه ډول يې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ويل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قريبانو په منځ کې يې ووېشې ابو طلحة ﷺ هغه باغ د خپلو قريبانو په منځ کې ووېشی ټوله يې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی.(84)

فايده: موږ ته ترټولو خوښ مال يعني خپل ښه جايداد کله په يو وعظ يا د قرآنکريم د يو آيات په لوستلو يا اوريدلو سره خيراتوو ؟ که د خيراتولو فکر هم راته پيداسي نو دغه کار هغه وخت کوو چې موږ د ژوند څخه نااميده سوي يو يا د قريبانو څخه خوابدي سوي يو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خيراتولو فکر راسره پيداسي او کلونه په دې فکر کې يو چې يو داسي شی پيداسي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کيږي پروانه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده يا کوزدې مجلسونو جوړول نو دداسي کار لپاره چې د پيسو مصرف کيږي نو که په سود او قرض راته پيداسي هم مخ نه ګرځوو.

(83) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(84) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ یو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه یې په لومړی باب پنځم شمېره کي تېره سوه نوموړی د لویو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه یې داخوښېدل چي بل څوک یې جمعه کړي زیات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه یو کمزوری ځرونکي یې درلودئ ده مبارک به یې احوال پوښتی ، یوه ورځ د بنو سلیم قوم یو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وې ویل: اې ابوذره AA ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فیوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وویل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مینه سره اوسه که یې نه منې نو ستا اړتیا نسته. سلیمي صاحب وایي چي ما ورته وویل: اې ابوذره AA ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذرﷺ وویل: زه چي کوم مال د الله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو ترټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وایي: ما دده خبره قبوله کړه. خادم وایي: نابېره یوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وویل: چي پر اوبو باندي ځني خلګ اوسیږي چي زیات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وویل: چي یو اوښ راولـه زه هم ولاړم ډېر ښـه اوښ چي د سورلۍ لپاره زیات فرمانبردار و د وعدې مطابق مې د بیولو اراده وکړه بیا مې فکر وکړی چي غریبان خو یې غوښې خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مې یوه درجه کم اوښه وکتـه دده مبارک حضور ته مې وروستل داسي اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه یوازي تر هغه اوښ کمزوري وه چي ما ویلي وه چي داډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کیدلای سي دده اوملګرو د سورلۍ لپاره یو وخت پکارسي ابوذر AA راته وویل: اې خادمه ! تا خیانت وکړی زه دستي پوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر ﷺ او نورو ملګرو ته راوستى چي اول مي پري ايښي و ابوذر ﷺ و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وي ويل چي موږ يي کوو. ابو ذر ﷺ ورته وويل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پراوبو باندي ودان دي د ابوذر ﷺ يعني زما کور هم يو ددوى څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندي غوښي ووېشى زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کوروته چي يې ورکوئ دوى هم داسي وکړل غوښي يې تقسيم کړې خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وي ويل: زما هغه وصيت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرې ايښى و او که درڅخه هېر سوى و که در څخه هېر سوى وي نو معذوره يې. ماورته وويل: چي هېر سوى مي نه و ماهم لومړى هغه اوښ راروان کړى وروسته مي فکر وکړى چي دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر ﷺ وويل: يواځي ماته په کار راځي ما ورته وويل: هو ! يواځي تاسو ته په کار راځي اوستاسو د ضرورت لپاره مي پرې ايښي و ده مبارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چي زه يواځي په قبر کي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده په مال کښي درې برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکى تقدير دئ چي دمال په بېولو کي د هيڅا انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکى ستا وارث دئ چي ستا دمړيني وروسته ستامال اخلي اودريم برخه لرونکى ته په خپله يې نو څومره چي دي په توان وي او کيدلاى سي نو په درو برخه لرونکي کي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

▯✍♦✡▯◻✍✍♏◻➚▯✄☎ ✍✍♏◻♏✍✍❸▪ ❍◻⌧☹✹✍▯ ♏♦♊

✍➔☪▦♎☽➔◻✄☎ ✍♎☺●✍ ✍↑♦♎⌛♒◻♍♌ ▯ ◻◆✍♦✍

(c) ketabton.com: The Digital Library

✍➔☪▦♋○➔❑✁☎ ☝♋ ⌶ ★☒⊘⬄↗📖 ▫◆✉⊘♌❑ ✁✎✍⊘✎▲
✌🕮○⊘◷⬊◆▣⊘⑩🏳⊘ ⬀⊘❀⊘⬅ (85)

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنیکۍ کاملي درجې ته نه ورسیږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چي تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکي ولېږه. هغه مال چي ستاتر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فایده: په درو برخه لرونکو کي تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چي څومره دي په توان وي د آخرت په زخیره کي یو شی جمعه کړه داسي نه چي مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي یاته مړ سي مال دي د نورو په لاس کنبېوزي بیا دي څوک پوښتنه نه کوي دکورنۍ غړي او ښځه به دي یو لږ وخت درپسي وژاړي بیا دي نه یادوي داسي ډېر خلګ سته چي په مړي پسي خیرات هم نه کوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمایي: انسان تل دا وایي چي زما مال، زما مال، حال دادئ چي دده مال هغه دئ چي ده وخوړی او ختم یې کړی یایې واغوستی او زوړ یې کړی او یایې د الله ﷻ په لاره کي مصرف کړی د ځان لپاره یې خزانه کړی ددې نه پرته نور چي دی هر څه مال یو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره یو ځای کړي دئ.

په یو حدیث شریف کي راغلي دي چي نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي په تاسو کي څوک سته چي تر خپل مال یې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وویل: یا رسول الله ﷺ! داسي څوک به نه وي چي د نورو مال یې تر خپل مال خوښ وي. (یعني داسي څوک نسته) نبي ﷺ وفرمایل: خپل مال یوازي هغه دئ چي سړی یې خپله وخوري او کوم مال چي پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. (86)

---

(85) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(86) مشكوة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفر ﷜ قصه

حضرت جعفر ﷜ د نبي ﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا ، بهادري او شجاعت کې نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفر ﷜ د مسکینانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زیاته ناسته یې ورسره کول کله چې د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چې کافران پسې ورغلل نو ده خپله صفایي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چې قصه یې د اول باب په لسم شمېره کې تېره سوه د حبشې څخه یې بیا ومدینې منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کې شهید سو چې قصه به یې دراتلونکي باب په پای کې راسي دده مبارک دوفات سره رسول الله ﷺ دده کور ته تشریف یووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازې وکړي او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد یې راوغوښتل پر سرو یې لاس ورتېر کړی د برکت دعا یې ورته وکړه د حضرت جعفر ﷜ په ټول اولادو کې دده اثر (اغیزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کې یې د سخاوت صفت زیات و له همدي امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ یعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر یې د نبي ﷺ سره بیعت وکړی . یو چا عبد الله بن جعفر ﷜ و حضرت علي ﷜ ته د سپاربنت لپاره بوتی دده په سپاربنت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولي او ورته وي ویل: موږ خپله نیکي نه خرڅوو یو بل چا هم درې زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو ووېشلې خپله یې نه کړې قبولې یو وخت یو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کې هیڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفر ﷜ خپلو کارکوونکو ته وویل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانیسئ او په خلګو یې مفته (وړیا) وویشئ. د شپې چې به ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته میلمه راغلی نو دده په کور کې به یې خوراک او چیښاک کاوه او هر ډول اړتیاوې به یې ده پوره کولې.(87)

حضرت زبیر ؓ په یو جنګ کې ګډون کړی و یوه ورځ یې خپل زوی عبدالله را وغوښتي او وصیت یې ورته وکړی په وصیت کې یې ورته وویل: فکر کوم چې زه به نن شهید سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی اوفلانکی کار وکړه دا وصیتونه یې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهید سو زوی چې یې د پور حساب وکړی نو پر ده باندې دوویشت لکه روپۍ باندې وې هغه هم په دې ډول وې چې خلګو ده ته په امانت مالونه ایښودل ځکه دی په امانت دارۍ کې زیات مشهور وکله چې به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وویل چې زما سره خو ځای نسته ستا مال یې پر ما قرض دا خبره به یې ورته وکړه مال به یې ځنې واخیستې دستې به یې صدقه کړی. دا یې هم وزوی ته ویلې وه که څه مشکل درته پېښ سو نو زما مولا ته وایه عبد الله وایې: چې زه په دې نه سوم پوه چې د مولا څخه یې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځنې وکړه چې ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وویل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چې حضرت عبد الله ؓ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبیر ؓ فرمایې: کله چې ماته مشکل دیوه قرض په ادا کولو کې پېښ سو نو ما به وویل: یا د زبیر مولا ! فلانی کار نه کیږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبیر ؓ فرمایې: یوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ؓ ته وویل: چې زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر لیک کې ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وویل کومه ورځ چې دې خوښه وې په هغه ورځ راسه چې پیسې درکړم عبد الله ؓ وایې زه ددې خبرې کولو وروسته پوه سوم چې ما غلطي کړې وه په حقیقت کې دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه بېرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مې وویل چې زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندې قرض دئ ده مبارک راته وویل: ما ور وبخښلې

(87) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وويل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وويل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ يې راکړه ماورته وويل: ددې پيسو په بدله کې مځکه زما څخه واخله ماته د غنيمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وويل: ښه دئ، مايوه کمزورې مځکه چې اوبه او نور داړتيا شيان يې هم نه درلوده ور مې کړه ده دستي را څخه قبوله کړه غلام ته يې امر وکړ چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفرؓ پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده يې وکړه د لمانځه څخه چې فارغه سو غلام ته يې وويل : داځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستي يوه چينه د اوبو راپورته سوه چې جوش يې واهه.(88)

فايده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې ليکل سوي دي يا په نورو قصو کې ليکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لويه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتيجه بهادري ده څوک چې تر خپل سر تير سي نو بيا هر څه کولای سي وبره، فکر کول، د ځان د ساتنې لاري چاري لټول ، مال او شتمني ټوله دژوند لپاره دي کله چې دمرګ شوق پيدا سي دمال محبت پاته کيږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصيب سوی وای.

---

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ﷺ د احد په غزا کي و حضرت سعد بن ابي وقـاص ﷺ تـه وويـل: اي سعد ! راسه چي په ګډه دعا وکړو په ما او تا کي دي هر يو د خپل ضرورت دعـا وکـړي هغـه بـل به امين وايي ځکه داسي دعا قبلېدو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يـوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ﷺ پـدې ډول دعـا وکـړه: اي الله ﷻ ! صبا وماتـه پـه جنګ کـي يـو لوی بهادر انسان په مقابله کي راولې چي پر ما زوروره حمله وکړي او زه هم زوروره حملـه پـرې وکړم بيا ماتـه فتحه (بری) رانصيب کړې او هغـه ستا د رضـا لپـاره ووژنـم او غنيمت يـې ماتـه حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ﷺ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبـد الله بـن جحش ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اي الله ﷻ ! صباو ماته يو لوی بهـادر پـه مقابلـه راولـې چـي پـر ماسـخته حملـه وکړي او زه هم سخته حمله باندي وکړم او بيـا ماسـتا پـه لاره کـي شـهيد کـړې بيـا پـزه او غـوږونـه راڅخه پرې کړي کله چي قيامت سي تـه پوښـتنه راڅخـه وکـړې چـي اي عبـد الله ! سـتا غـوږونـه او پزه ولي پرې سوي دي ؟ زه درتـه ووايـم چـي يـا الله ﷻ ! سـتا او سـتا د رسـول ﷺ پـه لاره کـي پـرې سوي دي حضرت سعد ﷺ پرې آمين ووايـه. دوهمـه ورځ جنګ شروع سـو ددوی دعـاوي پـه هغـه ډول قبولي سوې لکه دوی چي کړې وې. [89]

سعد ﷺ وايي: د عبدالله بن جحش ﷺ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميـدان کـي مابنام وليدل چي د جحش ﷺ غوږونـه او پـزه پـه يـو تـار پيـودل سـوي وه. هـم دا ډول دده تـوره هـم

---

[89] خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بیا رسولﷺ یو ښاخ ورکړی چي دده په لاس کي توره جوړه سوه تر ډېره وخته پوري هم داسي وه بیا په دوه سوه دیناره خرڅه سوه. (90) دینار د سرو زرو د یوې سیکي نوم دئ.

فایده: په دې قصه کي د یوې خوا لوی کمال بهادري او زړور توب دئ چي د یوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه ده دبلي خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مینه او عشق دئ چي په لاره کي یې د ځان ټوک، ټوک کولو هیله ده په آخر کي چي پوښتنه ځني وسي چي داولې؟ دی ورته ووایي چي داستا لپاره.

رهیگا کوئی توتیغ ستم کي یادرگارون مین ۞ مری لاشی لاشو کي تکری دفن کرناکرسو مزارون مین

ژباړه: چیري خو به دظلم دتوري څخه یوه ټوټه د نښي په ډول پاته سي زما د وجود ټوټي په سلو قبرونو کي ښخي کړئ.

۲- داحد په غزا کي د حضرت عليؓ بهادري

د احد په غزا کي مسلمانانو ته یو څه ماته وه چي لوی لامل یې د نبيﷺ د یوه امر نه پر ځای کول وه چي بیان یې د اول باب په دوهمه قصه کي سوی دئ په دغه وخت کي مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهیدان سوه یو څه و تښتېده نبيﷺ هم د کافرانو د یوې ډلي په منځ کي راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چي نبيﷺ شهید سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت عليؓ فرمایي: کله چي کافرانو مسلمانان راګیر کړه او نبيﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما درسول اللهﷺ لټون

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کي وکړی نه مي کړی پيدا بيا مي په شهيدانو کي ولټوی هلته مي هم نه کړی پيدا نوما په خپل زړه کي وويل چي دا خو شوني نه ده چي رسول الله ﷺ دي د جنګ دميدان څخه تښتېدلي وي داسي معلوميږي چي الله ﷻ زموږ د عملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ يې اسمانو ته پورته کړي وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چي د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهيد سم ما خپله توره راواخيسته حمله مي وکړه تر داسي اندازې چي کافران د منځ څخه و يوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندي سترګي ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چي الله ﷻ د ملائکو په واسطه د خپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلي ډلي راتلل پر رسول الله ﷺ يې حملي کولې نبي ﷺ و فرمايل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغي ډلي مقابلي ته ورغلم يوا ځي مي د هغي ډلي مقابله وکړه او ځيني مي ځني مړه کړه بيا يوه بله ډله پر نبي ﷺ د حملي په نيت را مخکي سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بيا ددوی مقابلې ته ورمخکي سوم ددوی مقابله مي وکړه. ددې څخه وروسته جبرائيل عليه السلام راغلی د حضرت علي رضي الله عنه د بهادری او مرستي ستاينه يې وکړه رسول الله ﷺ وفرمايل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ يعني زه دده څخه يم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کي پوره يوالي ته اشاره وکړه جبرائيل عليه السلام وويل: وَاَنَا مِنكُمَا يعني زه ستاسو دواړو څخه يم.[91]

فايده: يواځي سړی چي د يوې ډلي سره مقابله کوي او بيا نبي ﷺ پيدا کوي ببرته د شهادت په نيت د کافرانو په ډله ورننوځي دا که د يوې خوا د رسول الله ﷺ سره زياته مينه او عشق څرګندوي خو د بلي خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

([91]) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷺ شهادت

حضرت حنظلة ﷺ په لومړي وخت کې د احد په غزا کې ګډون نه وکړی و ایې: چې ده واده کړی و د شپې د بي بي سره یو ځای سوی و سهار یې د غسل تیاري کول د غسل لپاره ناست و سر یې مینځی چې نا ببره د مسلمانانو د ماتي رغ یې تر غوږ سو ددې اواز زغم یې نه درلودی دستي ولاړ سو توره یې واخیسته د جنګ میدان ته یې ځان ورساوه پر کافرانو یې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چې په دغه حالت کې شهید سو ځرنګه چې شهید که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کې ښخیږي نو اصحاب ﷺ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره یې هم داسې معامله وکړه خو نبي ﷺ ولیدئ چې ده مبارک ته ملائکې غسل ورکوي نبي ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بیان وکړی ابو سعید ساعدي ﷺ فرمايي: ماچې د نبي ﷺ فرمان واورېدئ نو زه ولاړم حنظلة مې وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چې کله د احد د غزا څخه راغلی او خبر نه یې وکړل ورته معلومه سوه چې حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللي و.([92])

فایده: دا هم کامله بهادري ده ځکه بهادر سړي ته په خپله اراده کې ځنډ کول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چې غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷺ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷺ په پښه ګوډ وو څلور زامن یې درلوده زیات یې د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضرول او په غزاو کې یې ګډون کاوه. د احد په غزا کې دده سره هم دا فکر پیدا سو

([92]) ایضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کاشکي زه هم په غزا کي ګډون وکړم خلکو ورته وويل: چي ته معذور يې د ګډوالي لـه املـه ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وويل: دا څومره بده ده چي زما زامن جنت تـه ولاړ سي او زه دي پاته سم. بي بي يې هم د پيغور په ډول دده دتيارولو لپاره ورته وويل: زه وينم چي تـه د جنګ څخه راتښتېدلی يې او بېرتـه راغلی يې عمروبن جموح ﷺ چي دا واورېدل وسله يې واخيستل د قبلې پر لوري روان سو او دادعا يې وويل: : اَللهُم لَا تُرَدِني اِلي اَهلِي ژباړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلی د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته ووايه چي دی خپل قوم د غزا څخه منعه کړی و او دځان شوق يې هم ورتـه ووايـه اووې ويل: يار رسول الله ﷺ ! زه اميد لرم چي په دې ګوډه پښه په جنت کي وګرځم رسول الله ﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړي يې نو ستا په نه تلو کي څه تاوان دئ ده مبارک بيا دخپلې مينې اوشوق څرګندونه ورته وکړه نو رسول الله ﷺ اجازه ورکړه. ابو طلحة ﷺ وايي: ماعمروبن جموح ﷺ په جنګ کي وليدئ چي سينه يې ايستلې وه نيغ روان و او دايې ويل: قسم په الله ﷻ زه د جنت شوقي يم دده يو ځوی هم په ده پسې روان و دواړه جنګېدل آخر دواړه شـهيدان سوه دده بي بي دخپل مېړه او زوی جسدونه پر اوښ واچول ددفن کولو لپاره يې مدينې منورې تـه راوړل خو اوښ کښېناستی هر څه چي يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چي وي به واهه اوښ به بېرتـه د احد پر لوري مخ کړی بي بي يې ونبي ﷺ ته بيان وکړی نبي ﷺ ورتـه وويل: دا اوښ تـه امر سوی دئ عمرو بن جموح ﷺ چي د کورڅخه وتی څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمروبن جموح ﷺ چي د کور څخه وتی مخ يې وقبلې ته کړی دادعا يې وويل: اَللهُم لا تُرَدِني اِلي اَهلِي. نبي ﷺ ورتـه وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.[93]

[93] قـرة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دداسي چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه درسول الله ﷺ سره رېښتني محبت دئ ځکه اصحاب دیوه ځای څخه بل ځای ته ورسېدل خو دی مبارک د مرګ څخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش یې وکړی چي ددې ځای څخه یې یوسي خو اوښ نه تللی یا به کښېناستی او یا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمیر ﷜ شهادت

حضرت مصعب بن عمیر ﷜ د اسلام دراوړلو څخه مخکي په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو څخه و پلار به دده لپاره یوه جوړه کالي په دوسوه اخیسته بیا به یې په دده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښي لوی سوی و. د اسلام په پیل کي د کورنۍ د خلګو څخه په پټه مسلمان سو دی هم په دغه حالت کي اوسېده چي یو چادده کورته خبر ورکړی چي مصعب ﷜ مسلمان سوی دئ کورنۍ چي یې خبره سوه دی یې بندي کړی او وي تړی څو ورځي تېري سوې یو وخت یې موقع پیدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چي حبشې ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړی د هغه ځای څخه چي راغلی نو مدینې منورې ته یې هجرت وکړی د پرهیزګارۍ او مسکنت ژوند یې تېراوه ، په تنګ حالت کي یې ژوند تېرواه. یوه ورځ رسول الله ◄ تېرېدئ مصعب ﷜ یوازي په یوه پټو کي و هغه هم داسي پټو و چي ځای پر ځای به شکېدلی و او ځای پرځای به د ټوکر یاد څرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنی حالت او تېر حالت بیان وکړی سترګي مبارکي یې د اوښکو ډکي سوې.

داحد په غزاکي د مهاجرو مجاهدینو بیرغ ده مبارک نیولی و یو کافر دیوې خوا راغلی دی مبارک یې پر هغه لاس ووهه چي بیرغ یې په نیولی و ددې لپاره چي بیرغ ولوېږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي په بل لاس بیرغ ونیوی کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس په توره وواهه ده مبارک بيرغ په ځيګر کې ښخ کړی يعني په منډوانو يې ونيوی مځکې ته يې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وويشتی دی شهيد سو بل صحابي راغلی بيرغ يې پورته کړی هر کله چې يې دی ښخوی نو دده سره يو ازي يو پټو ورسره و چې سر به يې په پټ کړی پښې به يې ښکاره سوې چې پښې به يې ورپټې کړې سربه يې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چې د سر خوا يې ورپټه کړی پر پښو باندې يې پاڼې ورواچوی.(94)

فايده: دا د هغه نازولي آخري ژوند دی چې په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او يوه جوړه کالي يې په دوسوه درهمه اخيستل او اغوستل به يې نن دده مبارک يو کفن هم نه پيدا کيږي او دا يې مېړانه وه چې په خپل ژوند يې بيرغ و مځکې ته نه پرېښودئ لاسونه يې دواړه پرې سوه خو بيا يې هم بيرغ مځکې ته نه پرېښودئ. ډېر په ناز لوی سوي و خو د هغو خلګو ايمانونه دومره مضبوط سوي وه چې د ايمان د ميني له وجې به يې د ځان سره هيڅ شی نه پرېښودئ پيسې، ارام او شوق به يې هيڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان يې د ايمان په خوارۍ کې لګاوی.

۲- د قادسيې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چې په جنګ کې ګډون وکړي خو دخاصو او عامو ډلو سره يې په دې کار کې تر ځو ورځو پوري مشوره کېدله چې دعمر ﷺ پاتېدل به ښه وي او که به په جنګ کې تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چې حضرت عمر ﷺ په جنګ کې ګډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چې عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او په مدينه کې پاته سي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بن ابي وقاص ﷺ نوم واخيستل سو ټولو

(94) قرة - اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړی او وې ويل: که سعد ولاړسي نو بيا عمر ﷺ ته اړتيا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمريانو کي شمېرل کېدئ لنډه دا چي سعد ﷺ و ټاکل سو او ولېږل سو کله چي په قادسيه کي د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده د مقابلې لپاره رستم خان را واستوئ چي مشهور پهلوان و پر رستم خان باندي وېري غلبه کړې وه او پوره کوشش يې کاوه چي پاته سي پاچا ته يې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به يې دا ويل چي مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کي ستاسره مرسته کوم خو پاچا چي نوم يې (يزدجرد) و ونه منل آخر د مجبوري څخه په جنګ کي شريک سو.([95])

حضرت سعد ﷺ چي کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصيت وکړی چي دا الفاظو لنډه ترجمه يې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چي ته د رسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او د هغه صحابي وې الله ﷻ بدي په بدي نه مينځي بلکي بدي په نيکي مينځي د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هيڅ خپلوي نسته بلکي الله ﷻ ته يوازې بندګي قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله يو برابر دي ټول دالله ﷻ بندګان دي او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کي و هغه شي ته ګوره چي د نبي ﷺ طريقه وه په هم هغه شي باندي عمل کوه زما دا نصيحت ياد ساته ته ديوه لوی کار لپاره لېږل سوې يې چي خلاصون يې يوازې د الله تعالي په تابع داري کي لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلي عادتونه جوړوه د الله تعالي څخه وېره اختيار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کي يو ځای کېدای سي لومړي د الله ﷻ په اطاعت کښي ، دوهم د ګناه څخه په ځان ساتلو کي ، د الله ﷻ اطاعت چي د چاپه برخه سي د دنيا څخه به يې کرکه کيږي او د آخرت سره به مينه لري.([96])

([95]) اشهر
([96]) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځخه وورسته حضرت سعد ﷺ په ډېره خوشحالی سره لښکر تیارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کیفیت دهغه خط ځخه معلومیږي چي ده رستم ته لیږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي لیکل دي: فَاِن مَعِيَ قومِ یُجِبونَ المَوتَ کَمَا یُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مینه لري لکه عجم چي یې د شرابو سره لري.([97])

فایده: د شرابو د مینه لرونکو ځخه که پوښتنه وسي چي په شراب چیښلو کي څومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلومیږي چي تر ټولو خوړو خوند ور دئ) څوک چي د مرګ سره په دغه پیمانه مینه لري نو کامیابي ولي دداسي چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس AA شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷺ یو صحابي دي چي یو وخت مسلمان سو په صحراء کښي په یو کور کښي اوسېدئ بزې یې څرولې یو وخت یې د وراره سره بزې په یوه پړی وتړلې او د مدینې منورې پر لوري روان سو کله چي مدینې منورې ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې یې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو یوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمایل: څوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷺ په ډېر زور سره توره وچلول کافران یې ټوله خواره واره کړل دوهم او دریم ځل بیا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زیری ورکړی ده چي دا واورېدل توره یې واخیستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ورننوتی او شهید سو.

([97]) تفسیر عزیزي اول ټوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷺ فرمايي: ما د وهب ﷺ پـه خبـر بهـادري او شـجاعت د هيچـا ندی ليدلی دده د شهادت څخه وروسـته مـا رسـول الله ﷺ وليـدئ چـي دده د سـر لـوري تـه ولاړو او دايي ويل: الله ﷻ دي ستا څخه راضي سي زه ستا څخه راضي يم ددې څخه وروسـته رسـول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښـخ کړی سره ددې چـي پـه دغـه غـزاء کـي رسـول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر ﷺ فرمايي زمـا د هيچـا پـه نيکـو کـارونو غبتـه[98] نـه وه سـوې لکـه د وهب پـه نيکـو کـارونو چـي مـي وسـوه زمـا زړه غـواړي چـي د الله ﷻ څخه دده پـه خبـر عمـل نامـه واخلم.[99]

فايده: په ده باندي د حضرت عمر ﷺ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چي خپل ځان ته يي په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تير و) که نه نو حضرت عمر ﷺ او د نورو صـحابه کرامو ﷺ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

۸- د بير معونه جنګ

[98] غبطه ودې تـه وايـي چـي يـوڅوك يـوه ځانګړتـيا ولـري بـل كس چـي يې ووينـي نـو دافكـر ورتـه پـيدا سـي چـي كـاشكـي مـاهم دغه ځانګړتـيا درلـوداى . حسد دې تـه ويـل كـيږي چـي يـوڅوك يـوه ځانګړتـيا ولـري بـل كس فـكـر وكړى چـي كـاشكـي دغه ځانګړتـيا ده نـه درلـوداى بـلـكـي مـا درلـوداى غبطه روا ده اوحسد نـاروا دى .ژبـاړن.

[99] اصابـه - قـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بير معونه يو مشهور جنګ دئ چې د اصحابانو او پاکسيزه لوی جماعت په پوره ډول پکښې شهيد سوی دئ چې دوی ته قرآء (قاريان) ويل کيږي ځکه چې دوی ټوله د قرآنکريم حافظان وه زيات شمير يې انصار وه پرته ديو څو کسانو څخه چې مهاجرين وو ددوی دنبي ﷺ سره ډېره مينه وه ځکه چې دوی د شپې زياته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځې به يې د نبي ﷺ د بيبيانو دکورونو ، اړتيا وې لکه لرګي، اوبه او داسې نور پوره کولې. دغه سپېڅلي ډله د نجد يو اوسيدونکي د بني عامر د قوم يو سړي چې نوم يې عامر بن مالک و او کنيه نوم يې ابوبراء و د خپل ځان سره يې تر خپل سيوري لاندې دتبليغ او وعظ په نامه بېولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ويلي وه چې زما سره داوېره ده چې اصحابو ته کوم تاوان ونه رسيږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اويا اصحاب ورسره کړه او يو خط يې د عامر بن طفيل په نامه چې دبني عامر رئيس و وليکی په خط کښې د اسلام بلنه ليکل سوې وه. دوی مبارکان د مدينې منورې څخه رخصت سوه کله چې بيرته معونه ته ورسېده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر يو حضرت عمر بن امية ؓ او حضرت منذر بن عمر ؓ دخپلو ملګرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخيستل او حضرت حرام ؓ ددوو ملګرو سره يو ځای وعامر بن طفيل ته ورغلل ددې لپاره چې د رسول الله ﷺ خط ورورې هلته چې نژدې سوه حضرت حرام ؓ و خپلو ملګرو ته وويل: تاسو دلې ودرېږئ زه به ورسم کچيرې يې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د يوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفيل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چې مسلمانان يې راوستلي وه عامر بن طفيل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ؓ چې د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفيل مخکې تر دې چې خط ولولي حرام ؓ يې په نېزه داسې وواهه چې نېزه پورې ووري ترې ووتل حرام ؓ وويل: (فُزتُ وَرَبِّ الكعبَةِ) يعنې د کعبې په رب قسم کوم چې زه کامياب سوم ددې وينا څخه وروسته شهيد سو عامر بن طفيل په دې هم بسنه ونه کړه چې قاصد وژل په هيڅ قوم کې روا کار نه دئ او نه يې دې ته کتل چې دغه حضرات زما اکا په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کي راوستلي دي بلکي خپل قوم يې را جمعه کړی ددې لپاره چي دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چي عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کي راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلک راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندي يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پوري ددوی سره مقابله کولای چي د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کي محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زيد AA پرته چي کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان شهيدان سوه. حضرت منذر ؓ او حضرت عمر بن امية ؓ چي اوښان يې څرول د اسمان وخواته يې وکتل وې ليدل چي مردار خواره مرغان الوتل دواړو وويل چي خامخا يو څه پېښه سوې ده نو ببرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چي راورسېدل وې ليدل چي ملګري يې ټول شهيدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چي دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کي يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية AA وويل: راځه چي ببرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ؓ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسي هم خبر سي زما زړه نه کيږي چي شهادت پرېږدم او ددې ځای څخه ولاړ سم چي ملګري مي بيده پراته دي درځه چي د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته وروداننګل حضرت منذر ؓ شهيد سو او حضرت امية ؓ ونيول سو. څرنګه چي د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کي نذر ايښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية AA ازاد کړی.(100)

په دغه مبارکو انسانانو کي د حضرت ابوبکر ؓ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچي کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ الله فُزتُ) يعني په الله ﷻ مي دي قسم وي چي زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چي دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې ښځه وروسته ما د خلګو ښځه وپوښتل: چې دغه سړی ما په نيزه وواهی دستي مړ سو خو بيا هم دی وايي چې په الله ﷻ قسم چې زه کامياب سوم دده کاميابي نو په چشي کي ده؟ خلګو راته وويل: دده کاميابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.([101])

فايده: دا هغه خلګ دي چي اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چي وويل سي: بېشکه دوی د مرګ سره دعجمو تر ميني د شرابو زياته مينه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چي دوی په دنيا کي داسي کارونه کړي وه چي د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چي به مړه کېده کاميابه کيده.

۹- د حضرت عمير ﵁ وينا چي خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په يوه خيمه کي تشريف درلودئ چي اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چي پلنوالی يې تر اسمانو او ځمکو زيات دئ او دمتقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام ﵁ چي دا خبره واوريدل وې ويل: واه، واه، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چي زه به هم غواړم چي ددغه خلګو ښځه سم چي جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم ددغه خلګو ښځه يې بيا يې د خرما کڅوړه راوا خيستل او خرماوي يې خوړلي بيا يې وويل زه چي دغه خرماوي خورم چي زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

([101]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم يې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي يې وغورځولې توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ور ننوتی تر هغه وخته پوري وجنګېدی تر څو شهيد سو.[102]

فايده: په حقيقت کي هم دا خلک د جنت ور وو او په جنت يې ټينګ يقين و زمونږ که يقين ټينګ سي نو ټولي خبري به سمي سي.

١٠- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بيان کوي هر سړی دده په بهادري خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کي چي مسلمانان په کمزوري حالت کي وو نبي ﷺ په خپله دا سلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعاوکړه او د رسول اللهﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: مونږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پوري و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمايي: په لومړی وخت کي به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه يو ـ يو به تلی خو کله چي عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره يې په غاړه کړه لېندۍ يې په لاس کي واخيسته او ډېر غشي يې هم د ځان سره واخيسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره يې طواف وکړی بيا يې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ويل: د چاچي زړه غواړي چي موريې پر وژاړي ، ښځه يې کونډه سي او اولادونه يې يتيمان سي هغه دي د مکې دباندي راووزي او زما مقابله دي وکړي دا وينا يې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بيا يې تشريف يووړی په هيچا کي دومره همت نه سو پيدا چي دده مقابلې ته ورووزي.[103]

(102) طبقات ابن سعد
(103) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې لیکونه واستول چې په هغو کې یې یو د حضرت حارث بن عمیر ازدي ؓ په لاس د بصرا پاچا ته ولیږی حارث بن عمیر ؓ چې کله و موته ته ورسېدئ د قیصر د حاکمانو څخه یو کس چې شرحبیل غساني نومېدئ دغه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې دقاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې یو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندې دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسیزه لښکر یې تیار کړی حضرت زید بن حارثة ؓ یې ور امیر کړی بیا یې ورته وفرمایل: که زید بن حارثه ؓ شهید سي نو بیا د ي جعفر بن ابي طالب ؓ امیر سي که دی هم شهید سي نو بیا دي عبدالله بن رواحة ؓ امیر سي که دی هم شهید سي بیانو د مسلمانانو چې هر څوک زړه غوښتی هغه دي امیر کړي یوه یهودي دا خبري واورېدې او وې ویل: د اکسان به خامخا شهیدان کیږي ځکه د لومړنیو انبیاؤ د دغه ډول خبرو څخه مطلب هم دا سي و رسول الله ﷺ یو سپین بیرغ جوړ کړي حضرت زید ؓ ته یې ورکړی بیا رسول الله ﷺ اوددوی دیوې ډلي سره ددوی درخصتولو په اراده د ښار د باندي راووا تی دښار دباندي چې مجاهدین رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چې الله ﷻ دي تاسو کامیابه کړي او په خیر او سلامتیا سره مو رب تعالي ﷻ بېرته راوله او الله ﷻ دي تاسو د هر ډول بدی څخه و ساتي حضرت عبد الله رواحة ؓ ددوی په جواب کې درې بیتونه وویل چې مطلب یې دا سي و: زه د خپل رب څخه دګناهونو بحښنه غواړم او یوه داسي توره وي چې په هغې سره زما د وینو داري رواني سي او یا په یوه داسي نېزه ووهل سم چې زما تر کولمو او اینې ووزي څیري یې کړي کله چې څوک زما و قبر ته تیریږي نو وو ایي: الله ﷻ دي تالاربنود او کامیابه کړي ریشتیا هم ته لمر او کامیاب وي ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبیل ته هم ددوی د روانېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر وروررسېدئ د شرحبيل سره سل زره فوج تيار سو د مقابلې لپاره ، کله چې دوی مخکې ولاړل نو ورته معلومه سوه چې دروم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجيانو سره مقابلې ته راروان دئ ددې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چې ددې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړي او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کې عبد الله بن رواحة رضی الله عنه په لوړ اواز وويل: اې خلګو ! تاسو د کومې خبرې څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي ياست ؟ ستاسو مقصد شهيد کېدل دي موږ هيڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه يو جنګېدلي بلکې موږ يوازي د هغه دين په زور جنګېدلي يو چې د هغه دين په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندي ځئ ددوو کاميابيو څخه به يوه خامخا لاسته راوړئ يا به بريااليتوب وي او يا به شهادت وي مسلمانانو چې دا خبره واورېده ميړانه يې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چې موته نومي ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زيد رضی الله عنه بيرغ په لاس کې واخيستي ميدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د شرحبيل ورور ووژل سو او ملګري يې و تښتېدل خپله شرحبيل هم و تښتېدئ په يوه کلا کې پټ سو و هرقل ته يې د مرستي لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجيان راولېږل جنګ په زيات زور سره شروع کېدئ چې زيد رضی الله عنه شهيد سو دستي حضرت جعفر رضی الله عنه بيرغ په لاس کې واخيستي دخپل آس پښې يې په خپله پرې کړې چې بيرته تګ يې د زړه څخه ووزي يو څو اشعار يې وويل چې مطلب يې دادئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره يخې دي. دروم پر خلګو عذاب راغلی ما ته په کار ده چې هغه ووژنم ، دا شعرونه يې وويل د آس پښې يې پخپله پرې کړې چې بېرته تلل يې د زړه څخه ووزي توره يې واخيسته کافرانو راسته لاس څنې پرې کړی بيا يې بيرغ په چپه لاس کې ونيوی کافرانو چپه لاس څنې پرې کړی ده مبارک بيرغ په موټانو کې ټينګ کړی په خوله يې کلک ونيوی يو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوا يې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستي شهيد سو. عبد الله بن عمر رضی الله عنهما فرمايي: موږ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهيدان را تهولول دی چي مو راپورته کړی په بدن کي يې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ﷛ چي شهيد سو خلګو عبد الله بن رواحة ﷛ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کي د جنګ په يو طرف کي د غوښي يو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه يې هيڅ شی نه و خوړلی ده چي اواز واورېدئ دستي راپورته سو او وې ويل: حضرت جعفر ﷛ شهيد سوی دئ ته په دنيا اخته يې دستي راغلی بيرغ يې راپورته کړی سخت جنګ يې شروع کړی ګوته يې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونيول لاس يې راکش کړی ګوته يې پرې سوه ليري يې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کي فکر من سو چي نه د مقابلې توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چي خپل زړه ته يې وويل: اې زړه ! اوس د څشي شوق او مينه درته پاته ده؟ چي ته يې له خطره وېرېږې د بي بي شوق غواړې؟ هغه په درې طلاقه طلاقه ده.،د غلامانو شوق غواړې؟ هغه ټول ازاد دي د باغ او پيسو شوق غواړې؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کي صدقه دي ددې څخه وروسته يې يو څو اشعار وويل چي ترجمه يې داسي ده. اې زړګيه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږې که په خوابدی ورکښته کېږې ستا د ارام ژوند يوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د يو څاڅکي نطفې څخه پيدا يې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چي جنت نه خوښوې که شهيد نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کي د آس څخه راکښته سو د اکا زوی يې يوه ټوټه غوښي ورته ونيولې چي وې خوره ! ملا به دي سيده سي د څو ورځو څخه دې شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخيستله د يو طرف څخه د حملې اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهيد کېدو پوري يې توره وچلول.(104)

(104) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دا داصحابو کرامو د ژوند یوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنیاد فاني کېدو او د آخرت سره دمینې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ څخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعینو کې داسې خلک ختلي دي چې په یوه په قصه سره یې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو ولیده اوس یې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووینئ:

۱۲- د سعید بن جبیر او حجاج بن یوسف خبرې اترې

نبي ﷺ فرمايي: افضَل الجَهَادِ كَلِمَةُ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ
ژباړه: بهترین جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن یوسف ظلم او تېرى په ټوله دنیا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددین د خورولو کار هم کاوه خو د عادل او دیندار پاچا په پرتله به دی بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعید بن جبیر د ابن الاشعث سره یو ځای سو د حجاج مقابله یې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعید بن جبیر مشهور تابعي و او دلویو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړې ډول حجاج دده سره زیاته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړای سوای چې دی ونیسي نو خامخا یې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړی حکومت مکې ته نوی حاکم ولېږی زوړ حاکم یې راوغوښتی نوی حاکم چې ورغلی خطبه یې وویل او په آخر کې یې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلګو ته واوروی چې هر چا چې و سعید بن جبیر ته پناه ورکړه خیر یې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وویل د هر چا په کور کې که دی پیدا سو نو هغه به وژل کیږي. یوازې دده کورنۍ نه بلکې د همسایه ګانو کورونه به یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه دا چې د مکې حاکم په ډېر تکلیف سره نوموړي تابعي ونیوی او حجاج ته یې ولیږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته یې راوغوښتی او پوښتني یې ځني وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شي دئ؟

سعید: زما نوم سعید دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعید: زما د پلار نوم جبیر دئ. (سعید معني نیک بخته او جبیر معني اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کي خو معني مقصود نه وي خو حجاج ته دغه ښه معني والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه یې ده ته وویل: ته شقي بن کسیریې (شقي معني بدبخته او کسیر معني مات سوی)

سعید: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته یې ا و ستا مور هم بدبخته ده.

سعید: په غیبو باندي ستا څخه علاوه یو بل ذات خبر دئ (یعني علام الغیوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعید: نو زما مور زما نوم صحیح ایښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کي دوزخ ته لیږم.

سعید:-که ماته معلوم وای چي دوزخ ستا په لاس کي دئ نو ته به مي معبود جوړکړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقیده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷺ هغه درحمت نبي و ، د الله ﷺ رسول و او په هدايت ښودلو سره ټولي دنيا ته لېږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعيد ﷺ زه د هغوی محافظ يم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وايم که بد ؟

سعيد ﷺ په کوم څه چي زه نه يم خبر د هغه په هکله زه هيڅ نسم ويلای ماته يوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ﷺ ماته تر ټولو خوښ زماد ښښتن تعالي ﷻ راضي کوونکي دئ. په ځينو کتابو کي ددې جواب پرځای داسي توري راغلي دي: دهغوي ځيني حالات پر ځينو باندي تر جيح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زيات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعيد ﷺ دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعيد ﷺ زه ددې څخه کم يم چي په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ريشتيا ويلو اراده نه کوي؟

سعيد ﷺ ما درواغ نه دي ويلي.

حجاج: ته ولي نه خاندي؟

سعيد ﷺ د خندا خبره نه ده سوي چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قيامت ته يې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید ﷺ الله ﷻ موږ په مختلفو طریقو پیدا کړي یو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعید ﷺ زما د مرګ سبب پیدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر تا ډېر خوښ یم.

سعید ﷺ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غیبو یوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره یم او ته د باغیانو د ډلي سره یې.

سعید ﷺ زه د ټولني څخه جلا نه یم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدیر کي دي هیڅوک یې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شیان چي موږ دا میر المؤمنین لپاره جمعه کوو ته یې په اړه څه نظر لرې؟

سعید ﷺ زه نه یم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپین زر، ټوکران او داسي نور، بیا یې دا شیان را وغوښتل او د سعید په مخکي یې کښېښودل.

سعید ﷺ دا ښه شیان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعید ﷺ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شیان واخلې چي د قیامت په ورځ امن پیدا کړي که نه نو د شیدې ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هیڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: موږ چي دا شیان یو ځای کړي دي دا ښه شیان دي.

سعید ﷺ ددې شیانو ښه والي تاته معلومیږي.

حجاج: ته په دې شیانو کي یو شی ځانته خوښوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعیدؓ زه یوازې هغه شی خوښوم چې الله ﷻ یې خوښوي.

حجاج: ستا دپاره دې هلاکت وي.

سعیدؓ هلاکت دې هغه چا لره وي چې د جنت څخه لیرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: وښیه زه تا په کومه طریقه ووژنم ؟

سعیدؓ: کومه طریقه چې دځان لپاره خوښوې.

حجاج: ایا زه تا معاف کړم؟

سعیدؓ معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هیڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعید ووژني، سعیدؓ چې یې دباندې راوایستی سعیدؓ وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعیدؓ وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه یې څني وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعیدؓ ستا په زړورتیا باندې چې پر الله ﷻ یې لرې او د الله پر صبر باندې چې ستا په وړاندې یې لرې.

حجاج: زه هغه څوک وژنم چې د مسلمانانو په ټولنه کي بیلتون رامنځته کوي بیا یې جلاد ته وویل: دده سر زما په مخکي پرې کړه.

سعیدؓ وویل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ یې وکړی او دا کلمات یې وویل:

❽♎♒⅄✁♎♑ “❻♐♑♇⇳♉◆❒ →❍⇳♑▪♉◆❒ ❼♐❑❄♐➁

♣←⬀❻☞❀♋✁◆❒ ⇧✞◷◆❑◷⍓☺○○♑♋✁ ⧫❷⬩➲⬩▫

(c) ketabton.com: The Digital Library

❍⍓☪⍓❍ ☎ ❒◆☜✍ ❒☼◆☜⚐ ✌♋✍➱
✁☜♈◀☺←⌑⇧❸♒✍✓▫➱⌑♊♋☟ (105)

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چي اسمانانونه او مځکي يې پيدا کړي دي په داسي حال کي چي د باطل څخه وحق ته ميل کونکی يم زه د مشرکانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلې څخه واړوئ د نصاراوو و قبلې ته يې کړئ ځکه هغو هم په دين کي تفريق کاوه او اختلاف يې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد🕋وويل:

❒◆✎★ ✁☜→▫☼❑⌖⇧❷⌧✍↗ ❒◆✁☜→▫☼❑⬄⇲❷⌧☉⊃ 🗐

▫♦☊☼⬈☪◆☺⍓☜ ✍➔❒◆♑♎❑✁☎ ▫♦✞♦☠▪ ❒◆♉⇧❍←

✁☜✎★ 🗐 ☽♒♍· ✁☜✎⅄ ❒◆⌚♋⇖⬈⬈ ⬊◆⍰♒⑩⚐♋ ⬀♒♒⬀⬀ (106) الْكَافِي بِالسرآئر

ژباړه: الله ﷻ لره ختيځ اولويديځ دئ هري خواته چي مخ واړوي هم هلته خدای ﷻ سته بېشکه الله ﷻ پراخي راوستونکی اوزيات عالم دئ. الله ﷻ کافي دی په پټو رازو کي يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پړي مخ يې واړوئ مورِ په ظاهر باندي د عمل کولو زمه وار يو.

ســــــعيد🕋وويـــــــل: ✉☝♒❁⬀♉❑✁ ⌘⍓☐■☽⬂✡☐⌚▤↗☠⬁

❒◆▫♒❸♉❑✁ ☼←➔♒⓿⑨←♒↗☠⬁ ❒◆☝♒❁⬀♉❑✁

✞↑③⬂❷⌧♉⬉▤↗☠⬁✍♦✁❻◆❑⌚ 🕮↑⌘⬃❷◆❽▤ ⬀♒♒⬀ (107)

---

(105) سورة آل عمران الاية (٧٩)
(106) سورة بقرة الاية (١١٥)
(107) سورة طه الاية (٥٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه :موږ ددې مځکې څخه پيدا کړې ياست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بيا مو ددې مځکې څخه راباسو.

حجاج وويل: وې وژنئ ! سعيد ﷺ وويل: زه تا ددې خبرې شاهد جوړوم چې زه وايم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په ياد ساته کله چې زه ستا سره د قيامت په ورځ يو ځای سم بيا به يې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهيد سو. (انا لله و انا اليه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زياته وينه ولاړه حجاج ورته حيران سو د خپل طبيب څخه يې پوښتنه وکړه چې ولې دومره وينه ځني ولاړه؟ طبيب ورته وويل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کې يې د مرګ هيڅ وېره نه وه نو وينه يې پر خپل نورمال حالت باندې وه نو ځکه ډېر وينه ځني ولاړه. داسي نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکې يې ټوله وينه دوېرې څخه وچه سي.(108)

فايده: ددې قصې په سوال او جواب کې نور کتابونو زيادت او کمی کړی دئ نورو بيا ځني نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد يوازې نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعينو زياتي قصې راغلي دي (چې ددوی پر بهادري باندې ښودنه کوي) امام اعظم ﷺ ، امام مالک ﷺ، امام احمد بن حنبل ﷺ او داسې نورو مبارکو انسانانو د حق وينا په وجه ډېرې سختی. تيرې کړې دي خو حق يې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

(108) علماء سلف کتاب الامامة و السياسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم کښې بوختيا

څرنګه چې د دين اصل د توحيد کلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده د دې کلمې پرته هيڅ سپېڅلي کار د قبول وړنه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړيو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کې مصرفوی ، د کافرانو سره به يې جهاد په پوره زور سره کاوه دوی مبارکا ن د علم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختيا و سره ـ سره ددوی د علم سره دومره شوق او مينه وه (دومره علم يې لاسته راوړی) چې نن څوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حديث د علومو د بقا ذريعه ده، دا يو څرګند حقيقت دئ ددې مبارکو انسانانو چې د وخت په تېرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړی او د مسلمانانو ډله هم يو څه لو سوه نو لاندينی آيات کريمه نازل سو:

♦♌❑↖☪⧓☝⬃⬧⬅☺⬂⧗☞✌ ☞♍☝☒✍ ☞⬧☝◆❒ ☒
♦❷☒▦♦☼ ⬧⬧⬀❑■☂⬧▫ ▤ ☪❑⅄▫✎☞⬧▤ ☎✌❒↖❷⧓▦✡◆⑩⧓⧗
∢❑☒▦☠✶✎☞⬧⬤ ⬀☠↙☘⬃☸⧓♓☝ ⌨❑⬧☝⬀❷⧓▫ ⬄♏☜⬈☝♊⧓☝
⬖♊③⧓♏☞✎☞✌ ❼☠☓ ☎✌❑⬅♑☉☽☒▦♦☝◆⑩⧓☞⧗
✌⬧❶☠☽ ⬄⚐⬅♑♦☝⬀❑⬧☝ ☎✌❒⬇❻☞⓿✡↖⑩⧓⧗♦❒
⬄⚐⬅♑❊☐☐➔⬧⧗ ⬀☠☠☘⬀❸⬧⧗☠☽ ☎✌☑❑↖➔☐♉♦❻
([109]) ⬖⬗⌘⌘⬂ ☞♍❒⬇❻☒⓿⬂♦⬧⑥

([109] سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چي ټوله دي ووزي که چيري داسي نه وي ددوی د هر ډلي څخه دي يوه کوچنۍ ډله ځي ددې لپاره چي پوهه په دين کښي حاصله کړي او کله چي بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دي د الله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي: کوم عاموالي چي ددغه آياتو څخه: ✁✍☼▦✆☎✁❒⇱❷⚘▦⌘⇱▦☒✍▫☸✍❒◆⚐⚘☽⬩✍⬩☪ ☎(110) او د ــــ

☽⚘⬩✍⬩☪▦⚘❷⇱❒✁☎ ③⇱➔☐⓿ℯ✑✍⬀⌛➔☠⬀

⇱◆⓿☒✁✍⌚✍📖❒✆⚘⑩☺✞✍ (111) هغه پدي آيات سره ❒◆✌◆✍

✍☒🔔♍ ✁✍✆▷☺←⬩⬀✌⚘☪⇱❒♌◆✆⚘⑩◆✡▦⚘❷⇱❒✁☎

🗎⬩✍✏▫⅄◘☪ منسوخ سو. اصحابان رضي الله عنهم په پيل کي د شمېر له مخي لږ وه دوی اړ وه چي ددوی دغه کوچنۍ ډله ددين ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چي د تابعينو په زمانه کښي اسلام تر لېرو ځايونو پوري خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابو رضي الله عنهم په خبر لږ والی له مينځه ولاړی الله ﷻ ددين دهري څانګي لپاره خلک پيدا کړه. د حديثو لپاره خپله ډله پيدا سوه چي په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېله ډله جوړه سوه، د صوفيانو، قاريانو، مجاهدينو او داسي نورو لپاره ډلي جوړي سوې. مطلب دا چي ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښي دا شی ضروري وو چي په يوه شعبه کښي دي ځان کمال ته ورسوي ځکه چي ددين په ټولو شعبو کښي ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبياؤ (عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياء ﷺ ته يې ورکړي و نو له همدې امله به پدې باب کښي د اصحابانو ترڅنګ د نورو مبارکو انسانانو

---

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په څومره سختيو کې د علم سره شوق دلوردئ.

۱ - د فتوا ورکونکي ډلي سرليک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بيا هم د دغه بوختيا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم د دوی دنده وه په دوی کې يوه ډله دفتوي لپاره خاصه سوې وه چې د نبي ﷺ په زمانه کې يې هم د فتوي کار کاوه نومونه يې په لاندي ډول دي: حضرت ابوبکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ، حضرت عثمان ﷺ، حضرت عبد الرحمان بن عوف ﷺ، حضرت علي ﷺ، حضرت ابی بن کعب ﷺ، حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ، حضرت معاذ بن حبل ﷺ، حضرت عمار بن ياسر ﷺ، حضرت خذيفة AA ، حضرت سلمان فارسي ﷺ، حضرت زيد بن ثابت ﷺ، حضرت ابو موسي ﷺ او حضرت ابودرداء ﷺ ([112])

فايده: دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبي ﷺ په موجوديت کې دوی د فتوي ورکولو کار کاوه.

۲ د حضرت ابو بکر ﷺ د حديثو د مجموعې سوځل

(112) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکر رضي الله عنه د پنځوسوو حديثونو يوه مجموعه تياره کړې وه يوه شپه ما وليدئ چي زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځاى باندي اړخ پر اړخ اوړي ما چي وليدئ ډېره خوابدې سوم پوښتنه مي ځني وکړه چي څه تکليف لرې او که دي څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده ؟ لنډه دا چي ټوله شپه کټ پر کټ اوښتى سهار يې راته وويل: هغه زما د حديثو مجموعه چي ما ستا سره ايښې وه هغه راوړه ما چي راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چي ولي دي وسوځل؟ ده مبارک راته وويل: زما سره ويره وه چي صبا به زه مړ سم او د احديثونه به مي تر شا پاته سي حال دا چي په دې حديثونو کي داسي څه موجود دي چي د ځان څخه جو سوي دي په هغه وخت کي به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چي معتبر روايتونه نه دي او څه ګړ بړ پکښې دئ چي بيابه يې مسئوليت زما دغاړي وي ځکه زماد خوا خلګو ته ورپاته دي. (113)

فايده: حضرت ابوبکر رضي الله عنه چي د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او داچي ده سوځل دادده مبارک پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانو رضي الله عنهم د حديثونو په هکله احتياط و همدا وجه ده چي د مخورو اصحابانو رضي الله عنهم څخه ډېر کم حديثونه روايت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په کار دي په ځانګړې ډول هغه کسانو ته چي پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چي د حضرت ابوبکر رضي الله عنه دا احتياط دغه حال وو . حال دا چي اصحابان رضي الله عنهم فرمايي چي ابوبکر رضي الله عنه په موږ ټولو کي لوى عالم و ددې تر څنګ درسول الله ﷺ د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر رضي الله عنه په خپل تقرير کي هيڅ داسي حديث يا آيات نه دى پرې ايښى چي د انصارو په فضليت کي راغلي و ددې خبرې څخه

(113) تـذكـرة الحفـاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومېږي چې ابوبکر ﷛ په ټولو حدیثونو کې او په ټوله قرآن کې پوره معلومات درلودئ خو بیا هم دده څخه ډېر لږ روایتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چې امام اعظم ﷫ ډېر لږ روایتونه را نقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷛ تبلیغ او د نبي ﷺ تعلیم ښودل

مصعب بن عمیر ﷛ چې قصه یې په اوم باب پنځمه شمېره کې تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره د تبلیغ او دیني تعلیم ښودلو لپاره لیږلي و کوم چې د منې په دره کې تر ټولو مخکې مسلمانان سوی وه. په مدینه منوره کې به دی هروخت په تعلیم او تبلیغ کولو مشغول و. خلګو ته به یې قرآنکریم ښودئ او ددین خبري به یې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷛ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسید ته وویل: چې ته اسعد ته ورسه او ورته ووایه چې موږ اوربدیلي دي چې تا یو ځوک مسافر پیدا کړی دئ د ځان سره دي کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسید چې اسعد ﷛ ته راغلی نو په سختۍ سره یې خبري ورسره وکړې اسعد ﷛ ورته وویل: ته راسه د هغه خبري واوره که دي خوښې سوې نو قبولي یې کړه که دي خوښې نه سوې نو بیا که یې منعه کړې پروانه لري اسید ورته وویل: دا ښه دا نصاف خبره ده حضرت مصعب ﷛ و اسید ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکریم آیاتونه یې ورته تېر کړل اسید چې دده خبري واورېدې نو وې ویل: دا ځومري ښې خبري دي دا ځومره ښه کلام دئ اسید زیاته کړه: اې مصعبه ﷛ ! تاسو چې ځوک په خپل دین کې داخلوی نو ځنګه یې داخلوی؟ مصعب ﷛ ورته وویل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووایه. اسید ﷛ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد یې هم راوستی هغه هم دده خبري واورېدې مسلمان سو بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته یې وویل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی یم هغو ورته وویل: ته زموږ په نظر ډېر غوره او بهتر سړی یې پردې خبره باندې سعد ﷺ ورته وویل: ستاسو د نارینوو او ښځو سره زما خبرې تر هغه وخته پورې حرامې دي تر څو چې تاسو مسلمانیږی او په محمد ﷺ باندې ایمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټوله نارینه او ښځینه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعلیم ورکولو باندې مشغول سو.([114])

فایده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چې کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی یو مستقل تبلیغ کوونکیو او کومه خبره چې به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به یې دا دده د ژوند یوه وظیفه وه په دغه وظیفه کې د پیسو، تجارت، دنده او کوم بل دنیوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعلیم

حضرت ابي بن کعب ﷺ یو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاریانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکې یې لیک او لوست زده و په عربو کې د لیکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د لیکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په لیک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کې حاضرېدئ او وحي به یې لیکلې. د قرآنکریم لوی ماهر و، نوموړی د هغه کسانو څخه و چې د نبي ﷺ په ژوند کښې یې قرآن یاد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمایي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکریم ختماوی نبي ﷺ یوه ورځ ورته وفرمایل: الله ﷻ ماته فرمایلي دي چې زه و تاته قرآنکریم

([114]) تلقیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وویل اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! الله ﷻ زما نوم واخیستی ؟ نبي ﷺ ورته وفرمایل: هو ، ستانوم یې واخیستی ده مبارک چې دا خبره واورېدل د ډېرې خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر میرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

یعني زما یادونه تر ما بهتره ده چې په دغه مجلس کې کیږي.

جندب بن عبد الله ﷺ فرمایي: زه مدینې منورې ته دعلم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښې د حدیثو لوستونکې ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولې په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستې وې زه په دې حلقو کې تېر سوم یو سړی د مسافر په ډول ناست و چې دوې جامې یې په تن وې حدیث یې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وویل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷺ دئ ، زه هم دده مبارک د درس په ټولۍ کې کښېناستم کله چې د حدیثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چې دی کور ته ورسېدئ ومې لیدئ چې کورېې ډېر زوړ ، خراب او د کمزوري سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند یې و.([115])

حضرت ابی بن کعب ﷺ فرمایي: یوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخیستی چې د قرآنکریم لوی آیات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهیږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجې په هغه ډول جواب ورکړی دریم ځل یې بیا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کې ورته وویل: د آیة الکرسي آیات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ویل: الله ﷻ دې تاته ستا علم مبارک کړي.

([115]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوځلي نبي ﷺ لمونځ ورکاوی یو آیات ځني پاته سو ابي بن کعب ﷺ فتحه ورکړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دافتحه چا راکړه؟ ابي بن کعب ﷺ و فرمایل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمایل: زما هم دا ګمان و چي تا به ښودلی وي.(116)

فایده: دا د ابي بن کعب ﷺ علم او قرآن سره مینه او محبت و او دده مبارک خاص خدمتونه وه، دده مبارک دنبي ﷺ سره په هره غزا کي ګډون کړی و د نبي ﷺ هیڅ داسي جهاد نه و چي دده ګډون نه وي پکښي کړی.

۵- د حضرت خذیفهA د فتنو دپېژندني اهتمام

حضرت خذیفهA دنومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونکی) و نبي ﷺ د منافقینو او فتنو علم ده ته ښودلی دئ. ویل سوي دي:یو ځلي نبي ﷺ ده مبارک ته تر قیامته پوري راتلونکي فتنې ټولي په شمارسره وښودلې. نبي ﷺ هیڅ داسي فتنه نه ده پرې ایښې چي په هغه کي دي درې سوه کسان شریک وي مګر ده ته یې دهغې فتنې حال او د لاربښود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم یې په ځرګند ډول ښودلي دئ. حضرت خذیفه ﷺ فرمایي: خلګو به د نبي ﷺ څخه د خیر د خبرو پوښتنه کول خو ما به د بدیو د خبرو پوښتنه کول ددې لپاره چي ځانونه ځني وساتو، ما یوه ورځ دنبي ﷺ څخه و پوښتل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! دغه برکتونه چي ستا په وجه موږ ځني برخمن یو ایا ددې څخه وروسته یوه بدي هم راتلونکې ده؟ نبي ﷺ راته وفرمایل: هو، بدي راځي، ما ورته وویل: ددې بدۍ وروسته بیا نیکي راځي؟

---

(116) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وویل: اې خذیفة ؓ ! د الله ﷻ کلام وایه او په معناوو کي یې فکر کوه او د احکامو تابعداري یې کوه (دي مبارک وایي: زه فکر اخیستی وم) وه مي ویل: ددې بدی وورسته به نیکي راځي؟ نبي ﷺ و فرمایل: هو، نیکي راځي خو زړونه به دا سي نه وي لکه لومړي چي وه. مابیا ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! ددې نیکی وروسته به بیا بدي وي؟ نبي ﷺ راته وویل: دا سي خلګ به پیدا سي چي نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به یې بیایي ما ورته وویل: که زه په دغه زمانه کي موجود وم نو څه به کوم؟ نبي ﷺ راته وویل: که چیري په دغه وخت کي دمسلمانانو یوه متحده ډله وه او یو پاچا یې درلودئ نو ددوی سره واوسه که نه وو ټولي ډلي پرېږده په یو کونج کي جلا کښېنه او یا دیوې درختي په بیخ کي کښېنه او هم دلته تر مرګه پوري واوسه.

څرنګه چي رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلي و نوله همدې امله به حضرت عمر ؓ دده څخه پوښتنه کول چي زما په حاکمانو کي خو څوک منافق نسته؟ حضرت عمر ؓ به هغه حاکم ددندې څخه لیري کوی چي غالباً به یې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلی وای. کله چي به څوک مړ سو نو عمر ؓ به څېړنه کول چي خذیفة ؓ یې په جنازه کي ګډون کوي که یا؟ که به خذیفة ؓ په جنازه کي و نو عمر ؓ به یې هم په لمانځه کولو کي ګډون کاوه که به یې ګډون نه وکړی نو عمر ؓ به هم نه ورتلی. کله چي حضرت خذیفة ؓ وفات کېدئ نو په ډېره ناارامی سره یې ژړل خلګو پوښتنه ځني وکړه (چي ولي ژاړې؟) ده مبارک په جواب کي ورته وویل: ددنیا په پاته کېدو باندي نه ژړام بلکي مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چي زه به دا الله ﷻ په رضاکي روان یم او که به ناراضي کي روان یم ددې څخه وروسته یې وویل: دا زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اې الله ﷻ ! تاته معلومه ده چې زه ستاسره مینه لرم نو پدې وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت راکړې.(117)

۷_د حضرت ابوهريرة ؓ د حديثونو يادول

حضرت ابوهريرة ؓ يونوموتي اوددرنښت وړصحابي دئ اودومره ډېر حديثونه دده مبارک رانقل کړي دي چې دده په څېر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حيران وه ځکه دی په اووم کال دهجرت راغلی اومسلمان سو په يوولسم کال دهجرت نبيﷺ وفات سوی دئ په دومره لږ وخت کې چې څلورکاله کېږي ده څنګه دومره ډېرحديثونه ياد کړل ؟ددې خبرې وجه خپله حضرت ابوهريرة ؓ ښودلې ده فرمايلي يې دي چې خلک وايي ابوهريرة ؓ ډېرروايتونه رانقل کړي دي حال داچې زمامهاجر ورونو تجارت کاوه ، بازارته تلل اوراتلل اوزماانصارو ورڼود کښت اوکروندې کار کاوه دوی تولـه پـه کـارونو بوخت وه (ماهيځ بوختيانه درلوده) حضرت ابوهريرة ؓ داصحاب صفه دمسکينا نوڅخه يومسکين ودنبيﷺ په خدمت کې به چې يوڅه دخوراک لپاره ورکړل سوه په هغه به يې صبر کاوه پروت به وپه داسې پېښوکې به دی مبارک موجودوچې نوراصحابان به نه وه موجود داسې شيان به يې يادول چې هغوی به نسوای يادولای.

ابوهريرة ؓ فرمايلي دي: مايوورځ نبيﷺ ته دخپلې حافظې شکايت وکړی رسول اللهﷺ راته وويل ته خپل پټو هوارکړه ماچې پټوهوارکړی نبيﷺ په دواړولاسونو په پټوکې ديوشي

(117) ابوداؤد – اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بيايې راته وويل: داپټودځان سره يوځای کړه ماهم هغه پټوپه خپله سېنه پوري ونيوی ددې څخه وروسته بياهيڅ شی زما څخه نه سو هېر.([118])

فايده: اصحاب صفه وهغه کسانوته ويل کېږي چې دنبيﷺ په خانقاه کې به اوسېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و.دومري به وواېوچې دوی دنبيﷺ ميلمانه وه دکوم ځای څخه چې به څه هديه ياصد قه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابوهريرة ﷺ هم په دې خلګوکي و ډېروختونه به پردوی باندې په نهاره تېرېدل ځني وخت به دلوږې له امله دليونتوب په څېرحالت کې سوه لکه چې ددريم باب په دريمه اواومه قصه کې تېرسوه ددې دومره ستړياووسره ـــ سره بياهم ده مبارک حديثونه يادول دادده شغل وچې له برکته يې ده ترټولوزيات حديثونه ښودلي دي.

ابن جوزيﷺ په (تلقيح) نومي کتاب کې ليکلي دي چې ابوهريرة ﷺ پنځه زره درې سوه څلوراو يا(۵۳۷۴)حديثونه رانقل کړي دي.

يوه ورځ ابوهريرة ﷺ دجنازې اړوند يوحديث بيان کړی چې دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چې دجنازې لمونځ اداکړي بېرته راسي يوقيراط ثواب ورکول کېږي اوڅوک چې دمړي په ښخولوکي شريک سي دوه قيراطه ثواب ورکول کېږي اوديوه قيراط ثواب داحد ترغره زيات دئ حضرت عبدالله بن عمرﷺ ته په دې حديث کې يوڅه شک پيداسو اوورته وې ويل: اې ابوهريرة ﷺ ! په فکر سره خبري کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشېﷺ ته ورغلی اوورته وې ويل: زه تاته قسم درکوم چې دغه دقيراط حديث تادنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشېﷺ وفرمايل: هو،اورېدلی مې دئ ، ابوهريرة ﷺ وفرمايل: زمالپاره خونه په باغ کې ددرختو اېښودلو څه کارو او نه په بازار کې دمال خرڅولو څه کارو زه به دنبيﷺ په درباركي

[118] بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازې داکار مې درلو دئ چې دیادولو څه خبره پـه لاس راسي او يـا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر وويل: بېشکه ته ترموږ دنبيﷺ پـه حضـورکي زيـات حاضـر وې او په حديثونو زيات پوهه يې.(119)

ددې سره سره ابـوهريرة AA فرمـايي: زه هـره ورځ دولـس زره واره اسـتغفار وايـم. دده سـره يوتار و چې زرغوټې ورکړل سوي وې (دتسـبوح پـه څېـر)دشـپې بـه تـر هغـه وختـه پـوري نـه بيـده کېدئ ترڅو چې دغه غوټې به يې په سبحان الله نه وې پوري کړي.(120)

۷ ـدمسيلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفـات څخـه وروسـته دمسـيلمة کـذاب پـر خلګوبانـدې اثـر پـر زياتېـدو سـو(دده د نبيﷺ په ژوندکي دنبوت دعـوه کـړې وه)څرنګـه چـې پـه عربـوکي ددیـن څخـه اوښـتل پـه زورسـره شروع سوه نوله وجهي يې دی نورهم طاقتور سو.حضـرت ابـوبکر AA دده سـره جنـګ وکـړی اللهﷻ

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسی ورکړی او مسیلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کې د اصحابانو ﷺ یوه لویه ډله هم شهیدان سوه خصوصا د قرآنکریم د حافظانو یوه ډله هم شهیدان سوه .

حضرت عمر ﷺ د ابوبکر ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ویل: په دې جنګ کې قاریان ډېر شهیدان سوه که چیرې په دغه ډول په یوه یادو و جنګو کې نور حافظان هم شهیدان سي نو د قرآنکریم ډېرو برخو د ضائع کېدو ویره ده نو د اقرآنکریم په یو ځای کې و لیکه چې و ساتل سي حضرت ابوبکر ﷺ ورته ویل :ته څنګه په یوه داسي کار کې دلاوري کوې چې نبي ﷺ نه دئ کړی .حضرت عمر ﷺ پر دغه خبره باندي ټینګار کوی او داړتیا څرګندونه یې کول په آخر کې د حضرت ابوبکر ﷺ نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زید بن ثابت ﷺ یې راوغوښتی (چې قصه یې په یوولسم باب اتلسم شمېره کې راروانه ده) زید ﷺ فرمایي : زه د حضرت ابوبکر ﷺ و حضور ته ورغلم چې عمر ﷺ هم تشریف درلودئ حضرت ابوبکر ﷺ خپلي خبري او د عمر ﷺ تولي خبري راته بیان کړې وروسته یې وفرمایل : (اې زیده ﷺ !) ته ځوان او دعقل څښتن یې پرتا باندي هیڅ ډول بدګما ن نسته د دې تولو خبرو سره ته د نبي ﷺ په زمانه کې د وحیو لیکونکی پاته سوی یې نو لدې وجهي دغه کار هم ته وکړه د خلګو څخه قرآنکریم را جمعه کړه او یو ځای یې نقل کړه حضرت زید بن ثابت ﷺ فرمایي: په الله ﷻ قسم کوم که ابوبکر ﷺ ماته امر کړی وای چې فلانی غرونړوه اوودې خوا ته یې را بدل کړه ماته به تر دغه کار آسانه وای. ماورته وویل : تاسو څنګه داسي کار کوی چې نبي ﷺ نه دی کړی دوی مبارکانو به زه وپوهولم .(یعنې قناعت به یې راکړئ) په یو حدیث کې راغلي دي چې حضرت ابوبکر ﷺ و زید ﷺ ته وفرمایل : که ته د عمر ﷺ ملګرتیا و کړې نوزه به هم د دغه کار حکم درکړم او که یې نه کوې نو زه هم د دغه کار اراده نه کوم زید بن ثابت ﷺ فرمایي : چې ډېرو خبرو وروسته الله ﷻ زما سینه ودې لوري ته خلاصه کړه چې قرآنکریم دې یو ځای جمعه کړل سي نو ما هم د امر په عملي کولو کې د خلګو څخه قرآنکریم

(c) ketabton.com: The Digital Library

را جمعه کړئ چې جلا ،جلا لیکل سوی واو هغه قرآنکریم مي هم را جمعه کړی چې د اصحابانو په سینو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مي وکړه او سره یوځای مي کړی.([121])

فایده:ددې قصې څخه لومړی دا معلومیږي چې دوی مبارکان د نبيﷺ د تابعداری دومره پابنده وه چې دغره بدلول ورته اسانه کار و ترداسي کار چې نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتیجه کي اللهﷻ دیوه داسي کتاب جمعه کېدل چې ددین بنسټ دئ ددوی په عملنامو کي ایښي دئ. بیا حضرت زید AA د قرآنکریم په جمعه کولو کي دومري احتیاط کاوه چې هیڅ آیات به یې دلیکلو پرته نه اخیستي (بلکي داسي آیات به یې په لیکلي ډول اخیستي) چې دنبيﷺ په زمانه کي به لیکل سوی و دغه آیات به یې دنورو سره یوځای کوی بیا به یې دحافظانو دلوستلو سره کاتی (چې لیکلي آیات او دیاد سوي آیات خو فرق نسته) څرنګه چې قرآنکریم په جلا ـ جلا ځایونو کنبي لیکل سوی و په همد غه وجه یې په پیدا کولو کي څه ستړیا او زحمت و مګرټوله قرآنکریم پیدا سو .ابي بن کعب AA چې نبيﷺ په خپله د قرآنکریم زیات پوه ورته ویلي و دقرآنکریم په جمعه کولو کي یې دزید بن ثابت AA مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکریم دغه مبارکو انسانانو ترټولو لومړی جمعه کړی.

٨- د حضرت ابن مسعود AA د حدیث په روایت کي احتیاط

حضرت عبد الله بن مسعود AA د نوموتو اصحابانو څخه دئ ، دهغه اصحابانو دډلي څخه دئ چې فتوي ورکونکي وه او د اسلام په پیل کي مسلمانان سوی وه او دحبشې هجرت یې هم کړی و په ټولو غزاوو کي یې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خد مت په وجه دصاحب النعل

([121]) دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ځپلو والا) ، صاحب الوسادة(بالبنت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابو والا)لقبونه ورکړي سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مي څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبارک ته فرمايلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﷺ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﷺ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﷺ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو ترډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﷺ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.([122])

خوددې ټولو سره ابوعمرو شيباني ﷺ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﷺ سره يو کال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبرې نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پربدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمون ﷺ وايي چي زه تر يوکاله پوري دهر ي پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﷺ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسي خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړي وي يوازي يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې ورپېدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايي وويل انشاءالله هم داسي به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و ، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يو څه زيات فرمايلي وي.([123])

فايده: دادصحابانو مبارکانو ﷺ دحديثونو په اړه احتياط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ماباندې دروا غ ووايي نو خپل ځای دې په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

([122]) بخاري
([123]) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ویرې څخه چې دروا غ پررسول اللهﷺ راڅخه ونه ویل سي نوهر ه مسئله به یې درسول اللهﷺ دوینااوحالاتوسره برابره بیانول خودابه یې نه ویل چې دادرسول اللهﷺ وینا ده ځکه دوی مبارکان وېرېدل چې داسي نه چي پر رسول اللهﷺ باندي درواغ وویل سي ددوی په وړاندي که موږخپل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې څېړني حدیثونه بیانوو یوه ذره هم نه وېرېږو حال داچي دنبيﷺ ولوري ته دخبري دنسبت کولو اورانقلولو کاریوه لویه ذمواري ده .حنفي فقه هم زیاته دعبدالله بن مسعود ﷜ دویناوو څخه اخیستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ﷜ ته دیوه حدیث لپاره دمدینې څخه ودمشق ته ورتلل

کثیربن قیس وایي چي زه ددمشق په مسجد کي دابودرداء ﷜ سره ناست وم چي یوسړی ابودرداء ﷜ ته راغلی او ورته وې ویل چي زه دمدینې څخه دیوه حدیث لپاره راغلی یم مااورېدلي دي چي تا هغه حدیث درسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ﷜ پوښتنه ځني وکړه چي دتجارت خودي څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وویل:یا ، بیاابودرداء ﷜ تري وپوښتل:بل څه مقصدخودي نه و؟ سړي ورته وویل :یا ،یوازي دحدیث دزده کړي لپاره راغلی یم ابودرداء ﷜ ورته وویل: ما درسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک دعلم لاسته راوړلو لپاره ځي الله ﷻ دهغه کس لپاره دجنت لاره اسانه کوي ،ملائکي خپل وزرونه دعلم دزده کونکي دخوښۍ په موخه غوړوي او دطالب العلم لپاره دآسمان اوځمکي اوسېدونکي دمغفرت غوښتنه کوي ترداسي بریده چي ماهیان په اوبو کښي طالب العلم ته دمغفرت غوښتنه کوي. دعالم ارزښت پرعبادت کونکي باندي داسي دئ لکه دسپوږمۍ ارزښت پرستوروباندي . علماء دانبیاؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثــان دي ، انبيــآء خپــل وارثــان دمــال اوشــتمنۍ نــه جــوړوي بلکــې خپلــو وارثــانو تــه علــم پرېږدي.ځوک چې علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.([124])

فايـده: حضرت ابـودرداء په هغـه اصـحابانو کـې دئ چې پـه فقـه کښـې پوهـېدئ اودتـه حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي .ده مبارک فرمـايلي دي: مـادنبيﷺ دنبوت پـه وخت کې تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مې وغوښتل چې تجارت اوعبـادت دواړه وکـړم خودواړه نـه سره کېده نوتجارت مې پرېښودئ اوس مې زړه داسې دئ: که چيرې دمسـجد پـه دروازه کـې مې دکا ن وي يولمونځ هم نه راڅخه قضاکېږي ، دورځې څلوېښت ديناره وګټم اوبيا يې صد قـه کـړم لامې هم تجارت نه خوښيږي .يو چاپوښتنه ځنې وکړه:چې ولې دې داسې تجارت نه خوښيږي چې لمونځ هم نه درڅخه قضا کېږي اوهره ورځ دومره ګټه هم کوې بيايې دا اللهﷻ په لاره کې خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل: حسـاب خوغـواړي. ابـودرداء دا هم فرمـايلي دي چې زه دمرګ سره مينـه لـرم ددې لپـاره چې دخپـل بادارسره ملاقـات وکـړم ، دمسـکنت سره مينـه لـرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مينه لرم ددې لپاره چې ګناه مې ومينځل سي.([125])

په پورتنۍ قصه کې (تاسو وليدل) چې يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کـړی و ددوی مبارکـانو لپـاره دحـديثونو پـه لاسـته راوړلـوکې سـفر څـه ګـران کارنـه و ديـوه حـديث داورېدلو اوزده کولـو لپـاره ډېرلـرې سفرکول دوی مبارکـانو تـه اسانه و . شـعبي يومشـهور محدث دئ دکوفې اوسيدونکی دئ يوه ورځ يې خپـل شـاګرد تـه يـو حـديث وايـه اوبيـا يې ورتـه وويل واخله دا حديث دي په خپل کورکې مفت (وړيا)پـه لاس درغلـی کـه نـه نـو ددغـه يـوه حـديث لپاره به دې هم مدينې منورې ته سفرکاوه ځکه پـه لومړيـوکې دحـديثونو خزانـه مدينـه منـوره وه . دعلم سره مينـه لرونکـو حضـراتو دعلـم لاسـته راوړلولپـاره ډېر لـوی او اوږده سـفرونه کـړي دي

(124) ابـن مـاجة
(125) تـذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد بن المسيب رحمه الله يو نوموتي تابعي دئ ، دى مبارک فرمايي: زه د يوه حديث شريف لپاره څو ورځې او شپې پياده(پلې) تللى يم امام الائمه امام بخاري رحمه الله په سنه ۱۹۴هـ کې پيدا سوى دئ په سنه ۲۰۵ هـ کې يعني ديوولسو کالو په عمرېې د حديثو د علم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک رحمه الله ټول کتابونه په کوچنوالي ياد کړل کوم حديثونه چې په خپل ښارکې لاسته ورتلل هغه يې زده کول بيايې په ســــنه ۲۱۲هـ کې سفرپيل کړى دده مبارک پلار وفات سوى و دى يتيم و په سفرکې يې مور ورسره ملګرې وه. د سفر د پيل څخه وروسته يې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځاى چې به د حديثو زخيره لاس ته ورتله په لاس يې راوړل په داسې کثـرتوب کې د حديثو استاذ سو چې پرمخ يې ډېرې وېښتـه نه و دى مبارک وايي: زه داتلس کالو وم چې ما د اصحابانو او تابعينو د فيصلو نومى کتاب جوړ کړى. حاشد رحمه الله او دده يو ملګري وايي چې موږ به د امام بخاري رحمه الله سره يو ځاى استاذ ته ورتلو ما او ملګري به ليکل کول خو امام بخاري رحمه الله به داغسې چوپ ناست و يو وخت موږ ورته وويل: ته خو داغسې وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړى موږ په تکرار سره دغه سوال ځني وکړى دده مبارک راته وويل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړى تاسو څه ليکلي دي موږ خپله ليکنه راوړه چې شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حديثه کېدل دده مبارک دغه ټولـه حديثونه په ياد راته وويل موږ ېېخي ورته حيران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما و يو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي: ما يو انصاري ته وويل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پورې د اصحابانو يوه لويه ډله موجوده ده راځه ددوى څخه په پوښتنو مسئلې يادې کړو انصاري راته وويل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کې به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟ لنډه دا چې هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسې روان سوم کله چې به زه خبرسوم چې فلانی صحابي فلانی حديث د رسول الله ﷺ څخه اوريدلی دئ زه به ورتلم او ځېرنه به مې ځني کوله. ماته د مسائلو ډېره لويه زخيره د انصارو څخه لاسته راغله ځينو خلګو ته به ورغلم نومعلومه به سوه چې بيده دئ نو خپل پټو به مې په دربندکې کښېښنودئ هلته به کښېناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي باد ېدلې خو ما به انتظار کاوه کله چې به هغه راکښېناستی نو کومه خبره به چې ما به ځني زده کول هغه به مې ځني وپوښتل هغه سړي به راته وويل: ته د نبي ﷺ د اکا زوی يې تاولې دومره تکليف ايستلی دئ ؟ زه به درغلی وای ما به ورته وويل: زه د علم حاصلونکې يم او د علم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځينو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چې د څه وخت څخه ناست يې؟ ما به ورته وويل ډېر وخت څخه ناست يم. هغه سړي به راته وويل: تا بد کول ولې دې خبر نه راکوئ؟ ما به ورته وويل: زما زړه نه غوښتل چې تاسو زما په وجه د خپلو اړتياو د خلاصېدو مخکې راسی آخر داسې وخت راغلی چې خلک به ماته راجمعه سول ددې لپاره چې علم راڅخه زده کړي. بيا هغه انصاري صاحب وويل: افسوس د غه هلک ترموږ ډېر هو ښيار و.([126])

فايده: دا هغه شی دی چې په وجه يې عبد الله بن عباس ﷺ ته يې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چې دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کې يې تشريف درلودئ د جنازې لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چې د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووې فرمايل: نن ددې امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمايې: د قرآنکريم د آياتونو د شان نزول په پېژندلو کې عبد الله بن عباس ﷺ ترټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به ده ته د علماؤ په خاص صف کې ځای ورکاوه دا ټولـه دده د قربانی نتيجه وه کـه نـه نـو دی چې د خپلې

([126]) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدې (يعني دا چې زه د رسول الله ﷺ د اکا زوی يم) چېرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرم ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: د کوم چا ځخه چې علم حاصلوی د هغه په مخ کې عاجزي کوئ په بخاري شريف کې د مجاهد ﷺ ځخه نقل سوی دئ: چې څوک په علم او زده کړه کې شرم يا کبر کوي علم لاسته نه سي را وړلای حضرت علي ﷺ فرمايي: څوک چې ما ته يو حرف را وښيې هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چې ما ازادوي که مې غلاموي.

يحيي بن کثير ﷺ فرمايي: علم په ارامتيا او استراحت سره نه حاصلېږي. امام شافعي ﷺ فرمايي: څوک چې د مينې پرته او يا په بې پروايۍ سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامياب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او داړتيا په ډول لاسته راوړي کامياب به کېدای سي.

يحيي بن مغيره ﷺ يو لوی محدث دئ ، دی مبارک فرمايي: موږ به د استاذ ځخه داسې وېرېدو لکه څوک چې د پاچا ځخه وېرېږي: امام بخاري ﷺ دده په اړه وايي: ده مبارک به د محدثينو دومره احترام کاوه چې ما دبل چا دومره احترام نه دئ ليدلی. امام ابو يوسف ﷺ فرمايي: ما د مشرانو ځخه اورېدلي دي چې څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کامياب کېدای. په پورتنۍ قصه کې د عبدالله بن عباس ﷺ ديوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندې عاجزي معلومېږي د بلې خوا دده مبارک د علم سره مينه او شوق معلومېږي د چا ځخه چې به يو حديث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حديث به يې زده کوی که هر څومره تکليف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چې څو تکليف پر ځان نه يوسي علم خوځه کوي بلکې يو کوچنی شی هم لاسته نه سي راوړای دايو مشهور متل دئ چې وايي: (مَن طَلَبَ العُلى سَهَرَ اليَالِي)

يعني څوک که لوړې مرتبې غواړي نو شپې به رونوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقي علمي کارنامې

حـارث بـن يزيـد ، ابـن شـبرمة ، قعقـاع او مغيـره ﷺ غلـور اصـحابان وه دوی مبارکانو بـه دماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړی د سهارتر اذانه پوري بـه يـو هـم نـه جلا کيدئ. ليث بن سعد ﷺ فرمايي: امام زهري ﷺ به دماخسـتن دلمانځه څخه وروسته پـه اوداسـه باندي دحديثونو سلسله شروع کړه دسهار تر اذانه به يې ورسول .([127])

(دارمي)دراوردي ﷺ وايي: امام ابوحنيفة ﷺ او امـام مالـک ﷺ ماوليدل چي دماخسـتن ترلمانځه وروسته يې په يوه مسئله کي بحث شروع کړی پرسهار سو او هلتـه يـې دسـهار لمـونځ وکړی هغه هم داسي مسئله وه چي ملا متول نه وه پکښې.([128])

ابن فرات بغدادي ﷺ چي کله وفات سو اتلس ١٨ صندوقه کتابونه څني پاتـه سـوه چي پـه دغه کتابو کي يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لا داده چي دمحدثينو پـه آنـد دنقل پـه صحت او نـه والي کي دده ليکـل سوی نـه دليـل دئ. ابـن جـوزي ﷺ يونومـوتی محـدث دئ دده مبـارک پـلار دده پـه دري کلنـی کـي وفـات سـو دده مبارک ديتـيم والـي پـه حالـت وده وکـړه. مګر دتکليف ايستلو يې دا حال و چي دجمعې دلمانځه پرته به بل چيري دکور څخه لـيري نـه تلـی يـوه ورځ يې پر منبر وويل: ماپه دغه خپلو ګوتو دوه زره (٢٠٠٠) جلده ليکلي دي په دې کـي تـر دوه نـيم سوه (٢٥٠) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخي ليکل روزانـه دده عـادت و. ددرس يـې دا سـي حالت وچي په يو وخت کي دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران، پاچاهان او وزيـران بـه دده ددرس په مجلس کي حاضره وه.

([127]) دارمي
([128]) مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي رحمه الله فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوی کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي .ددې سره چې د شيعه گانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پرځان تېر کړي دي.(129)

ده مبارک د حديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوی پسپل يا هغه براده يې سره يوځای کول کله چي وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چي په دغه تراشنو (برادې) سره زما دغسل اوبه تودې کړی ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چي يوازي تراشني يې دومره زياتي وې چي دده مبارک دمړيني وروسته يې دده دغسل اوبه په تودې کړې يوځه تراشني لاپاته سوې.

يحيي بن معين رحمه الله يونوموتي استاذ دئ ، دی مبارک وايي: ماپه خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جرير طبري رحمه الله يو مشهور مؤرخ دئ ،دی مبارک داصحابانو او تابعينو په حالاتو ښه خبر دئ تر څلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلويښت پاڼي ليکل عادت وو دده مبارک دوفات وروسته دده شاگردانو حساب وکړی څومره پاڼي چي ده په ژوندکي ليکلي وې دبالغ کيدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاڼي جمعه کړې بيايې دده پرژوند وويشلې نو پر ورځ باندي څوارلس پاڼي راووتې. دده دتاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر گوتو کيدای سي کله چي ده دتصنيف اراده وکړه نو دخلگو څخه يې وپوښتل چي دټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلگو پوښتنه څني وکړه چي اندازه به يې څومره وي ؟ده په جواب کي ورته وويل: چي تقريبا ديرش زره پاڼي به راسي خلگو ورته وويل: ددې کتاب دپوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيا به بشپړسي ده ورته وويل: اناالله ، همتونه ټيټ سوه

(129) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته يې کتاب راالنډ کړی تقريبا درې زره پاڼې سو پـه همدغـه ډول دده تفسـير چې يادونه يې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني رحمه الله د حديثو يو مشهور مؤلف دئ د حديثو دزده کړې لپاره يې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي يوه ورځ داستاذ په مجلس کي ناست وو استاذ حديث لوستی ده يوشی دکتاب څخه نقل کاوه يوه ملګري يې نيوکه باندي وکړه چي ته بلي خواته متوجه يې ده ورته وويل: زمااو ستاپه توجه کي فرق دئ تـه راوښايه چي استاذ تراوسه پوري څومره حديثونه وويل ملګري يې پـه فکرکي ډوب سو ده ورتـه وويـل: استاذ اتلس ۱۸ حديثونه وويل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتيب يې ټول‌ه حديثونه سره دسنده ورته وويل.

حافظ اثرم رحمه الله يو محدث دئ ، ده مبارک د حديثو پـه يـادولو کي زيـات تمرين کـاوه يـو ځلي يې حج ته تشريف يوړی هلته حرم ته د خراسان څخه دوه لوی د حديثو عـالمان راغلي وه اوپـه حرم شريف کي يې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر يوه ته د زده کونکو يـوه لويـه ډلـه ناسـته وه دی مبارک د دواړوپه منځ کي کښېناستی او د دواړو څخـه يې پـه يـوه وخت کي حديثونـه وليکل.

عبدالله بـن مبـارک رحمه الله يو مشـهور محـدث دئ دده مبـارک پـه علم حاصـلولو کـي زحمتونـه زيـات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمايلي دي: چي ماد څلور زرو استادانو څخه حديث زده کړي دي

.

علي بن حسن رحمه الله وايي: يوه شپه سخت يخ وو زه او ابـن مبـارک دماخسـتن دلمانځـه کولـو وروسته دمسجد څخه راتلو چي په دروازه کي ديوه حديث پـه اړه زمـا او د ده پـه منـځ کـي خبـري شروع سوې مابه څه ويـل ده بـه هم يو څه ويـل پـه همدغـه ځـای کـي پـه ولاړې ولاړ وو چي دسـهار اذان وسو.

حميدي رحمه الله يو مشهور محدث دئ نوموړي هغه کس دئ چي دبخاري اومسلم حديثونه يې يوځای کړي دي ټول‌ه شپه به يې ليکل کول دګرمي په وخت کي چي به ډېر تنګ سو نو يوه تـالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پياله) به يې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کې به کښېناستی ليکل به يې کول. دټولو خلګو څخه به جلا او سېدئ او شاعر هم و چي دده يو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَيسَ يُفِيدُ شَيئًا سِوَي الهَذيَانِ مَن قِيلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لقَاءِ الناسِ الَّا لَاَخذِ العِلمَ اَو اِصلاحِ حَالِ

ژباړه: دخلګو په ملاقات کې هيڅ ګټه نسته دبې ځايه خبرو پرته نو دخلګو ملاقات لږ کړئ ماسوا ددې څخه چي داستاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبري وکړی يا دنفس داصلاح لپاره دشيخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني يو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه يې ليکلي دي يو چا دده دکتابونو ډېروالی وليدئ نو پو ښتنه يې ځني وکړه چي څنګه دي ليکلي دي ؟ ده مبارک ورته وويل: ديرش کاله مې شپه او ورځ پر بوريا) چټايي تېرکړي دي. ابوالعباس شيرازي وايي: مادطبراني څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

امام ابوحنيفة په ناسخ او منسوخ حديثونو کي زياته څېړنه کول کوفه چي په دغه زمانه کي دعلم کور ورته ويل کېده هرځومره محدثين چي پکښې وه ده مبارک دټولو حديثونو جمعه کړي وه کله چي به ددباندې څخه يو محدث راغلی نو ده به شاګردانو ته امر وکړی: چي که دده سره يو داسي حديث وي چي زموږ سره نه وي نو څېړنه يې وکړی .امام ابوحنيفة چي به کله په يو علمي مجلس کي ديوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کې به په حديثو او فقه پوه خلګ په زيات شمېر ناست وه نو کله به پردغه مسئله يوه مياشت خبري وسوې وروسته چي به فيصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به ليکل سوه

دامام ترمذي دنامه څخه به څوک ناخبره وي (يعني هرسړی يې پېژني)دحديثو زيات يادول دده خصوصي ځانګړتيا وه او دحافظې په توان کي مشهوره و يو وخت دده څخه محدثينو امتحان واخيستی څلوېښت داسي حديثونه يې بيان کړه چي مشهوره نه و امام ترمذي دستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیان کړه. امام ترمذي﷬ فرمايي: ما یوه ورځ د مکې مکرمې په لاره کښې د استاذ څخه دوه حدیثونه نقل کړه نابېره د هغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حدیثونه ما نقل کړي وه خو مې غوښتل چې د استاذ څخه یې په خپله واورم نو د استاذ څخه مې دویلو غوښتنه وکړه استاذ حدیثونه ویل شروع کړه نابېره د استاذ سترګي زما په لاس کي پر هغه کاغذ ولګېدې چې ما هغه دوه حدیثونه پکښې لیکلي وه استاذ چې کاغذ ولیدی نو دواړه حدیثونه یې ولیدل ناراضه سو او ماته یې وویل: ته نه شرمیږي چې حدیثونه دي زده دي او د رسره دي بیایې په ما هم وایې ماورته وویل: استاذه ! دا حدیثونه ما ستا څخه پر لاري واورېدل ته چې هر حدیث ووایې زما دستي په یاد وي د استاذ باور نه وسو نو راته وې ویل: ښه ته هغه حدیثونه ووایه چې ما ویلي وي ، ما ټوله حدیثونه ورته وویل بیا استاذ راته وویل دا حدیثونه به ستا د پخوا څخه یاد وه ماورته وویل: استاذه ! ته اوس نوي حدیثونه ووایه زه به یې دستي درته ووایم استاذ نوي حدیثونه وویل ما دستي په یاد ورته وویل یوه غلطي مې نه وکړل. دا د پخوانیو محدثینو اوعلماو زحمتونه وه چې د علم په لاسته راوړولو او خورولو کي یې ګالل چې د هغه ټولو شمېرل هم ګران کار دئ.

قرطمة﷬ یو محدث دئ چې زیات مشهور نه دئ دده یو شاګرد داؤد﷬ وايي: خلګو به دابو حاتم﷬ او داسې نورو د حافظې بیان کاوه خو ما چې د قرطمة﷬ حافظه لیدلې ده بل مې هیڅ چیري دومره حافظه نه ده لیدلې زه یوه ورځ قرطمة﷬ ته ورغلم ده راته وویل: په دغه کتابو کي چې دي هریو زره غواړي را وایې خله زه یې په یاد درته وایم ما کتاب الاشربة را پورته کړی ده مبارک د دغه کتاب هر باب د سر څخه تر پایه پوري ټوله ووایه په دغه ترتیب یې ټوله کتاب په یاد تېر کړی.

ابوذرعة﷬ وايي: دامام احمد بن حنبل﷬ لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حدیثونه یاد وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهويه ﷺ وايي: ما سل زره حديثونه جمعه کړي دي او ددېرشو زرو ډېر زما په ياد دي. خفاف ﷺ وايي: اسحاق ﷺ موږ ته يوولس زره حديثونه په ياد وليکل او بيا يې هغه ټوله په ليکل سوي ترتيب په ياد وويل يو حرف يې نه پکښې کم کړی دی او نه يې پکښې زيات کړی دی.

ابو سعد اصبهاني بغدادي ﷺ دابو نصر بغدادي ﷺ د حديثو دزدکړي لپاره د شپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري يې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختياره يې وژړل او په چغو يې وويل: چي ددې استاذ د حديثو سند به بيا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي ديوچا ديو شی سره مينه وي. دده مبارک مسلم شريف ټوله په ياد و او په ياد به يې طالبانو ته ليکی. يوولس حجه يې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترگي به يې داوښکو څخه ډکي سوې. ابو عمرضرير ﷺ چي پيدا سو ړوند و خو د حديثو په حافظانو کي شمېرل کيږي. په علم فقه ، تاريخ او علم ميراث کي يې پوره مهارت درلودئ.

دابو الحسين اصبهاني ﷺ بخاري او مسلم دواړه ياد وه بخاري خوبې داسي ياد و چي چابه دکوم حديث سند ووايه ده دستي دهغه حديث متن ورته وايه. شيخ تقي الدين بعلبکي ﷺ په څلورو مياشتو کي مسلم ياد کړی او دجمع بين الصحيحين حافظ و ،دکرامت څښتن و ، بزرگ و او دقرآنکريم حافظ و. سورة الانعام يې په يوه ورځ په ياد کړی.

ابن السني ﷺ دامام نسائي ﷺ مشهور شاگرد دئ دژوند تر پايه پوري په حديثو کي مشغول و. زوی يې وايي: زما پلار ليکل کول آخريې قلم او مشوانۍ کښېښوده لاسونه يې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي ﷺ په کوچنيوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بيا په حديثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي يې شپږ واره ترمذي په خپل لاس وليکی دابن منده ﷺ څخه يې غرائب شعبه ، زده کاوه ابن منده ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن تر لمانځه وروسته وفات سو. د استاذ علمي مینه د شاګرد تر علمي مینې د درنښت وړده ځکه د ژوند تر آخري پوري یې درس کاوه.

دابو عمر خفاف سل زره حدیثونه په ژبه یاد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندي ګڼه سوه چې زیات وخت به د شاګردانو شمېر سلوزرو ته ورسېدئ یوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو یوسل او شل زره شاګردان وه. ځني و ختونه به د حدیثو ځني الفاظ څو واره تکرار بدل. دده یو شاګرد وایي چې یو وار (حدثنا ابو اللیث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک یوسل او پنځویشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکراریږي.

ابو مسلم بصري چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په یولوی میدان کې د درس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته دلیکلو لپاره ویل کول لکه د اختر تکبیرونه چې ویل کیږي د درس څخه وروسته مشوانۍ و شمېرل سوې څلویښت زره وې او هغه کسان چې لیکل یې نه کول بلکې یوازې یې اوریدل کول دهغو شمېر تر لیکونکو زیات وو.

د فریابي په مجلس کې په دغه ډول درې سوه لیکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي ددغه لیکوالانو څخه معلومیږي چې څومره به زیات وه چې یوازې فتحه ورکونکي درې سوه دي. په دغسې ستړیاو تېرولو سره د دغه پاک دین علم ترنن پوري ژوندی دئ.

امام بخاري وایي: د شپږ وسوو زرو حدیثونو څخه مې دبخاري د حدیثونو انتخاب وکړی چې اوه زره دوه سوه پنځه اویا (۷۲۷۵) حدیثونه دي او ده مبارک چې به هر حدیث لیکی نو دوه رکعته نفل به یې کول بیا به یې حدیث لیکی کله چې بغداد ته ورسېدئ نو محدثینو دده څخه امتحان واخیستی په دې ډول چې لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته یې لس، لس حدیثونه انتخاب کړل بیایې الفاظ وربدل کړل بیا یې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به یې حدیث ورته وو ایه بیایې ورته وویل زه نه یم خبر چې حدیث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتیب سره لومړی و لومړی پوښتوونکي ته وویل: تادا سوال وکړی حدیث دي په دې ډول روایه دا غلط دئ اصل یې داسي دئ. بیا یې دوهم ته روایه بیا یې دریم ته روایه په دغه ترتیب یې لسو کسانو ته جواب روایه او هر سړي ته به یې هغه الفاظ هم ویل چي هغه به اول غلط ویلي وه په دغه ډول یې سل حدیثونه دوی ته وویل.

امام مسلم د څوارلسو کالو په عمر د حدیثو زده کړه شروع کړه او د ژوند ترپایه پوري په دغه حدیثو مشغول و. دی مبارک فرمایي: ما د مسلم شریف د پاره د دروسوو زرو حدیثونو څخه حدیثونه انتخاب کړه او مسلم شریف مي ځني ولیکی چي دوولس زره حدیثه پکښې دي.

امام داود فرمایي: ما پنځه سوه زره حدیثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کي مي څلورزره اته سوه حدیثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مي ځني جوړ کړی.

یوسف مزي یو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حدیث دنقل کونکو د نومانو) امام دئ اول یې په خپل ښار کې فقه او حدیث زده کړل بیا یې مکې مکرمې ، مدینې منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسي نورو ځایونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه یې په خپل قلم سره لیکلي دي. تهذیب الکمال یې په دوه سوه ټوکه کې لیکلي دئ او کتاب الاطراف یې تر اتیاوو جلدو زیات دئ . دده مبارک عادت دا و چي زیات وخت به چوپ و د خلګو سره یې خبري کمې کولې زیات وخت به په کتاب مشغول و ، دحسد کونکو له وجهي دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هیچا څخه بدله نه واخیسته . ددې مبارکانو حالات او قصې بیخي ډېري دي د ټولو لیکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مي دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړې چي دا دحدیثو علم چي دیارلس سوه کاله وروسته داسي پیاوړی دئ ، ددې لپاره څومره تکلیفونه ایستل سوي دي او په څومره قربانۍ سره ساتل سوی دي او کوم خلګ چي د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وايي هغه ددې علم لپاره څومره خوارۍ تېره وي آیا په هغه ډول دي که یا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري موږ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامۍ ، استراحت ، عيش او عشرت ژوند غواړو او د دنيا په کارنو کې مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دين او حديثو حفاظت کوونکي يو نو دا د (اين خيال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(يعني دا داسي يو فکر دئ چي شونی نه دئ اوليونتوب دئ)([130])

نــهم بــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چي د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کې و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلوميږي خو دلته يو څو قصې بيانوو چي مورږ د خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چي مورږ د الله ﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومي اندازې پوري کړې ده ، کوم چي زمورږ خلک په دې هيله دي چي هغه ترقي اونصرت به مورږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چي راغلی وکه زمورږ خلک رښتيا ددې هيله لري نو په هغه ډول دې ژوند اختيار کړي لکه دوی چې وکړی او دنيا ته يې وښودئ.

١- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاصAA پټو سوځل

([130]) نومورۍ بيت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنيا خواهی هم بنون — اين خيال است ومحال است وجنون .
ژباړه : هم خدای غواړی هم دنيا غواړي هم زامن غوړي دا يوازي خيال دی امکان نه لري اوليونتوب دی په پورته موضوع کي شيخ وفرمايل : چي څوك داسي په عيش اوعشرت کي علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چي خدای ، دنيا اوزامن ټوله غواړي لکه هغه چي ليونتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم ليونتوب دی . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص AA فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه دنبيﷺ حضور ته ورغلم پر ماباندې يو پټو و چې په کسم (ژړ ډوله رنګ) باندې لږ رنګ سوی و نبي ﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دي څه شی پر ځان اچولی دئ ؟ ما دنبيﷺ ددې پوښتني څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستي کورته ولاړم په کور کې ښځو په نغري کې اور بل کړی و ما پټو په اور کې واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دي څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولې دي وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. ([131])

فايـــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کي چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازي له منځه وړل دي. البته زما پـه ډول نالايقه چاته بـه نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوېدلي وای چې دنبيﷺ ناراضي څومره اندازه ده او پوښـتنه بـه مي کړې وای چې بله لاره هم لري داجازې لپاره که يا ؟ نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خويې نه ده کړې او داسي نور.

۲- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندې تشريف وړی و چې وې ليـدل يـو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښـتنه وکړه چې دا څه شی دئ ؟ ملګـرو ورتـه وويـل: دا فلانـي سړي ګنبده

---

[131] ابـو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام ووايه نبيﷺ مخ ځني واړوی انصاري فکر وکړی چې ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته ووايه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته ووايه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو ﷺ څخه پوښتنه وکړه او خبره يې وکړه چې ولې زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانو ﷺ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چې دا دچا ده ؟ انصاري چې دا واورېدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکي سره سمه کړه چې هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چې راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د ناخوښی له وجي مي ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وې ليدل چې ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانو ﷺ ورته وويل : څو ورځې مخکي چې تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بېخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چې دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فـايده: دا دپوره مېني خبري دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چې درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بلی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيايې داهم نه کول چې د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د خوشحالی په موخه مې ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چې کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادی، باندي پيسې مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کارو په ډېرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

(132) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د پردې سرې نظر دننه ولاړ نسي. یو ځل نبيﷺ یو ځای په سفر تللی وو ام سلميؓ ته یو څه مال په لاس ورغلی نو دې مبارکې خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځای په اومو خښتو جوړه کړه نبيﷺ چې کله ولیده نو دې ته یې وویل: دادې څه کړې دي؟ دې مبارکې ورته وویل: په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و، نبيﷺ وفرمایل: بدترین شی پر تعمیر باندې پیسې خرڅول دي. عبدالله بن عمرؓ فرمایي: یوه ورځ ما او زما مور د خپل کور دیوال سماوی چې ډېر خراب سوی و نبيﷺ چې ولیدئ نو راته وې فرمایل: مرګ ددې دېوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راکښنته کول

حضرت رافعؓ فرمایي: یوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کې پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو کې سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمایل: زه یو هیږم چې دغه سوروالی پر تاسو غالبه کیږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمایه موږ په داسې وېره کې وغورزېدو چې اوښان یوې خوا اوبلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راکښنته کړه.(134)

فــایده: اصحابانو مبارکانوؓ ته په ژوند کې داسې پېښنو اهمیت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې پېښنو ته حیرانتیا کیږي ځکه د اصحابو کراموؓ عام ژوند هم داسې و، د حدیبې صلح چې په لومړی باب دریمه قصه کې یې بیان وسو په دغه صلح کې عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلی و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړی کله چې مکې ته ولاړی و کافرانو ته یې وویل: زه و لویو ـ لویو پاچاهانو ته د

(133) ابـوداؤد
(134) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشې پاچاهانو سره چې مې لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کې د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چې خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمد ﷺ ملګري چې محمد ﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم ومځکې ته نه پرېږدي بلکې هر یوه ته چې په لاس ورسي دستې یې پر مخ او بدن مږي ، کله چې دی ﷺ د یو شی امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چې هغه کار وکړي . کله چې هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چې پر بدن یې ومږي د تلوار بڼه یې داسې وي چې ګویا دوی به په خپلو منځو کې جګړه کوي.او کله چې هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سي هیڅوک دده د درنښت له وجهي دده لوري ته پورته نه ګوري.([135])

۴- دحضرت وائل ﷺ د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجر ﷺ فرمايي: زه یوه ورځ د رسول الله ﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ښتان ډېر غټې سوي وه کله چې زه ورته مخامخ سوم نو نبي ﷺ راته وویل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چې دایې لکه چې زماد سر دو ښتانو په اړه وویل نو زه دستي ولاړم د سر وښتان مې وکښل کله چې په دوهمه ورځ درسول الله ﷺ حضور ته ورغلم رسول الله ﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چې د سر وښتان دي لري کړه).([136])

فـــــایده: ذباب دسپېره په معني دئ او دبېکاره په معني هم دئ دادنبي ﷺ په اشارو باندي د اصحابو دقربانۍ خبره وه چې دمنشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کې به یې ځنډ نه راوستی. دلته نبي ﷺ ورته وویل:چې تاته مې نه و ویلي خو ده

([135]) بخاري شریف
([136]) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره د خپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتیا وه چې ځنډ راغلی وای ، د اسلام په پیل کې په لمانځه کې خبرې کول روا وې بیا وروسته منعه سوې حضرت عبد الله بن مسعود AA یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته و ده مبارک د عادت سره سم سلام ورته وواېه خرنګه چې په لمانځه کې خبرې منعه سوې وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمایي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوي اوزړې خبرې را پر زړه سوې په بیلو فکرونو کې ډوب سوم کله به مې فکر کاوه چې پر فلانی خبره به ناراضه سوی وي کله به مې فکر کاوه چې فلانی خبره پېښه سوې ده پرهغه به ناراضه سوی وي کله چې نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ویل چې په لمانځه کې خبرې کول منعه سوې دي نو په دې وجه مې د سلام جواب در نه کړی د نبيﷺ د دې خبرې په کولو سره په ما کې ساه وچلېده.

٥ - د حضرت سهیل بن حنظلیة AA عادت او د خریم AA ویښته پرېکول

په دمشق کې سهیل بن حنظلیة AA نومې صحابي اوسېدئ یوازې ژوند یې تېروی ډېر کم به یې د خلګو سره ګډون کاوه هیڅیري به نه تلی ټوله ورځ به په مسجد کې په لمانځه یا تسبوح مشغول و او یا به یې وظیفه کول ومسجد ته د تللو پروخت د حضرت ابو درداء AA سره مخ سو چې مشهور صحابي دئ ابودرداء AA ورته وویل: په تلو کې د خیر یوڅه خبرې کوه زموږ لپاره فایده ده تاته څه تاوان نسته نو سهیل AA به د نبيﷺ د زماني څه واقعاتي او حدیثونه ورته وویل ، یوه ورځ سهیل AA پر لارې روان و ابودرداء AA د عادت مطابق خواست ورته وکړی چې یوه د خیر خبره راته وکړه بیا ولاړ سه ده مبارک ورته وویل: یوه ورځ نبيﷺ وفرمایل: چې خریم اسدي AA ښه سړی دئ که چیرې دا دوې خبرې نه وای پکښې یو دا چې د سر وېښتان یې لوی دي دوهم دا چې لنګ تر بجلکو کښته کوي کله چې خریم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي يې چاړه راواخيسته د سر وېښتان يې تر غوږو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمي پنډۍ پوري پورته ترل شروع کړل.([137])

فايـــده: په ځينو روايتو کي راغلي دي چي نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړئ او خريم ﷜ قسم وکړئ چي دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کي شک نسته، کېدلای سي چي وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کي دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چي اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمر﷠ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمر﷠ يو ځلي وويل: نبي ◄ فرمايلي دي چي ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمر﷠ يو زوی وويل: چي موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی وموږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمر﷠ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چي زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چي اجازه نسو ورکولای ددي څخه وروسته يې د تل لپاره د خپل زوی سره خبري پرېښودي.([138])

فايده: دده مبارک دزوی د اجازي نه ورکول له دې وجهې څخه و چي ښځي فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشة﷞ په خپله فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال داچي د عائشې﷞ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمرو﷠ دا نسوای زغملای چي دی دي د نبيﷺ ارشاد ووايي او ځوک دي يو څه شک پکښي پيدا کړي

([137]) ابـو داؤد
([138]) مسـلم ، ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازي پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي ټول عمر يې د خپل زوی سره خبري نه وکړي . مبارکو اصحابانو﷽ ته په دې کې ډېر تکليفونه راغلل د يوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چې دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښې امر سوې وه او د بلې خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول يې هم مشکل کار سو . حضرت عاتکة﷽ چې څو واري يې نکاح سوې وه او د حضرت عمر ﷽ سره يې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر ﷽ پر طبيعت ښه نه لګېده يو چا ورته وويل چې ته مسجد ته ځې د حضرت عمر ﷽ نه خوښيږي دې ورته وويل چې دده نه خوښيږي نو منعه دې وکړي . د حضرت عمر ﷽ تر وفات وروسته دې د حضرت زبير ﷽ سره نکاح وکړه د حضرت زبير ﷽ نه خوښېده چې دا مسجد ته ځي خو ددې دلاوري يې نسوای کولای چې منع دې يې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) يو وار زبير ﷽ د شپې د ماخستن دلمانځه پر وخت پر لاري ورته کښېناستی کله چې دا تېره سوه نو وې ځوروله ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه يې و دې د تباري له امله ونه پېژندی چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې ومسجد ته تلل پرېښودل، حضرت زبير ﷽ پوښتنه ځني وکړه چې مسجد ته تلل دې ولي پرېښودل ؟ دې ورته وويل: اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چې د رسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمر﷽ څخه پوښتنه چې دلمانځه قصر په قران کي نسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمرؓ څخه چا پوښتنه وکړه چي د کورني سړي د لمانځه بيان خو په قرآن کي سته د ويري د لمانځه بيان سته او د مسافر دلمانځه بيان په قرآن کي نسته ؟ ابن عمرؓ و فرمايل: واوره ! الله ﷻ نبي ﷺ جوړ کړی بيا يې راولېږی موږ نه پوهېدو هيڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چي هغه مبارک په څه ډول په کولو ليدلی دئ هم غسي به کوو.(139)

فايـــده: مقصد دادئ چي د هري مسئلي وضاحت په قرآن کريم کي لازمي نه دئ بلکي د عمل لپاره د نبي ﷺ څخه تائيدول بسه کوئ. پخپله نبي ﷺ فرمايلي دي: ماته قرآنکريم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چي د مړي ګيډه وخلګ به پر خپلو ګديانو ناست وي او وايي به چي بس قرآنکريم ټينګ ونيسئ کوم احکام چي په قرآن کي دي په هغه عمل وکړئ.(140)

۸- د حضرت ابن مغفلؓ د خذف په وجه خبري پرېښودل

حضرت ابن مغفلؓ يوه ورځ يوه ځوان وراره وليدئ چي ډبري يې غورځولي لوبي يې په کولي نو ده ورته وويل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبي ﷺ ارشاد دی: چي دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسيږي نابېره به پر يو چا ومښلي د هغه به يا سترګه وچوي او يا به يې غاښ مات سي. وراره چي يې کم عمره و دا کار يې نه پرېښودی بلکي چي اکا به يې وليدي نو بيا به يې ډبري ويشتل شروع کړه اکا يې ورته وويل: زه د نبي ﷺ ارشاد تاته وايم ته دغه کار نه پرېږدې په الله ﷻ دي مي قسم وي چي بيا به هيڅکله ستا سره خبري نه وکړم په يوه بله قصه کي

(139) شفـاء
(140) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وويل: په الله ﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.[141]

فایــــده: خذف دې ته وايي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بيا يې غورځوي په کوچنيانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کيږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل ﷺ دا نسواى زغملاى چې د رسول الله ﷺ د ارشاد وروسته دې هغه کوچنی بيا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبي ﷺ څومره ارشادات اورو او بيا د هغه څومره اهتمام کوو هر سړى خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولاى سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول الله ﷺ يې منعه کړې ده بلکې موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول الله ﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځيني ربړي الات ، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکيم بن حزام ﷺ د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکيم بن حزام ﷺ يوه ورځ د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او يو شی يې څني وغوښتی نبي ﷺ ورکړی بيا يې په بله موقع کښې يو څه څني وغوښتل نبي ﷺ بيا ورکړه دريم واري يې بيا يو څه څني وغوښته نبي ﷺ ورکړه او ورته وې وفرمايل: اې حکيمه ! مال داسې دئ لکه شين باغ خو قاعده يې داده چې که چېري د زړه په شتمنۍ سره راسي نو په دې مال کې

---

[141] ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بیا برکت نسته پکښې بیا داسي کیږي (لکه د غوایي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړیږي.حضرت ابن حزم ﷜ وویل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هیڅوک نه تنګوم . وروسته بیا د حضرت ابوبکر صدیق ﷜ په خلافت کي ابوبکر ﷜ و ابن حزام ﷜ ته د بیت المال څخه د یوشی د ورکړي اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بیا حضرت عمر ﷜ پخپل خلافت کي دیو شي د ورکړي اراده وکړه او ټینګار یې وکړی خو ده انکار وکړی.([142])

فایــده: همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذیفة ﷜ د جاسوسۍ (مخبرۍ) لپاره تلل

حضرت خذیفة ﷜ فرمایي: چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نوري ډیري ډلي وې چې پر موږ باندي راختلي وې او د حملې لپاره تیاري وې او دلته په مدینه منوره کې د بني قریظوو یهودیان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ویره وه چې دوی مدینه منوره خالي ووینې او زموږ اهل او عیال بیخي را ختم کړي موږ د مدینې دباندې د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د یوازیوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بېرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهیر کې یوه شپه دومره سخته سیلۍ (باد ، دوړې) راغلې چې نه ددې څخه مخکې راغلي وې او نه وروسته او تیاره دومره زیاته وه چې د یو سړي لیدل خو څه کوې خپل

([142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه لیدل کېده ، با د دومره سخت و چې بوږهاری یې د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته بېرته تلل زمونږ دري سوه کسیزه ډله په دغه ځای کې وه نبيﷺ د هر یوه پوښتنه کوله او دهري خوا څېړنه یې کول په دغه لړ کې نبيﷺ زما خواته تېربدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د یخ دمخنیوي لپاره څه جامه وه یو کوچنی پټو را سره و چې ما اغوستی و پر پوندو باندي پر مځکه پوري منښتي ناست وم نبيﷺ پوښتنه وکړه چې څوک یې ؟ما ورته وویل: خذیفة یم ، زه د یخ له امله ولاړېدای نسم او د شرم له وجي په مځکه پوري پیوست سوم نبيﷺ راته وویل: ولاړ سه و دربږه د دښمنانو ټولګیو ته ولاړ سه او دهغوی حال راوړه چې څه کېږي ؟زه په دغه وخت کې د ببري او یخنۍ له وجهي تر ټولو په بد حالت کې وم خو د رسول اللهﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستي روان سوم کله چې زه روان سوم نو نبيﷺ داسي دعا وکړه:

اللهم احفظه من یدیه و من خلفه و عن یمینه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اي الله ! دده ساتنه دمخ دلوري او د شا د لوري څخه وکړې د راسته او چپه لوري څخه یې (ساتنه وکړې) د لوړي او لاندي خوا څخه یې (ساتنه وکړې) .خذیفة ﺭﺿﻲ ﷲ ﻋﻨﻪ وایي نبيﷺ چې دا دعا وکړه زما څخه بیره او یخني بیخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چې ګویا زه په ګرمۍ کې را روان یم او زما د روانېدو په وخت کې نبيﷺ دا هم راته وویل: چې په پټه خوله ولاړ سه هیڅ حرکت مه کوه محض وګوره چې څه کیږي ، زه چې هلته ورسېدم نو ومي لیدل چې اور بلیږي خلګ ځانونه ورته تودوي یو سړی مي ولیدی چې پر اور لاس تودوي بیایي پر تشي مږي هري خواته ناږې دي چې ببرته ولاړ سئ (یعني درځئ کوروته) هر سړی د خپل قوم وخلګو ته د ببرته تلو ناري وهي د دوی پر خیمو باندي د څلورو طرفو څخه با د ډبري اوروي ، خیمي یې شکیږي، آسونه او نور حیوانات یې هلاکیږي . ابو سفیان چې د ټولو قومونو لکه سردار داسي جوړ سوی و پر اور یې ځان تو داوی په زړه کي مي راغله چې له منځه یې یوسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مې د ترکش څخه غشي راوکښی خو دنبيﷺ ارشاد را په ياد سو چي حرکت ونه کړې وګوره راسه ! ببرته مې غشي وترکش ته واچوی دوی ته يو څه شک پيدا سو اووې ويل: په تاسو کې يو څوک جاسوس سته هر يو دې خپل ملګري تر لاس ونيسي ما هم ژر يو سړی تر لاس ونيوی او پوښتنه مې څني وکړه چي ته څوک يې؟ هغه راته وويل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی يم زه دهغه ځای څخه ببرته را روان سوم کله چي نيمي لاري ته راورسېدم تقريباً شل سواره دشا له خوا راپسي راغله چې لنګوټې يې ترلې وې او راته وې ويل: چې ته خپل آقا ته ووايه چي اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چي کله ببرته راورسېدم نبيﷺ يو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ يې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چي کله به د ويري څه خبره پيښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چي رسول اللهﷺ دلمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بيان کړه کومه چي مي ليدلې وه نبيﷺ چې د جاسوسۍ قصه واورېده نو غاښونه مبارک يې (دخنداځخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ايستلم او دخپل پټو يوه برخه يې پر ما واچول ما خپله سينه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.([143])

فايـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چي په دومره سختو تکليفونو کي د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دي د استحقاق او اهليت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی داتباع يوه برخه را نصيب کړي.

([143]) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دادئ چي که چېري په ښځو کي د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو کي ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چي زموږ په ټولنه کي ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کي په يوه داسي چاپېريال کي ساتل کيږي چي پر اولادو باندي د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښي پيدا سي کله چي يوماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال کي وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چي ښکاره ده.

١- د بي بي فاطمې ﷺ تسبيحات

حضرت علي ﷺ يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چي زه د ځان او د بي بي فاطمې ﷺ قصه درته وکړم چي د نبي ﷺ نازولې لوروه؟ شاګرد ورته وويل: بيخي يې راته وکړه علي ﷺ ورته وويل: بي بي فاطمې ﷺ په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسي اندازې پوري چي په لاسو کي يې تڼاکي پيدا سوې پخپله به يې اوبه راوړلې چي د سلواغو د رسۍ نښي به يې په سينه کي معلومي سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسي نور به يې پخپله کول تر داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازې پورې چې کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبيﷺ ته څه غلامان او مينځې راغلې ما وفاطمېﷺ ته وويل چې ته هم ورسه دنبيﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کې مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبيﷺ و حضور ته ورغله هلته چې ورغله ګنه ګونه وه ددې مبارکې په طبيعت کې شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهې وپلار ته د نورو مخکې ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبيﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړی او وې ويل: اې فاطمېﷺ ! پرون ته راغلې وې څه کار دي و؟ فاطمېﷺ د شرم له وجهې چوپ سوه. عليﷺ وايي ما وويل: چې اې د اللهﷻ رسوله ! دا په داسې حالت کې ده چې د ميچني له وجهې يې په لاسو کې تناکې پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهې يې په سينه کې درسۍ نښې معلوميږي د کور په کارو کې دومره بوختهده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل : چې رسول اللهﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چې مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې بي بي فاطمېﷺ وويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زه او عليﷺ د څرمني يوه بستره لرو د شپې پکښې بيديږو او د ورځې بيا اوښ ته دانه او واښه پکښې ايږدو. رسول اللهﷺ ورته وويل: لورې !صبر کوه د حضرت موسيﷺ او دهغه د بي بي تر لسو کالو پورې يوه بستره وه هغه هم د موسيﷺ چپنه وه د شپې به پر بيديدل ، ته تقوې حاصله کړه د اللهﷻ څخه وويرېږه او دخپل څښتن تعالیﷻ رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چې بيدېږې دروديرش واره سبحان الله وايه ، دروديرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمېﷺ وويل: زه د اللهﷻ او د هغه د رسولﷺ څخه راضي يم.(144)

---

(144) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايــــده: يعني کوم څه چي د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښي رضا وي زه په راضي يم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو دسردار د لور ژوند و. زموږ خلک چي دوې پيسې پيدا کړي نو دکور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کي د اوبو ګډوه بل څوک ورته ايږدي يوازي په پورتني واقعه کښي د بيدېدو دوخت دذکر بيان سوی دئ. په نورو حديثونو کي تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ دري کلمې درودېرش واره ويل ښودل سوي دي او يو وار لاندينۍ کلمې ويل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شريک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدير.

۲- د حضرت عائشي رضي الله عنها صدقه

د حضرت عائشې رضي الله عنها و حضور ته دوې لوی، لوی ګونۍ دپيسو ډکي راوړل سوې چي تر سلو زرو درهمو زياتي پکښې وې حضرت عائشې رضي الله عنها څو لوښي را وغوښتل او هغه يې په ډک کړل وېشل يې شروع کړل تر ماښامه پوري يې ټولي خيرات کړې يو درهم يې لا هم نه پرېښودئ خپله يې روژه وه و مينځې ته يې وويل چي د روژمات لپاره يوشی راوړه مينځې يوه ډوډۍ او څه د زيتون تيل ورته راوړه او ورته وې ويل: څومره به ښه وای چي نن مو د يوه درهم غوښې را غوښتي وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکي ورته وويل: اوس نو په پيغور څه کيږي هغه وخت به دي را په ياد کړي وای چي پيسې مي وېشلې ما به راغوښتي وای.(145)

(145) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــده: د حضرت عائشـيﭫ وحضـورتـه بـه دغـه ډول نـذراني د اميـر معاويـةﭫ ، عبدالله بن زبيرﭫ اوداسي نورو حضراتو لخوا وړاندي کېدي ځکه دغه زمانه د فتوحاتو زمانـه وه دنيـوي فراخي وه پـه کورو کښيي بـه د غلو پـه څېـر د اشـرفيو زخېرې وې ددې ټولـو اسانتياوو سره، سره دې مبارکي ډېر ساده او کمزورې ژوند تېراوی آن تر دې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتګار د يادولو اړتياوه تر سلو زرو درهمو پوري يې پيسې خيرات کړې دا يې هم پـه فکرکي نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتـل غـواړي پـه اوس وخت کي داسي پيښـې دومره ليري سوي دي چې پـه خپلـه ددې واقعـاتو پـه ريشـتيا کېـدو کي لا شـک پيـدا کيږي خو د کومو کسانو چې دهغې زماني ژوند تر نظر تېرکړی وي پر داسي واقعاتو او نـورو پـه سوونو واقعاتو باندي هيڅ حيرانتيا نـه کوي . پـه خپلـه د حضرت عائشيﭫ ډېري واقعـاتي نژدې ، نژدې دي يـو واريې روژه وه پـه کـور کـې يې د يـوې ډوډۍ پرتـه بـل هـيڅ نـه وه يـو فقيـر راغلی سوال يې وکړی دې مبارکي و خادمې ته وويل چې هغـه يـوه ډوډۍ ورکـړه خـادمي ورتـه وويل چې د روژه مات لپاره پـه کـور کـي هيڅ شی نستـه دې مبـارکي ورتـه وويـل پـروا نـه کـوي تـه هغـه ډوډۍ ورکـړه خـادمي هغـه ډوډۍ ورکـړه.([146])

يو واري يې پـه کـورکي مار مړکړی پـه خوب کـي يـو چا ورتـه وويـل چې مسلمان دي مړ کړی دئ دې ورتـه وويل چې مسلمان و نو دنبيﷺ د بيبيبانو کورتـه بـه نـه راتلی هغـه ورتـه وويـل چې پـه پرده کي راغلی و پـه دې خبره سره ډېره ووېرېـده راويښـه سـوه دولـس زره درهمـه يعنـي د يوه انسان دويني تويولو سره برابر يې خيرات کړل.

عـروةﭫ فرمـايي: مـا يـوه ورځ وليـده چي اويـا زره درهمـه يـې خيـرات کـړل او خپلـه يـې قميص پيني درلودې.([147])

([146]) مـوطـا
([147]) طبقـات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير ﷠ د عائشې ﷞ منعه کول دصدقې څخه او ددې خوابدتيا

حضرت عبدالله ابن زبير ﷠ د حضرت عائشې ﷞ خوريی و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريی والی يې ورسره پالللی و عبدالله بن زبير ﷠ په دې ډېر پريشانه و چې عائشة ﷞ پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ﷞ ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دی زما لاس دخيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړی چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبير ﷠ د خپلي خاله په خوابدتيا سره ډېر په تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به دقسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبير ﷠ ډېر زړه تنګی سو نو دنبيﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې ﷞ کورته ورغلل دوی مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيسته دننه ورغلل دی هم په پټه ورسره ولاړی د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشة ﷞ د پردې بلې خواته ناسته وه خبرې شروع سوې ، دی د پردې دننه خواته ورغلی لاس يې په غاړه کې وروا چوی ډېر يې وژړل او خوشامندی يې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبرې کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو په اړه چې رسول اللهﷺ د منعې کوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او دنبيﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو په اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې ﷞ چې درسول اللهﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته يې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو په اړه رسول اللهﷺ فرمايلي وو نو په ژړا سوه دی يې معاف کړی خبرې يې ور سره شروع کړې خو ددغه قسم په فديه کې يې په واروار غلامان ازاد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردې چې څلوېښت غلامان يې آزاد کړل کله چې به د غه قسم په ياد ورغلی نو دومره به يې وژړل چې پوړنی به يې په اوښکو لوند کړی.(148).

فايــــده: مور د سهار څخه تر ماښامه پوري څومره قسمونه په يوه ساه اخلو بيا يې څومره پروا کوو ؟ددې جواب پخپله په فکر وهلو کې دئ. دکوم چا سره چې د الله ﷻ دنامه عزت وي او هغه د الله ﷻ په نامه قسم وکړي بيا ترې و پوښتې چې په نه وفا يې پر زړه څه تيريږي؟ همدا وجه وه چې عائشې ؓ ته به قسم په ياد ورغلی ډېر به يې ژړل.

۴- د حضرت عائشې ؓ د الله ﷻ څخه د ويرې حالت

د رسول الله ﷺ چې د عائشې ؓ سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردې چې چا به د نبي ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ستاسو دچا سره ډېر محبت دئ ؟رسول الله ﷺ به و فرمايل چې دعائشې ؓ سره ددې سره ، سره دا مبارکه په مسئلو دومره خبرداره وه چې لوی ، لوی اصحابان به د مسئلې دخبرلو لپاره ددې حضور ته ورتلل . جبرائيل ؑ به دې ته سلام وايه . رسول الله ﷺ ته په جنت کې ددې د بي بي کېدو زيری ورکړل سوی دئ. منافقانو چې پردې تهمت ولګاوی په قرآنکريم کې ددې دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشة ؓ فرمايي: په ما کې لس داسي خصوصيات سته چې بله بي بي يې نلري . ابن سعد ؒ په تفصيل سره رانقل کړي دي.

ددې مبارکې دسخا حالت د پورتنيو قصو څخه معلوم سو خو ددې سره ، سره ددې د الله ﷻ د ويرې څخه داسي حالت و چې ويل به يې : کاشکې زه درختـه وای چې د الله ﷻ تسبيح

(148) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي ويلای او په آخرت کي زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکي زه ډبره وای ، کاشکي زه لوټه وای ، کاشکي زه نه وای پيدا سوي ، کاشکي زه ددرختي پاڼه وای،کاشکي زه واښه وای.(149)

فايـــده: دالله ﷻ څخه د ويري بيان په ورته ډول په دريم باب ، پنځمه قصه کي هم تېر سوي دئ د دوی مبارکانو دا عمومي حالت ودالله ﷻ څخه ويره ددوی يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمنين حضرت ام سلمي د نبي ﷺ څخه مخکي د ابوسلمة AA په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کي دومره محبت درلودئ چي ددې قصې څخه يې اندازه معلوميږي يوه ورځ ام سلمي و ابو سلمة AA ته وويل چي ما اورېدلي دي چي مېړه او مايېنه دواړه جنتيان وي او ښځه چي د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کي دغه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه ددې لپاره چي ما او تا ژمنه وکړو چي په موږ کې هر يو مخکي مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي.ابوسلمة AA وويل: چي ته به زما خبره ومني ؟ام سلمة وويل چي زه مشوره کوم ددې لپاره چي ستا خبره ومنم .ابوسلمة AA وويل چي زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بيا يې دعا وکړه چي اې خدايه !زما څخه وروسته ام سلمة ته تر ما غوره خاوند ورنصيب کړې چي نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي .دوی دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کي و حبشې ته يو ځای مهاجر سوه دحبشې د هجرت وروسته يې بيا مدينې منورې ته هجرت وکړی چي خپله ام سلمة يې قصه په تفصيل سره داسي بيانوي :ام سلمة وايي: کله چي ابوسلمة AA د هجرت اراده وکړه نو اوښ يې تيار کړی زه او زما زوی

(149) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة يې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنۍ بنو مغيره چې موږ وليدو نو ابوسلمة ته يې وويل چې ته دخپل ځان اختيار لرې آزاديې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پرېږدو چې ته يې ښار په ښار ګرځوې دستي يې د ابو سلمة د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه يې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت وليدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ويل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلي نجلۍ اختيار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وايي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه يې د پلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کي موږ درې سره پر درې لاري سو ابوسلمة مدينې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مي د نيکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ ميدان ته راتلم تر ما ښامه پوري به مي ژړل پوره يو کال مي وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ يوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته يې وويل: تاسو ولي پردې مسکيني رحم نکوی دمېړه څخه موجلا کړې ده د زوی څخه مو جلاکړې ده دا ولي نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سي؟ لنډه دا چې زما دا اکا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قريبانو) چې دا حال وليدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما يو اوښ تيار کړی او زوی مي په غيږ کي ونيوی يوازي مدينې ته روانه سوم درې ځلور ميله تللې وم چې په تنعيم کي مي عثمان بن طلحة وليدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې يوازي چېري ځې؟ ما ورته وويل چې پخپل خاوند پسي مدينې ته ځم بيايې راته وويل ستا سره بل څوک سته ؟ ما ورته وويل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونيوی مخکي روان سو. په الله ﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شريف سړی نه و ليدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به يې چوک کړی دی به خپله د يوې درختي شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به ده د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پوري ابوسلمة ﷜ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پرهيڅا نه وي تېر سوي.([150])

فايـــده: دا پر الله ﷻ باندي د توکل خبره وه چې يوازي يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندي توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي يوازي هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندي شرعي نيوکه نسته.

۲- دحضرت ام زياد ﷠ د يو څو ښځو سره دخيبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تر دوی نه وې پاته تل به يې د

([150]) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کې راغلي دي چې دوهم مېړه ته په جنت کې ورکول کېږي په دوهم حديث کې راغلي دي چې ښځې ته اختيار ورکول کېږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسيږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به يوه سړی ته څومره بيبياني ورکول کېږي . هذا الهامش من الشيخ ﷫

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مینه درلوده کله چې به موقع په لاس ورغله نو ځان به یې رساوه ، حضرت ام زیادﷺ فرمایي: موږ شپږ ښځې په جهاد کې د شریکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چې خبر سو نو موږ یې راوغوښتلو او په مخ مبارک کې یې د درد(غصې) نښې ښکارېدې راته وې فرمایل: تاسو د چا په اجازه راغلې یاست؟ موږ ورته وویل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! زموږ وړې ورېشل زده دي او په جهاد کې اړتیا ورته پېښېږي او دواوې هم زموږ سره دي که نور هیڅ نه وي نو د مجاهدینو سره خو په غشو ورکولو کې مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښې ډکولای سو ،د چیښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.([151])

فایده: اللهﷻ په هغه وخت کې په ښځو کې داسې دلاوري پیدا کړې وه چې دنن سبا سړې یې نه لري ، ګورئ دغه مبارکي اصحابیاني د خپل شوق له مخې د جهاد ډګر ته رسېدلې وې او ځومره کارونه یې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سلیمﷺ سره ددې چې عبدالله بن طلحه یې په نس وو یعني حامله وه دحنین په غزا کې یې ګډون وکړی او یوه چاړه یې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې دادې دځه لپاره ساتلې ده؟ دې ورته وویل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به یې په دغه چاړه ووهم تردې مخکې د احد په غزا کې هم شریکه سوې وه د زخمیانو او ناروغانو دارو درمل به یې کاوه حضرت انس AA فرمایي: ما حضرت ام سلیم او عائشهﷺ ولیدې چې د اوبو لوښې یې په چابکی سره ډکول او راوړل یې زخمیان یې اوبول کله چې به لوښي خالي سوه بیا به تللې.

۷- د ام الحرامﷺ د البحر په غزا کې د شرکت خواهش

---

(151) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام دانس خاله وه نبيﷺ به د هغې کورته زيات تشريف وړی او کله ـ کله به يې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کاوه يوه ورځ نبيﷺ ددې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام پوښتنه څني وکړه چي زما مور او پلار دي تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلګ ماته وښودل سوه چي د درياب پر څنډه د جنګ په اراده داسي پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چي پر تختو ناست وي ام حرام وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! ماته هم دعا وکړه چي الله ﷻ مي په دوی کې شامله کړي ، نبيﷺ وفرمايل: ته به هم په دوی کي شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبيﷺ آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام دمسکا سبب څني وپوښتی نبيﷺ په هغه ډول جواب ورکړ دې بيا ورته وويل : اې د الله ﷻ رسوله ! ماته دعا وکړه چي زه هم د دوی په ډله کي داخله سم نبيﷺ ورته وويل: ته به په لومړی ډله کي يې

د حضرت عثمان په خلافت کي امير معاويه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندي يې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کړی او حمله يې وکړه په دغه لښکر کي ام حرام او ددې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام پر يوه غاتره سپره وه چي هغه غاتره و توريده دا مبارکه څني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورته وسپارل سوه.([152])

فايده: داد جهاد سره مينه وه چي په هره غزا کي به يې دګډون شوق کاوه خو لکه څرنګه چي د ام الحرام په دوهم جنګ کي ګډون په تقدير کي نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول اللهﷺ هم دعا نه وه ورته کړه.

([152]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د حضرت ام سلیمې دزوی د مرګ سره ، دخپل مېړه سره يو ځای والی

حضرت ام سليمې د حضرت انس AA مور وه کله چې د انس AA پلار وفات سو نودانس AA د پالنې په موخه يې تر څه وخته پورې نکاح نه وکړه څو ورځې وروسته يې د ابو طلحة AA سره نکاح وکړه د ابو طلحة AA څخه يې يو زوی ابو عمير پيدا سو نبيﷺ چې به کله د دوی کورته تشريف يو وړی نود ابو عمير سره به يې خوشطبعي کول. نابېره ابوعمير وفات سو ام سليمې ښه پاک ولمبوی کفن يې ورکړې پر يو کټ يې پرې ايستی د ابو طلحة AA روژه وه د خوراک شيان يې ورته برابر کړه او خپله يې ځان ښه ښايسته کړی خوشبويي يې ولګول ماښام چې يې خاوند راغلی ډوډی يې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه يې وکړه دې ورته وويل: چې هغه خو اوس آرام دئ بيخي ښه سوی دئ نو خاوند يې ډاډه سو دشپې يې د خپلې ميرمنې سره يو ځای والی وکړی کله چې سهار سو ام سليمې و ابو طلحة AA ته وويل: که څوک تاته څه پيسې په قرض درکړي او بيا يې بېرته غواړي نو بېرته يې ورکول په کار دي او که نه؟ ابو طلحة AA ورته وويل: ورکول يې په کار دي د ځان سره د ساتلو هيڅ حق نه لري دهغه شی دی بيرته يې غواړي. وروسته ام سليمې ورته وويل: ستا زوی چې اللهﷻ تاته امانت درکړی و بېرته يې واخيست په دې خبره سره ابوطلحة AA غمجن سو او ورته وې ويل: تا ولې زه نه خبرولم. سهار د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه نبيﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمايل چې ښايي اللهﷻ په دغه شپه کې برکت واچوي. يو انصاري وايي چې ما د نبيﷺ دهغې دعا برکت وليدی دهغې شپې د حمل څخه عبدالله بن طلحةﷺ پيدا سو چې دده بيا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کريم ولوستی.[153]

(153) بخاري - فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ډېر دصبر خبره ده چې خپل زوی يې مړ سي او په دغه ډول دې يې وزغمي چې خاوند يې هم په پوه نسي ځکه چې د خاوند يې روژه وه که چېرې خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبيبې خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنين حضرت ام حبيبة د نبيﷺ څخه مخکې د عبدالله بن جحش په نکاح کښې وه دوی دواړه يعني مېړه او مابنه يو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت يې هم يو ځای کړی و کله چې حبشې ته ولاړل نو مېړه يې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کې مړ سو دې مبارکې د کونډتوب وخت په حبشه کې تېر کړی نبيﷺ د نکاح پيغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چې ددې باب په پای کې به دبيبيانو په بيان کې راسي ، د نکاح څخه وروسته يې مدينې منورې ته تشريف راوړی د حديبې د روغې جوړې په وخت کې ددې پلار ابو سفيان مدينې منورې ته راغلی چې د نبيﷺ سره د روغې جوړې د ټينګوالي لپاره خبرې وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چې دی ورغلی ددې په کور کې بستره غوړېدلې وه ابوسفيان پر کښېناستی حضرت ام حبيبې هغه بستره ژر راټوله کړه پلار يې حيران سو چې ددې پر ځای چې بستره را هواره کړي ، هواره کړې بستره يې ټوله کړه پوښتنه يې ځني وکړه چې زه په دې بستره نه ارزېدم چې راسه ټوله دې کړه او که يې زه وړ نه وم؟ ام حبيبې ورته وويل: دا د اللهﷻ دپاک نبيﷺ بستره ده او ته ناپاکه مشرک يې زه تا څنګه پردې بستره کښېنوم ، پلار يې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ويل: چې له ما څخه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې يې خو د ام حبيبې په زړه کې چې د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چې يو ناپاک مشرک دې يې پر بستره کښېني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبي ﷺ څخه د څاښت د دوولسو رکعتونو فضيلت واورېدى نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چې اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چې وفات سو نو لوريې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چې زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مې شوق ورته کېدئ خوما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې ښځې ته د مېړه پرته جائز نه ده چې پر بل چا باندې تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازې به پر مېړه باندې څلور مياشتې او لس ورځې غم کوي زه له دې وجهې خوشبويي استعمالوم چې غم و نه ګڼل سي. کله چې يې د وفات وخت را ورسېدئ نو حضرت عائشة يې را وغوښتله او ورته وې ويل چې زما او ستا د بنوالې ژوند و او د بنو تر منځ خامخا يو څه راځي نو الله ﷻ دې ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې ورته وويل: الله ﷻ دې تاته ټول شيان دروبخښي او معافي دې درته وکړي ، دې چې دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل الله ﷻ دې تاته هم خوشحالي درکړي او الله ﷻ دې تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې ته هم سړى ور ولېږى.(154)

فايده: دبنو په منځ کې داسي اړيکي وي چې يوه د بلې درنګ ليدل هم نه غواړي خو دې ته دا معلومه وه چې د دنيا اړيکې پر همدې ځاى خلاصيږي او دآخرت بارونه به مې پر سر پاته سي. ددې چې د نبي ﷺ سره څومره محبت و او د نبي ﷺ چې څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کې د بسترې څخه معلوم سو.

(154) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زینب د افک په معامله کي پاکوالی او صدقه

ام المومنین حضرت زینب بنت جحش په قرابت کي د نبي ﷺ د خاله لور وه د اسلام په پیل کي مسلمانه سوې وه په اول کي ددې نکاح د حضرت زید AA سره سوې وه نوموړي د نبي ﷺ ازاد سوی غلام و او نبي ﷺ په زوی سره هم نیولی و په همدي وجه ورته زید بن محمد ﷺ ویل کېږي.

د زید AA د زینب سره جوړوالی نه راغلی نو زید AA طلاق ورکړی نبي ﷺ پدې موخه چي د کفر دوخت دا دود مات کړي چي کوم څوک به په زوي والي سره نیول سوی و هغه د سکه زوی په څېر و د ماینې سره به یې نکاح نه کول (یعني لکه چي د مړوور سره نکاح نه ده روا د کفر په وخت د نیول سوي زوی د مېرمني سره هم نکاح روا نه وه دا چي د غه رواج مات سي) نو نبي ﷺ و زینب ته د نکاح پیغام وروا ستوی زینب ورته وویل : زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره کوم دستي یې اودس تازه کړی دلمانځه نیت یې وکړی او وې ویل : چي د الله ﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې دد غه پاک نیت برکت و چي الله ﷻ پخپله د نبي ﷺ نکاح د زینب سره وکړه او دا آیات نازل سو:

✍□&⇗❄♉♓✌ ✗⑨⇙③⍓♒ ▤✗❁✗⬩♎ ✍●☺■◘⬩▫

♦♌❑➚▤♦③ ⬩⬩ ⬀❼⬩▯♉♑ ✍⍓♑⬩▤◷□✡⇳♉□❒⍓♒ ✄ॐ❷⬩⬖♦❒

☑❼♈× ✗●♦❷⍓❍ ♦×✓♉☪♉✌⇙⬩⬅☺⬂♑✍✄ ❼■✍♦⬉

✄⬩➊♈☽ ⬀☠♈♑✗★✎✍♦⓿♉⬉⇙⑩❒🕮 ➯●◷♦❒⬂♒❒🕮

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

☝♦✉♦⊠♍♎♈ 🗐 ✂ॐ❷•⊂◆❐ ●♊⇙&⬀❁✍ ☎✂⬀❐•✎•🔔
(155) ⬉⊠✎⬀ ☪•❐⇖➔⬂▦♦✍★✐✍✂⇖❷⬂✍❐🕮

ژباړه: نو کله چې زید خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينب) ستا په نکاح کښې درکړه دپاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعنې دنيول سوي زوی دښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او داالله امر خامخا کېدونکی دی.

کله چې زينب ته ددې آيات د نازلېدو زيری ورکړل سو نو دې زيری کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چې يې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې مياشتې روژه يې نذر کړه.

دحضرت زينب دا وياړ په برخه و چې نکاح يې په آسمان کې وسوه او په قرآن کې نازله سوه او دنورو بيبيانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشې مقابلې ته راغله ځکه پر نبي باندې د عائشې ترټولو د محبوبيت ناز و او ددې دآسمان دنکاح ناز وو. ددې سره ـ سره چې کله پر عائشې باندې د تورلګولو قصه پېښه سوه نو نبي د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کې ورته وويل چې زه په عائشه کې د نيکۍ پرته بله بدي نه وينم دا ريښتني ديندا روه ده. (دادې مبارکې دبنې په وړاندې دريزوو)کنه نو همدغه پر بن باندې د تورلګولو وخت و او ددې وخت و چې دمېړه د نظر څخه يې وغورځوي او نازبينه هم وه (ځکه د بني خو هغه بن بيخي نه خوښيږي چې پر مېړه ګرانه وي) ددې سره يې د زړه له کومې د عائشې صفايي وکړه.

حضرت زينب ډېره بزرګه وه ډېري روژې يې نيولې او ډېر نفلونه يې هم کول پخپلو لاسو به يې زيار ايستې څه چې به په لاس ورغلل خيراتول به يې ، د رسول الله د وفات په

---

(155) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې بیبیانو پوښتنه وکړه چې ستاسو سره به لومړی کومه بې بې ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمایل : د چا چې لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخیستل د لاسو اندازه کول یې شروع کړل وروسته معلومه سوه چې د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خیرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکې زینب وفات سوه .

حضرت عمر چې کله د نبيﷺ بیبیانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته یې ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چې دا د ټولو بیبیانو دي نو وې ویل چې د وېش لپاره نوري بیبیاني وړ دي قاصد ورته وویل: داپیسې یوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دې په حیرانتیا سره وویل: سبحان الله دستي یې پر مخ یوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چې دا مال نه ووینې بیا یې وویل چې د خونې په کونج کې یې واچوه او یو ټوکر یې پرې واچوی بیا یې برزه ته وویل: (د قصې نکل کوونکې دئ) ددې مال څخه یو موټ فلانې ته ورکړه او یو موټ فلانې ته ورکړه لنډه دا چې په قریبانو او مسکینانو یې یو ــ یو موټ ووېشی آخر لږ پیسې پاته سوې نو برزه یې هم غوښتنه وکړه دې مبارکې ورته وویل: کومې پیسې چې تر ټوکر لاندې پاته سوې دي هغه ته واخله برزه وایي: ما پاته پیسې واخیستې او حساب مې کړې څلور اتیا درهمه وې ددې څخه وروسته یې دعا وکړه چې اې الله ! راتلونکی کال ماته داسې پیسې مه راکوې ځکه په راتلو کې یې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکې کال مخکې دا وفات سوه کله چې حضرت عمر ته خبر ورغلی چې دې مبارکې هغه ټولې پیسې خیرات کړې نو دوولس زره نوري یې ورواستولې دې هغه هم خیرات کړې. سره ددې چې مسلمانانو ډېرې فتوحاتې کړې وې او ډېرې لاسته راوړنې یې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي هيڅ مال نسو پاته يوازي هغه کور ورته پاته سو چي دا پکښي اوسېده ددې دډېري صدقي له امله ددې لقب ماءوى المساکين و يعني د مسکينانو تم ځاى.([156])

يوه ښځه وايي چي زه دحضرت زينب په کور کي وم موږ د کالو په رنګولو اخته وو نبيﷺ تشريف راوړى موږ چي يې وليدو ببرته ولاړى د زينب دا فکر سو چي نبيﷺ ته جامې رنګول خوښ نه سوه نو دستي يې هغه رنګ سوي جامې ببرته پربولي رنګ يې څني بوتيدوهم ځل نبيﷺ تشريف راوړى هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته يې تشريف يووړى.([157])

١١- د حضرت خنساء دخپلو څلورو زامنو سره په جنګ کي ګډون

حضرت خنسآء يوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسانو سره يو ځاى مديني ته راغله مسلمانه سوه. ابن اثير وايي : د علماؤ پر دې اتفاق دئ چي په ښځو کي تر دې چا ښه شعر ونه ندې ويلي نه مخکي اونه وروسته . دحضرت عمر AA په خلافت کي په سنه ١٢ هـ کښي دقادسيې جنګ وسو په دغه جنګ کي دا د خپلو څلورو زامنو سره شريکه سوه د جنګ يوه ورځ مخکي يې خپلو زامنو ته نصيحت وکړى دجهاد جذبه يې پکښي پيدا کړه او ورته وې ويل: اې زما زامنو ! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوى ياست پخپله خوښه مو هجرت کړى دئ په هغه ذات دې مي قسم وي چي دده څخه ماسوا بل څوک د عبادت نسته لکه څرنګه چي تاسو دمورد يوه نس څخه پيدا سوى ياست په همدغه ډول د يوه پلار څخه پيدا سوي ياست ما ستاسو د پلار سره خيانت ندئ کړى نه مي ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مي ستاسو پر عزت څه خال پيدا کړى دى . تاسو ته معلومه ده چي د کافرانو سره جهاد کول څومره ثواب لري

(156) طبقات
(157) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷻزيات ثوابونه پکښې ايښي دي دا هم ياد ساتى چې په آخرت کې تل ژوند کول د دنيا تر ژوند ډېر بهتر دئ ځکه اللهﷻفرمايي :

☎✃❒⇖✡◆✌✃◆⇗ ♐▫⇦⚘♎⅄✐♏✃ ♏⍓♑⑩③❒🕯❈🕔◆③

☎✃❒⇖❷⚗✍♏❀🕔◆❒ ☎✃❒🡐❸☞♐⇳🕔♏✃

⅄✐♏✃ ☎✃❒→◗☐✍♏✃◆❒ ☎✃❒⇗➲⚗✍✃◆❻◆❒

(158) ⮈✂☞☞⮊♐♍❒←•⚗🗃⬂⊞➔✍⇨☠⇗▤✦🗃⍓➔•♐

ژباړه: اې هغه کسانو ! چې ايمان يې راوړى دئ صبر وکړئ پر تکليفونو باندې صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندې) (د کافرانووجنګ ته) تيار و اوسئ د اللهﷻ څخه وويرېږئ ښايي چې تاسو خلاص سئ.(159)

نو په همدې وجه کله چې تاسو سهار په سلامتيا سره را کښېناستاست نو په ډېر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کې شريک سئ د کافرانو په مقابله کې د اللهﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کې مخکې ځئ کله چې تاسو ووينئ چې جنګ تېز سو لمبې يې پورته سوې نو تاسو هغه تيزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کې به په عزت سره کامياب واوسيږئ. هم داسې وسوه کله چې سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن يې نوبت پرنوبت مخکې کېده او د مور نصيحت يې په شعرو کې وايه چې د خلګو شوق اوجذبه په زياته سي آخر به شهيد کېدئ بيا به بل مخکې سو شهيد به سو لنډه دا چې څلور زامن يې ټوله شهيد سوه کله چې يې مور ته خبر ورغلى چې څلور زامن دې ټوله شهيدان

(158) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)
(159) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې وویل: الله ﷻ لره دې شکر وي چې د دوی په شهادت سره یې ماته عزت را کړی د الله ﷻ څخه هیله لرم چې زه هم په هغه سایه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سایه پر دوی خلوره ده.[160]

فایده:داسې میندې هم وې چې خپلو ځوانانو زامنو ته یې په تیز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهیدان سوه نو د الله ﷻ شکر یې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفیې په یوائې سر دیهودي وژل

حضرت صفیة د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة خور وه د احد په غزا کې یې ګډون کړی و په دغه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به یو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نېزه وهی او بیرته به یې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولي ښځې په یوه کلا کې بندي کړې حسان بن ثابت یې باندي محافظ کړی و یهودیانو دا موقع ګټه وبلل او یوې ډلې یې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو یو یهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفیې دلیري څخه ولیدئ حضرت حسان ته یې وویل چې د کلا څخه دباندي ور ووزه هغه یهودي مړ کړه احسان کمزوري سپین ږیری و دلاوري یې ونه کړه نو دې خپله د یوې خیمې موړی را واخیستی دباندي ور ووته هغه یهودي یې په یوازي سر مړ کړی دا چې هغه یهودی نامحرم و نو دیهودي سامان یې نه را واخیستی د سر او پښو څخه ئي شیان نه وایستل راغله و حضرت حسان ته یې وویل چې هغه یهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان یې راوړه او سر یې هم ورپرې کړه ده بیا د کمزورۍ له وجهې دلاوري ونه کړه دا په خپله ور ووته سامان یې ځني راوړی او سر یې ځني پرې کړی رایې وړی پر دیوال باندي یې د

[160] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو پر يوې ټولې باندې وروغورځوي يهوديانو چې سر وليدى وې ويل چې محمدﷺ خپلې ښځې يوازې نه پرېږدي خامخا محافظين ور پرېږدي او په کلا کې دننه موجود دي.[161]

فايده:حضرت صفيه‌ د هجرت په شلم کال د درواويا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوې ده نو په دغه وخت کې ددې عمر (۵۸) کاله کېږي په اوس وخت کې زموږ ښځو ته په دومره عمر کې د کور کار لا ورته ګران وي پر يوازې سر سړی قتلول خو لا ايسته پرېږده په داسې حال کې چې يوې خواته ښځې وې او بلې خواته د يهوديانو نارينوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماء د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت يزيد يوه صحابيه وه د نبيﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د الله‌ رسوله ◄ ! زما مور او پلار دې تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازې په توګه راغلې يم تاسو الله‌ دنارينوو او ښځو دواړو لپاره پيغمبر لېږلی يې موږ ښځې پر الله‌ او پر تاسو ايمان لرو موږ په کورو کې ګيريو نارينوو موږ په کورو کې ښخې کړې يو د نارينوو خواهشات زموږ څخه پوره کېږي د دوی اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارينه تر موږ په ديني کارو کې مخکې دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کې ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زيات جهاد کوي ، کله چې دوی حج ، عمرې او جهاد ته ځي نو موږ ښځې د دوی دمالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه يې ور پالو ايا موږ د دوی سره په ثواب کې شريکې نه يو؟

---

[161] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چې ددې خبرې واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ويل: آيا تاسو د دين په اړه تر دې ښځې ښه سوال کوونکی ليدليدئ؟ اصحابو ورته وويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄! موږ هم فکر نه کاوه چې ښځې دې هم داسې سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسمآء‬ و لوري ته متوجه سو او ورته وې ويل: اې اسماء! ښه يې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته يې وښيه چې ته يې رالېږلې يې چې دښځې د خپل مېړه سره ښه سلوک، د مېړه خوښې لاسته راوړل او په امر يې عمل کول د هغه دټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء‬ چې دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.([162])

فايده: دښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قيمتي شی دئ خو ښځې په ناخبره دي. اصحابانو يوه ورځ رسولﷺ ته وويل: عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار يې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ويل: که چيري د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نو ښځو ته به يې امر کړی وای چې خپلو مړو ته سجده وکړي بيا نبيﷺ وفرمايل: په هغه ذات دې مې قسم وي چې زما روح يې په قدرت کې دئ چې ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق يې نه وي ادا کړي، په يو حديث کې راغلي دي چې که يوه ښځه په داسې حال کې مړه سوه چې مېړه يې ځني راضي و جنت ته به ځي، په يوه حديث کې راغلي دي چې که چيري يوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکې لعنت باندې وايي، په يوه حديث کې راغلي دي چې د دوو کسانو لمونځ چې تر سر پورته سي د قبوليت لپاره آسمان ته نه ځي يو غلام چې د بادار څخه تښتېدلی وي دوهمه ښځه چې مېړه ځني ناراضه وي.

([162]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارؓ اسلام او په جنګ کي ګډون

حضرت ام عمارؓ يوه انصاري صحابيه ده چي د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده او په بيعةالعقبة کي يې ګډون کړی دی دعقبة معني دَرّه ده نبيﷺ په اول کي خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمديني څخه خلګ د حج په زمانه کي راتلل د مني په غره کي يوه دره وه په دغه دره کي به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چي کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کي شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حديبة ، خيبر ، عمرةالقضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي دا خپله قصه کوي چي د احد په غزا کي ما لوښي د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چي ورسم مسلمانان د نژدې څخه ووينم چي څه حال يې دئ که تږي وه اوبه به ورکړم او که ټوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کي ددې عمر دروڅلويښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کي وه دا وايي په اول کي مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چي به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مي منع کوی په اول کي ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سو چي د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو ټوکر يې تر ملا تړلي و د رښکيو (زړوټوکرانو) څخه ډک و کله چي به ټوک زخمي سو نو دستي به يې يو ټوکر راوا خيستی وبه يې سوځی او هغه زخم به يې په ډک کړی خپله هم زخمي سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمي سوه په دغه زخمو کي يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدؓ وايي : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه ځني وکړه چي دازخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کي کله چي خلګ لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکي سو او وې ويل : محمدﷺ چيري دئ؟ماته يې يو ټوک راوښياست که نن ژوندی ولاړی نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عميرؓ او څو کسان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کې زه هم وم ابن قيمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستې وې هيڅ تاثير يې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په تکرانو سره مې علاج وکړي خو علاج يې نه و سو. کله چې رسول اللهﷺ د حمراء الاسد د جنګ اعلان وکړی ام عمارؓ هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم يې ډېر تازه و په دغه وجه يې شرکت نه وکړی، رسول اللهﷺ چې کله دغزا څخه راغلی نو لومړی يې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډير خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کې جوړ سوي وه، ام عمارؓ فرمايي چې په اصل کې دوی سپاره وه موږ پلي (پياده) وو که چيرې دوی يعني کافران هم پياده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای، کله چې به پر آس يو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نو نبيﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به يې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زيد ؓ فرمايي: زما چپه مټ زخمي سو وينه يې نه دربدل نبيﷺ وفرمايل چې پردغه مټ پټی وتړه زما مور راغله دملا څخه يې رښکې را وايستل او پټی يې را وتړل بيا يې راته وويل: ځه ولاړ سه دکافرانو سره مقابله وکړه نبيﷺ داپېښه وليدل او وې فرمايل: اې ام عمار! دا ستا په ډول څوک همت لري؟ (يعني هيڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دې جنګ ته استوي). نبيﷺ په دغه حالت کې دې او ددې کورنۍ ته څو ـ څو واره دعاوې وکړې او ستاينه يې وکړه ام عمارؓ فرمايي يو وار يو کافر راغلی نبيﷺ وفرمايل: اې ام عمار! دا هغه سړی دئ چې ستا زوی يې زخمي کړی دئ دا وايي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې وواهه هغه زخمي سو دستې کښېناستی بيا زموږ څو خلک ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبيﷺ مسکی سو او راته وې ويل: د خپل زوی بدله دې واخيستل. دا وايي: کله چې نبيﷺ موږ ته دعاوې کولې ما ورته وويل: اې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دالله ﷻ رسوله ! موږ ته دعا وکړه چي الله ﷻ مو ستا سره په جنت کي یو ځای کړي کله چي نبي ﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وویل: چي اوس نو زه هیڅ پروانه کوم هر څومره تکلیفونه چي په دنیا کي پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کي هم شریکه سوې ده کارنامې یې معلومي سوي دي.د نبي کریم ﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زیات سوه او په یمامة کي سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کي هم شریکه سوه په دغه غزا کي ددې یو لاس پرې سوی دئ او یوولس زخمونه یې پر بدن باندي جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کي مدینې منورې ته ورسېده.[163]

فایده: دا د یوې ښځي د کارنامو حال دئ چي د احد په غزا کي یې عمر دروڅلوېښت کاله و او د یمامة په غزا کي یې عمر دوپنځوس کاله وبیایې هم داسي په جنګو کي ګډون کاوه دي ته نو کرامت ویل کیږي.

۱۵ - د حضرت ام حکیم ؓ اسلام او په جنګ کي ګډون

ام حکیم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او د احد په غزا کي یې د کافرانو د لوري څخه ګډون کړی وکله چي مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره یې زیاته مینه وه خوهغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهي نه و مسلمان سوی کله چي مکة فتحه سوه نو خاوند یې یمن ته وتښتېدئ دې درسول الله ﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بیا خپله یمن ته ولاړه او مېړه یې په ډېر تکلیف راضي کړی چي ستا لپاره مي د نبي ﷺ

163) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پيدا کولای سې نو هغه مديني منورې ته ورسره راغلی مسلمان سو دواړو په خوشحاليژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر ﷺ په خلافت کې د روم جنګ وسو عکرمة ﷺ ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه ، عکرمة ﷺ په دغه غزا کې شهيد سو ، بيا ددغه بي بي سره حضرت خالد بن سعيد ﷺ نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کې په مرج الصفر نومي ځای کې د يوځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وويل: اوس لاهم د ښمن ويره ده يو څه صبر وکړه ده ورته وويل: زه په دغه جګړه کې خپل شهادت په سترګو وينم نو په يوه خيمه کې يوځای والی وکړی سهار د وليمې انتظام کېدئ چې د روميانو فوځيان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعيد ﷺ شهيد سو ام حکيمﷺ هغه خيمه راواخيستله چې شپه يې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان يې پکښې وپيچی خپله يې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان يې په يوازې سر ووژل.(164)

فايده: زموږ ښځې وګوره د يوې خوا خو په داسې حالت کې نکاح ته نه تياريږې که تياري هم سي نو په داسې ناڅاپه مرګ سره تر ډېرو ورځو پورې ژاړې جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکې د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان يې په ښځينه لاس ووژل.

۱۲- د حضرت سمية ام عمارﷺ شـــهادت

سمية بنت خياطﷺ د حضرت عمار ﷺ مور وه چې قصه يې د اول باب په اوومه شمېره کې تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډېرې ډول ډول تکليفونه تېر

(164) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي خو د اسلام ميني چي ددې په زړه کي کوم کور جوړ کړی و له وجهي يې ددې په زړه کي يوه ذره فرق هم نه راتلی دا به يې د ګرمۍ په سخت وخت پر ډېرو پرې ايستل د اوسپني تودې زغري به يې په واغوستلې بيا به يې ودرول ددوبې په ګرمي کي چي اوسپنه ډېره تودېږي دا به په ډېر سخت تکليف کي وه نبيﷺ چي به کله د دوی وخواته تېرېدئ نو د صبر نصيحت به يې ورته کاوه او دجنت وعده به يې ورکول يوځلي بي بي سميةؓ ولاړه وه ابوجهل پېډېر درد او غصه سره دا مبارکه پـه نېزه پـه شرمګاه کي ووهل او دهغـه زخم څخه وفات سوه. د اسلام پـه خاطر دا تر ټولو لومړۍ شهيده ده.(165)

فايده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتې وړدئ يعني (دا چي کاشکي زه هم داسي وای) خو اصلي خبره داده چي د چا په زړه کي چي کوم شی کور جوړ کړي بيا د هيڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کيږي ، اوس هم داسي پـه لس ګونو قصې راځي چي خلګ خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول د اللهﷻ پـه لاره کي وي ، ددين لپاره وي او دهغـه ژوند لپاره وي چي ترمرګ وروسته راځي نو دکاميابی سبب ګرځي اوکه دنيوي مقصد پکښې وي نو دنيا خو يې ولاړه آخرت يې هم برباد سو.

١٧- د حضرت اسماء بنت ابوبکرؓ ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماءؓ د ابوبکرؓ لور وه ، د حضرت عبدالله بن زبيرؓ مور وه او د حضرت عائشيؓ ميرېزۍ خور وه او مشهوره صحابيه بي بي ده د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده ويل سوي دي چي د ا دلسو نارينوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوويشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکې پيدا سوې ده کله چې حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر ؓ و مدينې منورې ته هجرت وکړی نو زيد ؓ او داسې نورې ولېږل ددې لپاره چې د دوی اهل او عيال راولې دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماءؓ هم راغله کله چې قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبير ؓ پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ښت دئ. ددغه زمانې فقر ، مسکنت مشهور و خو ننګ ، همت زړه ورتيا او جفا کښې يې هم بې ساري وه ، په بخاري شريف کې د اسماء بنت ابې بکرؓ د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوې دي چې داوايي: کله چې زما نکاح د زبير ؓ سره وسوه ، دده سره نه مال وو ، نه جايداد وواو نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چې اوبه به يې پرې راوړلې او يو آس يې درلودی ، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل ، خرما خستکې به مې ورته راوړلې ميدولې به مې د دانو په ډول به مې په خوړلې .ما به پخپله اوبه راوړلې د اوبو ځلواغه چې به وشکېده په خپله به مې ګنډله او هم به مې د آس خدمت په خپله کوی، واښه او دانې به مې ورکولې او دکور ټول کار او خدمت به مې کاوه مګر ډوډۍ پخول مې ښه نه وه زده نو اوړه به مې واغښل د همسايه انصارو کور ته به مې وروړل د همسايه د کور ډېره ريښتنې مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کې وزبير ؓ ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چې نژدې دوه ميله ليرې وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکې راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چې بار مې پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چې پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چې زه وليدم نوآس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چې زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکې پر اوښ باندې په سپرېدو شرمېدمه او دامې هم په فکر کې وه چې زبير ؓ ډېر غيرتمن دئ کېدای سې دده پر طبيعت ګرانه پرېوزي ، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چې دا شرمېږي نو بيرته کورته روان سو او زه چې خپل کورته چې ورسېدم و زبير ؓ ته مې قصه وکړه چې زه شرمېدم هم او ستا دغيرت فکر مې هم کاوه ،زبير ؓ وويل: قسم په اللهﷻ چې ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي (

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷛ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس دخدمت څخه ډېره ستړې وم غلام چې راغلی زه داسې سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.([166])

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د دانې په ډول خوري .

۱۸- د حضرت ابوبکر ﷛ دهجرت په وخت کې داسماء ﷞ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷛ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لاري د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولې يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷛ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی هم نه و خپلې لمسۍ ته دتسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷛ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړی وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷞ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ داخبره مې ورته وکړه دستي مې کوچنۍ، کوچنۍ ډبرې را ټولې کړې او په يوه ټوکره کې مې غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مې کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړې دي ستاسو به ګوزاره په وسې اسماء ﷞ وايي

---

[166]) بخاري -فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدای ﷻ زما پلار يوه پيسه هم نه وه پرې ايښې خو ما د خپل نيکه د تسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي دغه چم مې ورته وکړی.[167]

فايده: داد همت او صبر خبره ده کـه نـه نـو تـر نيکـه بـه دغـه نجونـو زيـات غـم کـاوه او هرڅو مره شکايتونه چې يې نيکه ته په دغه وخت کې کړې وای صحيح و ځکه ظاهري اسره يې په دغه نيکه وه په دغه وخت کې چې نيکه ودې ته متوجه کړې چې د يوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خـوا د مـال نيسـتي ده ددې سـره ،سـره دمکـې او سـيدونکي د دوی سـره چنـداني اړيکي هم نه لرلې او اکثره يې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو الله ﷻ دغه مبارکو انسانانو هر يوه ته جلا جلا نارينه و که ښځينه وو يوه ـ يوه ځانګړتيا ورکړې وه چې د انسان غبتـه پـرې کېږي يعني دا چې کاشکي ما هم داسي ځانګړتيا درلوداى ، حضرت ابوبکر ﷺ پـه اول کـې زيات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته يې د الله ﷻ پـه لاره کـې دومره پيسـې خرڅي کړي چې دتبوک پـه غـزا کـې يې ټولـه مـال راوړی او وريـې کړي لکـه د شـپږم بـاب پـه څلورمه قصه کې يې چې بيان پـه تفصيل سره وسو پـه همدا وجه رسول الله ﷺ فرمـايي: ماتـه دهيچا مال دومره فايده نه ده رسولې لکه دابوبکر ﷺ مال چې فايده را رسولې ده ما دهر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر ﷺ د احسانونو بدله به الله ﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماء ﷺ سخاوت

حضرت اسماء ﷺ ډېره سخي وه په اول کې به يې صدقه په ټاکلي اندازه ورکـول يعنـي پـه تول او ترازو يا په پيمانه بـه يې خيرات کاوه خو کله چې رسول الله ﷺ ورتـه وويـل: پيسـو تـه

[167] مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دي توان وي صدقه ورکوه بيا يې زيات خيراتونه کول خپلو لوڼو او دکور ښځو ته به يې داسي نصيحت کاوه: کله چې د اللهﷻ په لاره کي صدقه کول غواړی نو ددې انتظار مه کوئ چې پيسې به زياتي سي بيا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هيځکله پيسې نه زياتيږي ځکه اړتياوي هم ور سره ډيريږي او که مو بېله انتظاره پيسې مصرفولې نو ستاسو په پيسو کې به هيڅ کمی رانسي.(168)

فايده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پيسو کې څومري تنگ وه په هغه پيمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجيبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کي هيچا د مسکنت شکايت نه کاوه) او اوس ټول خلگ د مسکنت څخه شکايت کوي سره ددې چې هيڅ به اوس داسي ډله پيدا نه کړی چې په نسو پوري يې ډبري تړلي وي يا يې څو ورځي په نهاره تيري کړي وي .

۲۰- د نبيﷺ د لور حضرت زينبؓ هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمدﷺ لور زينبؓ د نبوت لس کاله مخکي پيدا سوې ده يعني هغه وخت چې نبي کريمﷺ دپرش کلن و او دخپلي خاله د زوی ابوالعاص بن ربيع سره يې نکاح وسوه کله چې نبيﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کي راغلی و بيا ونيول سو دمکې خلګو چې کله د خپلو بنديانو لپاره فديې راواستولې نو دې مبارکي هم د خپل خاوند لپاره فديه راواستول په هغه فديه کي اميل و چې خديجېؓ و دې ته د واده په وخت کي ورکړی و نبيﷺ چې اميل وليدی نو بي بي خديجةؓ ور

(168) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد سوه او دسترګو څخه یې اوښکې راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چې ابوالعاص دې د فدیې پرته آزاد سي په دې شرط چې دی مکې ته ولاړ سي نو زینب دې مدینې ته راولېږي ، دوه کسان د زینبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه یعنې هلته چې ورسېږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندې تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دامبارکه په لاس ورکړي زینب خپل لیور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه. د مکې کافران چې په دې پېښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستې یې یوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې یو بن اسود و چې دخدیجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زینبې د ورور په درجه کې و او یو بل نفر ورسره و. پرحضرت زینب باندې یې د نېزې واری وکړ ی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، څرنګه چې ماشوم یې په نس و نو هغه ماشوم یې هم ضایع سو اکثره وایې چې دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفیان ورته وویل د محمد ﷺ لور چې په دومره ښکاره ډول مدینې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو داسې وکړه چې اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زینبې دغه زخم تر څو کاله پورې و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمايي: زینب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مینه کې یې ډېر تکلیفونه وزغمل دښځېدو په وخت کې نبي ﷺ خپله ددې وقبر ته کښته سو دایې ښخه کړه نبي ﷺ چې کله وقبر ته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چې راپورته سو نومخ یې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه ځنې وکړه (چې یا رسول الله ◄ !ولې دي مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وویل: چې زه د زینبې ﷛ د ناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ دې ځنې تکلیف او د قبر تنګوالی لیرې کړي الله ﷻ دعا قبوله کړه.(169)

فایده: د نبي ﷺ لور د دین په خاطر دومره تکلیفونه تېر کړل چې آخر یې ساه پکښې ورکړل بیا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتیا ورته پیدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زیاتې دعاوې پکار دي ځکه نبي ﷺ به زیات وختونه د تعلیم په منځ کې د قبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱ – د حضرت ربیع بنت معوذ ﷛ دیني غیرت

ربیع بنت معوذ ﷛ یوه انصاري صحابیة وه په زیاتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه د زخمیانو درملنه به یې کول او د وژل سوو شهیدانو جسدونه به یې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او د هجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکور ته تشریف یووړی هلته نجونو هغه شعرونه ویل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بیان پکښې سوي و چې د بدر په غزا کې شهیدان سوي وه په دوی کې یوه نجلۍ دا مصرع ویل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . یعني په موږ کې یو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ ددغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو یوازې الله ﷻ خبر دئ د ربیع ﷛ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل یې وواژه یوه ورځ یوه ښځه چې اسماء نومېده دیو څو ښځو سره یو ځای د ربیع کور ته ورغلل دې عطر خرخول نو د ربیع څخه یې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

---

(169) خمیس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چې همداسې دود دئ ربیع﷛ خپل ځان ورته معرفي کړی یعنې خپل او د پلار نوم یې وروښودل هغې ښځې چې د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وې ویل : د خپل سردار د قاتل معوذلور یې؟(څرنګه چې ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدې وجهې دغې ښځې ورته وویل چې دخپل سردار د قاتل لور یې) ربیع﷛ چې ددې سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ویل زه د خپل غلام د قاتل لور یم (دربیع﷛زړه نه منله چې ابو جهل دې ددې دپلار سردار ونومول سي.) اسماء چې ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته یې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ویل زما عطر خرڅول پر تا باندې حرام دي ربیع﷛ورته وویل پر ما باندې هم حرام دئ چې ستا څخه عطر واخلم ما په هیڅ عطرو کې دومره بد بویې نه وه لیدلې لکه ستا په عطرو کښې چې سته.([170])

فایده: ربیع﷛ فرمایي: چې د بدبویې لفظ مې ددې د سوځولو لپاره ووایه دا ددې مبارکې غیرت نه منل چې د دین ددښمن په اړه دې د سردار لفظ واورې. په نن زمانه کښې د دین د لویو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعمالیږي که یې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وایي او حال دا چې نبي ﷺ فرمایي: تاسو منافق ته سردار مه وایاست که چیري هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ([171]).

معلومات

دنبي اکرم ﷺ بیبیانې او اولادونه

([170]) اسد الغابة
([171]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بيبيانو او اولادو حالات معلومول يو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چي د دوی په اړه يو لنډ معلومات په لاس راوړي او په لنډ دول يې وليکي ځکه تفصيلي حالات ليکل يې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چي د محديثنو او مؤرخينو پرې اتفاق دئ د يوولسو بيبييانو سره دئ تر دغه شمېر په زياتو بيبييانو کښې اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چي د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خديجې سره سوې ده خديجة کونډه وه کله چي نبي ◆ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کاله و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ اولادونه دابراهيم څخه پرته نور ټول ددې څخه پيدا سوي دي چي بيان به يې وروسته راسي .

۱- د حضرت خديجې حالات

د حضرت خديجې لومړی نکاح د ورقة بن نوفل سره په پلان کښې وه خود نکاح نصيب نه و سوی وروسته بيا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چي په دې دوو کسانو کښې به يې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کي اختلاف دئ زيات تاريخ پوهان په دې آند دي چي اول يې دعتيق بن عائذ سره نکاح سوې وه چي دده څخه يې يوه لور پيدا سوي وه چي نوم يې هنده وه کله چي غټه سول نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځينو ليکلي دي چي د عتيق څخه يې يو زوی پيدا سو چي نوم يې عبدالله يا عبدالمناف و د عتيق څخه وروسته يې بيا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه يې دوه اولادونه سوي دي چي يو يې هند نومېده اوبل يې هالة نومېده ځينو ويلي دي چي هند هلک و او هالة نجلۍ وه ځينو بيا ويلي دي چي دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهه تر خلافت پوري ژوندی و کله چي ابو هالة وفات سو بيا يې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کښې (۲۵) کاله پاته سوه د نبوت پر لسم کال د روژې په مياشت کې د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زياته مينه وه ددې په ژوند يې د هيڅ بلې ښځې سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکې ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځښتنان دي او بنو طاهره ورته ويل کيږي ددې مبارکې فضائل (مناقب)د حديثو په کتابو کښې زيات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو يې ښخه کړه تر دغه وخته پورې دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بيا نبيﷺ د حضرت عائشې او سودې سره نکاحې کړې دي پدې خبره کښې هم اختلاف دئ چې لومړی يې د چا سره نکاح وکړه ځينو تاريخ پوهانو ليکلي دي چې اول يې د عائشې سره نکاح وکړه ځينو ويلي دي چې لومړی يې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته يې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قيص و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته يې هجرت وکړی سکران په حبشه کښې وفات سو ځينو ليکلي دي چې مکې ته راغلی بيا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چې کله خديجة وفات سوه څو ورځې وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د ټولو په آند مخکې سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چې په زيات وخت به په لمانځه کې مشغول و يو ځلې نبيﷺ ته دې وويل چې ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چې زه پر دې وبيربدلم چې د پزې څخه به مې وينې ولاړې سي (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسې لمونځ کاوه خرنګه چې دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوي وي) يو ځلي نبيﷺ ددې د طلاق اراده وکړه دې مبارکي ورته وويل چي اې د اللهﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مي خوښه ده چي په جنت کې ستاپه بيبيانو کښي داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوى زه د خپلي شپې نوبت و حضرت عائشېؓ ته ورکوم په همدې وجه به ددې د شپې وارى دحضرت عائشېؓ په برخه کښي راتلى په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښي وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چي د حضرت عمرؓ په خلافت کښي وفات سوه ددې څخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چي د قريشو د قوم څخه ده دهغې سره هم نبيﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چي زما تر ټوله دنيا ته خوښ يې خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چي هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبيﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او دنکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشېؓ حالات

دحضرت عائشېؓ سره په مکة مکرمة کښي دنبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښي رسول اللهﷺ نکاح وکړه پدغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبيﷺ په بيبيانو کي يوا ځي دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وې چي نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښي ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمدﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبيﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښي دروژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۶۶) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکي وصيت وکړى چي ما په عمومي هديره کښي د نورو بيبيانو سره ښخه کړى داغسي هم وسوه په بقيع(نومي هديره) کښي دفن سوه، په عربو کښي دا خبره زياته مشهوره وه چي د کوچني اختر په مياشت کښي نکاح بې برکته وي حضرت عائشةؓ فرمايي: زمانکاح دنبيﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچني اختر په میاشت کښي وسوه او واده مي هم د نبيﷺ سره د کوچني اختر په میاشت کښي وسو دنبيﷺ په بيبيانو کښي چې تر ما زياته برخمنه وه بي بي خديجة ؓ وه. دخديجي تروفات وروسته خولة ؓ دحکيم لور دنبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل چي اې د الله ﷻ رسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمايل دچا سره ؟ دې ورته وويل پيغله هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وويل چي څوک دي؟ دې ورته وويل چې پيغله ستاسو دډېر دوست حضرت ابوبکر صديق ؓ لور عائشه ده او کونډه سوده بنت زمعه ده، نبيﷺ وويل ښه خبره ده وې کړئ دا ددې ځايه څخه د ابوبکر صديق ؓ کورته ولاړه او دحضرت عائشې ؓ مور ام رومان ؓ ته يې وويل چې زه د يو لوی خير او برکت سره راغلې يم هغې پوښتنه وکړه چې څنګه برکت دئ؟ دې ورته وويل چي نبيﷺ زه د عائشې سره د نکاح کولو لپاره رالېږلي يم ، ام رومان ؓ ورته وويل چي عائشه ؓ خو دنبيﷺ وربره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بيا هم ښه دئ چي ابوبکر ؓ راسي حضرت ابوبکر ؓ پدغه وخت کښي په کور کي نه و تر راتګ وروسته دې دغه بيان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چي دا خو دنبيﷺ وربره ده دنبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولة ؓ ولاړه نبيﷺ ته يې قصه وکړل نبيﷺ ورته وويل چي ابوبکر ؓ خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولة ؓ راغله و ابوبکر ؓ ته يې د نبيﷺ وينا واورول دڅه وخت وروسته ابوبکر صديق ؓ وويل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ دابوبکر صديق ؓ کور ته تشريف يوووړی نکاح وسوه هجرت چي وسو څو مياشتي وروسته ابوبکر ؓ و نبيﷺ ته وويل چي تاسو خپله بي بي يعني عائشة ؓ ولي نه و دوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صديق ؓ د نذراني يوڅه پېسي وړاندي کړې چي په دغه پېسو سره د واده تياري وسوه د هجرت وروسته دکوچني اختر دمياشتي په لومړی يا دوهمه ورځ د ځاښت په وخت کې د ابوبکر ؓ په کور کي واده وسو دغه درې نکاحي د نبيﷺ دهجرت مخکي سوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې ځخه وروسته څومره نکاحي چې سوې دي تر هجرت وروسته سوې دي د حضرت عائشې﵂ ځخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې﵂ سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې﵂ حالات

حضرت حفصة﵂ پنځه کاله مخکې تر نبوت په مکة کې پيدا سوې ده لومړۍ نکاح يې په مکة کې د خنيس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی يې حبشې ته هجرت وکړی بيا يې مدينې منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کې يې ګډون کړی دی پدغه غزا يا داحد په غزا کې زخمي سو چې ددغه زخمه ځخه جوړ نسو په دوهم يا دريم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې﵂ هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بيا مدينې ته راغلې وه کله چې کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA ځخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چې د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقية﵂ وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلې لور حفصې﵂ دنکاح يادونه وکړه عثمان AA په جواب کي ورته وويل: زه فی الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبيﷺ ته شکايت وکړی چې دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبيﷺ وفرمايل: زه د حفصې﵂ لپاره تر عثمان بهترسړی درښيم او دعثمان لپاره تر حفصې بهتره ميرمن ښيم وروسته نبيﷺ په دوهم يا دريم کال د هجرت پخپله د حفصې﵂ سره نکاح وکړه او عثمان AA ته يې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې﵂ په لومړی خاوند کې د تاريخ پوهانو اختلاف دئ ځيني وايي چې د بدر په غزا کې زخمي سو او دهغه زخم ځخه شهيد سو اوځيني وايي چې د احد په غزا کې زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دريم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کې هم اختلاف سته حضرت ابوبکر رضي الله عنه فرمايي:ماته چې کله عمر رضي الله عنه د حفصې رضي الله عنها دنکاح وويل نو زه له دې وجهې چوپ سوم چې نبي ﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و ، قبلولای مې ځکه نسوه چې نبي ﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مې ځکه نسو کولای چې د نبي ﷺ راز مې نسو ښکاره کولای(ځکه که مې انکار کړی وای عمر رضي الله عنه دليل راخخه غوښتی درواغ مې نسوای ورته ويلای خامخا به مې رشتيا ورته ويلای) که چېرې نبي ﷺ د حفصې رضي الله عنها د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر رضي الله عنه وايي ما ته د عثمان رضي الله عنه تر انکار دابوبکر رضي الله عنه انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة رضي الله عنها ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينېه وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبي ﷺ يو وخت په يوڅه وجه دې ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندې د عمر رضي الله عنه خوابدتيا پکاروه نو حضرت جبرئيل عليه السلام تشريف راوړی او وې ويل: چې الله جل جلاله فرمايي چې حفصې رضي الله عنها ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمر رضي الله عنه لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبي ﷺ بيرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه ثلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمې خور) په مياشت کې د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چې په يو ثلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبي ﷺ د زينب رضي الله عنها سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة رضي الله عنها حالات

حضرت زينب رضي الله عنها د خزيمة لوروه ددې مبارکې په لومړی نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چې لومړی نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چې د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کې تېره سوه وروسته يې دنبي ﷺ سره نکاح وسوه ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلي دي چي لومړۍ نکاح يې د طفيل بن حارث سره وسوه بيا ده طلاق ورکړی د طلاق وروسته دده ورور عبيده بن حارث په نکاح کړه عبيده بن حارث ﷺ د بدر په غزا کې شهيد سو وروسته نبيﷺ نکاح د هجرت يو دېرش مياشتي وروسته په دريم هجري کال د روژې په مياشت کي ور سره وکړه، اته مياشتي د نبيﷺ په نکاح کي وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمي خور په مياشت کې وفات سوه . د نبيﷺ په بيبيانو کي حضرت زينب او حضرت خديجهﷺ د نبيﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زينبﷺ ډېره سخي وه په همدغه وجه د اسلام مخکي ددې نوم ام المساکين و يعني د مسکينانو مور ، بيا نبيﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښودئ. ددې دنکاح وروسته د نبيﷺ نکاح د حضرت ام سلمةﷺ سره وسوه.

۲- د حضرت ام سلمېﷺ حالات

حضرت ام سلمةﷺ د ابو امية لور وه ددې مبارکې لومړۍ نکاح خپل د اکا د زوی ابو سلمة ﷺ سره سوي ده چي اصلي نوم يې عبد الله بن عبد الاسد و ، ام سلمةﷺ او خپل خاوند په اول کي مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو دلاسه تنګ سوه حبشي ته يې هجرت وکړی د حبشي څخه بيا مديني ته راغلل په حبشه کي يې يو زوی وسو چې سلمة نومېدئ چي قصه يې ددغه باب په پنځمه شمېره کي په تفصيل سره تېره سوه په مدينه کي چي او سېدل يو هلک د عمر په نامه يې پيدا سو ا دوې لوڼي يې د دره او زينب په نامه پيدا سوې ابو سلمة ﷺ د لسو نارينوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي زخمي سو ددغه زخم څخه يې ډېر تکليفونه پرڅان تېر کړل وروسته د صفري په مياشت کي د څلورم کال دهجرت و يوې سريې ته ولاړی (سريه معنی د کافرانو سره کوچنی جنګ چي رسول الله ◄ پکښې ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت يې زخم تازه سو ددغه زخم څخه په څلورم کال دهجرت د څلورمي خور (جمادي الثاني) په مياشت کي شهيد سو . حضرت ام سلمة[redacted] په دغه وخت کي حامله وه يعني عيال داره وه زينب يې په نس وه.کله چي پيدا سوه نو عده يې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صديق AA و دې ته د نکاح خواهش وکړی دې عذر ورته وواېه وروسته رسول اللهﷺ د نکاح غوښتنه ځني وکړه دې مبارکي ورته وويل: يو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبيعت کي غيرت سته زما هيڅوک قريب نسته (يعني داچي زما غيرت نه قبلوي چي د قريبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول اللهﷺ ورته وويل: ستا د زوی خو اللهﷻ ساتونکی دئ او غيرت به ولاړ سي ستا د قريبانو څخه به هيڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وويل چي زما نکاح د نبيﷺ سره را وتړه ، په څلورم کال دهجرت د کوچني اختر د مياشتي په آخره ددې نکاح د نبيﷺ سره وسوه ځينو دوهم او ځينو دريم کال ليکلي دئ. ام سلمة[redacted]فرمايي:ما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چي چاته مصيبت ورسيږي اولاندې دعا وواېي اللهﷻ به دهغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اې اللهﷻ !ماته د غم مزدوري راکړې اودغم په بدل کي غوره بدله راکړې.ام سلمة[redacted]وايي:کله چي ابو سلمة AA وفات سو نوما دغه دعا ويل او فکر به مي کاوه چي تر ابو سلمة AA به نو بهتر څوک وي اللهﷻ زما نکاح د رسول اللهﷺ سره راوکړه . ددې د ښايست ډېر نوم تللی ووعائشة[redacted]وايي ما ددې ډېر تعريف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په يوه بهانه په پټه ، پټه ولاړم ورته ومي کتل کله چي مي وليدل نوتر هغه ډېره ښائسته وه چي ما يې تعريف اورېدلی و بيا ما حفصې[redacted]ته ددې بيان وکړيحفصې[redacted]

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وويل: يا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چې يې تللي دئ د رسولﷺ په بيبيانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او يا په (۲۲) هجري کې وفات سوه په دغه وخت کې يې عمر ثلور اتيا کاله و چې په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکې تر نبوت پيدا سوې ده څرنګه چې ددې نکاح تر زينب بنت خزيمة وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زينب بن خزيمة په خونه کې اوسېده، داچې هلته ورغلل په خونه کې په يوه ټوکره کې لږ اوربشي غوټه دي يوه ميچن پرته ده دې مبارکي هغه اوربشي ميده کړې پخې يې کړي غوړي يې ور واچول د ماليدې په څير يې يو شی ځني جوړ کړی په اوله ورځ يې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زينب بنت جحش حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح يې د زيد بن حارث سره سوې وه چې نبيﷺ په زوی والي سره نيولی و وروسته ده طلاقه کړه بيا اللهﷻ پخپله ددې نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړه چې قصه يې په سورة احزاب کې بيان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و، دمشهوري وينا مطابق ددې نکاح دمياني په مياشت کې سوې ده ځينو يې کال دهجرت دريم کال ښودليدئ خو صحيح خبره داده چې پنځم هجري کال و پدغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکې پيدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چې دټولو بيبيانو نکاحې د هغو خپلوانو کړي دي او زما نکاح اللهﷻ کړې ده، کله چې حضرت زيد دې ته طلاق ورکړی نبيﷺ دې ته د نکاح پيغام ولېږی، دې په جواب کې ورته وويل زه تر هغه پوري فيصله نکوم تر څو زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره ونکړم، دا يې وويل اودس يې تازه کړی دوه رکعته نفل يې وکړ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې داسې دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پیغمبر سره کول غواړې او زه د هغه قابله یم نو زما نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه اللهﷻ دا آیات نازل کړې:

👓□&⬃☸♓👌 ⑨⬃③⌂ ⎗✿• 🔔 👓◉☺■•▫

♦♌❑⬈▤♦③ •• ⬀❼•🗄☎ 👓⌂♑•▤🕒□✡⇳♉□❒⌂ ✂ॐ❷•◆❒

☑❼× ●♦❷⌂○ ♦×✓☪👌⬃•🡐☺⬂☎👓✂ ❼■✍♦⇖

✂•❶✆ ⬀☠♑★✏👓◆⓿⇖⬃⑩❒🕮 ⮫●🕒◆❒⬂❒🕮

♍🔔☒📬◆❒ 🗐 ✂ॐ❷•◆❒ ◉♊⬋&⬃☸👌 ☎✂⬀❑•♦🔔

([172]) ⮰❖⮫ ☪•❑⇖➔⬂⊞♦👌★✏👓✂⇖❷⬂👌❒🕮

ژباړه: نو کله چې زید خپله اړتیا له هغې(زینب) څخه پوره کړه (جوړوالی یې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زینب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نیول سوي (یعني د نیول سوي زوی د ښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي، او د اللهﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

دغه آیات چې نازل سو نبيﷺ دې ته زېری ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته، نبيﷺ ددې د نکاح ولیمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه یوه بزه یې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ میلمستیا یې وکړه ټولو خلګو ته یې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه یوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به یې بلنه ورکړه، زینب ډېره سخي وه او پخپله به یې خواري کښله چې یو شی به ځنې زیات سو هغه به یې خیراتوی، ددې په باره کې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چې لاسونه یې اوږده وي، بیبیانو یوه لښته را وخیستله ظاهري اوږدوالی یې مراد کړی خپل لاسونه یې اندازه کړه په ټولو

[172] سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د سودې لاسونه اوږده وه د نبيﷺ تر وفات وروسته چې دستي دا وفات سوه نو معلومه سوه چې د لاسو د اوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا تري مراد ده دې مبارکي ډيري روژې هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه د جنازې لمونځ حضرت عمر ورکړی.ددې قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمبره کي تېره سوه. ددې څخه وروسته نبيﷺ د جويريې بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

۸- د حضرت جويرية بنت الحارث حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلي وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس ته په برخه ورغلل د بندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښې وه حضرت ثابت دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کې مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چې بادار و خپل غلام ته وو ايي چې ته ماته دومره پيسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمې انې کيږي([173]) په او سنی حساب د نو (۹) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آنې کيږي ، که چيري درهم څلور انې سي نو نوي (۹۰) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د الله رسوله ! زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چي کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومري پيسو باندي مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسي په اميد راغلې

(173) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکي نوم دی چې درې ماشي سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمي آني کېدی ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چي هره آنه (۱۵) پېسې کيږي او سل پېسي يوه پاکستانۍ يا هندۍ روپي کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمي آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) .ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم نبيﷺ ورته وویل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښیم هغه دا چي پیسې به درکړم آزاده به دي کړم او نکاح به درسره وکړم ، ربښتیا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وینا له مخي په پنځم هجري کال یې نکاح وسوه ځینو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو﷢ چي کله واورېدل چي په بنوالمصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ویل سوي دي چي د یوې حضرت جویریې﵂ له وجهي سل کورنۍ آزادي سوې چې نژدې اووه سوه نارینه پکښې شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښي دا ډول مصلحتونه موجوده.

حضرت جویریة﵂ ډېره ښایسته وه په مخ کښي یې ملاحت((نمکي والي)) موجود و ویل سوي دي چي چا به ورته وکتل نو نه به ترې ولاړېدئ، حضرت جویریې﵂ ددې جنګ څخه مخکي یو خوب لیدلی و چې د یثرب څخه یوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غېږ کښې را ولوېده دا وایي چې زه کله بندي سوم نوماته دخپل خوب د ختلو امید پیدا سو دغه وخت ددې عمر شل(۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم(۵۰) هجري کال په لومړۍ خور کښي د(۶۵) کالو په عمر په مدینه منوره کښي وفات سوه په ځینو روایاتو کښي ددې وفات په(۵۶) هجري کال کښي د (۷۰) کالو په عمر لیکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبیبې﵂ حالات

دا مبارکه د ابوسفیان لورده ددې په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرمله ددې نوم ښودلی دئ او ځینو بیا هند ښودلی دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښي د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکلیفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته یې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه یې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل ولیدئ سهار ورته معلومه سوه چې دی نصراني سوی دئ پردې چې په یوازې والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه یواځې و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چې د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله نبي ﷺ د حبشې پاچاه ته پیغام ولیږی چې د ام حبیبې رضي الله عنها نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومې ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالی کښې خپل دواړه بنګړې چې په لاسو یې وه ، د پښو پازیبونه ، ګوتمۍ ، کړې او داسې نور شیان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او د خپل طرفه څخه یې څلور سوه دیناره مهر ادا کړی ډېر شیان یې ورکړل کوم خلګ چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته یې د خوراک تر څنګ پیسې هم ورکړې دډېرو تاریخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځینو بیا شپږم کال ښودلی دئ دخمیس لیکوال لیکي: چې ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده یې په اووم کال وسو کله چې دا مدینې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېرې خوشبویاني ، سامانونه او داسې نور شیان ورکړي وه دنکاح وروسته یې د نبي ﷺ حضور ته ولېږل ځینو د تاریخ کتابونو لیکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر دحدیثو څخه نه معلومیږي اوبل دا چې دا خبره ځکه صحیح نده چې ددې پلار تر دغه وخته پوري مسلمان سوي نه و تر دې قصې وروسته مسلمان سو ددې یوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلګو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسې نوري سنې هم ښودل سوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ - د حضرت صفیې ﷞ حالات

حضرت صفیة ﷞ د حیي لور ده د حضرت موسی ﷤ د ورور حضرت هارون ﷤ د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بیا د کنانة بن ابي حقیق په نکاح کښې راغله دده سره یې په داسې وخت کښې نکاح وسوه چې جنګ شروع سوی وا و ددې خاوند وژل سوی و ،د خیبر د جنګ څخه وروسته د حیه کلبي ﭭ نومي صحابي د نبي ﷺ څخه یوه مینځه وغوښته نبي ﷺ صفیة ورکړه. څرنګه چې په مدینه منوره کې دوې لوی قبیلې یعنې بنو قریظه او بنو نضیر مخ په وده وې دا دیو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلګو وویل چې ددې مینځیتوب ډېرو خلګو ته ناخوښه دئ که نبي ﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډېرو خلګو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبي ﷺ و دحیة ﭭ ته ډېر شی په بدله کې ورکړی دا یې څني واخیسته آزاده یې کړه او په نکاح یې واخیسته او د خیبر څخه د راتګ پر مهال په یو کور کښې ددې واده وسو سهار نبي ﷺ و اصحابو ته وویل: د چا سره چې کوم د خوراک شیان دي هغه راوړی اصحابانو چې جلا جلا د خوراک شیان درلوده لکه خرماوي ، پنیر ،غوړي او داسې نور هغه یې راوړه دخرمني پر یو ستر خوان باندي یې کښېښوده په ګډه یې وخوړل دا ولیمه وه (یعنې د واده ډوډۍ وه).په ځینو روایتو کې راغلي دي چې نبي ﷺ ودې ته اختیار ورکړی او ورته وې ویل : که ته په خپل قوم او هیواد کې اوسېدل غواړې نو آزاده یې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کې اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وویل : چې اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زه چې د شرک په حال کې وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چې مسلمانه سوم څنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چې دې د مسلمانېدو څخه مخکې لیدلی و دې مبارکې خپل خوب وخپل مېړه کنانة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ویلی و چي دیثرب ښځه د سپوږمۍ یوه ټوټه زما په غیږ کې ولوېده مېږه یې یوه ټینګه چپلاخه داسي په زور ووهل چي په سترګو کي یې ننبي معلومي سوې او ورته وې ویل چي ته د یثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. یو وار یې لمر په خوب لیدلی و چي ددې په سینه کي راغلی و دغه خوب یې هم خپل خاوند ته بیان کړی و هغه ورته ویلي وه چي ته غواړې د یثرب د پاچا په نکاح کې راسي؟ چا ویلي دي چي دې خوب لیدلی و چي د سپوږمۍ یوه ټوټه یې په سینه کي راغلې وه دغه خوب یې خپل پلار ته بیان کړی و پلار یې هم یوه ټینګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ویلي یې وه چي ته غواړې چي دیثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روایتونه راغلي دي دا چي کوم یو به صحیح وي)ممکنه ده چي دغه خوب یې مېړه او پلار دواړو ته ویلي وي او یا یې سپوږمۍ دوه واره لیدلې وي. د صحیح قول مطابق دا مبارکه د روژې په میاشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وایي چي زه کله د نبيﷺ په نکاح کښي راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت میمونيؓ حالات

حضرت میمونهؓ د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم یې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی میمونه نوم یې باندي کښېښود دئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښي وه د ډېر تاریخ پوهانو هم دا وینا ده چي نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځینو بیا لیکلي دي چي دې د نبيﷺ مخکي د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چي کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره یې د میانۍ په میاشت کي په سرف نومي ځای کي نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چي د مکي ښځه تر ببرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو څرنګه چي د مکي خلګو نبيﷺ ته په مکة کي د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بیرته راتګ وروسته یې په سرف کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کې هم خاص په هغه ځای کې چې د واده خیمه وه. د صحیح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځینو ددې دوفات تاریخ سنه (۶۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کې ددې عمر یواتیا کاله و او هم هلته یې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاریخي پېښه ده چې په یوه سفر کې نکاح وسي په دوهم سفر کې واده وسي او څه وخت وروسته یې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمايي: میمونة په مورږ ټولو کي زياته پرهېزګاره او وسیله کونکې وه ، یزید بن اصم وايي:چي ددې بوختیا لمونځ او یا د کور کار و که چېري د دواړو څخه به فارغه سوه نو مسواک به یې واهه . د بیبیانو په نکاحو کې د میمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کي د ټولو محدثینو او مؤرخینو اتفاق دئ البته د بیبیانو د نکاحو په ترتیب کي اختلاف سته چي په وجه یې د دوی د نکاح په تاریخو کي اختلاف پیدا سوی دئ چي په مختصر ډول معلومه سوه ، د نبيﷺ دوې بیبیاني یعني خدیجة او زینب بنت خزیمة د نبيﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي دنبيﷺ په وفات کي موجودي وې .ددغه بیبیانو څخه علاوه ځینو محدثینو او مؤرخینو دنبيﷺ نوري نکاحي هم ښودلي دي چي په کېدو کي یې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بیبیانو حالات لیکلي دي چي دمحدثینو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مې نه دي لیکلي کوم چي پکښې اختلاف دئ.

مـــــعلومات

دنبيﷺ اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثينو او مؤرخينو پر دې خبره اتفاق دئ چي د نبيﷺ څلور لوڼې وې او دډېرې څېړنې وروسته معلومېږي چي تر ټولو مشره حضرت زينبؓ ده دوهمه حضرت رقيةؓ ده دريمه حضرت ام کلثومؓ ده څلورمه سيدتنا حضرت فاطمةؓ ده ، او په زامنو کي يې ډېر اختلاف دئ ځکه چي دوی مبارکان ټوله په کوچنيوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کي د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کي زيات نه وه چي هره خبره يې په پوره ډول ساتلې وای دزياتو علماؤ څېړنه داده چي د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځينو ويلي دي چي دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځينو ويلي دي چي طيب اوطاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوی نومان دي که داسي وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځينو ويلي دي چي د نبيﷺ دوه زامن نور وه چي مطيب او مطهر دي دوی ليکلي دي چي طيب او مطيب يو ځای پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځای پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمېر اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چي دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيمؑ څخه پرته د خديجېؓ څخه پيدا سوي دي.

١- دحضرت قاسمؑ حالات

حضرت قاسمؑ تر ټولو مخکي پيدا سوی دئ خو په دې کي اختلاف دئ چي حضرت زينبؓ تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسمؑ په کوچنيوالي کي وفات سو چي عمر يې دوه کاله و ځينو تر دې کم او زيات عمر ليکلی دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله‎ﷺ حالات

د نبيﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله‎ﷺ دئ د نبوت څخه وروسته پيدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک ته طيب او طاهر ويل کيږي دئ هم په کوچنيوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ځينو ليکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبيﷺ نسل ختم سي او دا به يې ويل چي د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی ددغه وينا په جواب کي الله‎ﷻ سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پيړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهيمﷺ حالات

دنبيﷺ دريم زوی حضرت ابراهيم ▲ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په مياشت کي په اتم هجري کال کي پيدا سو د نبيﷺ دغه مبارک زوی دنبيﷺ د مينځي حضرت ماريې▲څخه پيدا سو او دنبيﷺ تر ټولو وروستی نارينه اولاد دئ نبيﷺ دده په اوومه ورځ دده عقيقة وکړه دوه پسونه يې حلال کړه (يعني د شکراني په ډول يې اومه ورځ ولمانځل) نبيﷺ دده د سر د ويښتانو په اندازه سپين زر خيرات کړل. ابو هند بياضيAA دده مبارک سر وروخرايه او د سر ويښتان يې ښخ کړه ، نبيﷺ وفرمايل: ما د خپل پلار ابراهيمﷺ نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو مياشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو. ځينو بيا دده عمر مبارک اتلس مياشتي ښودلی دئ. نبيﷺ فرمايلي دي: چي ابراهيم ▲ لپاره په جنت کي شيدې ورکونکي مقرره سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زینب ▲ حالات

حضرت زینب ▲ د نبيﷺ تر ټولو مشره لوروه ځینو مؤرخینو ددې مبارکي نوم بـل ډول لیکلی دئ خوصحیح نه دئ دا مبارکه د نبيﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پیدا سوه پـه دغـه وخت کي دنبيﷺ عمر دیرش کاله و ، د خپل مور او پلار پـه غیبرکي لو سوه ، مسلمانه سوه ، دخپل خاله د زوی سره یې نکاح وکړه چي ابو العاص بن ربیع AA نومېده د بدر دغزاء څخه یې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښي د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښي زخمي سوه چي قصه یې ددې باب په (۲۰) شمېره کښي تېره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پایه پوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښي وفات سوه ددې خاوند هم پـه (۲ ، یا ۷) هجري کال کښي مسلمان سو کله چي یې خاوند مدیني منورې تـه ورسېدئ نو دا مبارکه هم دده پـه نکاح کښي پاته سوه د بي بي زینبي AA دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پیدا سوي دي چې یو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم یې علي و چي د خپلي مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکي د نبيﷺ په ژوند کښي وفات سو همدغه علي د نبيﷺ سره دمکې د فتحي په سفر کښي پر اوښه باندي سپورو.د نجلۍ نوم یې حضرت امامة ▲ وه دا هغه نازولې وه چي دحدیثو پـه کتابو کښي یې ډېري قصې راځي چي کله به نبيﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا بـه یې پـر ملا سپره سوه دا دنبيﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة ▲ چي ددې خاله وه کله چي وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي AA سره وسوه دحضرت علي AA تر وفات وروسته یې بیا د مغیره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي AA ددې څخه هیڅ اولاد نـدی سوی مګر د مغیره څخه ځینو دیحیی پـه نـوم یـو زوی لیکلیدئ ځینو بیا دا خبره رد کړې ده.ویل سوي دي چي حضرت فاطمة ▲ کله وفات کېده نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت يې کړی و چې زما ښځه وروسته دې حضرت علي زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامة په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقيې حالات

دنبيﷺ دوهمه لور حضرت رقية وه دا مبارکه تر خپلې خور حضرت زينب دري کاله وروسته پيدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبيﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځينو رقية تر زينب مشره ښودلې ده خو صحيح خبره داده چې دا کشره وه د نبيﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره يې نکاح سوې ده کله چې د ابو لهب په شان کښې د اللهﷻ د لوري ښځه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتيبه ته وويل:که چېري تاسو د محمدﷺ لوړنو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتيبه ته نبيﷺ دريمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبيﷺ لوڼې طلاقې کړې د دوی نکاح په کوچنيوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چې مکة مکرمة فتحه سول نو د رقيې خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته يې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح يې د حضرت عثمان سره ډېر وخت مخکې سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقية په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چې بيان يې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تير سو تر دغه هجرتو وروسته نبيﷺ و فرمايل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدينه منوره وي د نبيﷺ ددې خبرې سره اصحابانو مدينې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبيﷺ تر هجرت مخکې دوی دواړه مبارکان مدينې ته ورسېدل د نبيﷺ تر هجرت وروسته چې يې کله د بدر وغزا ته تشريف وړی پدغه وخت کښې رقية ناروغه وه نبيﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زيری چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کې دوی د رقيې د ښځېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول اللهﷺ ددې په ښخيدو کې هم شريک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه يې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمانAA څخه يې يو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پيدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و او په سنه (۴) هجري کښې دشپږو کالو په عمر وفات سو ځينو بيا ليکلي دي چې تر خپلې مور تر مرګ يو کال مخکې وفات سو ددغه زوی پرته د رقيې بل هيڅ نارينه اولاد ندئ سوی.

۲ - دحضرت ام کلثوم حالات

دنبيﷺ دريمه لور ام کلثوم ده په دې کښې هم اختلاف دئ چې ځيني وايي فاطمة مشره وه او ځيني وايي چې ام کلثوم مشره وه خو دزياتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتيبه سره سوې وه واده يې لا نه و سوی چې دسورة(لهب) په نازلېدو سره عتيبه دپلار ابولهب په امر طلاق ورکړی لکه چې د رقيې په قصه کې تير سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتيبه چې طلاق ورکوی نود نبيﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه، بې ادبه او نامناسبه الفاظ يې د خولې څخه را وايستل نبيﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ويل چې اې اللهﷻ ! د خپلو سپو څخه يو سپی پر ده مقرر کړې ابوطالب لا په دغه وخت کې ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي ◄ د ښراوو څخه ښرېدئ او ده ته يې وويل چې ددغو ښراوو څخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسې وسول يوه ورځ عتيبه وشام ته سفر کاوه پلار ابو لهب يې دنبيﷺ د ډيري دښمنۍ سره ـ سره وده ته وويل چې زما سره دنبيﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته يې وويل چې زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندي بەزیات پام او فکر کوئ دوی یوځای تەورسېدل پەهغەځای کښې ډېر زمریان موجود وه دقافلې خلګو دقافلې ټولەشیان سرەیوځای کړل او یوەلویەغونډۍ یې ځنې جوړەکړل دشپې یې عتیبەسربېرەپر دغەغونډۍ بیدەکړی دوی خپلەدځلورو طرفونو څخەشاوخواپرې را وګرځېدل کلەچې دوی بیدەسول یو زمری راغلی دټولو خولې یې بوی کړې آخر د کالو غونډۍ تەپورتەسو پرسرباندې یې عتیبەپیدا کړی سریې د بدن څخەورجلا کړی یوەنارەیې وکړەخلګ چې راپورتەسول کاریې ترکارتېرسوي و یعنې مړسوی و،ځینو مؤرخینو لیکلي دي چې داپېښەوعتبەتەپېښەسوې دە او عتیبەمسلمان سوی و خو پەهرصورت د ام کلثوم او حضرت رقیې پەخاوندانو کښې یو تن مسلمان سوی دئ او بل تن تەیې دغەدعبرت قصەورپېښەسوې دە پەهمدې وجەخلګ د الله د دوستانو د دښمنۍ څخەبیرېږي الله پەحدیث قدسي کښې فرمایي:(من عادی لي ولیا فقد اذنتەبا لحرب) ژباړە: څوک چې زما د دوست سرەدښمني کوي هغەتەزما د جنګ اعلان دئ.د حضرت رقیې تروفات وروستەپەسنە(٣) هجري کې د ام کلثوم نکاح د حضرت عثمان سرەوسوەد نبي ارشاد دئ چې ما د ام کلثوم نکاح د عثمان سرەدآسماني وحیو پەامروکړل، ځینو ویلي دي چې نبي دغەوینا د ام کلثوم او رقیې دواړو پەاړەوەد ام کلثوم د لومړی مېړەسرەوادەنەو سوی نو اولاد خو یې بیخي دهغەمېړەڅخەندئ سوی او د حضرت عثمان څخەیې هم اولاد ندئ سوی دامبارکەپەسنە(٩) هجري د برات پەمیاشت کښې وفات سوە، نبي ددې د وفات څخەوروستەوفرمایل: کەچیرې زما سل لوڼې وای پەهمدغەډول وفات کېدلای نو ما بەیوپەبل پسې و حضرت عثمان تەپەنکاح ورکولای.

٧- دحضرت فاطمې حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتيانو ښځو سرداره حضرت فاطمةؓ ده چي په عمر کي د زياتو تاريخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوه پدغه وخت کي د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځينو ليکلي دي چي د نبوت پنځه کاله مخکي پيدا سوې ده چي دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وايي چي ددې نوم دالهام يا د وحيو په ذريعه اينبودل سوى دئ د فطم څخه اخيستل سوى دئ په معني د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسين، صفري ، خداى تعالي او يا د روژې په مياشت کښي يې نکاح دحضرت علي ؓ سره وسوه اوه مياشتي او پنځلس ورځي وروسته يې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښي ددې عمر پنځلس کاله او پنځه مياشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وينا تائيدېږي چي دا مبارکه د نبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوې ده پدغه وخت کښي د حضرت علي ؓ عمر يوويشت کاله پنځه مياشتي او يا ځلرويشت کاله يوه نيمه مياشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښي ددې سره زياته مينه وه نبيﷺ چي به کله يو ځاى په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به يې ددې څخه رخصت اخيستيا وکله چي به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی به يې ددې کور ته تشريف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمي نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته يې شکايت وکړی ، نبيﷺ وفرمايل: فاطمةؓ زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکليف ورسوى ماته يې تکليف ورسوى په همدې وجه حضرت علي ؓ ددې په ژوند کښي بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته يې ددې مبارکي دخوررزې حضرت امامةؓ سره نکاح وکړه چي بيان يې د زينبؓ په حالاتو کښي تير سو ، دنبي ◄ دوفات څخه شپږ مياشتي وروسته حضرت فاطمةؓ ناروغه سوه يوه ورځ يې خدمتګاري ته وويل: زه غسل کوم اوبه راته تياري کړه (اوبه يې تياري سوې)غسل يې وکړی پاکي جامې يې واغوستي بيا يې وويل چي زما بستره دکور په منځ کښي کړئ (بستره چي کښېښودل سوه) دې مبارکي تشريف وروړی مخ يې وقبلي ته کړی خپل راسته لاس يې تر مخ

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي كښېښودى اووې ويل: زه اوس مړه كېږم دايې وويل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قيامته پوري به چليږي ددې مباركي شپږ اولاده وسوه درې يې زامن وه او درې يې لوڼې وي لومړى يې د نكاح په دوهم كال حضرت حسن AA زوى پيدا سو .د نكاح په دريم كال يعني سنه (۴) هجري كښې يې حضرت حسين AA پيدا سو بيا حضرت محسن AA پيدا سو او د كوچني والي په وخت كښې وفات سو په لوڼو كي يې حضرت رقية په كوچني والي كي وفات سوې ده په همدې وجه ځينو مؤرخينو نده ليكلې ، دوهمه لور يې حضرت ام كلثوم وه چې لومړى نكاح يې د اميرالمؤمنين حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه يې يو زوى د زيد په نامه او يوه لور د رقيې په نامه پيدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام كلثوم نكاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هيڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته يې نكاح دده د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هم هيڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته يې د عبدالله بن جعفر سره نكاح وسوه او هم دده په نكاح كښي ام كلثوم وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مباركي زوى زيد هم وفات سو دواړې جنازې په يو واري پورته سوې او ددې مباركي د اولادو هيڅ سلسله ونه چلېدل دا درې مباركان حضرت عبدالله ، عون او محمد هغه ورونه دي چې په شپږم باب يوولسمه شمېره كي يې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وريرونه دي او د حضرت جعفر طيار AA زامن دي. د حضرت فاطمې دريمه لور حضرت زينب ده چې د عبدالله بن جعفر سره يې نكاح وسوه او دوه زامن يې عبدالله او عدن پيدا سول او هم دده په نكاح كښي وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام كلثوم سره نكاح وكړه. دا هم د حضرت فاطمې اولادونه دي ، ددې مباركي تر وفات وروسته چې علي AA د كومو بيبيانو سره نكاحې كړې دي د هغوى څخه يې هم اولادونه سته چې تاريخ پوهانو دوديرش ليكلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لونړې دي. د حضرت امام حسن ﷜ پنځلس زامن او اته لونړې دي او د حضرت حسین ﷜ شپږ زامن او درې لونړې دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعین وجعلنا بهدیهم متبعین والله اعلم و علمه اتم.([174])

یوولسم باب

د کوچنیانو دیني جذبه

د اصحابو ﷡ کوچنیانو اولادونو چې کومه دیني جذبه درلوده دا په حقیقت کې د دوی د مشرانو د ښې تربیې نتیجه وه. که چېرې مور او پلار او نور دوستان د خپل اولاد د مینې د ضایع کېدلو پر ځای د دوی د دیني حالت پوښتنه کوي او ورته نصیحت کوي نو د دین کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونیسي کله چې لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چې مورږ د اولادو پر بدو کارو نو سترګې پټوو او که مو زیات د مینې جوش راسي نو په خوشالیږو که چیري د دین په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وایو چې لوی سي په خپله به سم سي او حال دا چې کوم عادتونه چې په کوچنیوالي کښې تخم کرلي وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بیا نه ایسته کیږي. تاسو غواړی چې د زوزو تخم وکرئ او بیا په حاصل کې غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غواړئ چې په اولادو کښې مو ښه عادتونه پیدا سي او د دین په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

[174] ملخص من الخمیس والزرقاني علي المواهب والتلقیح والاصابة واسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې پخپلو اولادو کښې د کوچنې والې څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چې به د کوچنې والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندۍ سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کې يو سړى نيول سوى راوستل سو چې د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلې وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چې تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.[175]

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چې قصه يې د لسم باب په آخر کښې تېره سوه فرمايي: نبي يو ځلې اعلان وکړى چې نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چې به هغوي د لوږې څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشى ورجوړ کړى او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.[176]

فايـده: په ځينو حديثو کښې دا هم راغلي دي چې ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېر توانا وه او د اوس خلګ ډېر ناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلګو او کوچنييانو تحمل درلوداى سوا و دې ته هم کتل پکار دي چې د اوس خلګ څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلود يځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښې کمزوري کول يقيناً نامناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې حديثونه او داَيت نازلېدل

حضرت عائشة د شپږو کالو په عمر د نبي ﷺ په نکاح کښي راغله او د(۹) کالو په عمر په مدينه منوره کښي واده سوه دا مبارکه د (۱۸) کالو وه چي نبي ﷺ ددې نړۍ څخه تشريف يووړى (۱۸) کاله عمر نو څه شي دئ دې په دومره لږ وخت کي د نبي ﷺ څخه دومره زيات حديثونه ، ديني علمونه او ديني مسئلې رانقل کړيدي چي اندازه يې نسته .

مسروق فرمايي: ما لوي ـ لوي اصحابان وليدل چي د حضرت عائشې څخه به يې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء فرمايي: دا مبارکه تر نارينوو په مسئلو باندي زياته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي فرمايي: موږ ته چي به کوم علمي مشکل پيښ سو نو حل به يې د حضرت عائشې د لوري څخه رارسېدى.([177])

ددې مبارکي دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حديثونه د حديثو په کتابو کښي موجود دي.([178])

دا مبارکه پخپله فرمايي: چي ما په مکة مکرمة کي په کوچنيوالي کښي لوبي کولې چي پر نبي ﷺ باندي د سورت قمر لاندينى آيت نازل سو :

✉♦✍✐ ✂☞☜⚪⚪☞⇖♦◻➔ ✍♦◻⇖✍⚪⇐♎➔☠⇗

◻♦✂☞☜⚪⚪☞⇖♦◻➔ 📖◻⑩⇙♎⊠❻🗐 ◻♦📖◻✍♦❷❾ ✐✍⚪⇜

([179])

177) اصابة

178) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه ترا تو کالو پورې په مکة مکرمة کې پاته وه په دومره کم عمر کې يې دا د آيت په نازلېدو خبره وه او بيا يې يادول دا ددين سره په خاص محبت کيږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمير ﷺ په جهاد کښې د ګډون شوق

حضرت عمير ﷺ د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کې د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښې و. حضرت عمير ﷺ د خيبر په جنګ کښې دګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښې دده سپارښت وکړی چې وده ته په جنګ کښې د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او يوه توره يې ورپه غاړه کړه خو توره لوه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره ښکېدل پدغه وخت کښې ده د خيبر په جنګ کښې ګډون وکړی مګر څرنګه چې دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال دغنيمت کښې پوره ونډه ورنکړل سوه خو بيا هم د انعام په ډول يو څه سامان يې ورکړی.(180)

دده په ښېر مبارکانو ته دا معلومه وه چې په مال دغنيمت کښې زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به يې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چې په جهاد کښې د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد ديني جذبې او د الله تعاليﷻ او دهغه دريښتني رسولﷺ پر وعدو باندي دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمير ﷺ د بدر په غزا کې په پټه د شرکت کوشش

(179) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
(180) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عميربن ابي وقاص AA يو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي يې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص وروو سعد AA فرمايي: چې ما خپل وروو عمير AA وليدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ پټ يوې خوا او بلي خواته کېدی چي ځوک مي ونه ويني ما چي دا حال وليدی نو ورته حيران سوم او پوښتنه مي ځني وکړه چي ولي پټ ـ پټ ګرځې؟ ده راته وويل: چې په دې وجه پوټيږم چي نبيﷺ مي ونه ويني او د کوچنی خيال را باندي ونکړي او دجنګ څخه مي منع نکړي ، که يې وليدم بيا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنګ کي ګډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنګ کي په يو ډول شهادت را نصيب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل يې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه يې ورکړه هيله يې پوره سوه او دوهمه ارزو يې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهيد سو ، دده ورور سعد AA فرمايي: دده کوچنيوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د توري و تسمې ته غوټې ورکولې چي پورته سي.(181)

۵- د وه انصاري هلکان او د ابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف AA د مشهورو او لويو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمايي: چي زه د بدر په ميدان کي د جنګ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما وليدل چي راسته او

(181) اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپه طرف ته مې دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چې کاشکې زه د توانا خلکو په منځ کې ولاړ وای نو ښه به وای چې د اړتيا په وخت کې مو يو دبل سره مرسته کولای په دغه وخت کې يوه تر لاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پېژنې ؟ ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چې زه خبر سوی يم چې ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ که زما سترګې پرده ومښتلې تر هغه به زه ځنې جلا نسم چې زه دی وژنم او يا دی ماوژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کې حيران وم چې هغه دوهم هلک پوښتنه راڅخه وکړه پداسې ډول لکه اول هلک چې راڅخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کې ابو جهل راښکاره سو زما چې سترګې پرې ولګېدې نو دوی ته مې وويل: کوم څوک چې ستاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چې وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسې وخته پوري چې هغه يې را غوزار کړی.([182])

فايـــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفرا ﷺ وه. معاذ بن عمرو ﷺ فرمايي: ما د خلکو څخه اوربدلي وه چې ابو جهل هيڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کې او سيږي دهغه وخت څخه زما دا خيال و چې دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ﷺ فرمايي: کله چې دغه دوه هلکان په ځغاسته ورورسېدل نو پر آس سپور باندې حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چې په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کې پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چې ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ﷺ يې سر د بدن څخه ور جلا کړی. معاذ بن عمرو وايي ما چې کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

([182]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوی عکرمه ورسره و. زوی یې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بېخي پرې سو خو یوازي په څرمن پیوندو.(183)

دی مبارک وایي: ما خپل په څرمن پیوند لاس تر شا واړوی او ټوله ورځ په دا بل لاس وجنګېدم کله چي زه د لاس څخه په تکلیف سوم. نو هغه ځړېدلي لاس مي تر پښه لاندي کړی او راکش مي کړی لاس پري سو ومي غورځوی.(184)

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي کله به لښکر دمديني څخه ووتی نو دستي به يې لښکر معاينه کاوه د لښکر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلومولې د لښکر اصلاح به يې کول کم عمره هلکان يې بېرته استول زيات هلکوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي کله د احد غزا ته تشريف وړی نو د معاينې لپاره يې يو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان يې د کوچني والي په وجه بېرته استول چي پدغه هلکانو کښي دغه لاندي مبارکان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد، زيد بن ارقم، براء بن عازب، عمرو بن حزم، اسيد بن ظهير، عرابه بن اوس، ابو سعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج رضي الله عنهم ددوی عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) کاله وو کله چي دوی ته د بيرته تللو امر وسو نو حضرت خديج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورته وې ويل چي اې د الله ﷻ رسوله! زما دزوی غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل دا جازي په شوق جګ جګ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

---

(183) اسد الغابة
(184) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وویل چې نبيﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چې زه پر رافع باندې غښتلی یم که چیرې زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبيﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه ریښتیا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبيﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنیانو هم د اجازې هڅې وکړې په هغو کښې هم ځینو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهیر کښې شپه سول نبيﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بیا يې وفرمایل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ یو ملګری ولاړ سو او وې ویل چې یا رسول الله ! زه و دې کار ته تیار یم نبيﷺ ورته وویل چې ستانوم څه شي دی؟ ده مبارک وویل ذکوان دئ نبيﷺ وفرمایل: ښه دئ ته کښېنه بیا يې و فرمایل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ یو ملګری ولاړ سووې ویل: یا رسول اللهﷺ زه ودې کارته تیار یم نبيﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وویل چې زما نوم ابو سبع (دسبغ پلار) دئ نبيﷺ ورته وفرمایل چې ښه دئ ته کښېنه ، نبيﷺ دریم ځلي بیا پوښتنه وکړه چې زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بیا یو ملګری ولاړ سو چې یا رسول اللهﷺ زه ودې کارته تیار یم نبيﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وویل چې زما نوم ابن عبد القیس دئ نبيﷺ ورته وفرمایل چې ښه دئ ته کښینه لږ وخت وروسته نبيﷺ و فرمایل هغه درې سره کسان دې راسي یو ملګری د نبيﷺ حضور ته راغلی نبيﷺ ورته وفرمایل چې ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وویل: اې د اللهﷻ رسوله ! درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبيﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبيﷺ د خیمې حفاظت وکړی.([185])

فایــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وي ،کوچنیان وه که لویان وه داسي مست وه چې ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چې تل به بریالیتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خدیج ﷛ د بدر په غذا کښې هم ځان وړاندي کړی وخو په هغه وخت کښې اجازه ورنکړل سول بیا یې د احد په غزاء کښې ځان وړاندي کړی چي قصه یې اوس تېره سول ددې څخه وروسته په هره غزاء کښې یې ګډون کاوه داحد په غزاء کښې یو غشی دده پر سینه باندي ولګېدئ کله چي یې راکښې ټوله راوختي مګر یوه ثوکه یې دننه په بدن کښې پاته سول هغه پاته سوی ټوټې یې دیو زخم شکل اختیار کړی په آخر عمر کښې چي سپین ږیر والي ته نږدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب یې وګرځېدئ. ([186])

٧- د حضرت زید ﷛ د قرآن په وجه وړاندي والی

حضرت زید بن ثابت ﷛ د هجرت په وخت کښې د یوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر یتیم سوي دئ د بدر په غزاء کښې یې ځان راوړاندي کړی خو اجاز ورنه کړل سول بیا داچي د احد په غزاء کښې ووتی خو بیرته راواستول سو لکه اوس چي یې قصه تېره سوه ځینو ویلي دي: څرنګه رافع بن خدیج ﷛ او سمرة بن جندب ﷛ ته اجازه ورکړل سول په همدغه وجه ده ته هم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښې شریک کېدئ دتبوک په جنګ کښې د بنو مالک قوم بیرغ د حضرت عمار ﷛ پلاس کښې و ، نبي ﷺ د عمار ﷛ څخه واخیست او حضرت زید ﷛ ته یې ورکړی عمار ﷛ فکر وکړی چي ښایي زما څخه یو څه غلطي سوې وي او یا په یو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه یې وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زما دڅه شي شکایت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمایل دا خبره نه ده بلکي زید ﷛ تر تا قرآن ډېر ویلی دئ قرآن ددې بیرغ په پورته کولو کښې مخکي کړی.([187])

(186) اسد الغابه
(187) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چې په دیني ځانګړتیا وو کښې به یې هغه چاته ترجیح ورکول چې ددین په اعمالو کې به تر نورو زیات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه دقرآن د زیات ویلو مداخله نه وه پکښې مګر بیاهم نبي ﷺ د بیرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چې قران یې زیات ویلي و په داسې ډیرو کارو کښې نبي ﷺ ددین لحاظ کړی دئ آن تردې چې که به چیرې اړتیا پېښه سوه چې څو مړي به په یوه قبرکې ښخ سي نولو موړی به یې هغه څوک مخکې کاوه چې قرآن به یې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښې چې داسې سوه.

٨-د حضرت ابو سعید خدري رضي الله عنه په کوچنیوالي کښې د پلار وفات

ابو سعید خدري رضي الله عنه فرمایي: زه ددیارلسو کالو وم داحد په غزا کې رامخکې سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بیا مې پلار سپارښت وکړی ونبي ﷺ ته یې وویل چې دی په قوت کې ښه دئ او هډونه یې هم غټ دي نبي ﷺ به وماته پورته وکتل بیا به یې کښته وکتل لنډه داچې ماته د کم عمرۍ په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښې شریک سو او شهید سو زما د پلار مال او داسې نور سامانونه هیڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نیت ورغلم نبي ﷺ چې ماته وکتل راته وې ویل: څوک چې د الله جل جلاله څخه صبر غواړي الله جل جلاله و هغه ته صبر ورکوي، څوک چې د الله جل جلاله څخه عفت او پاکوالی غواړي الله جل جلاله و هغه ته پاک لمنی او عفت ورکوي ، څوک چې د الله جل جلاله څخه شتمني غواړي الله جل جلاله شتمني ورکوي. ماچې د نبي ﷺ داخبري واورېدې بیا مې هیڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بېرته راغلم. ددې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لویـه مرتبـه ورکـړه چې دده پـه څېـر کـم عمـره اصـحابان بـه بیـا پـه مشـکله پیـدا کیږي.[188]

فایده: دا څومره لوي همت دئ چې د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زیات محتاجه هم وخو د نبي ﷺ په یو عام نصیحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړی د خپل غم څرګندونه یې هیچاته نه وکړه. په اوس وخت کي لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتیا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره داسي کسان غوره کړي وه چي رسول الله ﷺ د ملګرتیا اهل وه پـه همدې وجه نبي ﷺ فرمایي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغه حدیث به ددې کتاب په آخر کي راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع ﷺ په غابه کي ځغاسته

غابه د مدینې منورې څخه څلور پنځه میله د باندي یوه ابادي وه پـه دغـه ځـای کـي د نبي ﷺ یو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو یـوي ډلـي سره مـل دغـه اوښـان لـوټ کـړل او څرونکی(شپانه) یې وواژه دغه کسان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابېره حضرت سلمة بـن اکـوع ﷺ د ځـان سره غشـي او لینـده اخسـتي دي دغابة پـر لـور پیـاده روان دئ نابېره یې پر دوی سترګي ومښتي هلک وخو ډېر تیز و دده د ځغاستي تېزوالي ډېر مشـهور و تـر داسي اندازې چي ده بـه عربـي آس لانـدي کـولای سـو او نیـولای بـه یـې سـو خـو آس دی نسـوای نیولای او نه یې لاندي کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشي ویشتلو کي هم ډېر مشهور و دستي د مدینې پر یو غره باندي وخاتی او د لـوټ اعـلان یـې وکـړی پـه خپلـه یـې پـه غلـو پسـي و

[188] اصابـه - استیـعاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې وررورسېدئ نو پر هغوبې داسې د غشو باران شروع کړی چې د هغو دا فکر سو چې دا يوه ډله ده خودی يو اځې و او پياده و نو چې کله به يو چا آس پسې را ګرځوی دی به د يوې درختې شاته پټ سو کله چې به هغه تير سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشي واری پر وکړی آس به يې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولوېږي زه به ونيول سم نود مقامت پرته به بيرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمايي چې پردغه ترتيب دوی ځغاسته ماپسې ځغستل تر داسې اندازې پورې چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه د برش نيزې او د برش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کې عيينة بن حصن د يوې ډلې سره د غلو مرستې ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه يوازې يم نو ددوی ډله پياوړې سوه نو څو کسان يو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر يوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وويل چې يو اورې ودرېږئ زما يوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ماپېژنئ چې زه څوک يم؟ هغو راته وويل: چې ته ځان راوښيه چې ته څوک يې؟ ده ورته وويل زه ابن الاکوع يم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته يې عزت ورکړی دئ که په تاسو کې يو څوک غواړی چې ما ونيسي نو نه مې سي نيولای او که زه په تاسو کې يو څوک نيول و غواړم نو نيولای يې سم دا چې دی په ځغاسته کې ډېر نوموتي و نو دا څه عجيبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ويل څکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمايي زما هدف داو چې دوی ته خومرسته راورسېده ګوندي ماته هم مرسته راورسيږي په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کې پر غره باندې اعلان کړی و لنډه دا چې زه په دغه خبرو اخته وم چې د مدينې و خواته مې د درختو په منځ کې په غور سره وکتل و مې ليدل چې زما د مرستې لپاره يو ډله راروانه ده په مخ کې يې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم يې پر عبد الرحمان فزاري باندې حمله وکړه عبد الرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده يې حمله وکړه ده مبارک د عبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې يې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بيا پر خرم اسدي ﷺ باندي حمله وکړه چي په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستي دده پر آس سپور سو ابو قتاد ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاد ﷺ دآس پر پښو باندي حمله وکړه ابو قتاد ﷺ غوزار سو دستي يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاد ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چي عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخيستي و.(189)

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چي حضرت سلمة ﷺ اخرم اسدي ﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چي يو لږ ساعت ودرېږه چي د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چي ما پرېږده چي شهيد سم وايي چي په مسلمانانو کښې يو اځي دی شهيد سو او په کافرانو کښې ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته د مسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمة ﷺ نبي ﷺ ته خواست وکړی چي زما سره سل کسان راسره کړه چي په دوی پسي ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چي پدغه وخت کښې د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چي پراسونو سپاره يوه لويه ډله ځغلوي او هغه داسي وار خطا کوي چي غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتيږي دا دهغه داخلاص برکت و چي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلي ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

---

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښي مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يوائې درې آسان، شپږ يا نهه زغري، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښې نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزوري حالت کښې وه نبي ﷺ چې ددوارړو خواوو اندازه و لګول نو داسي دعايې وغوښتل : اې الله ﷻ دا مسلمانان پياده دي ته سپرلی ورکونکی يې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی يې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی يې ، دوی نادارە دي ته غني کوونکی يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب رضي الله عنه دواړه په جنګ کښې د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.[190]

دغه دواړه مبارکان داحد په غزاء کښې هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښې چې ددوی بيان تير سو داحد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کې چې دوی په کوچنيانو کښې شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښې خو بيخي کوچنيان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چې د کوچني والي څخه يې په زړو کښې شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښې يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضي الله عنهما بن عبد الله بن ابي دخپل پلار سره معامله

---

(190) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه پدې کښې د يو انصاري اود يو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لويه سوه هر يوه د خپل قوم څخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه يوه ـ يوه ډله پيدا سوه نژدې و چې د جنګ ميدان ګرم سوی وای خو ځينې خلګ راغلل او صلحه يې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چې يې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه يې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چې ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډيري بې ادبي خبري وکړې او خپلو دوستانو ته يې وويل چې دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کي ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمايي ووېشل اوس هم که چيري تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځايه څخه تږله ولاړ سي. دغه منافق زياته کړه چې په الله ﷻ دې مې قسم وي که چيري مونږ مدينې ته ورسېدو نو مونږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذليل خلګ به وباسو (مراد يې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زيد بن ارقم رضي الله عنه دنوي عمر هلک وددغه منافق خبري چې يې واورېدې نو د زغم پياله يې ډکه سوه منافق ته يې وويل زما دې په الله ﷻ قسم وي چې ته ذليل يې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هيڅوک مرستيال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وويل چې ښه دئ چوپ سه ما خوهسې ټوکي کولې حضرت زيد بن ارقم رضي الله عنه ولاړی و نبي ﷺ ته يې قصه وکړه حضرت عمر رضي الله عنه وويل چې يا رسول الله ﷺ !ددې منافق سر دې ور پرې سي خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبدالله بن ابي چې خبر سو چې نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه يې ورته اخيستل چې ما ددې خبرو څخه يوه خبره هم نه ده کړې. زيد بن ارقم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ويلي دي په دغه مجلس کې د انصارو هم يو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ويل چې عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کيږي د يو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښي د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چې په اورېدو کې څه غلطي ځني سوې وي او يا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زيد ﷺ چې کله خبر سو چې عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رېښتني ثابت کړی دئ او زه يې درواغجن ثابت کړی يم نو زيد AA د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چې سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښي وه د زيد ﷺ رېښتينوالی پکښي ثابت سو اود عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښي ښکاره سوه د حضرت زيد ﷺ عزت دمخالفو او منافقو خلګو په وړاندي زيات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چې مدينې ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي يو زوی و درېدئ او پلار ته يې وويل تر هغه وخته پوري دې د مدينې منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چې ددې اقرار ونکړې چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار يې ډير حيران سو چې دغه زوی خو به ټول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نيک ژوند به يې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښي درېدای نه سوای مجبوره سو اقرار يې وکړئ او وې ويل چې قسم مې دي په الله ﷻ وي چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مدينې ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښي ګډون

([191]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مديني ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له و جهي څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مديني ته درسېدو سره سم د ابوسفيان له لوري څخه خبر راورسېدی چي ابو سفيان په حمراء الاسد نومي ځای کښي د بيا جګړې لپاره تياري نيولې ده ابو سفيان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي مسلمانان په احد کښي ماته و خوړه بايد موږ دا غنيمت و ګڼو بيا معلومه نده چي داسي موقع په لاس راسي او که يا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بيرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تيار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چي هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چي د احد په غزاء کښي زمونږ سره راسره وه ددوهمي حملې لپاره تلل پکار دي. که څه هم داحد په غزاء کښي ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بياهم ټول له مسلمانان ددوهمي حملې لپاره تيار سوه. لکه څرنګه چي نبي ﷺ امر کړی و چي يوازي دي هغه کسان راسره ولاړ سي چي د احد په غزاء کښي يې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شريکان تيارسوه يوازي حضرت جابر ﷺ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چي يا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښي شريکېدم خو پلار مي اجازه رانکړه او راته وې ويل چي ستا اووه خوندي دي بل نارينه په کور کي نسته نو په ما او تا کي ديوه پاته کيدل ضروري دي نو پلار مي پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښي شهيدسو اوس ماته اجازه راکړه چي ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر ﷺ پرته بل هيڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کي موجود نه و چي د احد په غزاء کي يې ګډون نه وکړي.[192]

فايده: د حضرت جابر ﷺ دغه مينه او محبت دجهاد سره څومره دهمت او غيرت قابل دئ چي پلار يې اوس شهيد سوی دئ ډير قرضونه يې پر ذمه پاته دي هغه هم د يهوديانو وه او

[192] خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودیانو د خلګو سره ډېره سخته معامله کول دده سره یې بیا بیخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندي وي دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار یې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې ټولو ستونزو باندي برلاسی سو او د جهاد اجازه یې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبیر ﷺ دروم په جنګ کښي بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښي د حضرت عثمان AA په خپل خلافت کښي چي کله دمصر د حاکم عمر بن عاص AA پر ځای عبد الله بن ابي سرح AA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسیزه لښکر سره راووتی د رومیانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د رومیانو امیر جرجیر اعلان وکړی چي هر څوک چي عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځیني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبیر ﷺ چي خبرسو نو وې ویل داد فکر او تشویش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چي څوک جر جیر ووژني دهغه لور به ده ته په نکاح ورکوو ، یو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به یې د هغه ښار امیر هم جوړ کړو لنډه داچي تر ډېره وخته پوري جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبیر ﷺ جرجیر ولیدئ چي د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندي دوممینځیانو د طاؤوس په وزرو سایه کول عبد الله بن زبیر ﷺ په پټه د خپل لښکر ځخه جلا سو او پر هغه یې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چي کېدلای سي هغه د یوروغي او جوړي پیغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ور ورسېدی حمله یې پرې وکړه سر یې ځني پرې کړی بیا یې په نیزه پیودلی راوړی او ټول خلګ ورته حیران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرینو کي لومړي کوچنی دی وو چي پیدا سو دده په پیدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر یوه کاله پوري د هیڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پیدا سوی او یهودیانو به دا ویل چي مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښي هلک نه سي پیدا د نبي ﷺ د کوچنیانو سره بیعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبیر ﷺ سره یې داوو کالو په عمر بیعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښي دده عمر څلوریشت یا پنځه ویشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر ورپري کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴– د حضرت عمرو بن سلمه ﷺ د کفر په حالت کښي د قرانکریم یادول

عمرو بن سلمه ﷺ فرمایي چي مونږ دمدیني په لاره کښي یو ځای اوسېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ټاټوبي څخه تېرېدل کوم خلګ چي به د مدیني څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دابه مو ورته ویل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت د عوه یې کړېده هغو به راته ویل چي هغه وایي پر ما باندي د الله ﷻ وحي نازلیږي چي دغه ـ دغه ایاتونه دي دی وایي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم ایاتونه ماته بیانول ما به یادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکریم یادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د یو څو سړو سره د خپل قوم په استازیتوب د نبي ﷺ وحضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شریعت احکام و ښودل لمونځ یې ورزده کړی.او په جماعت سره یې دلمانځه کولو طریقه وروښوده او ورته وې فرمایل چي دکوم چا چي په تاسو کښي ډېر قرآن شریف په یادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ څرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر ایاتونه یاد کړي وه نو زه تر ټولو زیات د قرآن شریف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه او زه یې امام جوړ کړم پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چې به څه ګڼه ياد جنازې موقع راغله نو زه به يې امام جوړ کړم.[193]

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چې په دومره لږ عمر کې د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډيره برخه يادوه پاته دا خبره سوه چې په کوچنۍ پسې لمونځ کېدلای سي که يا؟ ددې په جواب کې بايد ووايو چې د کوچنۍ په امامت کې اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښې کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کې وايي چې نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چې په تاسو کې دي د قران زيات حافظ امام سي درسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و (دا ددوی پر خپل سر کار و چې کوچنی يې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د خپل غلام په پښو کښې بېړۍ اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله د مشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وايي چې زما آقا عبد الله بن عباس رضي الله عنهما به و ماته قرانکريم، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښو کښې به يې زولنې اچولي وې چې زه يوې خوا او بلې خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شريف او احاديث ښوده.[194]

فايده: که څه هم د تګ او راتګ په وخت کښې خو هم زده کړه کېده خوکوم ثوک چې د زده کړې په وخت کښې سيل او د بازار ميلې کوي د غه کس بېکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لا سته نه سي راوړلای هم د دغه شی اغېزه وه چې د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

(193) بخاري و ابو داود
(194) بخاري ، ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره یاد سویدئ قتادﷺ وایي چي په ټولو تابعینو کښې څلور لوی عالمان دي چي په هغو کښې یو عکرمه‏ؓ دی.

۱۲- د حضرت ابن عباسؓ په کوچنیوالي کښي قران شریف یادول

پخپله حضرت ابن عباسؓ فرمایي چي زما څخه د تفسیر پوښتنه کوئ ما په کوچنیوالي کښي قران شریف یاد کړی دئ په بل حدیث کښي راغلي دي چي ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ویلی و.(195)

فایده: د هغه زماني یادول داسي نه و لکه داوس زماني چي د پردیو ژبو د ښښتنانو یادول دي بلکي هغو چي به څه یاداوه په پوره تفسیر سره به یې یادوی پدې وجه حضرت عبد الله بن عباسؓ د تفسیر لوی امام دئ د کوچنیوالي یادول ډېر محفوظ وي. د تفسیر حدیثونه چي څومره دعبد الله بن عباسؓ څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعود ﷺ فرمایي: د قران شریف بهترین مفسر عبد الله بن عباسؓ دی ابو عبدالرحمن ﷺ فرمایي: کوم اصحابانوؓ چي به مونږ ته قران شریف راښودئ هغوی فرمایي چي اصحابوؓ به د نبي ﷺ څخه لس آیاتونه زده کړل ورپسي به یې تر هغه پوري نور ایاتونه نه زده کول تر څو چي ددغه لسو ایاتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: عبد الله بن عباس دديارلس کالو و چي نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښي دی مبارک د تفسیر او حدیث هغه درجې ته ورسېدئ چي د تفسیر امام سو او لوی ، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسیر پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا د نبي ﷺ ددعا برکت و ځکه نبي ﷺ یو وخت استنجا ته تشریف یووړی عبد الله بن عباس د اوبو لوښی ورډک کړی نبي ﷺ د غه خدمت خوښ سو او دعا يې ورته وکړه چي الله ﷻ دي تا ته فهم او هوښياري په دین کي درکړي او په قرانکریم کي دي الله تا ته پوهه درکړي ددې څخه وروسته یو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نیت وکړی په نبي ﷺ پسي ودرېدئ نبي ﷺ را کش کړی او خپل څنګ ته يې ودراوی ځکه که مقتدي یو سړی وي نو د امام و څنګ ته برابر درېدل پکار دي نبي ﷺ چي پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چي نبي ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه يې ځني وکړه چي ولي شاته سوې ده ورته وویل چي ته دا الله ﷻ رسول يې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زیاتوالي دعا وکړه.([197])

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص په کوچني والي کي د احادیثو یادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چي په یوه ورځ بې قران شریف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځي به يې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زیات تکلیفونو ایستلو څخه منع کاوی او ورته فرمایل به يې چي په داسي حالت کي به دي بدن ډير کمزوری سي ټوله شپه ویښ يې ستر ګي به دي خرابي سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د میلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وایي چي ما به هره ورځ قرانکریم ختماوی نبي ﷺ راته وویل چي په ټوله میاشت کښي یو قرانکریم ختموه ما ورته

[197] اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلې ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته وويل نبه دئ په شلو ورځو کې يې ختموه ماورته وويل يا رسول الله ﷺ !داډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چې د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر داچې په درو ورځو کښې يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چې د نبي ﷺ ارشادات يې ليکل چې په ياد يې پاته سي دده سره دنبي ﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چې د الصادقه نوم يې پر اېښی و دی وايي ماچې به هرحديث دنبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مې ليکی خلګو زه منعه کړم چې نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کي وي، کله د خوابدتيا په وخت کې وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کې چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کې هر څه ليکې نو ما ليکل پرېښوده يو ځلي مې نبي ﷺ ته ددغې خبري بيان وکړی نبي ﷺ راته وويل چې ليکه يې زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ دده دخولې څخه چې کوم شی وزي ددرد په حالت کې وي که د خوشحالۍ په حالت کې وي دحق نه پرته نه وزي.(198)

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو ﷺ سره ددې چې په عبادت او صفوف کښې بې ساري شمېرل کېږي بيا هم ابوهريرة ﷺ فرمايي چې په اصحابو ﷺ کښې تر ما زيات دحديثو روايت کوونکی نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو ﷺ څخه چې هغه به ليکل او ما نه ليکل ددې څخه معلومېږي چې د عبد الله بن عمرو ﷺ روايتونه تر ابوهريرة ﷺ ډير دي که څه هم زمونږ په زمانه کښې د ابو هريرة ﷺ روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلی دي چې يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کې دده ددومره زيات عبادت ترڅنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت ﷺ قران شريف يادول

(198) مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زید بن ثابت ﷺ په جلیل القدر اصحابانو ﷺ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د میراث په علم کښې زیات ماهر و و یل کیږي چې په مدینه منوره کښې دی مبارک په فتوا ، قضا ، میراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چې نبي ﷺ هجرت وکړی مدینې منورې ته یې تشریف راوړی پدغه وخت کښې دی کم عمره هلک وچې عمر یې یوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنیو جګړو کښې لکه د بدر او داسې نورو کې د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکې د شپږو کالو په عمر یتیم سو نبي ﷺ چې تر هجرت وروسته مدینې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان یې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زید ﷺ حضورته وروړاندې سو یو چاورته وویل چې داد انصارو د کور یو هلک دئ ستاسو تر راتګ یې مخکې اوولس سورتونه پیاد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ویلو امر وکړی ماسورت ق ورته وواېه نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چې به یهودیانو ته کوم خطونه لېږل هغه به یې په یهودیانو لیکل یو ځلې نبي ﷺ وماته امر وکړی چې زه د یهودیانو په لیکلوباور نلرم داسې نه چې غلط یې ولیکي ته د یهودیانو ژبه زده کړه (ما هم داسې وکړه) ددې ځخه وروسته چې به هغوی ته کوم خط تلی ما به لیکی او دیهودیانو له خوا څخه به چې کوم خط راتلی مابه وایه په یو بل حدیث کښې راغلي دي چې نبي ﷺ ارشاد و فرمایه چې ماته ځینو خلګو په سریاني ژبه خطونه لیکلي دي پدې وجه یې ماته د سریاني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښې سریاني ژبه زده کړه.([199])

(199) فتح ـــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷛ په کوچني والي کښې علمي بوختیا

د سید السادات حضرت حسن ﷛ پیدا ایښت دزیاتو علماؤ دوینا سره سم په سنه ۳ هـ کال کې دروژې په میاشت کښې سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ ود وفات په وخت کښې اووه کاله او څو میاشتې و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چې پدې کم عمر کښې یې علمي کمال حاصل کړی خو ددې سره دده مبارک څخه څو حدیثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﷬ د حضرت حسن ﷛ څخه پوښتنه وکړه چې تاته د نبي ﷺ څه خبره یاد ده ، ده ورته وویل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لارې دخیرات د خرما وو یوه کوته پرته وه ما ددغو خرماوو څخه یو خرما پورته کړه او په خوله کښې مې واچول نبي ﷺ ماته وفرمایل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه یې راوایستل او راته وې ویل چې مونږ د خیرات مال نه خورو. دی مبارک زیاتوي چې ما پنځه واړه لمونځونه د رسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.[200]

حضرت حسن ﷛ فرمایي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ماقضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اې الله ﷻ! ماته د هغه چاڅخه هدایت وکړې چې تا هدایت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کې چې صحت دي ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چې د نورو سرپرست یې، کوم څه چې تاماته راکړي دي په هغو کې برکت واچوې او څه چې دي زما په تقدیر کې لیکلي دي د هغو د بدی څخه مې وساتې څه فیصلې چې ته وکړې هغه

(200) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي او ستا په خلاف ځوک فیصله نسي کولای د کوم چا چي ته مرسته وکړې هغه هیڅوک نسي ذلیله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن AA فرمایي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوریدلي دي چي څوک د سهار لمونځ وکړي پر هغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښیني اللهﷻ به یې د دوزخ د اور څخه خلاص کړي. حضرت حسن AA څو حجونه پر پښو باندي کړي دي او فرمایل یې چي ما ته پر دې خبره شرم راځي چي زه مړ سم د اللهﷻ سره یو ځای سم او زه دي د هغه وکور ته پر پښو باندي نه یم ورغلی. دی مبارک ډیر صبرناک و په مسند احمد کي دده ذکر په زیات شمېر روایتو کي سوی دئ. د تلقیح لیکوال هم دئ په هغه اصحابانوﷺ کي ذکر کړی دئ چي د یارلس حدیثونه ځني نقل سوی دي. اوه کاله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا د حافظې کمال دئ او د شوق نهایي نقطه ده. افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته د دین معمولي خبره هم نه ښیي.

۲۰ـ د حضرت حسین AA په کوچني والي کي علمي بوختیا

سید السادات حضرت حسین AA ترخپل ورور حضرت حسن AA یو کال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر د رسول اللهﷺ د وفات په وخت کي نور هم کم و یعني شپږ کاله او څو میاشتي و د شپږو کالو کوچنی به څه د دین خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بیا هم دده روایتونه د حدیثو په کتابو کي رانقل سوي دي او محدیثینو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حدیثونه ځني رانقل سوي وي. حضرت حسین AA فرمایي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوریدلي دي کوم مسلمان نارینه او یا ښځي ته چي کوم غم ورسیږي ډیر وخت وروسته ورپه یاد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وواييې: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې ويلي وي ډير وخت وروسته چې ورپه يادسي بيا يې هم وواييې) دغه کس ته اللهﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کې چې يې ورکوي.داهم دنبيﷺ څخه روايت دئ چې فرمايي: زماامت چې په کښتۍ کې سپريږي داآيت دي وواييې : ✍⊠♑📂📂❷⬂♑☒👍 ★✏✍✂ 🗗⚐⬄○✎🗀

⌦❻❑→▦♦⬄⬩✆ ❼✎■📂◆❻ □♌✎✆ 🗐✏✍⊠♑🖰⊠☙⬀❷⬉✌◆❒

❻▪○✎➚☹➢ اللهﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين‎ AA پنځويشت حجونه پرپښنو کړي دي . لمونځونه به يې هم زيات کول اوروژې به يې هم زياتي نيولې .په خيرات اوددين په هرکار کې يې زياته هڅه کول .ربيعة AA فرمايي : مادحسين﷛ څخه پوښتنه وکړه چې دنبيﷺ بله کومه خبره ستا ياد ده ؟ده مبارک راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو کلکين باندي وختم هلته خرماوي پرتې وې مايوه دانه راوا خيسته په خوله مې کړه نبيﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ دخيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين AA درسول اللهﷺ څخه روايت کوي چې نبيﷺ فرمايي: دسړي داسلام ښه والی دادئ چې بې کاره کارونه پرېږدي.([201])

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فايده: ددې ډول څخه داصحابانو﷡ څخه ډيري واقعاتي رانقل سوی دي چې دوی مبارکانو په کوچني والي کې درسول اللهﷺ څخه نقل کړي وي محمودبن الربيع AA يوصحابي دئ چې دنبيﷺ په وفات کې دده عمر پنځه کاله و دی مبارک فرمايي: زه به ټول عمر داخبره هېره نه کړم چې نبيﷺ زموږ کورته راغلی زموږ په کور کې يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.([202])

---

(201) اسد الغابة ، استيعاب .

(202) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورې خپل کوچني اولادونه په بې ځايه خبرو کې اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چې ځني خلګ ورته نکلونه وايي)او په بې ځايه شيانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چيرې مورې د سپېڅلو انسانانو قصې پيدا کړو او خپلو ماشومانو ته يې وکړو اويا ددې پر ځای چې ماشومانو ته د پيريانو ، دېبانو او داسي نورو شيانو قصې کوو او زړونه يې ورو ېروو بايد زړونه يې د الله ﷻ په عذاب سره ور ورېږدو دوی ته به په دنيا کښې په کار ورسي او په اخرت کې به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کې حافظه ډېره زوروره وي او دکوچني والي د وخت شی هيڅکله نه هيرېږي په داسي وخت کښې که چيرې قرانکريم حفظ کړي نونه به څه تکليف ورته وي او نه به يې وخت لګيږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دې يې پر قبر باندې نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي اود خپل کور د سپين سرو ښځو څخه مې هم اورېدلي دي چې زما پلار صاحب چې کله د تې څخه پري سو نو يوربع يې (د سپاري څلورمه برخه) يې په يادوه او د اوو کالو په عمر کښې يې ټول قرآن په ياد سو او زما پلار زما د نيکه په پټه د فارسي ډيري برخي لکه بوستان، سکندر نامه او داسي نور شيان ويلي وه زما پلار ويل چې ماته به پلار د قرانکريم دختمېدو وروسته ويل چې اوس نو دورځي يو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتي کوه نو زه به ددې د امر مطابق د سهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندي کښېناستم په شپږو يا اوو ساعتو کې به مې ټوله قرانکريم ختم کړی د غرمې ډوډۍ به مې وخوړه وروسته به مې د خپلي خوښۍ سره سم فارسي ويل تر شپږو مياشتو پوري مې پرله پسي دا عادت و هره ورځ به مې يو قرآنکريم ختماوی وروسته به مې نور سبقان ويل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده . ددغه زيات تلاوت فايده داوه چې دده څخه قرآنکريم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډ ېدئ څرنګه چې ددوی ظاهري ګوزاره دکتابونو په تجارت وه اود کُتب خانې ډېر کارونه يې په خپل لاس سره کول نو هيڅکله داسي نه ده پېښه سوې چې دوي دې په لاس کار کاوه او په خپله خوله دې يې تلاوت نه وي کړي .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به يې په يوه وخت سرته رسول د تعليم ډول داسې نه و کوم ډول چې په عمومي توګه په مدرسو کښې دئ چې زيات پشار پر استاذ وي بلکې د خاصو طالبانو سره طريقه داسې وه چې شاګرد به عبارت وايي ترجمه به يې کول مطلب به يې بيانوی که به چيرې هغه مطلب صحيح و نو استاذ د مخکې تللو امر ورته کاوی که به يې غلطې پکښې وکړه نو که به د غه غلطې ته د تهديد اړتيا وه شاګرد به يې تهديد کړی او که به د ښودلو وه وروه به يې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکې د همدې پيړۍ واقعه ده په همدې وجه دا خبره د منلو وړ نه ده چې د اصحابانو په ډول طاقتونه اوس نشته.

دولسم باب

د نبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومې قصې چې مې تر اوسه پورې را نقل کړی دي هغه ټول د نبي ﷺ سره د محبت قصې دي چې ددوی مبارکانو د عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند، مرګ، هيڅ پروا به يې نه کول ددې څخه علاوه د محبت قصې هيڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه يو حالت دئ چې تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت يو داسې شی دئ چې په زړه کې ځای ونيسي نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بيا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دې پخپله مهرباني او د خپل محبوب په برکت سره خپل او د خپل رسول محبت را نصيب کې (که داسې وسي) نو په هر عبادت کښې خوند دئ او ددين په هر تکليف کښې هوسايي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د اسلام اعلان او تکلیف

د اسلام په پیل کښې چې به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به یې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چې د کافرانو دخوا کوم تکلیف ور ونه رسیږي کله چې د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر رضي الله عنه د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چې په ښکاره ډول تبلیغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صدیق رضي الله عنه په ډېر ټینګار یې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صدیق رضي الله عنه د تبلیغ خطبه ورته شورع کړه دا په اسلام کښې تر ټولو لومړی خطبه وه چې ده مبارک وویل په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه رضي الله عنه د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځې درې ورځې وروسته حضرت عمر رضي الله عنه په اسلام مشرف سو خطبه چې شروع سول د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صدیق رضي الله عنه سره ددې چې په مکة مکرمه کښې دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چې مخ مبارک یې د وینو ډک سو پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو یې وواهه او سربېره پکښې وغورځېده څه چې یې نسوای کولای هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق رضي الله عنه بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سول او ددغه ځای څخه یې پورته کړی را یې وړی او ټولو خلګو ته دایقنیې وه چې ابوبکر صدیق رضي الله عنه ددې حیواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تمیم مسجد ته راغلل او اعلان یې وکړی چې کچیرې ابوبکر رضي الله عنه ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښې عتبة بن ربیعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صدیق ﷛ په وهلو کښې زیات دبدبختیو اظهار کړی و تر ماښام پورې ابوبکر صدیق ﷛ بې هوښه و دوی چې به هر څه ورته وویل هغه به خبرې نه کولې ماښام دوی ډېر ږغونه ورته وکړه ددې لپاره چې خبرې وکړي ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره یې داوه چې د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وویل چې دهغه د لاسه دومره غم درته پېښ سو ټوله ورځ د مرګ په خوله کښې وې ته یې لاپوښتنه کوې ټوله ورځ دې دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چې څه ساه در پکښې پاته ده هغه دې هم د نبي ﷺ خبرې وکړي خلګ ولاړ سوه ده مور ام خیر ته یې وویل چې ده ته د خوړلو او څېښلو لپاره یو شی برابر کړه موربې هم یو شی برابر کړی راېې وړی اوده ته یې په خوړلو ټینګار وکړی خو دده مبارک هغه یوه خبره وه چې د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وویل زه خو په هغه نه یم خبره ده ورته وویل چې دحضرت عمر﷛ خور ام جمیل﷛ ته ورسه او دده مبارک پوښتنه ځنې وکړه هغې غریبې د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت د غوښتنې د پوره کولو لپاره و ام جمیل﷛ ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه یې ځنې وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته یې وویل چې زه هیڅ څوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷛ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچیرې ته وایې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووینم د ام خیر ورسره خوښه سوه دواړې یو ځای راغلې او د ابوبکر ﷛ حال یې ولیدئ ام جمیل﷛ چې ورته وکتل د توان څخه یې ووتل بې اختیاره په ژړا سوه چې دې بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دې دوی ته خپله سزا ورکړې حضرت ابوبکر صدیق﷛ ددې څخه پوښتنه وکړه چې نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جمیل﷛ دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چې دایې اورې ابوبکر ﷛ ورته وویل ددې څخه مه وېرېږه ام جمیل﷛ ورته وویل چې رسول الله ﷺ بیخي جوړ او روغ دئ ابوبکر صدیق ﷛ پوښتنه ځنې وکړه چې اوس چېرې دئ ام جمیل﷛ ورته وویل چې دارقم په کور کښې دئ ابوبکر ﷛ و فرمایل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تر هغه وخته پورې به هیڅ خوړل او څیښل ونه کړم ترڅو رسول ﷺ ونه وینم . دده مبارک مور بیا پدې وجه ناارامه وه چې دی یو څه خوراک او څیښاک وکړي ترڅو یو څه توانایي یې په بدن کې پیدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلې خوا دە مبارک قسم کوی چې زه به تر هغه وخته پورې خوراک ونه کړم چې نبي ﷺ ونه وینم په همدې وجه مورېې انتظار وکړی چې دخلګو تلل او راتلل بند سي بیایې د رسول الله ﷺ د لیدلو لپاره بوزي پدې وجه چې څوک یې ونه ویني او تکلیف ورونه رسوي کله چې دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکر ﷺ یې دارقم کور ته بوتی کله چې ابوبکر AA ورورسېدئ درسول ﷺ په غاړه کې یې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کې لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چې د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ حال د لیدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صدیق ﷺ خواست وکړی چې دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدایت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته یې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کې مسلمانه سول.(203)

فایده: د عیش او عشرت او د خوشحالي په وخت د میني او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چې د تکلیف او غم په وخت کښې هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ﷺ دنبي ﷺ پر وفات باندي غم

حضرت عمر ﷺ د بې ساري زړورتیا او قوت سره ـ سره چې نن ځلوارلس پیړۍ وروسته یې هم زړورتیا مشهوره ده او ددې سره چې د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوى دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنى نومونه داده چې کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانى واخيستى ، توره يې په لاس کې واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چې نبي ﷺ وفات سوى دئ زه به دهغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړى دئ لکه موسي ▲ چې طور غره ته تشريف وړى و ډېر ژربه راسي او د هغه خلګو لاسونه او پښې به پرې کړم چې دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ؓ تر دوهمي ورځې پورې ګونګى و هيڅ يې د خولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سواى کولاى حضرت علي ؓ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوازې ابوبکر ؓ و چې د غره په څېر ولاړو او تول غمونه يې وزغمل چې درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کې يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راړوى اول يې دنبي ﷺ تندى مچ کړى وروسته د باندې راووتى حضرت عمر ؓ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چې مطلب يې داسې و: کوم چاچې د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دې پوه سي چې نبي ﷺ وفات سو څوک چې د الله ﷻ عبادت کوي هغه دې پوه سي چې الله ﷻ ژوندى دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پورې ووايه: ([204])

⇧💣■🖬⌧⌘ ⇧⑨⧫🕭 ⮘✌❑🡐♒⧫❻ ⬩⧫⧮⬤ ⬊⑨⚫☺◻⧫➔👍 🙰⧫👌⧫❒

✗🕯⇦⧮⌧⬩▭❒🕮 🗐 ⬉⬋🡐♒❾❷⸙♈🙰✁ ⬂🕮⧮✁⬀🖮⬩🕭 ♊⬂👌

✁❼■✍⧫⬉ ⬃☹⬈⬇⬀⌛■🖬⬩⬤☼🙰✁ ⬧⬋⬂☞➔🕭 ⬃❒❒🕮 ✿☠🙰❑👌

🗐❼■✍⧫⬉ ⬄🖬⧮🖬⬩⬤⬥⧫⌂ ♊⧫👌⧫❑ 🗐 ⬀☠⬈▤⧮⌛⏲⬩⬤⇧⬉❑🕮

▤ 🙰🕉★⬂⓿⌧⅄ ⅄✎🙰✁ ▪❸⬯⮚⧫⌂ ♊■🖬⬩▫ ⬂❍⬂⓿⧫⌛🖘⬤⧫⬉

([204]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦×⇦⌘❷⇱⌛◷⊙⌖♑◉〰✂ ✦✎〰✂ ❽⌘❽⇳➶♦⓿⍓♌♦❒ ⇯⍉⍉⇨⇦ ([205])

ژباړه: محمد ﷺ صرف پیغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرې راځي).

کچیري محمد ﷺ وفات یا شهید سي نو تاسو بېرته له دینه څخه اوړئ؟ او که څوک له دین څخه واوړي هغه ته هیڅ تاوان نسي رسولای (یواځي خپل ځان ته تاون رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.([206])

فایده: څرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ﷺ څخه د خلافت مهم کار اخیستی او دده شان هم پدغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او ده مبارک ته چي د ښخېدلو او میراث څومره مسئلې معلومې وې بل چا ته نوې معلومې د نبي ﷺ د ښخېدو په ځای کي اختلاف سو ځینو وویل چي په مکه کي یې ښخوو ځینو وویل چي په مدینه منوره کي یې ښخوو او ځینو ویل چي په بیت المقدس کښې یې ښخو خو حضرت ابوبکر صدیق ﷺ وویل چي ماد نبي ﷺ څخه اورېدلي دي: پر کوم ځای چي پیغمبر وفات سي پر هغه ځای به یې قبر وي پر کوم ځاي چي دنبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بیا یې و فرمایل: چي مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هیڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چي ځیني پاته سي هغه به خیراتیږي بیا یې وفرمایل: مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بیا په بې پروایې سره بل څوک امیر جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمایلي دي چي قریش د امر او سلطنت مسئول او سرپرست دي. اوداسي......

([205]) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
([206]) بيـان الـقـران

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د یوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکلیفونه ورسېدل او ډیر مسلمانان شهیدان سوه د غه دردونکی خبر چې مدینې منورې ته ورسېدئ نو یوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلومولو لپاره د کوره څخه راووتل راغله د خلګو یوه ډله ولاړه وه دې په بې قراری سره پوښتنه څني وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وویل: چې ستا پلار شهید سوی دئ دې انا لله وویل بیا یې په بې قراری سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وویل چې ستا خاوند شهید سو بل چا د زوی د شهادت ورته وویل بل چا بیا د ورور د شهادت خبر ورکړی چې دا ټول شهیدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وویل چې په خیر او خیریت کور ته راغلی ددې زړه ډاډ نه کاوی او وې ویل چې چیري دئ؟ خلګو ورته وویل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په لیدلو یې خپلې سترګې یخې کړې د رسول الله ﷺ په لیدو یې وویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د لیدو وروسته ما ته هر غم کمزوری او پر هیڅ دئ په یوه روایت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونیوئ او ورته وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چې تاسو ژوندی او سلامت یاست نو ما ته د هیڅ مرګ پروا نسته.[207]

فایده: ددې ډول څخه ډیري قصې راغلي دي په همدې وجه د مؤرخینو د نو موړې ښځې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحیح خبره داده چې قصې د څو ښځو څخه پیښې سوی دي.

۴- په حدیبیه کې د ابو بکر صدیق ؓ او مغیرة ؓ کار او د عامو اصحابو ؓ طریقه

---

[207] (خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديبې مشهور جنګ په سنه ۲ هـ کې د ميانې په مياشت کې سوی دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د يوې لوې ډلې سره د عمرې اراده وکړه د مکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې يې مشوره وکړه چې مسلمانان دې د مکې څخه منعه سي د دغه لپاره يې لويه تياري وکړه او د خپلي مرستي لپاره يې د دباندي څخه هم خلګ راوغوښتل او يو لوي جماعت يې د مقابلې لپاره تيار کړی نبي ﷺ يو صحابي و ذوالحليفة نومي ځای ته د حال معلومولو لپاره واستوی (هغه صحابي چې بېرته راغلی) د نبي ﷺ سره يې په عسفان کې وليدل او نبي ﷺ ته يې وويل چې د مکې خلګو د مقابلې لپاره لويه تياري نيولې ده او زيات شمېر خلګ يې د دباندي څخه هم راغوښتي دي نبي ﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ يوه لويه لاره داده چې کوم خلګ چې دوی د دباندي څخه راغوښتي دي د هغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو. حضرت ابوبکر صديق ﷺ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بيت الله شريف د زيارت په اراده روان سوي يو د جنګ خو مو هيڅ اراده نه وه موږ به ځو که چيري دوی مخته راغلل موږ يې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ دا خبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حديبې ته ورسېدل نو بديل بن ورقا خزاعي د يوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلی دا خبره يې ورته وکړه چې کافران تاسو هيڅکله د مکې دا خلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره يې لويه تياري نيولې ده نبي ﷺ ورته وويل چې موږ خو بيخي د جنګ په اراده نه يو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قريشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه يې بيخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړي ته تيار يم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هيڅ شی نه راضي کيږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګيږم چې اسلام غالب سي او يا زما سرپرې سي. بديل ورته وويل: ډېر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته یې پیغام ورساوه خوهغه راضي نه سوه. په همدې ترتیب ددوا ړو لورو څخه دتګ او راتګ لړی جاري وه چې یو وار پکښې عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و وروسته بیا مسلمان سو ده هم د بدیل په څېر د نبيﷺ سره خبرې وکړې او ورته وې ویل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر اوسه ستا مخکې داسې یو څوک نه دی پیدا سوی چې دغه کار یې کړی وي یعني ټول عرب دې یې لمنځه وړي وي او که چېرې دوهم حالت سي یعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چې ستا سره دي هغه زه د شریفو خلګو ډله نه وینم ټول به درڅخه ولاړ سي تابه یوازې پرېږدي ابوبکرﷺ په دغه ځای کې ولاړ و دا خبره یې ونه زغمل دستي یې ورته وویل: دخپل خدای (لات) د بولو ځای و ختې ایا موږ به وتښتو ؟ او نبيﷺ به یوازې پرېږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وویل: دا ابوبکر AA دئ عروة ورته وویل: ستا یو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دې هغه احسان نه وای نو خامخا به مې ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بیا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږیرې مبارکې ته لاس وروړ ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابوﷺ دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغیرة بن شعبة AA په دغه ځای کې ولاړ و خود یې پر سر وه د توري په مټ یې خپل اکا (عروة) وواهه چې لاس دې لیرې ساته (یعني دنبيﷺ وږیرې مبارکې ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وویل: دا مغیرة AA دئ عروة ورته وویل: اې غداره ! ستا غدارۍ تر اوسه پورې زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغیرة د اسلام مخکې څو کافران وژلي وه عروة یې دیت ورکړی و په دغه ځای کې یې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چې عروة د نبيﷺ سره خبرې کولې او پټ ـ پټ به یې د سترګو تر بیخو د اصحابانوﷺ حال هم معلوماوه کله چې بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته یې وویل: اې قریشو ! زه د ډیرو پاچهانو دربارو ته تللی یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقیصر، نجاشي او دکسرى دربارونه مي لیدلي دي او د هغوى اداب مي لیدلي دي قسم په الله ﷻ که ماد یو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت لیدلى دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چي دده سره دئ کله چي دى لاټې توکي دوى يې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن يې موږي کوم امر چي دى وکړي د پوره کولو لپاره يې ټوله و ځغلي کله چي هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نيسي يو ځاځکى اوبه مځکي ته نه پريږدي کوم يوه ته که ځاځکى ور ونه رسيږي نو دهغه بل يوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ يې وموږي که د محمد ◄ په مځکي دوى خبري کوي نو په لوړ اوازيې نه کوي دادب له وجهي ده ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر يادږيري وينسته ولويږي نو دبرکت لپاره يې پورته کوي مځکي ته يې نه پريږدي لنډه دا چي ما دهيچا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ ليدلى لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چي دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ﷺ د قاصد په ډول مکي ته واستوى ځکه يو خو دى مسلمان و او بل دده په مکة کي ډير عزت و په همدي وجه دده په وړاندي ډيره ويره نه وه چي خلګ دي تاوان وررسوي. نو ځکه يې دى د قاصد لپاره غوره و بلل سو. ده مبارک تشريف يووړى. مسلمانانو ارمان وکړى چي دى خو لاښه سو مکي ته ولاړى ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمايل: زما اميد نسته چي هغه دي زما پرته طواف وکړي. کله چي عثمان ﷺ مکي ته داخل سو نو ابان بن سعيد په خپله پناه کي واخيستى اورته وې ويل: چي ولاړ سه هر چيري چي ځې هيڅوک ستا منعه نسي کولاى عثمان ﷺ هم شاوخوا وګرځېدئ د ابو سفيان او د قريشو د سردارانو سره يې و ليدل د نبي ﷺ پيغام يې ورو رساوه کله چي ببرته راتلى نو دمکي خلګو ورته وويل: چي اوس راغلي يې ونيسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کي ورته وويل عجيبه ده چي رسول الله ﷺ به منعه کړل سوى وي او زه به طواف کوم دا هيڅکله نه سي کېدلاى کافران دده پر دې خبره په غصه سوه دى يې بندي کړى او مسلمانانو ته يې حال ورواستوى چي عثمان شهيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چې دا خبر واورېدئ دا صحابانو ﷺ څخه یې تر آخري سلګۍ پورې د جنګېدو ژمنه واخیسته کافران چې د مسلمانانو پدې بیعت (ژمنه) خبر سوه دستي یې عثمان ﷺ ایله کړی.(208)

فایده: په دې قصه کې د ابوبکر AA وینا او دمغیرة ﷺ وهل، د اصحابانو ﷺ عامه تګ لاره چې عروة په ډېر ځیر ولیده هم دا ډول د عثمان ﷺ د طواف څخه انکار، هره قصه داسې ده چې د نبي ﷺ سره د بې اندازې مینې خبر ورکوي. دغه بیعت (ژمنې) ته بیعت الشجر وايي په قرانکریم هم ددې بیعت بیان راغلی دئ چې الله ﷻ په سورة فتح کې فرمايي:

⮈♊♦⭶ ✦✎✍✁ ♌♉⮫⛝♦❻ ⇳⑨⧫◑⮝♍ ✉
♌①♦☼❑⭶➔♋③✍♦⌨⭶③ ⬂❶♋◑ ♌▫✓♎☪♎✌⬃⧫←☺⬂♍✍✁
❼♋× ✍♦✌ ⌘☠♋◘⮹➔⧫▫ ⌧❑♦❷⮹☓⊙⌖♍✍✁ ❁💣⬂♦❒✌
⧫◘◆☪⑩⮬▤❍❍♍✍✁ ♦✌♦❽☼❒♗⧫▫ ⬁☠⌧♏⌧▯❑➔◘➔♎
✍✡⌛③⛝❷⧫♎ ✍☯⧫⬃✍⧫▫ ⬁☠←♑♦⌛⌚❒⚐❒🕮♦❒ ⬁☠⌧♏⬁❸■◘♦⭶
(209) ⮈⮚♎⮵

پورتنۍ آیات به د ترجمې سره ژر په خاتمه کې راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبیر AA وینه چیښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وینه چې راووتل ابن زبیر AA ته یې ورکړل چې دا یو سه یو ځای یې ښخه کړه ده مبارک هغه وینه را واخیستل خپله یې و چیښل او راغلی نبي ﷺ ته یې وویل چې وینه مې ښخه کړه نبي ﷺ ورته وویل: چیرې دې ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وویل چې

---

(208) خميس
(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مې چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چې زما وينه ورسېږي هغه بدن اور ددوزخ نسي مسحه کولای خو د خلکو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلکو ته هلاکت دئ.[210]

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني اودس مات تول پاک دئ په دې کي هيڅ مشکل نسته دنبي ﷺ ددې ارشاد څخه مطلب دادی چي د خلکو څخه تاته هلاکت دی ستاڅخه و خلکو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چي و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چي عبد الله بن زبير ؓ پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ ودې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي ستا يو پسه د چرمونبانو په منځ کي دئ داسي چرمونبان دي چي کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

۶- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کي چي د نبي ﷺ په مخ اويا سر مبارک د خود دوې کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکر ؓ وروځغستل او د بلي خوا ابو عبيده ؓ وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. ددې دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري ؓ پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څښښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چي زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.[211]

۷- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

(210) خميس
(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن حارث رضي الله عنه د کفر په وخت کې د خپلې مور سره د ناناو کورته تلی چې قافله يې بنو قيس و شکول او وې لوټل چې زيد رضي الله عنه هم پکښې و دی يې غلام کړې د مکې په بازار کې يې خرخ کړی. حکيم بن حزام د خپلې عمة خديجې رضي الله عنها لپاره رانيوی د خديجې رضي الله عنها چې کله د نبي ﷺ سره نکاح وسوه نو خديجې رضي الله عنها زيد د نبي ﷺ په خدمت کې وړاندې کړی. د زيد پلار د خپل زوی په بيلتون ډېر غمګين و. څکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مينه لري. د زيد پلار به د خپل زوی په جلاوالي کې ژړل او اشعار به يې ويل يوې خوا او بلې خوا ته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه يې داده: زه د زيد په ياد کې ژاړم نه يم خبر چې هغه ژوندی دئ چې اميد يې وکړم او که مرګ ی ختم کړی دئ په الله جل جلاله قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې اې زيده! ته پستې مځکې هلاک کړې يې او که د غره مځکې هلاک کړې يې. ارمان چې ماته معلومه وای چې ته بيرته راځې که يا زما په ټول عمر کې لوی ارمان دادئ چې ته بېرته راسې اې زيده! چې لمر راخيږي هم ته را ياد ېږې او چې باران کېږي نو هم ستا ياد ما ځوروي او کله چې باد ونه چليږي نو هم ستا ياد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر ځومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنيا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکې په کار واچوم پر ټوله دنيا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډېر به ښه وي څکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر ځوک هر څومره اميدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکې فلانکې، آل اولاد ته وصيت وکړم چې په دغه ډول په زيد پسې تلاش وکړي. لنډه دا چې ده به په ژړا ژړا کې دا اشعارو ويل او تلاش به يې کاوه ناڅاپه دده د قوم ځوکسان حج ته ولاړل(212) هلته يې زيد و پېژندئ او خپل د پلار حالت يې ورته بيان کړی

(212) تر اسلام مخکې کافرانو هم دحج يوډول دود درلودی چې لوځ به يې پر مکه مکرمة باندې طواف کاوه او چک چکې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وکړه. حضرت زيد ﷺ وهغو ته درې شعرونه په لاس ورکړل چي مطلب يې داسي و. زه په خير او خيرت کي يم زه د ډېرو سخيانو خلکو په غلامي کي يم زما لخوا هيڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چي ولاړل د زيد و پلار ته يې د زيد د خيريت خبر ورکړی او هغه اشعاريې ورته وويل چي زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې ورونښودئ. د زيد پلار او اکا روان سوه د غلامۍ د خلاصېدو په نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسو خو د الله ﷻ د کور همسايګان ياست تاسو خو د حرم اوسېدونکي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وی. وږو خلګو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي يو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فديه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکي څومره چي فديه ده تر هغه زياتي پيسي واخله نبي ﷺ ورته وويل: څه خبره ده؟ دوی ورته وويل چي موږ د زيد په طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومري خبره ده؟ دوی ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورته وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځني وکړئ که چيري په خپله خوښه تلی نو بېله فديې يې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسي چا باندي زور نسم اچولای چي په خپله خوښه نه ځي دوی ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وکړی دا خبره مو بيخي خوښه ده.زيد ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي ته دوی پېژنې؟ زيد ﷺ ورته وويل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مي اکا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تاته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړې خو زما سره اوسه او که ددوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زيد ﷺ ورته وويل يارسول الله ◄ ! زه ستاسي په مقابله کي هيڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای يې او د اکا پر ځای مي هم يې پلار او اکا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل کښي غلامي خوښوې؟ د پلار، اکا ، کور

يې کولې . داسي نه ده چي دزيد خپلوان په دغه وخت کي مسلمانان وه فرضي حج يې اداکوی.ژباړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قريبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زيد ﷺ ورته د نبي ﷺ و لوري ته اشاره وکړه اووې ويل: ما په ده کې داسې شيان ليدلي دي چې په مقابله کې يې هيڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی يې په غيږ کې ونيوی او وې ويل چې دی ما په زوی والي نيولی دئ. پلار او اکا چې يې دا حال وليدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره يې پرېښودئ ولاړل.([213])

فايده: حضرت زيد ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندې يې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

۸- داحد په جنګ کې د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کې چې مسلمانانو ماته و خوړل نو يو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهيد سو ددې دردونکې خبرې چې کومې اغيزې پر اصحابانو ﷺ باندې ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ويره ونکې خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړې حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په يوه ډله کې يې حضرت عمر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ وليدل چې ټوله د خوابدتيا په حالت کې دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وويل چې نبي ﷺ شهيد سو حضرت انس ﷺ ورته وويل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کې واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کې واخيستل د کافرانو په يوه ډله ورننوتی تر هغه پورې وجنګېدئ ترڅو چې شهيد سو.([214])

([213]) خميس
([214]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بيا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسې وسوه، چې خپل ځان يې قربان کړی.

۹- په احد کښې د سعد بن ربيع ﷺ پيغام

نبي ﷺ د احد په غزا کې پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربيع ﷺ حال معلوم نه سو چې څه به پر تېر سوي وي يو صحابي ﷺ يې دده د تلاش لپاره ولېږی دغه صحابي د شهيدانو په ډله کې لټون وکړی چې ګوندې ژوندی وي بيا يې په لوړ اواز وويل: زه نبي ﷺ رالېږلي يم چې د سعد ﷺ خبر راوړه. د يو ځای څخه يو کمزوری اواز راووتی دغه صحابي و هغه طرفته ورغلی که يې وکتل سعد ﷺ د شهيدانو په منځ کې پروت دئ لږساه پکښې ده کله چې نژدې ورغلی سعد ﷺ ورته وويل: چې نبي ﷺ ته زما سلام وايه چې زما د خوا دې الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چې يوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغه غوره بدله، او مسلمانانو ته زما دا پيغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کې يو سترګې لغړونکی و يعنې ژوندی و نو د الله ﷻ په وړاندې يې بيا هيڅ عذر نه قبلېږي. دا يې وويل وفات سو.[215]

فايده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابياً عن امة نبيه.

---

[215] خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقيقت کې دغه مبارکو تر سرتيرو اصحابانو د خپلې سر تيرۍ ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دې يې قبرونه د نور څخه ورډک کړي) په زخمو باندې زخمونه قبلوې ساه يې وزې مګر ددې فکر نسته چې شکايت، و يره او يا دې غم وکړي بلکې ددوی سره په دغه حال کې هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندې د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان ! په ماغوندې نااهله کې هم ددوی په څېر يوه لړه برخه مينه وای.

١٠- د نبي ﷺ په قبر ليدو سره د يوې ښځې مرګ

د حضرت عائشې رضي الله عنها حضور ته يوه ښځه راغله او ورته وې ويل چې ماته د نبي ﷺ قبر مبارک راوښيه عائشې رضي الله عنها هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چې د نبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځې چې قبر مبارک وليدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کې وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فايده: ايا تاسو ددې عشق نمونه يو ځای ليدلې ده چې د قبر د زيارت توان هم ونه لري او هلته يې ساه و خيږي؟.

١١- د اصحابانو رضي الله عنهم د محبت متفرقي قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه يو چا پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ سره څومره مينه لرې؟ ده مبارک ورته وويل زمادې په الله ﷻ قسم وي چې نبي ﷺ مونږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختې تندې په وخت کې تريخو اوبو زيات محبوب دئ.([217])

([216]) خميس
([217]) شفـا ء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ده مبارک ريشتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسې حالت و ځکه دوی د کامل ايمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

⬀☠⬈🖆⬈♦✐🙵♦🖃✁◆⬈ ♦♌🔔⊠🖆 ♌⬂☽ ⬀✍➔🔔
⬀☠⬈▤⬅☼🕓◆❑⬃⌘⬂☽◆❒ ⬀☠➔🗎⬈♦✐🙵□✡⬀🖃❒🕮◆❒
⬄🏱⬈▤➔✍◆❸❷♉⌖♦⬉◆❒ ⬀🖃⬈▤⬉♉🕔◆❒⬂♾❒🕮◆❒
🙵⍓♎❑⟵☺⬅✌⬂▫◆❸♦✋⬂🔔🙵✁ ➘✌🕔◆❑⬂✌❒🕮◆❒
🙵⍓♎⍓⑩🙵✽○⊠🖆 ♦♌⬀❑♦⌖⬂③❒✌ ⮜❑♦❷🕐■♑♉✌◆❒
○◨⍓○❒🕮 ✐🙵⍓♑♦☼⬀❑✽⮚⬀❷⬩✍ ⟵♊⮔▤🕖✽○♦✌◆❒
🕘♉🕮⬂✐❑⟵🙰◆❻◆❒ ★✐🙵✁ ☙⮳♉♓✌ ☠➔⌛⬂⓿⬩🙶⬂☽
🕘♉🕮⬂✁⓿⬂🖮⍓🙰 ❼⬂× 🖮⑩🙵⍓♑⮔♉◆❒
✦✐🙵✁ ☙⑥⬂✌▫🕯♦③ 🗐⌧✹☹⍓○ ☎✁❑⓫🕒✷🖃◆❸♦✋⬩▫
❽♉⑨⬀🙰◆⑨ ⬩⬩ ✦✐🙵✁◆❒ ▤ 🕒⌧■⌧❺⬀🖗❒🕯⬂🖃
([218]) ⮈⌘⌧⮳☙▫✓⮰☽⮔○🕐⊠▦⬂🙶🙵✁ ♦🏲⬀❑⬩☽⬂🙶🙵✁

ژباړه: دوی ته ووايه: که چيري ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه ،ستاسو بيبياني، ستاسو قوم او هغه مال چي تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چي ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چي تاسو يې خوښوی (که چيري دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښي تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پوري چي د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي.([219])

([218]) سورة التوبة الاية (٢٤)
([219]) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آیت کې د اللهﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شیانو سره تر اللهﷻ او تر رسول اللهﷺ زیاته مینه کوي. د حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دئ چې نبي ﷺ فرمایي: تر هغه به یو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلګو زیات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهریرة رضی الله عنه څخه هم داسې مضمون لیکل سوی دئ. علماؤ ویلي دي: چې ددې محبت څخه اختیاری محبت مراد دئ غیر اختیاري یعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چیرې ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بیا د ایمان څخه د کاملي درجې ایمان مراد دئ لکه د اصحابانو رضی الله عنهم ایمان چې و. حضرت انس رضی الله عنه فرمایي: چې نبي ﷺ ورته وفرمایل: درې شیان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ایمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړي د الله ﷻ او درسول الله ﷺ سره محبت دئ چې تر هر شی زیات او خوندور دئ دوهم دا چې د یو چا سره محبت کوي د اللهﷻ د رضا لپاره وي. دریم دا چې د کفر ولوري ته تلل یعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر بوتل.

یوه ورځ حضرت عمر رضی الله عنه وفرمایل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شیانو محبوب یې رسول اللهﷺ وفرمایل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر رضی الله عنه وویل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب یې رسول اللهﷺ ورته وویل: (الآن) یا عمر ! یعني اوس اې عمره ! دا چې د نبي ﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤ یې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی دا چې اوس ستا ایمان پوره سو. دوهم دا چې داخبرداری و چې اې عمره ! اوس دا خبره پیدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهیل تستري رحمه الله فرمایي: څوک چې په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي یعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. یو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل چې د قیامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وویل چې د قیامت لپاره دې څه تیاري نیولې ده چې پوښتنه یې کوې صحابي ورته وویل ما ډیري روژې، خیراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وویل چې د قیامت په ورځ به ته د هغه چاسره ملګری یې چې ته مینه ورسره لرې د غه حدیث ډیرو اصحابانو نقل کړی دئ چې په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسي اشعري، صفوان، ابوذر رضي الله عنهم او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې اصحابانو رضي الله عنهم ته چې پدې حدیث سره مسلمانانو ته څومره خوشحالي حاصله سوه په هیڅ شی دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو رضي الله عنهم ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت ددوی په رګ او رېښه کښې موجود وو نو بیا به ولي نه خوشحالېدل .د حضرت فاطمې رضي الله عنها کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې لیري و نبي ﷺ وفرمایل: چې زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سي حضرت فاطمې رضي الله عنها وویل: چې د حارثة رضي الله عنه کور تاته نژدې دئ و هغه ته وو ایاست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وویل د حارثة رضي الله عنه سره مخکې هم یو ځلي بدلون سوی دئ اوس ماته حیاء راځي. حارثه رضي الله عنه په دې خبر سو دستي د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ویل چې زه خبر سوی یم چې تاسو د فاطمې رضي الله عنها کور وخپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هیڅ کور نژدې نسته هر یو چې موخوښ وي دهغه سره یې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه اوزما مال د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دې په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما څخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمایل چې رښتیا وایې او د برکت دعا یې ورته وکړه او کور یې ورسره بدل کړئ.([220])

یو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ویل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عیال محبت زیات دئ زه په خپل کور کښې ناست یم چې تاسو راپیاد سی نو صبر مې نه

([220]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږې تر هغه وخته چې راسم او ستاسو زیارت ونه کړم اوماته په فکر کښې راځي چې ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبیاودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چې بیا به زه تاسو نه وینم نبي ﷺ دده په جواب کښې چوپتیا اختیار کړه تر هغه وخته چې جبرائیل ﷺ راغلی او دا آیت یې نازل کړی:

♦✌❑←ℴ▪❷♑︎☞✁♦❒ ⅄✎☞✁ ⇗➚⊗➲⇖③ ♊♦✍♦❒

⌘☠⍓➔⬀☼❒🕮 ♦×⇦⊗⍾⅄✎☞✁ ⍓➚♦✍ ⍓⌨⊘⊘✵🕐⬩♑︎🕯❒⬆🕯⬩▫

⌘♊🕘⊘♒⑩⊗▭❒✡♑︎☞✁ ⌘♊⊗♓✍ ☠⊘✐⬀❸■⍰♦⇖ ✦✎☞✁

⊗⬈✎✁⍓⑨◘✐❼☆♑︎☞✁♦❒ ♦×✓⬂☽③⊗♎⑨⬁♉🕐♑︎☞✁♦❒

⌘♊⓿○⍓❍♦❒ 🗐 ♦×✓⬁⬩⊗⍰🕐●🕐♑︎☞✁♦❒

🕮⬆❒🕯♑︎⬩🕐✵⊘⊘⌨⍓ ❻♦▫⊗⑩☽☪☞ ⬀⊘⊗⬁ (221)

ژباړه: څوک چې دالله ﷻ او هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چې الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ (چې عبارت دي) د انبیاؤ، صادقانو، شهیدانو او صالحانو څخه (او دغه کسان) ښه دي د ملګرتیا لپاره.

دغه آیت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښې ووایه. داسې ډېري پیښې اصحابانو ﷺ ته پېښې سوې دي او خامخا ورته پېښېدلې (عشق است و هزار بدګمانی - یعني مینه ده او زر بد ګمانۍ) همدا ډول یو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل: چې زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چې په خیال کې راسې که په هغه وخت کې زه رانسم او ستا زیارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چې زما ساه به ووزي خو زما سره دا فکر دئ چې که چیرې زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کې او سېدل ستا د زیارت پرته هم لوی تکلیف

(221) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته ووايه . په يو بل حديث کښې راغلي دي چې يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چې ولې غمجن يې؟ده مبارک ورته وويل چې زه په يوه فکر کې يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښې يې؟ده مبارک ورته وويل موږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو په زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو په خدمت کښې کښېنو سبا چې تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نو موږ خو هلته نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخې يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چې هغه پورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. په يوه حديث کښې راغلي دي چې ډېرو اصحابانو پورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پورتنی آيت ورته ووايه. په يو حديث کښې راغلي دي چې اصحابانو ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چې نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري او د نبي ﷺ درجې به لوړې وي نو بيا به ددوی د يو ځای کېدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چې د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښتو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.([222])

نبي ﷺ فرمايي چې زما څخه وروسته به ځني خلګ زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چې کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عيال په بدل کښې زه ليدلی وای د خالد ﷺ لور عبده وايي چې زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني سنخ پرېوتی سترګي به يې نه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل او يادول به يې چې دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ◄ ! ماته ژر مرګ راولې چې ددوی سره يو ځاي سم دا به يې ويل بيده به سو.

([222]) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صديق ﷺ يو ځلي وويل اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځاى ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زياته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسي خوشحاله سى يو ځلي حضرت عمر ﷺ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷺ ته وويل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زيات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زيات خوښ و. يوه شپه حضرت عمر ﷺ د حفاظت ګښت کاوه چي د يوه کور څخه د ځراغ رڼا راوتله او ديوې سپين سرې آواز يې په غوږ سو چي وړى يې ورېشلي اشعار يې ويل چي ترجمه يې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نيکانو خلګو درود ورسيږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلګ چي الله ﷻ ته خوښ دي ددوى درود دې وررسيږي ښېشکه اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو د شپې عبادت کوونکى واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکى واست کاشکي ماته معلوم واى چي زه او خپل محبوب سره يو ځاى کېږو که يا؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته يو ځاى سم که يا؟ حضرت عمر ﷺ دغه اشعار واورېدل دى هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷺ قصه ډېره مشهوره ده چي دى کله وفات کېدئ نو بي بي يې په جلا والي غمجنه سوه اووې ويل چي هاى افسوس ! ده مبارک وويل: خومره د خوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زيارت کوم او د هغه د اصحابانو ﷺ سره به ملاقات کوم. د حضرت زيد ﷺ قصه په پنځم باب نهمه شمېره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خيږول کېدئ ابو سفيان پوښتنه ځني وکړه چي ايا ستا داخوښه ده چي (خداى مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو؟ ده مبارک ورته وويل چي په الله ﷻ دي مي قسم وي چي زه دا هم نسم زغملاى چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دي په ده مبارک يو ځوز جګ سي اوزه دي په خپل کور کي په ارامى سره واوسم.ابو سفيان وويل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي ليدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ دنبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليکلي دي. حضرت عياض رحمه الله ليکلي دي: کوم ثوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معنيي د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه ديبلکي يوازي د محبت دعوه ده د نبي ﷺ سره د محبت لويه اوضروري نښه داده چي په دده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او دده مبارک داقوالو اوواقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداري او پراخۍ کي دده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

⅄✎☙✂ ♦♌❑♋⌨⮱⬩➔✍ ⬄⚐🡐☞☪⬈✍ ♌⛌☽ ⬀✍➔🔔
✦✎☙✂ ⬉☠⬈▤⬀⌨⛌⌛⬄⬩⬉③ ❻⚮☼❑⬉➔⛌⌨☐✍☙☙⬩▫
▤ ⬀✉⬈▤♦✉❑🡐☼➔❶ ⬀✉⬈▤⬩♑◉ ⬀❷⚮▦⬂⬄♦③◆❒
(223) ⮰⌘⮱⬀ ⚮⚐⓿⚮❍▪❻⌦❻❑→▦⌧➘✦✎☙✂◆❒

ژباړه: دوی ته ووايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به ستاسو سره محبت وکړي ستاسو ګناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

(223) سورة آل عمران الاية (٣١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو ﷡ سره معامله او ددوی لنډ فضليتونه

د اصحابو ﷡ څو قصې د نمونې په ډول وليکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي ليکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زيات کتابونه او رسالې هم پيدا کېدلای سې ځوميا شتې وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بيا د مدرسې د بوختيا او د وخت د تنګوالي له امله وځنډېده اوس يې پر دغه پاڼو ختموم کوم څه چې پکښې ليکل سوی دي هيله لرم چې د فايدې اخيستولو وړ سي په آخر کښې پر يوه خبره باندې خبرداری زيات اړين دئ هغه دا چې د يوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددين په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو ﷡ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زياته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځنې خلګ خو داسې هم سته چې د دين څخه دبې پروايۍ له امله ددوی په اړه ګوستاخي کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددين بنسټونه دي ددين لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دين لاسته راوړی او مونږ ته يې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عياض ﷬ دشفآء نومي کتاب څخه د يو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده ليکم اور ساله باندې ختموم دی مبارک فرمايي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو ﷡ به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاينه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځي اختلافاتو باندې به چوپ پاتېږئ د مؤرخينو، شيعه ګانو ، بدعتيان او ناپوهو راويانو د روايتو څخه به مخ اړوئ. هغه روايتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پيدا کوي ددې ډول څخه که څه روايت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به يې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه يادوئ ددوی نيکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بيانوئ او د عيب د خبرو څخه يې چوپ واوسئ لکه نبيﷺ چي فرمايي: کله چي زما د اصحابانو﵃ بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانو﵃ فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي الله ﷻ فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

☪□♦❷⌇▦⬂⬄□✌☠⬃✐⬃☸⌇✌⌇💣☼◷⌂⬩⍓🖬◷○◷♍👁✍✁
(224) ⬗✾✍⬀✍☺☺⓿⌇→♦⬉✁◷❷⇳♉❐🕮♦❐

ژباړه: محمد ﷺ دالله ﷻ رسول دئ کوم کسان چي ده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کي رحم لرونکي دي ته به ويني چي رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضالټونکي دي ددوی نښي ددوی په موخانو کي د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په توراة او انجيل کښي هم سته لکه يو تخم (چي لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو بنه په قوت کي سي بيا پر خپله تنه باندي برابر سي (همدا ډول اصحابان ﷺ هم وه چي اول کمزوري وه ورو ورسته الله ﷻ ورځ تر بلي قوت وروبخښئ او دا قوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چي پدې قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړي ده چي ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چي الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چي دتورات پر لفظ باندي آيات پوره سي ځکه دآيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه دتفسيرونو څخه چي معلوميږي. په همدغه سورة کي الله ﷻ فرمـــــــــــــــــــــــــــايي: ♍▲◑⑨⇳ ❻♦⌧⬘♉♐ ✁✍✎✦⬉♦♊⬗

✁✍♍⬂☺←⬩⬃✌⌇☪⌇✓▫♐◑⍓❶⬂③⬉🖮♦✍③⍓→⬉❐☼♦①♐
✁✍♍⌖⊙⬈⌂❷♦□⌀▫⬩→⌂🖬⍓☠⌘✌♦✍×⍓❼ ✌❐♦⬂💣✾
🔔→🖬→❏⌹⌀✐⌀☠⬀▫⬩🕯❐☼❽♦✌♦✁✍♍⚪○▤⬗⑩☪♦□⬩
⬉♦🖬■❸⬀✐⌀☠⬀ ❐♦🕮❐⚐❐◷⌛♦♑←☠⬀▫⬩✍⬃⬩☯✍🔔⬩❷⌧③⌛✡✍
⬀⌇⬂⬗ ❐♦✌♦⬄♦✍☼⌇⚐⌘ ✍⌧✞⌇❷❸♦□☪

(224) سورة فتح – رکوع (٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

✁🕒❽③⌘❽♦⬉✦✎✍✁♦♌🔔☒📬♦❒▤✍❑✍♦✠❒⬈⓿➔❀▫♦③

⬖⬗✌⬀✍✞☺⓿⬉▤⍓❍

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستا سره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندې بيعت وکړې. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالِم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډېر غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو (رض) په اړه فرمايي:

☎✁❒←⑨⍓♑🕐♦⬉✍♦✌☎✁❑➔🔔⍓⑨✽🕒⮜✌🔔⍓♊✌❻

🗐✌✽✌⬩🔔♊❑✌☠←♑⬃✡♉☺⬩▫☎♉❍⬂⓿■🖬♦⬉⅄✎✍✁

☎⬉❷♉→♦☞♈♦③♊❑✌☠⬋✍⬃✽♉✌♦❒🕕←❍♦⌛⬂♦⬩✞

(225)⬖✂⌘⬀⌖☒③♉⑨⬀⌨⬩✍☎✁❑⬈♐⓿⑨♦📬✍♦✌♦❒

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي ريښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

⌘♊♉✌ ♦♌❑⬈♐❒❒☞❀✍✁ ♓♍❑→☽♉⌛🕐❍❍♐✍✁♦❒

✌❻✍✽🕐☼☞❀✍✁♦❒ ♦✕⇦⌘❷✆⬈🕐⍓♑←☺⬂♐✍✁

(225) سورة احزاب - رکوع ١٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

☠➔♎❑⇖➔♦⌨☐✍☞✃ ♦×⇦⍉🕭⅄✐☞✃◆❒

⬀☠⬃&⬀❁♦⇖ ✦✐☞✃ ☙⑥⬁⌘▪❻ ✉♊🕓❁❍⇧❍☒✉☒✉

⬀☠⬅●❍▭ ❍⑨♦⇖❒🕮◆❒ ⬅❍⬃☪♦⇖ ☎✃❑➔➩◆❻◆❒

⇖❷🕓⍓♑⬃☼☞❀☞✃ ☞⍓♑♦☞⬂♦❒✌ ❽⌘❷⇳➚⬩✍▭💣🕓☐☪⍓♉

⍓⌨⍉✉🕓⬩❶ 🗐 ✃✡⑨♦✉❒🕮 ✐☞❐&❸⍉▫ ♦×⇦⍉☞☒✃🕓⍓⌘

([226]) ⯇➩⮰⮰⮳ ⇖☹⬈⍉➔⍓➔⬂✉☞✃ ⇖🙜⬀❑☒⌸⬂✉☞✃

ژباړه: كوم مهاجر او انصار (چي په ايمان راوړلو كي تر نورو) مخكي دي او خومره خلګ چي په اخلاص سره ددوى تابعداري كوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوى د الله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوى لپاره جنتونه برابر كړي دي چي تر درختو (تر ښاخو) لاندي به يې (څلور ويالې) بهيږي او هميشه به په جنت كي وي دغه هم لويه كاميابي ده.

په دغه آياتو كي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ څخه خپله خوښي ځرګنده كړې ده همدا ډول په ډيرو حديثونو كي ددوى زيات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمايي: چي زما څخه وروسته په ابو بكر ﷺ او عمر ﷺ پسي اقتدا كوئ. په يوه حديث كي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب ﷺ د ستورو په شان دي په هر يوه پسي چي اقتدا وكړى سمه لاره به پيدا كړى. ډيرو محدثينو په دغه حديث كي خبري كړي دي په همدې وجه پرقاضي عياض ﷺ باندي اعتراض دئ چي دغه حديث يې نقل كړي دئ خو ملا علي قاري ﷺ ليكلي دي چي ممكنه ده چي دده په آند به د بيلو طريقو له امله داعتبار وړ وي يا په دې وجه چي داد فضائلو ځاى دئ د فضليت په ځاى كي كمزورى حديث نقل كول هم جائز دي حضرت انس ﷺ فرمايي چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي زما اصحاب ﷺ داسي مثال لري لكه په خوراک كي مالګه چي دغه خوراک بې له مالګي

([226]) سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېداي نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو په اړه د الله ﷻ څخه وويرېږئ دوی د ملامتيا نښنه مه جوړوئ ځوک چي ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او ځوک چي ددوی سره کينه لري هغه زما سره کينه لري چاچي دوی ته تکليف ورکړی هغه ماته تکليف راکړی چاچي ماته تکليف راکړی هغه الله ﷻ ته تکليف ورکړی او ځوک چي الله ﷻ ته تکليف ورکړي د الله ﷻ په راکشولو کي به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کي که ځوک د احد د غره سره برابر سره زر خيرات کړي نود اصحابو د يوه يا نيم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمايي: ځوک چي اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبلېږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چي الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل د انبياؤ (عليهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کي يې دغه ځلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ، حضرت عثمان ﷺ او حضرت علي ﷺ او دوی يې زما پر ټولو اصحابانو باندي بهتر و ګرځول ابو سختيياني فرمايي: کوم چاچي د ابوبکر ﷺ سره محبت وکړی هغه خپل دين سيده کړی. چاچي د عمر ﷺ سره محبت وکړی نو ددين روښانه لاره يې پيدا کړه. چاکه دعثمان ﷺ سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچي د علي ﷺ سره محبت وکړی دغه کس نو ددين رسۍ ونيول. ځوک چي د اصحابانو ستاينه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، ځوک چي د اصحابانو بي ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دابيره ده چي هيڅ عمل به قبول نسي تر ځو د اصحابانو سره محبت پيدا نسي او ددوی په اړه يې زړه پاک نسي. په يو حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: اې خلګو! زه د ابوبکر ﷺ څخه خوشاله يم تاسو دده مرتبه وپيژنئ زه دعمر AA ، عثمان AA ، علي AA ، طلحة ﷺ، زبير ﷺ، سعد ﷺ، سعيد ﷺ، عبد الرحمن بن عوف ﷺ او عبيده بن جراح ﷺ څخه خوشاله يم تاسو ددوی مرتبه وپيژنئ. اې خلګو کوم ځوک چي د بدر او احد په غزا کي شريک سوي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړي ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او د هغه خلګو په باره کښي زما لحاظ کوئ چي ددوی لوڼي زما په نکاح کښي دي او یا زما لوڼي ددوی په نکاح کښي دي داسي نه چي دغه خلک د قیامت په ورځ ستاسو څخه د یو څه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بیا نه بخښل کېږي په یوه حدیث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمایي: زما داصحابانو، زومانو اونورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چي ددوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به ددغه کس په دنیا او آخرت کي حفاظت وکړي او څوک چي زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چي الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چي پر یو څه باندي ونیول سي دنبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چي نبي ﷺ فرمایي څوک چي زما داصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قیامت په ورځ به زه دده محافظ یم. په یوه بل حدیث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمایي څوک چي زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به رانه وستل سي ما به یوازي د لیري څخه ووینې. سهل بن عبد الله ﷺ فرمایي څوک چي د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظیم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ایمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دي په خپل فضل او مهربانۍ سره د خپل نیولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتیا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستي ولاړي خلګو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او ددغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مینه دي زموږ زړونه ډک کړي.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام الاتمان الاکملان علي سید المرسلین وعلی آله واصحابه الطیبین الطاهرین وعلی اتباعه واتباعهم حملة الدین المتین. ﷺ

مؤلف: مولانا محمد زکریا کاندهلوي نور الله مرقده مقیم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: **۱۷** ـ شوال المکرم ـ **۱۳۵۷** ـ هـ ق. يعني د کوچني اختر او ولسمه د دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدير جامعه اسلامية اشرفيه اوله ناحية کندهار افغانستان.

نېټه: **۲۱ ــ ۹ ــ ۱۴۲۸** هـ ق. چې د **۱۱ ــ ۷ ــ ۱۳۸۲** هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library